

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: « ΓΙΑΤΙ ΔΙΑΦΕΡΕΙ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΝΑΜΕΣΑ
ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ »**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΠΗΝΕΛΟΠΗ-ΜΑΡΙΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΤΕΦΑΝΑΔΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ
ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: Αν.Καθ. ΚΟΥΡΟΓΕΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
Επικ.Καθ. ΕΓΓΛΕΖΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην συγκεκριμένη διατριβή ερευνώνται τα ακόλουθα ερωτήματα ποιοι είναι οι παράγοντες που καθορίζουν την ποιότητα των κυβερνήσεων, πως αξιολογούνται οι κυβερνητικές επιδόσεις, που χρησιμοποιούνται αυτές για να ληφθούν μέτρα για την κυβέρνηση. Επίσης ποια είναι η χρηστή και η κακή διακυβέρνηση, τα θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά για την κάθε μια από αυτές, ερευνώντας τι σημαίνει συναίνεση, λογοδοσία, διαφάνεια, απόκριση, κράτος δικαίου καθώς και αποτελεσματικότητα. Εξετάζονται ακόμη οι δείκτες της οικονομικής ελευθερίας και της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Η Διακυβέρνηση με τις εφαρμογές της, αφορά τη συνολική δραστηριότητα και λειτουργία και των τριών κρατικών εξουσιών, την σύνθεση και τις σχέσεις μεταξύ συντελεστών διακυβέρνησης και αστικών περιοχών, δίνοντας νέες δυνατότητες στην σταθεροποίηση των συνταγματικών αρχών και δικαιωμάτων του κράτους δικαίου. Η διακυβέρνηση αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι αποτελείται: από τη μεγαλύτερη και πιο βελτιωμένη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και τη δημόσια ζωή, την ενίσχυση της καθαρότητας και την καταπολέμηση της διαφθοράς, την αποτελεσματικότητα και τη λογοδοσία του κράτους, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, τη συνολική προαγωγή του επιπέδου ζωής και την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης.

SUMMARY

In this thesis the following questions are explored: what are the factors that determine the quality of governments, how are government performance measures used to measure government performance. Also what are good and bad governance, the positive and negative characteristics of each of them, exploring what consensus, accountability, transparency, responsiveness, rule of law and effectiveness mean. Indicators of economic freedom and global governance are still being examined. Governance, with its applications, concerns the overall activity and functioning of all three state powers, the composition and relationships between governance and urban areas, giving new opportunities for the consolidation of constitutional principles and the rule of law. Governance is typically said to consist of: greater and more improved citizen participation in public and public life, enhancing cleanliness and fighting corruption, efficiency and accountability of the state, utilizing new technologies, promoting it overall standard of living and achieving sustainable development.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
SUMMARY.....	3
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	10
1.1 Η ΟΝΤΟΤΗΤΑ	10
1.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	11
1.2.1 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1945 – 1958.....	11
1.2.2 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1958 - 1973.....	11
1.2.3 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1973 – 1993.....	12
1.2.4 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1993 - 2002.....	12
1.2.5 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2002 - 2013.....	12
1.2.6 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2016 - ΣΗΜΕΡΑ	13
1.3 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	13
1.3.1 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	14
1.3.2 ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ.....	14
1.3.3 ΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	14
1.3.4 ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ.....	15
1.3.5 ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.....	15
1.3.6 ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	15
1.3.7 ΛΟΙΠΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ.....	18
1.4 ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	18
1.4.1 ΚΟΙΝΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.....	18
1.4.2 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	19
1.4.3 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ	19
1.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	20
1.6. ΕΝΙΑΙΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΓΟΡΑ.....	20
1.7 ΔΙΚΑΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	21
1.8 ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΕΥΡΩΖΩΝΗ).....	22
1.9 ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	23
1.10 ΥΠΟΔΟΜΕΣ	23
1.11 ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (Κ.Α.Π).....	24
1.12 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	25
1.13 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	25

1.14 ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	26
1.15 ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ	27
1.16 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ.....	27
1.17 ΚΛΑΣΣΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	33
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	33
2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.....	33
2.3 ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ	37
2.3.1 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ.....	45
2.4 ΚΑΛΗ & ΚΑΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	48
2.4.1 ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ Wolfinger και Rosenstone	54
2.4.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	55
2.5 ΤΙ ΕΙΝΑΙ «ΚΑΛΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ» ΚΑΙ ΤΙ «ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ» ;.....	56
2.5.1 ΣΧΕΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ Ε.Ε.....	58
2.5.2 Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	62
2.6 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.....	62
2.7 ΠΩΣ ΝΑ ΔΙΟΡΘΩΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	64
2.8 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	65
2.9 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΕ ΚΡΙΣΙΜΗ ΚΑΜΠΗ.....	66
2.9.1 Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ	68
2.10 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.....	71
3.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	71
3.2 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (Global governance indicators).....	72
3.3 ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Fraser Institute – Economic freedom of the world index.....	78
3.3.1. ΣΕΙΡΑ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Fraser – Economic Freedom of the World (χαμηλότερη σειρά, μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία)	79
3.4 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΔΥΝΑΤΟΥΣ.....	79
3.4.1. ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (οικονομική ελευθερία).....	80
3.4.2 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ 10% ΤΩΝ ΠΛΕΩΝ ΠΤΩΧΩΝ	81
3.4.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	82
3.4.4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.....	83

3.4.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ	84
3.4.6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΛΕΥΕΘΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΜΟ ΖΩΗΣ	85
3.4.7.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΖΩΗΣ	86
3.4.8.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ «ΓΡΑΦΗ & ΑΝΑΓΝΩΣΗ»	87
3.4.9. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ: ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	88
3.5 ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ.....	97
3.6 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΛΛΑΓΕΣ.....	97
3.7 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ.....	97
3.7.1 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	98
3.7.2 ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΣΥΝΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.....	99
3.8 ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΣΤΕΡΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	100
3.9 ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΔΙΚΤΥΑ.....	101
3.10 ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.....	102
3.11 Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	104
3.12 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΟΠΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	108
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ	109
4.1 ΑΠΛΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ	110
4.2 ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ.....	110
4.2.2 ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ.....	110
4.3 ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΕΧΟΥΝ ΜΕΓΑΛΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΣΦΑΛΜΑΤΟΣ	110
4.4 ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΩΝ ΣΦΑΛΜΑΤΩΝ	111
4.5 Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	113
5.1 ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	119
6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	127

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

3.2.1. Ελευθερία λόγου, έκφρασης, εκλέγειν-εκλέγεσθαι, και λογοδοσία (Voice and accountability)

- 3.2.2. Πολιτική σταθερότητα και δημόσια τάξη (Political stability and absence of violence / terrorism)
- 3.2.3. Αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης (government effectiveness)
- 3.2.4. Ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου (Regulatory quality)
- 3.2.5. Κράτος δικαίου - εφαρμογή των νόμων (Rule of Law)
- 3.2.6. Έλεγχος διαφθοράς (Control of corruption)
- 3.3.1. Πίνακας ταξινόμησης 186 χωρών στην κλίμακα 40 έως 100 σε πέντε βασικές κατηγορίες σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα (στοιχεία 2016)
- 3.3.2. Η εξέλιξη του παγκόσμιου δείκτη οικονομικής ελευθερίας, Heritage Foundation
- 3.3.4. Η πορεία του δείκτη οικονομικής ελευθερίας της Ελλάδος, Heritage Foundation
- 3.3.5 Η εξέλιξη του δείκτη οικονομικής ελευθερίας της Ελλάδος (Heritage Foundation), 2012-2016
- 3.4.1 .Σειρά κατάταξης Ελλάδος σε οικονομική ελευθερία, Fraser – Economic Freedom of the World (χαμηλότερη σειρά, μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία)
- 12. Κατά κεφαλήν εισόδημα: τεταρτημόρια οικονομικής ελευθερίας
- 13. Κατά κεφαλήν εισόδημα 10% των πλέον πτωχών χωρών
- 14. Οικονομική ελευθερία και πολιτικά δικαιώματα
- 15. Οικονομική ελευθερία και κοινωνικά δικαιώματα
- 16. Οικονομική ελευθερία και διαφθορά
- 17. Οικονομική ελευθερία και προσδόκιμο ζωής
- 18. Οικονομική ελευθερία και ικανοποίηση ζωής
- 19. Οικονομική ελευθερία και γραφή & ανάγνωση
- 20. Η σημασία της οικονομικής ελευθερίας-Δείκτης Προστασίας Περιβάλλοντος

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ:

Κυβέρνηση, διακυβέρνηση, ποιότητα διακυβέρνησής, καλή διακυβέρνηση, κακή διακυβέρνηση, παγκόσμιος δείκτης, αποτελεσματικότητα διακυβέρνησης, διαφθορά, κράτος δικαίου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Στεφανάδη Χριστόδουλο για την πολύτιμη βοήθεια και την καθοδήγησή του

κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας μου. Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω τον πρόεδρο του μεταπτυχιακού προγράμματος καθώς και την γραμματεία του τμήματος που ήταν πάντα δίπλα μας ενημερωμένοι και με άμεση ανταπόκριση σε όλα τα ζητήματα. Στο τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύζυγο και την μητέρα μου για την ηθική και ψυχολογική υποστήριξη σε αυτό το ταξίδι μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην συγκεκριμένη διατριβή ερευνώνται οι παράγοντες που καθορίζουν την ποιότητα των κυβερνήσεων, οι τρόποι αξιολόγησης για τις κυβερνητικές επιδόσεις, την αποτελεσματικότητα, την παροχή των δημοσίων αγαθών, το μέγεθος της κυβέρνησης και της πολιτικής ελευθερίας. Ανακαλύπτουμε ότι οι χώρες είναι ενδεείς κοντά στον ισημερινό, με ετερογενή γλωσσικά στοιχεία, ενώ χρησιμοποιούν γαλλικούς ή σοσιαλιστικούς νόμους, ή έχουν μεγάλα ποσοστά καθολικών ή μουσουλμάνων όπου εμφανίζουν κατώτερες επιδόσεις. Εξακριβώνουμε επίσης ότι οι μεγαλύτερες κυβερνήσεις τείνουν να έχουν τις καλύτερες επιδόσεις. Η σημασία αυτών των ιστορικών παραγόντων είναι η διαφοροποίηση των επιδόσεων της κυβέρνησης σε όλες τις χώρες που αποκαλύπτει τις οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές θεωρίες των θεσμών. Τα τελευταία χρόνια, οι οικονομολόγοι υπογράμμισαν την ιδέα ότι οι καλές οικονομικές προοπτικές είναι εκείνες του δημόσιου τομέα που έχουν καθοριστική σημασία για την ανάπτυξη της οικονομίας. Κάποια από αυτά τα θεσμικά όργανα περιλαμβάνουν συγκεκριμένου είδους κυβέρνηση, ίσως περιέχουν δύσκαμπτη και ακατάλληλη γραφειοκρατία, αλλά και ένα νομικό σύστημα που προστατεύει τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας και επιβάλλει μέτρια φορολογία και ρύθμιση. Η καλή-χρηστή κυβέρνηση έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη των ευρωπαϊκών χωρών κατά την τελευταία χιλιετία (Βόρεια, 1981, De Long και Shleifer, 1993), στην ανάπτυξη κατά τη διάρκεια των τελευταίων 40 περίπου ετών (Knack and Keefer, 1995, Mauro, 1995, Easterly και Levine, 1997) και στην επιτυχή μετάβαση από τον σοσιαλισμό στον καπιταλισμό (Weingast, 1995, Johnson, Kaufmann και Shleifer, 1997). Η σημασία της καλής κυβέρνησης για την ανάπτυξη φαίνεται πως είναι καλά εδραιωμένη εμπειρικά. Αυτή η πρόταση θέτει μια προφανή ερώτηση: Πώς γίνεται μερικές χώρες να έχουν καλή κυβέρνηση και άλλες όχι;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

1.1 Η ΟΝΤΟΤΗΤΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) συγκροτεί μια οικονομικοπολιτική ένωση είκοσι οκτώ ευρωπαϊκών κρατών. Ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 1993 με βάση την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (υπογραφή 7.2.1992), γνωστή και ως Συνθήκη του Μάαστριχτ, στηριγμένη στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας) τις οποίες και αναπλήρωσε. Το 1993, η Ένωση μετρούσε μόνο 12 μέλη. Από τότε νέες συνθήκες έχουν αυξήσει τις αρμοδιότητές της και σταδιακές επεκτάσεις έχουν φτάσει τον αριθμό των κρατών-μελών της στους 28. Αποτελεί την ισχυρότερη ένωση κρατών μέχρι και σήμερα στην παγκόσμια ιστορία, με στοχεύσεις οικονομικού, πολιτικού, κοινωνικού και πολιτιστικού περιεχομένου. Η ΕΕ συγκροτεί το τρέχον στάδιο μιας ανοιχτής διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ωστόσο είναι μια από τις μεγαλύτερες οικονομικές και πολιτικές υπάρξεις στον κόσμο, με περισσότερους από 511 εκατ. κατοίκους ή αλλιώς 7,4% του παγκόσμιου πληθυσμού και σε σχέση με το ονομαστικό ΑΕΠ σχεδόν 16,06 τρις ευρώ από το 2014.

Έχει επινοήσει μια εσωτερική αγορά με αδέσμευτη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων, διαθέτει κοινή αγροτική και αλιευτική πολιτική, εμπορική πολιτική προς τις τρίτες χώρες, όπως και περιφερειακή πολιτική για την υποστήριξη των φτωχότερων περιφερειών της. Επιζητάει να απαρτίσει ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, στον οποίο τα κράτη μέλη της συνεργάζονται στενά σχετικά με τις γενικές πολιτικές, τους ελέγχους στα σύνορα, το άσυλο, τη μετανάστευση, τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις και την αστυνομική συνεργασία. Ακόμη γνωρίζουμε πως υποστηρίζει μια εξωτερική πολιτική που ακολουθούν οι περισσότερες χώρες προς το παρόν σε επίπεδο διακυβέρνησης.

Στο πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης εισήγαγε ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, που χρησιμοποιείται από δεκαεννέα κράτη μέλη έως και σήμερα. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ εμπεριέχουν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Αφού ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, καθιέρωσε την έννοια της Ευρωπαϊκής ιθαγένειας δηλαδή πολίτες των κρατών είναι ταυτοχρόνως και πολίτες της Ένωσης, δηλαδή μπορούν να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών και να εκλέγουν ή και να εκλέγονται μια φορά κάθε πέντε έτη στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όπως και στις εθνικές εκλογές της χώρας τους.

1.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

1.2.1 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1945 – 1958

Κατόπιν του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου το πολιτικό κλίμα ήταν πιο έτοιμο από ποτέ για μια πιθανή ένωση της Ευρώπης. Η συμφωνία αποτέλεσε από πολλούς ως η μια και μοναδική λύση για την αποφυγή πιθανόν πολεμικών συγκρούσεων μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών. Η εξέγερση ξεκίνησε από τον Ουίνστον Τσώρτσιλ με το λόγο που εκφώνησε στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης το 1946, στον οποίο υποβάλλει το άνοιγμα μιας νέας ευρωπαϊκής οικογένειας σε περιβάλλον ειρήνης, ασφάλειας και ελευθερίας. Στις 9 Μαΐου 1950 ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών Robert Schuman παρουσίασε μια πρόταση για κοινή διαχείριση από τη Γαλλία και τη Δυτική Γερμανία των βιομηχανιών του άνθρακα και του χάλυβα. Η πρόταση, γνωστή ως Διακήρυξη Σουμάν, παράστανε το σχέδιο ως «το πρώτο συγκεκριμένο βήμα προς μια Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία». Η πρόταση έφερε στο σχηματισμό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) τη Δυτική Γερμανία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες. Στους δημιουργούς και υποστηρικτές συγκαταλέγονται οι Ζαν Μονέ (Jean Monnet), Ρομπέρ Σουμάν, Πωλ-Ανρί Σπάακ (Paul Henri Spaak) και Αλτσίντε ντε Γκάσπερι (Alcide De Gasperi). Η Κοινότητα ιδρύθηκε με τη Συνθήκη των Παρισίων (υπογραφή 18.4.1951) στις 23 Ιουλίου 1952 και αποτελεί την αφετηρία της δημιουργίας της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.2.2 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1958 - 1973

Τον Ιανουάριο 1958 με την Συνθήκη της Ρώμης ιδρύθηκαν δύο νέες Κοινότητες: η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), που θέσπισε για πρώτη φορά πλήρη τελωνειακή ένωση, και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ) για συνεργασία σε θέματα χρήσης πυρηνικής ενέργειας. Με μία ιδιαίτερη σύμβαση που υπογράφηκε και τέθηκε σε ισχύ μαζί με τις άλλες δύο Συνθήκες, οι τρεις Κοινότητες αποκτούσαν για πρώτη φορά τρία κοινά όργανα: τη Συνέλευση (μετέπειτα Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο), το Δικαστήριο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Σε κάθε περίπτωση και οι τρεις διατηρούσαν την αυτονομία τους από νομικής απόψεως ως σημαντικοί διεθνείς οργανισμοί. Οι νέες αυτές κοινότητες επινοήσαν δύο διαφορετικές επιτροπές, σε σχέση με την παλαιότερη «Ανωτάτη Αρχή» της ΕΚΑΧ. Η Επιτροπή της ΕΟΚ είχε αρχηγό τον Βάλτερ Χάλσταϊν (Walter Hallstein) και η Επιτροπή της ΕΚΑΕ τον Λουί Αρμάντ (Louis Armand) τον οποίο διαδέχθηκε ο Ετιέν Χιρς (Etienne Hirsch). Την 1η Ιουλίου 1967 με τη Συνθήκη της Συγχώνευσης οι τρεις Κοινότητες απέκτησαν μία ενιαία, ακέραη θεσμική δομή, ενοποιώντας τα Συμβούλια Υπουργών, τις Επιτροπές και την Ανωτάτη Αρχή, σε ένα ενιαίο Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και μία ενιαία Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αντίστοιχα. Παρόλα αυτά παρέμειναν νομικά ανεξάρτητες, αν και στο εξής έγιναν διακεκριμένες στο σύνολό τους ως Ευρωπαϊκές Κοινότητες.

1.2.3 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1973 – 1993

Οι Κοινότητες εξαπλώθηκαν έτσι ώστε να συμπεριλάβουν τη Δανία (συμπεριλαμβανομένης της Γροιλανδίας), την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Νορβηγία είχε υπογράψει συμφωνία ένταξης στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, η οποία όμως δεν επικυρώθηκε ποτέ λόγω του αρνητικού αποτελέσματος του δημοψηφίσματος που είχε πραγματοποιηθεί στη χώρα. Το 1979 διεξάχθηκαν οι πρώτες δημοκρατικές εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τη δεκαετία του 1980 εντάχθηκαν ακόμη η Ελλάδα (1.1.1981), η Ισπανία και η Πορτογαλία. Το 1985 συνήχθη μεταξύ πέντε ευρωπαϊκών κρατών (Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες) η Συμφωνία του Σένγκεν, που ενέκρινε τη σταδιακή ανατροπή των οργανωμένων συνοριακών ελέγχων μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών.

1.2.4 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1993 - 2002

Η επέκταση προς την Ανατολική Ευρώπη βρίσκεται προ των πυλών, αποφασίστηκαν από κοινού τα Κριτήρια της Κοπεγχάγης (1993), μια σειρά από κανονισμούς τους οποίους έπρεπε να εκπληρώνει από εδώ και στο εξής οποιοδήποτε κράτος επιθυμούσε την ένταξη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ιδρύθηκε επίσημα την 1η Νοεμβρίου 1993 με την πραγματοποίηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Εμπνευστές της αποτελούν οι Χέλμουτ Κολ και Φρανσουά Μιτεράν. Την 1η Ιανουαρίου 1995 η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία εντάχθηκαν στην πρόσφατα ιδρυθείσα Ένωση. Η πρώτη μεταρρύθμιση υπογράφηκε στο Άμστερνταμ το 1997, με την ομώνυμη συνθήκη, και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999. Την ίδια χρονιά το ενιαίο νόμισμα της Ένωσης, το ευρώ, αναπλήρωσε για πρώτη φορά τα εθνικά νομίσματα, σε λογιστική μορφή, σε έντεκα κράτη μέλη, τη λεγόμενη Ευρωζώνη. Το 2001 προσχώρησε σε αυτήν και η Ελλάδα, ενώ το 2002 το ευρωπαϊκό νόμισμα κυκλοφόρησε και σε φυσική μορφή στην Ευρωζώνη.

1.2.5 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2002 - 2013

Με την επένδυση της τροποποιητικής Συνθήκης της Νίκαιας την 1η Φεβρουαρίου 2003, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την λειτουργία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης λόγω της προσδοκώμενης διεύρυνσης της σε 25 κράτη-μέλη, τη μεγαλύτερη διεύρυνση στην ιστορία της. Έτσι, την 1η Μαΐου 2004 δέκα νέες χώρες προσχώρησαν στην ΕΕ, οκτώ εκ των οποίων της Ανατολικής Ευρώπης: Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τσεχία. Στις 29 Οκτωβρίου 2004 υπογράφηκε στη Ρώμη η Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, που φιλοδοξούσε να υποκαταστήσει όλο το θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μία απλή δομή, δίνοντας στη νέα Ευρωπαϊκή Ένωση διαφορετικές αρμοδιότητες. Η συνθήκη δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ καθώς περιείχε πολλά αμφιλεγόμενα εδάφια. Μετά την απομάκρυνση του «Συντάγματος της Ευρώπης», συμφωνήθηκε αφενός να σωθούν και αφετέρου να τροποποιηθούν ορισμένα τμήματά του, έτσι ώστε μια νέα συνθήκη να μεταρρυθμίσει τις ήδη υπάρχουσες. Έτσι, υπογράφηκε η

Συνθήκη της Λισαβόνας (13.12.2007), η οποία εγκρίθηκε την 1η Δεκεμβρίου 2009. Η συνθήκη αυτή αναμόρφωσε ολόκληρη τη δομή της Ένωσης, συνενώνοντας πλήρως τους τρεις πυλώνες της σε μια συμπαγή νομική οντότητα. Επίσης, καθιέρωσε επίσημα τον θεσμό του μόνιμου Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με θητεία 2,5 ετών, ενώ διέθεσε αυξημένες αρμοδιότητες στον Ύπατο Εκπρόσωπο της Ένωσης. Την 1η Ιανουαρίου 2007, η Βουλγαρία και η Ρουμανία επεκτείνουν τα κράτη μέλη της ΕΕ σε 27. Την ίδια χρονιά το ευρώ υιοθετήθηκε από τη Σλοβενία, το 2008 από την Κύπρο και τη Μάλτα, ενώ το 2009 από τη Σλοβακία. Την 1η Ιανουαρίου 2015, η Λιθουανία έγινε το 19ο μέλος της Ευρωζώνης, μετά τις Λετονία (1/1/2014) και Εσθονία (1/1/2011). Το 2012 η ΕΕ βραβεύτηκε με το Νόμπελ Ειρήνης για την προσφορά της στην προώθηση της ειρήνης, της συμφιλίωσης, της δημοκρατίας και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Η τελευταία χώρα, μέχρι στιγμής, που εντάχθηκε στην ευρωπαϊκή οικογένεια είναι η Κροατία (1/7/2013), αποτελώντας το 28ο μέλος της.

1.2.6 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2016 - ΣΗΜΕΡΑ

Στις 23 Ιουνίου 2016, το Ηνωμένο Βασίλειο ψήφισε την αποχώρησή του από την Ευρωπαϊκή Ένωση μετά από δημοψήφισμα (51,9% υπέρ, 48,1% κατά). Η διαδικασία αποχώρησης προϋποθέτει χρόνια για να περατωθεί. Αυτό έχει όμως και άλλες επιπτώσεις όπως πτώση στα χρηματιστήρια και παρακμή των αγορών.

1.3 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η πολιτική κατηγοριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση τους νόμους που τη διέπουν, έχει αποτελέσει θέμα έντονων συζητήσεων και αντιπαραθέσεων. Ιστορικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ένα διεθνή οργανισμό αν όμως ληφθούν υπόψιν συγκεκριμένα κριτήρια θα μπορούσε να αποτελέσει μια Συνομοσπονδία. Ωστόσο, έχοντας κάποια χαρακτηριστικά μιας ομοσπονδίας, φαίνεται σε πολλούς εκ των πραγμάτων σαν μια ομοσπονδία ανεξάρτητων κρατών. Για τον συγκεκριμένο λόγο, της έχει αποδοθεί και ο όρος *sui generis* (που σημαίνει, «μοναδικό στο είδος του») αν και τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να αμφισβητείται αφού ξεκινούν και θεσπίζονται νόμοι που δηλώνουν ότι δημιουργεί μια ενιαία κρατική οντότητα. Οι δυσκολίες κατηγοριοποιούνται στην ίδια τη φύση των εθνικών και των διεθνών νόμων, καθώς το Ευρωπαϊκό Δίκαιο αποτελείται από συνδυασμούς και των δυο. Όσον αφορά όμως την συνταγματική ορολογία και το Διεθνές Δίκαιο, ο όρος «ομοσπονδία» προσδιορίζει ένα ανεξάρτητο κυρίαρχο κράτος το οποίο συγκροτείται από τη συνένωση επιμέρους κρατών-μελών, βάσει συνταγματικών διατάξεων. Έχοντας αυτό κατά νου, η ΕΕ δε μπορεί να χαρακτηριστεί ομοσπονδιακό κράτος, χωρίς να έχει κατοχυρωθεί συνταγματικώς, παρόλο που η φύση της είναι ομοσπονδιακή.

1.3.1 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Οι νομοθετικές πράξεις στις οποίες μπορεί να προχωρήσει η ΕΕ είναι τριών ειδών:

- Κανονισμοί: Με την έναρξη της ισχύος τους εφαρμόζονται ως νόμοι σε όλα τα κράτη-μέλη, χωρίς την πίεση επιπλέον μέτρων από αυτά. Επίσης, επικρατούν αυτομάτως όλων των αντικρουόμενων διατάξεων του εσωτερικού δικαίου των κρατών-μελών.
- Οδηγίες: Προϋποθέτουν το επίτευγμα συγκεκριμένων στόχων από τα κράτη-μέλη, μέσα σε ορισμένο χρονικό διάστημα, ελευθερώνοντας τη διακριτική τους ευρωστία τα μέσα με τα οποία θα τους πετύχουν. Αν εκπνεύσουν τα χρονικά περιθώρια για την εφαρμογή τους, τότε τα κράτη-μέλη είναι πιθανόν, υπό ορισμένες συνθήκες, να ανεχθούν βραχυπρόθεσμες κυρώσεις.
- Αποφάσεις: Συγκροτούν ένα εναλλακτικό είδος νομοθετικής ενέργειας, καθώς εκδίδονται και εφαρμόζονται μόνο σε συγκεκριμένα άτομα, εταιρείες ή σε ένα συγκεκριμένο κράτος-μέλος. Η πιο εξοικειωμένη χρήση τους είναι στο δίκαιο του ανταγωνισμού ή στη παροχή κρατικών ενισχύσεων. Επιπροσθέτως, συχνά, χρησιμοποιούνται και για πολύμορφα διαδικαστικά και διοικητικά θέματα των θεσμικών οργάνων.

1.3.2 ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Η ΕΕ έχει νομική υπόσταση και προσωπικότητα από ιδρύσεώς της, με δικαίωμα να υπογράψει διεθνείς συνθήκες και συμφωνίες. Οι συνθήκες πάνω στις οποίες βασίστηκε το ευρωπαϊκό οικοδόμημα είναι αυτές που κατοχυρώνουν τη νομική της εξουσία, τους απαραίτητους θεσμούς για την άσκησή της και τους ευρύτερους στόχους της Ένωσης. Σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής του ευρωπαϊκού δικαίου, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να υποχρεώσουν τις συνθήκες που τα κράτη-μέλη τους έχουν επικυρώσει και να εφαρμόσουν τους νόμους που εκδόθηκαν βάσει αυτών, ακόμη και αν κάτι τέτοιο έρχεται σε αντίθεση με το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών.

1.3.3 ΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το δικαστικό σύστημα της ΕΕ κατοχυρώνει την ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης. Η δικαστική της δομή που αποκαλείται στο σύνολό της ως Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελείται από τρία επιμέρους δικαστήρια: το καθαυτό Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επιδίδεται κυρίως με υποθέσεις που αφορούν τα ίδια τα κράτη μέλη, τα θεσμικά όργανα καθώς και με υποθέσεις των εθνικών δικαστηρίων των κρατών μελών μετά από μεταβίβαση τους σε αυτό. Το Γενικό Δικαστήριο αναλαμβάνει υποθέσεις που αφορούν ιδιώτες, επιχειρήσεις και εταιρείες, ενώ το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης αποφαίνεται σε διενέξεις μεταξύ της ΕΕ και του προσωπικού διοίκησής της. Οι αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου

είναι εφέςιμες, μέχρι ενός σημείου, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Τέλος, το ειδικό Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που όμως δεν έχει άμεση σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς συγκροτεί όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει ως έργο του τον έλεγχο της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και την εκδίκαση προσφυγών από τους πολίτες με θέμα την παράβαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τα κράτη μέλη.

1.3.4 ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΕΕ επιβάλλει τις αρμοδιότητές της σε έναν ενιαίο χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, για τη δημοκρατική της λειτουργία. Για τη διατήρησή της, έχουν ορισθεί τα κατάλληλα όργανα, τα οποία είναι τα εξής:

- η Ευρωπόλ (Europol), η ευρωπαϊκή αστυνομία για τον κατάλληλο συντονισμό των επιμέρους αστυνομικών δυνάμεων των μελών της Ένωσης,
- η Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας της ΕΕ (Eurojust), για τη συνεργασία μεταξύ των εισαγγελικών αρχών, και
- η Φρόντεξ (Frontex), για την δραστική συνεργασία των συνοριακών αρχών ελέγχου έτσι ώστε να προστατεύονται τα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης από κινδύνους όπως η παράνομη μετανάστευση, διακίνηση και εμπορία αγαθών και ανθρώπων και η διεΐσδυση της τρομοκρατίας.

1.3.5 ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως διαφυλάσσονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου. Η αφετηρία της ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2009, έδωσε νομική ισχύ στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο χάρτης αυτός είναι κωδικοποιημένος κατάλογος των θεμελιωδών δικαιωμάτων με βάση αυτόν μπορούν να αξιολογηθούν νομικά οι πράξεις της ΕΕ. Η έγκριση του, αποτελεί βασική προϋπόθεση προσχώρησης στην ΕΕ.

1.3.6 ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. είναι επτά, τα οποία είναι τα εξής:

- 1) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
- 2) το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 3) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Κομισιόν)
- 4) το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο
- 5) το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο
- 6) το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 7) η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)

Οι αρμοδιότητες μεταρρύθμισης και ελέγχου της νομοθεσίας, κατανέμονται μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ασκεί εκτελεστικά καθήκοντα από κοινού με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχοντας όμως πιο περιορισμένα καθήκοντα. Η νομισματική πολιτική της ευρωζώνης, στην οποία συμμετέχουν τα περισσότερα κράτη της Ένωσης, προέρχεται από την ΕΚΤ, ενώ ο οικονομικός προϋπολογισμός της Ένωσης, ελέγχεται από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Η εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου καθώς και των Συνθηκών που έχουν υπογραφεί ή θα υπογραφούν στο μέλλον ελέγχονται και εξασφαλίζονται από το Δικαστήριο της ΕΕ. Επιπλέον, υπάρχει και ένα πλήθος βοηθητικών λειτουργιών που προορίζονται για την ΕΕ ενώ συγκεκριμένα από αυτές εξειδικεύονται σε συγκεκριμένους τομείς.

1.3.6.1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λειτουργεί ως ηγήτορας της ΕΕ. Καθορίζει τη γενική πολιτική και τις στρατηγικές που ακολουθούνται από την ΕΕ ενώ συμμετέχει ενεργά σε οποιοσδήποτε τροποποιήσεις των υφιστάμενων συνθηκών και έχει εκδηλωθεί από πολλούς ως η ανώτατη πολιτική εξουσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεδριάζει τέσσερις φορές το χρόνο, αποτελείται από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ως επικεφαλής, τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τους αντιπροσώπους των κρατών μελών. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χρησιμοποιεί τον ηγετικό του ρόλο για την επίλυση διαφορών μεταξύ των κρατών-μελών και των υπόλοιπων θεσμικών οργάνων, όπως επίσης και για την επίλυση των πολιτικών κρίσεων και των διαφωνιών, όσον αφορά αμφιλεγόμενα θέματα και πολιτικές. Εξωτερικά, ενεργεί ως «αρχηγός κράτους» επικυρώνοντας σημαντικά έγγραφα. Ως αρχηγός του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο Πρόεδρος είναι υπεύθυνος για την διασφάλιση της εξωτερικής εκπροσώπησης της ΕΕ και τη προβολή της συγκατάθεσης μεταξύ των μελών της, τόσο κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων όσο και στις περιόδους ανάμεσά τους. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου έχει θητεία δύομιση χρόνων, με δικαίωμα παράτασης καθκόντων για μία επιπλέον θητεία. Ο ρόλος του προστατεύθηκε νομικά και θεσμικά με την εφαρμογή της Συνθήκης της Λισαβώνας το 2009. Ο πρώτος Πρόεδρος που ανέλαβε καθήκοντα ήταν ο Χέρμαν βαν Ρομπέι το 2009 τον διαδέχθηκε ο Ντόναλντ Τουσκ , ενώ σημερινός Πρόεδρος είναι ο Αντόνιο Ταγιάνι.

<http://www.europarl.europa.eu/portal/el>

1.3.6.2 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (ΚΟΜΙΣΙΟΝ)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνθέτει το υπέρτατο εκτελεστικό όργανο της ΕΕ, έχει νομοθετικές αρμοδιότητες και είναι υπεύθυνη για την εύρυθμη λειτουργία της Ένωσης. Κάθε κράτος-μέλος αντιπροσωπεύεται από ένα μέλος στην Επιτροπή, ο οποίος ονομάζεται Επίτροπος. Κάθε επίτροπος έχει ευρωπαϊκό ρόλο και εκφράζει τα ενδιαφέροντα της Ένωσης, χωρίς υποδηλώσεις από εθνικές κυβερνήσεις και οργανισμούς. Η κεφαλή της Επιτροπής είναι ο

Πρόεδρός της, ο οποίος διορίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Δεύτερος είναι ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, ο οποίος λογίζεται ως αντιπρόεδρος και επιλέγεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Οι υπόλοιποι Επίτροποι διορίζονται από το Συμβούλιο της ΕΕ μετά από συμφωνία με τον διορισθέντα Πρόεδρο. Ο συνολικός αριθμός των μελών της Επιτροπής είναι 28, ενεργούν ως ενιαίο σώμα και έχουν δικαίωμα σε ψήφο εμπιστοσύνης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1.3.6.3 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτελεί το άνω τμήμα του νομοθετικού σώματος της ΕΕ. Συγκροτείται από 626 βουλευτές, οι οποίοι εκλέγονται άμεσα από τους πολίτες της ΕΕ κάθε πέντε έτη, μετέπειτα από τις αντίστοιχες εκλογές σε κάθε κράτος-μέλος. Κάθε χώρα έχει συγκεκριμένο αριθμό εδρών και οι βουλευτές που εκλέγονται λαμβάνουν έδρα στη βουλή ανάλογα με τη κομματική ή ιδεολογική τους προτίμηση. Το Κοινοβούλιο, από κοινού με το Συμβούλιο της ΕΕ, περνά νομοθεσίες σε όλους σχεδόν τους τομείς σύμφωνα με τη συνηθισμένη νομοθετική διαδικασία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να απολογηθεί στο Κοινοβούλιο. Απαιτεί την έγκρισή για να επιληφθεί τα καθήκοντα, να εμφανίσει εκθέσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα σε αυτό και εξαρτάται από προτάσεις κατηγορίας. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου συγκροτεί τον κεντρικό ομιλητή της βουλής, είναι το πρόσωπο που την εκπροσωπεί και εκλέγεται κάθε δύομιση χρόνια από τους βουλευτές.

<http://www.europarl.europa.eu/plenary/el/home.html>

1.3.6.4 ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΕ

Το Συμβούλιο της ΕΕ συγκροτεί το νομοθετικό σώμα της ΕΕ. Σε αυτό λαμβάνει μέρος ένας υπουργός από τη κυβέρνηση κάθε κράτους-μέλους, ανάλογα με το θέμα προς συζήτηση. Φαίνεται ότι αποτελεί ενιαίο σώμα, ανεξαρτήτως της σύνθεσής του. Εκτός από νομοθετικά καθήκοντα, το Συμβούλιο ασκεί επίσης εκτελεστικά καθήκοντα σε θέματα που αφορούν τη κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας.

1.3.6.5 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει την ακρίβεια του προϋπολογισμού της Ένωσης. Αντιπροσωπεύει τις απόψεις και τις προτάσεις του για τη βελτίωση της χρηματοπιστωτικής νομοθεσίας και την καταπολέμηση της απάτης. Επίσης, υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις, τόσο στο Συμβούλιο όσο και στο Κοινοβούλιο της ΕΕ, για κάθε οικονομικό έτος. Σύμφωνα με αυτές τις εκθέσεις, το Κοινοβούλιο εγκρίνει ή όχι τους χειρισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία είναι υπεύθυνη για τη σωστή διαχείριση του προϋπολογισμού. Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο έχει τη νομική υποχρέωση να παράσχει, τόσο στο Συμβούλιο όσο και στο Κοινοβούλιο της ΕΕ, ετήσια δήλωση που βεβαιώνει την αξιοπιστία των λογαριασμών, τη

νομιμότητα και τη κανονικότητα των υποκείμενων σε αυτήν πράξεων. Η υποχρέωση αυτή κατοχυρώθηκε νομικά το 1993.

1.3.6.6 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (Ε.Κ.Τ.)

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ., αγγλικά: European Central Bank, E.C.B.) είναι η κεντρική τράπεζα για το ευρώ και διευθύνει τη νομισματική πολιτική της Ευρωζώνης, η οποία συντίθεται από 19 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είναι μια από τις μεγαλύτερες νομισματικές ζώνες στον κόσμο. Είναι μία από τις σημαντικότερες κεντρικές τράπεζες του κόσμου και είναι ένα από τα επτά θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που αναφέρονται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ). Οι ιδιοκτήτες και οι μέτοχοι της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι οι κεντρικές τράπεζες των 28 κρατών-μελών της ΕΕ.

1.3.6.7 ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (Δ.Ε.Ε.)

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδρύθηκε το 1952 και έχει έδρα το Λουξεμβούργο. Ο ρόλος του Δικαστηρίου είναι να φροντίζει για την ομοιόμορφη εκδοχή και διαχείριση του δικαίου της ΕΕ σε όλα τα κράτη μέλη. Εξασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ υπακούουν στο δίκαιο της ΕΕ. Τα μέλη του Δικαστηρίου είναι τα εξής: 1 δικαστής από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ, ακόμη 11 γενικοί εισαγγελείς. Το Γενικό Δικαστήριο συντίθεται από 47 δικαστές. Το 2019 ο αριθμός των δικαστών θα αυξηθεί σε 56 (2 δικαστές από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ).

1.3.7 ΛΟΙΠΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

Τα κράτη μέλη της ΕΕ διατηρούν όλες τις εξουσίες και τις αρμοδιότητες, οι οποίες δεν έρχονται σε αντίθεση με όσες έχουν παραχωρηθεί ρητώς στην ΕΕ. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, κάθε κράτος-μέλος αποποιείται της ικανότητάς του να νομοθετεί μονομερώς σε θέματα που άπτονται της αρμοδιότητας της ΕΕ, ενώ έχει δικαίωμα να το κάνει μόνο σε περιπτώσεις που η συλλογική νομοθετική ικανότητα της ΕΕ δεν το επιτρέπει.

1.4 ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.4.1 ΚΟΙΝΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Η συνεργασία των κρατών-μελών ως προς την καθιέρωση μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής χρονολογείται ήδη από το 1957 (με την ίδρυση της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας), υπό τη μορφή της Κοινής Εμπορικής Πολιτικής με τον υπόλοιπο κόσμο. Η συνεργασία αυτή είχε το χαρακτήρα μιας άτυπης συνεδρίασης και διαβούλευσης με στόχο τον σχηματισμό κοινών πολιτικών προς τις τρίτες χώρες. Το άτυπο αυτό όργανο επισημοποιήθηκε πολύ αργότερα, με την εφαρμογή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης το 1987. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία αντικαταστάθηκε από τη Συμφωνία για τη Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), όπως ορίστηκε στη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Στόχοι της ΚΕΠΠΑ είναι η προβολή των συμφερόντων της ίδιας ΕΕ αλλά και της διεθνούς κοινότητας που βρίσκεται

από πίσω της, σε θέματα που αφορούν την αναβάθμιση της διεθνούς συνεργασίας, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας καθώς και την τήρηση του δικαίου. Η ΚΕΠΠΑ ζητά ομόγνωμες αποφάσεις μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την πολιτική πρόκειται να ακολουθηθεί για κάθε συγκεκριμένο θέμα. Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η ΚΕΠΠΑ περιλαμβάνεται πλέον στο ευρύτερο τμήμα της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ), το οποίο αποτελεί στην ουσία το υπουργείο εξωτερικών της Ένωσης. Η Συνθήκη της Λισαβόνας ενισχύει την αποτελεσματικότητα της ΚΕΠΠΑ φορτίζοντας στον Ύπατο Εκπρόσωπο την υλοποίηση των στρατηγικών και των αποφάσεων που λαμβάνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ στον τομέα της. Ο Ύπατος Εκπρόσωπος συνθέτει επίσης το θεσμικό όργανο που ομιλεί εκ μέρους της ΕΕ, σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας και έχει το καθήκον της εναρμόνισης των θέσεων των κρατών μελών σε αυτά τα θέματα.

1.4.2 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τόσο η ΕΕ όσο και οι προκάτοχοί της, δεν σχεδιάστηκαν ώστε να συγκροτήσουνε κάποιο είδος στρατιωτικής συμμαχίας. Σύμφωνα με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997), η εδαφική υπεράσπιση της ΕΕ είχε ανατεθεί στο ΝΑΤΟ. Ωστόσο, μετά τον πόλεμο στο Κόσοβο το 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ότι η Ένωση θα πρέπει να έχει την ικανότητα αυτόνομης δράσης ώστε να ανταποκρίνεται κατάλληλα σε διεθνείς κρίσεις, χωρίς να καταλαμβάνεται από τις αποφάσεις του ΝΑΤΟ. Έτσι, ξεκίνησαν να λαμβάνονται πρωτοβουλίες με σκοπό την αύξηση της στρατιωτικής ικανότητας της ΕΕ, με μακροπρόθεσμο σκοπό την σύσταση ολοκληρωμένης στρατιωτικής δύναμης έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η εδαφική της αρτιότητα ενάντια σε εξωτερικούς κινδύνους παρέχοντας παράλληλα και ένα μήνυμα ότι δε πρόκειται να εκδηλωθεί ποτέ ξανά πόλεμος μεταξύ των χωρών της Ένωσης.

1.4.3 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

Στα πλαίσια της γενικότερης εξωτερικής πολιτικής της Ένωσης περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων και οι σχέσεις της με τις γείτονες χώρες δηλαδή με αυτές που έχει χερσαία ή θαλάσσια σύνορα, οι οποίες είτε αποτελούν εν δυνάμει υποψήφιες προς ένταξη είτε ωφελούνται προνόμια που τις καθιστούν μέλη ως έναν βαθμό. Η ΕΕ έχει ως στόχο την διεύρυνση των στενών της σχέσεων με τις χώρες αυτές μέσω της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ). Η ΕΠΓ καθορίζει τον πολιτικό συντονισμό και προάγει τη βαθύτερη οικονομική ολοκλήρωση με τα συμβεβλημένα κράτη, βάσει αμοιβαίων δεσμεύσεων που πηγάζουν από τις γενικές αξίες της ΕΕ. Η ΕΠΓ παραμένει διαχωρισμένη από τη διαδικασία της διεύρυνσης, αν και δεν προεξοφλεί τον τρόπο με τον οποίο ενδέχεται να αναπτυχθούν στο μέλλον οι σχέσεις της ΕΕ με τους γείτονές της. Η ΕΠΓ μπορεί να ερμηνευθεί και ως φιλοδοξία της ΕΕ για την διεύρυνση των συνόρων της στο άμεσο μέλλον. Συμπληρωματικά μέσα αλληλεπίδρασης της ΕΕ με τις γειτονικές της χώρες

μέσα στα πλαίσια της ΕΠΓ, είναι η Μεσογειακή Ένωση (η οποία συντίθεται από τις χώρες που βρέχονται από τη Μεσόγειο θάλασσα) και η Ανατολική Εταιρική Σχέση (η οποία περιλαμβάνει χώρες της πρώην ΕΣΣΔ).

1.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η ΕΕ δημιουργήθηκε κυρίως ως οικονομική ένωση το 1958, με την ίδρυση της τότε ΕΟΚ. Επίσης, από τότε δημιουργήθηκε και διατηρείται μέχρι σήμερα η Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά, η οποία εξασφαλίζει την ελεύθερη κυκλοφορία ανθρώπων, εμπορευμάτων, κεφαλαίων και υπηρεσιών. Η ενιαία αγορά της ΕΕ αποτελεί τη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο. Η εκτίμηση για το ολικό ΑΕΠ(PPP) είναι πως φθάνει στα 18,124 τρις.\$ ή 16,062 τρις.€ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ(PPP) να σημειώνεται στα 30.455\$ ή 26.987€. Έτσι και το ονομαστικό ΑΕΠ φτάνει στα 18,399 τρις.\$ ή 16,303€ το 2014. Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στον κόσμο, ο δεύτερος μεγαλύτερος εισαγωγέας, ενώ αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους εμπορικούς εταίρους σε χώρες όπως η Κίνα και η Ινδία. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις ελβετικών ιδρυμάτων, η ΕΕ διαφυλάσσει το 30% του παγκόσμιου καθαρού πλούτου (ο οποίος εκτιμάται στα 223 τρις.\$ για το 2012). Σύμφωνα με το ετήσιο επιχειρηματικό περιοδικό Fortune, σχεδόν οι 161 από τις 500 μεγαλύτερες επιχειρήσεις στον πλανήτη έχουν την έδρα τους εντός της ΕΕ. Μάλιστα, 4 από αυτές εντοπίζονται μέσα στις 10 πρώτες. Τα επίπεδα της ανεργίας στην ΕΕ των 28, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat), κυμάνθηκαν κατά μέσο όρο γύρω στο 10% για το 2014, με την Ελλάδα και την Ισπανία να έχουν δυστυχώς την αρνητική πρωτιά (25.8% και 23.8% αντίστοιχα). Το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα ανά κάτοικο, εμφανίζει πάρα πολύ μεγάλες αποκλίσεις ανάμεσα στους πόλους της ΕΕ. Οι πλουσιότεροι κάτοικοι με βάση το μέσο ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα εντοπίζονται στο κέντρο του Λονδίνου (78.000 €/κάτοικο), το Λουξεμβούργο (62.500 €/κάτοικο) και τις Βρυξέλλες (52.500 €/κάτοικο) ενώ οι φτωχότεροι στις βορειοανατολικές επαρχίες της Ρουμανίας (6.900 €/κάτοικο) και στις βορειοανατολικές και νότιες επαρχίες της Βουλγαρίας (6.900-7.200 €/κάτοικο). Η οικονομική ανάπτυξη των υποανάπτυκτων περιοχών της Ένωσης όπως επίσης και η γενικότερη ανάπτυξη των υποδομών στο σύνολο της, στηρίζονται στα ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία και στο Ταμείο Συνοχής. Επίσης, έχουν συσταθεί μια σειρά από ειδικά ταμεία (Phare, Προενταξιακό Διαρθρωτικό Μέσο (ΠΔΜ), Μέσο Προενταξιακής Γεωργικής Πολιτικής (SAPARD)) τα οποία προσφέρουν επείγουσα βοήθεια στα κράτη-μέλη που το έχουν ανάγκη καθώς και ενίσχυση για τα υποψήφια κράτη έτσι ώστε να μπορέσουν να πειθαρχήσουν στις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ένταξή τους.

1.6. ΕΝΙΑΙΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Δύο από τους κύριους στόχους της πρώην ΕΟΚ, τους οποίους επιπλέον κληρονόμησε η ΕΕ με σκοπό την ολοκλήρωσή τους, ήταν η εγκατάσταση μιας ενιαίας αγοράς για τα μέλη της καθώς και η πλήρης τελωνειακή ένωση. Η ενιαία αγορά πετυχαίνει την ελεύθερη κυκλοφορία ανθρώπων,

εμπορευμάτων, κεφαλαίων και υπηρεσιών εντός της ΕΕ ενώ με την τελωνειακή ένωση όλα τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να υιοθετήσουν ενιαίους τελωνειακούς δασμούς για τα εξωτερικά προϊόντα που εισέρχονται στην ενιαία αγορά. Η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, η Νορβηγία και η Ελβετία, αν και εκτός ΕΕ συμμετέχουν επίσης στην ενιαία αγορά ως μέλη της ΕΖΕΣ, αλλά όχι και στην τελωνειακή ένωση. Η ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων είναι αναγκαία για την ενδυνάμωση των επενδύσεων εντός της ΕΕ, όπως πχ. η αγορά ακινήτων και μετοχών. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ καθώς και η ίδρυση της νομισματικής ένωσης (Ευρωζώνη) ενίσχυσαν και προώθησαν σημαντικά αυτό το προνόμιο, το οποίο είναι το μοναδικό που μπορεί να χορηγηθεί σε κράτη-μέλη και εταιρείες εκτός ΕΕ, για την εξωτερική προσέλκυση επενδύσεων. Με την ίδρυση της ΕΕ το 1993 καθορίστηκε επισήμως η ευρωπαϊκή ιθαγένεια, η οποία ολοκληρώνει την εθνική ιθαγένεια των κρατών-μελών της. Η θέσπιση μιας κοινής ιθαγένειας κρίθηκε αναγκαία για την προέλαση της ελεύθερης μετακίνησης των ανθρώπων που την κατέχουν, εντός της ΕΕ. Έτσι, οι κάτοχοι της ευρωπαϊκής ιθαγένειας μπορούν ελεύθερα να μετακινούνται εντός της Ένωσης για εργασία, σπουδές, μόνιμη κατοίκηση ή ακόμα και να συνταξιοδοτηθούν σε κάποια άλλη χώρα. Επίσης, συμφωνήθηκε η πλήρης αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων ως απαραίτητη προϋπόθεση για τα παραπάνω προνόμια. Η ελευθερία δημιουργίας και διακίνησης υπηρεσιών εγκρίνει σε ιδιώτες επιχειρηματίες την απρόσκοπτη παροχή υπηρεσιών σε προσωρινή ή και μόνιμη βάση, εντός της κοινής αγοράς. Παρ' όλο που η προσφορά υπηρεσιών αποτελεί το 60 - 70% του ΑΕΠ, η νομοθεσία ήταν ελλιπής σε αυτόν τον τομέα μέχρι προσφάτως. Το νομοθετικό αυτό κενό καλύφθηκε με την ΟΔΗΓΙΑ 2006/123/ΕΚ σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά, η οποία τέθηκε σε πλήρη εφαρμογή στις 28 Δεκεμβρίου 2009.

1.7 ΔΙΚΑΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η ΕΕ πετυχαίνει τον καθαρό ανταγωνισμό εντός της ενιαίας αγοράς. Η Κομισιόν, ως ρυθμιστική αρχή του δίκαιου του ανταγωνισμού, αγωνίζεται για την φιλελευθεροποίηση της αγοράς και την πάταξη των οικονομικών καρτέλ ενώ επίσης είναι υπεύθυνη για την υπερίσχυση κυρώσεων σε περιπτώσεις μονοπωλιακής συμπεριφοράς και την έγκριση συγχωνεύσεων. Έχουν υπάρξει διάφορες περιπτώσεις, μεγάλης δημοσιότητας, όπου ο Επίτροπος ανταγωνισμού έχει επιβάλει πρόστιμα ή έχει απορρίψει συγχωνεύσεις εταιρειών κολοσσών. Μια από αυτές ήταν η επιβολή προστίμου στη Microsoft, το 2007, συνολικού ύψους 777 εκατ. ευρώ για την κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης της στην αγορά και την επιβολή ανεπίτρεπτων πρακτικών αδειοδότησης των προϊόντων της. Ένα ακόμα πιο έντονο και πρωτόγνωρο πρόστιμο επιβλήθηκε στην ίδια εταιρεία το 2013, ύψους 561 δισ. ευρώ, για την μη τήρηση εθελοντικού συμφώνου.

1.8 ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΕΥΡΩΖΩΝΗ)

Η έδρα της ΕΚΤ είναι στη Φρανκφούρτη. Η ολοκλήρωση μιας κοινής συναλλαγματικής μονάδας είχε αποτελέσει επίσημα στόχο της ΕΟΚ, ήδη από το 1969. Δέκα χρόνια αργότερα, καθιερώθηκε η Ευρωπαϊκή λογιστική μονάδα η οποία αποτελούσε μια κοινή συναλλαγματική συνισταμένη μεταξύ των χωρών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992, εκτός από την ίδρυση της ΕΕ, θεσπίστηκαν επίσης νομικά η δομή της νομισματικής ένωσης και τα κριτήρια πληρότητας ενός κράτους για την επιτυχή προσχώρησή του σε αυτή. Το κοινό νόμισμα της Ένωσης πήρε το όνομα Ευρώ και η νομισματική ένωση επικράτησε να αποκαλείται ως Ευρωζώνη. Για την προσχώρησή του στην Ευρωζώνη, ένα κράτος θα πρέπει να αποτελεί επίσης και μέλος της ΕΕ. Τα τραπεζογραμμάτια ευρώ της πρώτης έκδοσης αντικατέστησαν τα εθνικά νομίσματα 19 κρατών, με τελευταία την Λιθουανία (2015). Η νομισματική ένωση ξεκίνησε το 1999, με 11 χώρες να λαμβάνουν μέρος. Το ευρώ έκανε επίσης την πρώτη του επίσημη εμφάνιση τότε, αλλά μόνο σε λογιστική μορφή. Η φυσική του έκδοση και διάθεση στις χώρες της ευρωζώνης (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας), ξεκίνησε τη 1η Ιανουαρίου 2002. Από τότε και στο εξής, καταργήθηκαν τα εθνικά νομίσματα των κρατών της ευρωζώνης, η οποία σήμερα αριθμεί 19 μέλη. Το ευρώ αποτελεί σήμερα το δεύτερο ισχυρότερο αποθεματικό νόμισμα στον πλανήτη, καθώς περίπου το 1/4 των αποθεματικών των διεθνών χρηματιστηρίων είναι σε ευρώ. Ο έλεγχος του κοινού νομίσματος και των πολιτικών της νομισματικής ένωσης, εκπορεύεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Η ΕΚΤ βρίσκεται στο επίκεντρο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (το οποίο περιλαμβάνει όλες τις εθνικές τράπεζες των μελών της ΕΕ) και ελέγχεται από το Γενικό Συμβούλιο της, το οποίο περιλαμβάνεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους διοικητές των κεντρικών εθνικών τραπεζών των 28 μελών της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (ESFS) αποτελεί το θεσμοθετημένο οικονομικό σύστημα ελέγχου της ΕΕ για τη διασφάλιση της οικονομικής της σταθερότητας. Αποτελείται από τρεις επιμέρους αρχές: την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ), την Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων και την Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών. Οι αρχές αυτές συμπληρώνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικών Κινδύνων το οποίο τελεί υπό την άμεση εποπτεία της ΕΚΤ. Όλα τα κράτη που θέλουν να γίνουν μέλη της Ευρωζώνης, δεσμεύονται από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ για τη λήψη σημαντικών οικονομικών μέτρων, που αφορούν κυρίως την αποφυγή υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και την βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους τους. Ως συνέπεια της Παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης του 2008, ξέσπασε και η οικονομική κρίση της Ευρωζώνης στις αρχές του 2009. Η παρέκκλιση από τους δημοσιονομικούς στόχους του Μάαστριχτ σε συνδυασμό με την ευρωπαϊκή κρίση χρέους, έκανε πολύ δύσκολο ή ακόμα και αδύνατο για κάποιες χώρες της Ευρωζώνης να εξοφλήσουν ή να χρηματοδοτήσουν ξανά το δημόσιο χρέος τους. Οι χώρες

που επηρεάστηκαν περισσότερο ήταν η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Κύπρος και η Πορτογαλία. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ εμπόδιζε κράτη της Ευρωζώνης να αναλάβουν την χρηματοδότηση των χρεών των άλλων κρατών. Παρ' όλα αυτά, βρέθηκαν νομικές δικλίδες για τη ίδρυση διάφορων ταμείων διάσωσης των συγκεκριμένων κρατών, έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις σε πρώτη φάση και να μπορέσουν να κερδίσουν πλήρως την χαμένη αξιοπιστία και ανταγωνιστικότητά τους σε σύντομο χρονικό διάστημα.

1.9 ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ΕΕ είναι μια παραδοσιακή δύναμη στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής για πολλά έτη, μια παράδοση που ξεκίνησε και εξελίσσεται από την εποχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα. Η εισαγωγή μιας υποχρεωτικής και περιεκτικής ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής εγκρίθηκε στη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Οκτώβριο του 2005 και δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2007. Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ θέτει πέντε στόχους:

- Αύξηση του ενεργειακού ανταγωνισμού στην ενιαία της αγορά.
- Αύξηση της χρηματοδότησης για την ανάπτυξη συστημάτων νέων μορφών ενέργειας.
- Ενθάρρυνση των ενεργειακών επενδύσεων και την ενίσχυση της διασύνδεσης των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας.
- Διαφοροποίηση των υφιστάμενων ενεργειακών πόρων με εναλλακτικές μορφές ενέργειας
- Θέσπιση ενός νέου ενεργειακού πλαισίου για την αποτελεσματική συνεργασία με τη Ρωσία και τη βελτίωση των σχέσεων με ενεργειακά πλούσια κράτη της Κεντρικής Ασίας και της Βόρειας Αφρικής.

Η ΕΕ εισάγει 82% του πετρελαίου και 57% του αερίου που καταναλώνει καθώς και το 97,5% των απαιτήσεων της σε ουράνιο, παραμένοντας ο κύριος παγκόσμιος εισαγωγέας αυτών. Για τον λόγο αυτό, υπάρχουν ακόμα ανησυχίες ότι η ενεργειακή επάρκεια της ΕΕ εξαρτάται κατά ένα μεγάλο μέρος από τη Ρωσία. Αυτή η ανησυχία έχει γίνει ιδιαίτερα οξεία μετά από μια σειρά διαφωνιών μεταξύ Ρωσίας και γειτονικών κρατών, όταν η Ρωσία αύξησε την τιμή του εξαγωγικού ενεργειακού της πλούτου. Ως αποτέλεσμα η ΕΕ προσπαθεί να διαφοροποιήσει την ενεργειακή της πολιτική σχετικά με τον ανεφοδιασμό της.

1.10 ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Η ΕΕ εργάζεται για τη συνεχή βελτίωση και εξέλιξη των διασυνοριακών υποδομών της, μέσω του Διευρωπαϊκού Δικτύου Υποδομών (ΔΔΥ). Υπό την αιγίδα του δημιουργήθηκαν τα μεγαλύτερα έργα στην ΕΕ, όπως είναι η σήραγγα της Μάγχης, ο ευρωπαϊκός αυτοκινητόδρομος ταχείας κυκλοφορίας Παρίσι – Μόναχο, η γέφυρα της Μεσσήνης, η γέφυρα Oresund μεταξύ Δανίας

– Σουηδίας κ.α. Ένα πολύ μεγάλο εγχείρημα στα πλαίσια της ανάπτυξης των υποδομών της ΕΕ, είναι το «Πρόγραμμα Galileo», προϋπολογισμού 5 δις ευρώ. Ο «Γαλιλαίος» είναι ένα προτεινόμενο παγκόσμιο δορυφορικό σύστημα εντοπισμού θέσεως, που κατασκευάζεται από την ΕΕ, με τη συμμετοχή και βοήθεια της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Υπηρεσίας (ESA). Δημιουργήθηκε για να ανταγωνισθεί τα ήδη υπάρχοντα συστήματα της Αμερικής και της Ρωσίας (GPS και GLONASS αντίστοιχα), ενώ έχει δεχθεί αρκετές κριτικές κατά καιρούς λόγω των υπέρογκων δαπανών εν μέσω κρίσης, των καθυστερήσεων και της γενικότερης αντίληψης ότι είναι περιττό λόγω του υπάρχοντος συστήματος GPS. Στην Ελλάδα, η συμβολή των Διευρωπαϊκών δικτύων σε συνδυασμό με τα προγράμματα του ΕΣΠΑ υπήρξε καθοριστικός παράγοντας στην ανάπτυξη των υποδομών της. Ίσως το μεγαλύτερο αναπτυξιακό έργο της τελευταίας δεκαετίας αποτέλεσε η κατασκευή της Εγνατίας Οδού, η οποία αποτελεί τμήμα της συνολικής Ευρωπαϊκής Οδού E90. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου, συνολικού μήκους 670 χλμ (βασικός άξονας Ηγουμενίτσα – Κήποι Έβρου), ανήλθε στα 6 δις ευρώ σημαντικό μέρος του οποίου προήλθε από κοινοτικά κονδύλια. Η κατασκευή του δικτύου μετρό Αθηνών, το οποίο συνεχίζει να επεκτείνεται μέχρι και σήμερα, συγκρότησε επίσης ένα από τα μεγαλύτερα έργα που εκπλήρωσε ποτέ η χώρα, κάτι που θα ήταν πολύ δύσκολο χωρίς τη συμβολή των ευρωπαϊκών αναπτυξιακών προγραμμάτων. Τα μεγαλύτερα έργα που βρίσκονται αυτή τη στιγμή υπό κατασκευή και στα οποία αξιολόγο μερίδιο του κόστους συνεισφέρετε από τα ταμεία των δικτύων υποδομών της ΕΕ, είναι η κατασκευή του δικτύου μετρό της Θεσσαλονίκης και ο εκσυγχρονισμός του σιδηροδρομικού άξονα Π.Α.Θ.Ε.Π. (Πάτρα-Αθήνα-Θεσ/νίκη-Προμαχώνας) με πλήρη ηλεκτροκίνηση.

1.11 ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (Κ.Α.Π)

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) είναι μια από τις περασμένες και κύριες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η πολιτική έχει ως στόχους, την αύξουσα γεωργική παραγωγή παρέχοντας βέβαιη ανεξαρτησία στις προμήθειες τροφίμων και την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας ζωής για τους αγρότες παγιώνοντας τις αγορές και εξασφαλίζοντας λογικές τιμές για τους καταναλωτές. Μέχρι προσφάτως η πολιτική αυτή λειτουργούσε μέσω ενός συστήματος γεωργικών επιχορηγήσεων και παρεμβάσεων στην αγορά. Η άσκηση όμως της ανωτέρω πολιτικής, οδήγησε σε σημαντική υπερπαραγωγή. Η πλεονάζουσα παραγωγή αγοράζονταν από την Κοινότητα η οποία την προωθούσε στις διεθνείς αγορές σε τιμές σημαντικά μειωμένες από αυτές που εγγυόταν για τους αγρότες η ίδια η Κοινότητα. Στους αγρότες προσφέρθηκαν επιδοτήσεις, ίσες με τη διαφορά τιμών ανάμεσα σε αυτές που εγγυόταν η Κοινότητα και στις διεθνείς τιμές, έτσι ώστε να εξαγουν τα προϊόντα τους εκτός της Κοινότητας. Το σύστημα αυτό δέχθηκε οξεία κριτική με τη κατηγορία της υπονόμευσης του ανταγωνισμού των αγροτών εκτός Ευρώπης, και ιδιαίτερα του αναπτυσσόμενου κόσμου. Η ώθηση αυτή προς

την υπέρογκη κατανάλωση κατηγορήθηκε και για την ενθάρρυνση μεθόδων καλλιέργειας εχθρικών για το περιβάλλον. Οι υποστηρικτές της ΚΑΠ υπερασπίζονταν το σύστημα των τακτικών επιχορηγήσεων με το επιχείρημα ότι έτσι εξασφαλιζόνταν ένα άριστο βιοτικό επίπεδο για το σύνολο των αγροτών. Στη πραγματικότητα ωστόσο, μόλις το 8% του συνόλου των επιχορηγήσεων κατέληγε στους μικρούς τοπικούς αγρότες. Με βάση αυτά τα δεδομένα, η Κοινή Γεωργική Πολιτική υποβλήθηκε σε μια σειρά μεταρρυθμίσεων. Οι γεωργικές δαπάνες της Ένωσης κινήθηκαν μακριά από το συντηρητικό σύστημα των τακτικών επιχορηγήσεων, το οποίο μετασχηματίστηκε σε ένα σύστημα άμεσης χρηματοδότησης των καλλιεργειών με βάση το μέγεθός τους. Αυτό έχει ως στόχο να μπορεί η ίδια η αγορά να καθορίζει τα επιθυμητά επίπεδα παραγωγής, διατηρώντας παράλληλα τα επίπεδα των αγροτικών εισοδημάτων.

1.12 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ο πληθυσμός της ΕΕ των 28 κρατών μελών, εκτιμήθηκε τη 1η Ιανουαρίου 2017 γύρω στα 511,5 εκατομμύρια (με το νούμερο αυτό να υπόκειται σε ορισμένες αποκλίσεις). Πρόκειται για τον τρίτο μεγαλύτερο πληθυσμό στον κόσμο μετά την Κίνα και την Ινδία. Ο πληθυσμός της ΕΕ δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένος στην ευρωπαϊκή ήπειρο καθώς ορισμένες χώρες (και περιοχές μέσα σε αυτές) είναι πιο πυκνοκατοικημένες σε σχέση με άλλες. Πολυπληθέστερη χώρα της ΕΕ είναι η Γερμανία με 82,8 εκατομμύρια κατοίκους. Την πρώτη πεντάδα συμπληρώνουν η Γαλλία (67 εκατ.), το Ηνωμένο Βασίλειο (65,8 εκατ.), η Ιταλία (60,6 εκατ.) και η Ισπανία (46,5). Η Ελλάδα συγκαταλέγεται 10η με πληθυσμό 10,8 εκατομμύρια κατοίκους, σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 2011. Η χώρα με τον μικρότερο πληθυσμό στην ΕΕ είναι η Μάλτα με μόλις 0,4 εκατ. κατοίκους. Η μεγαλύτερη πόλη της ΕΕ είναι το Λονδίνο, με τον πληθυσμό του συνολικού μητροπολιτικού συγκροτήματος να ξεπερνά τα 13,6 εκατομμύρια. Εκτός όμως από τις πολυάριθμες μεγάλες πόλεις, σε αρκετές χώρες έχουν δημιουργηθεί ευρύτερες μητροπολιτικές περιοχές χωρίς κάποιο διακριτό πυρήνα-κέντρο, οι οποίες δημιουργήθηκαν από τη σταδιακή συνένωση κοντινών πόλεων. Οι μεγαλύτερες είναι, η Κοιλάδα του Ρουρ (Έσσεν - Μπόχουμ - Ντόρτμουντ και λογίζεται ως ένα ενιαίο πολεοδομικό συγκρότημα), το Ράντσταντ (Άμστερνταμ, Ρότερνταμ, Χάγη, Ουτρέχτη), η Μητροπολιτική Περιοχή της Κεντρικής Ρηνανίας-Φρανκφούρτης (Φρανκφούρτη, Μάιντζ, Βίζμπαχ, Όφενμπαχ), η Μητροπολιτική Περιοχή της Άνω Σιλεσίας (Κατόβιτσε, Οστράβα) και η περιοχή Όρεσουντ (Κοπεγχάγη-Μάλμε, η μοναδική που απλώνεται ανάμεσα σε δύο χώρες).

1.13 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η αυξανόμενη τάση του πληθυσμού της Ευρώπης έρχεται ως αποτέλεσμα του συνδυασμού φυσικής αύξησης (ο αριθμός των γεννήσεων υπερβαίνει τον αριθμό των θανάτων) και καθαρής μετανάστευσης (ο αριθμός των ατόμων που εγκαθίστανται στην ΕΕ υπερβαίνει τον αριθμό εκείνων που την

εγκαταλείπουν). Σήμερα η αύξηση του πληθυσμού της ΕΕ οφείλεται κυρίως στην καθαρή μετανάστευση. Η Ευρώπη αποτέλεσε επί σειρά ετών, εστία φιλοξενίας και παροχής ασύλου σε οικονομικούς μετανάστες και ανθρώπους που προσπαθούν να ξεφύγουν από τον πόλεμο ή τις πολιτικές διώξεις σε περιοχές του κόσμου όπου υπάρχουν συγκρούσεις. Ο αριθμός εκείνων που ζητούν άσυλο αυξάνεται σε περιόδους πολέμου, όπως στη διάρκεια των συγκρούσεων στα Βαλκάνια στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Από τότε, ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου στην ΕΕ μειώθηκε και το 2006 ήταν χαμηλότερος από οποιοδήποτε άλλο διάστημα των τελευταίων 15 ετών. Ωστόσο, μείζον ζήτημα σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελεί η συστηματική παράνομη μετανάστευση και η αντιμετώπισή της, με κύριες πύλες εισόδου τις νότιες-νοτιοανατολικές χώρες (Ιταλία, Ελλάδα, Βουλγαρία) και κυρίως την Ελλάδα η οποία βρίσκεται στο σταυροδρόμι των ηπείρων. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σήμερα υπάρχουν τουλάχιστον 4,5 εκατομμύρια παράνομοι μετανάστες στα κράτη-μέλη της Ένωσης, αριθμός ο οποίος αυξάνεται χρόνο με τον χρόνο. Οι περισσότεροι από αυτούς βρίσκονται εγκατεστημένοι στη Γερμανία, την Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία και την Ιταλία. Οι περισσότεροι προέρχονται από το Ιράν, το Ιράκ, τη Συρία, την Τουρκία, το Αφγανιστάν και την Κίνα, αλλά και από χώρες της Αφρικής, της Ασίας, της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Ένα μεγάλο ποσοστό των παράνομων μεταναστών που συλλαμβάνονται, κρατείται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους φιλοξενίας με σκοπό να απελαθούν στις χώρες καταγωγής τους ή να επαναπροωθηθούν στη χώρα μέσω της οποίας εισήλθαν στην ΕΕ.

1.14 ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οι επίσημες γλώσσες της Ε.Ε είναι 24: Αγγλικά, Βουλγαρικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Δανικά, Ελληνικά, Εσθονικά, Ιρλανδικά, Ισπανικά, Ιταλικά, Κροατικά, Λεττονικά, Λιθουανικά, Μαλτεζικά, Ολλανδικά, Ουγγρικά, Πολωνικά, Πορτογαλικά, Ρουμανικά, Σλοβακικά, Σλοβενικά, Σουηδικά, Τσεχικά και Φινλανδικά. Όλα τα σημαντικά έγγραφα που εκδίδονται (όπως πχ ευρωπαϊκά κοινοβουλευτικά πρακτικά, νομοθετικά διατάγματα, Συνθήκες κλπ) μεταφράζονται σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης. Εκτός των 24 επίσημων γλωσσών, υπολογίζεται ότι πάνω από 50 εκατομμύρια άνθρωποι εντός της ΕΕ ομιλούν περίπου 150 περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες. Από αυτές, έχουν αναγνωρισθεί για την χρήση με την ευρωπαϊκούς θεσμούς, μόνο οι 3 ισπανικές περιφερειακές (Καταλανικά, Γαλικιανά, Βασκικά), η Σκωτική Γαελική και τα Ουαλικά. Η διατήρηση των τοπικών γλωσσικών χαρακτηριστικών αποτελεί αποκλειστικό ζήτημα κάθε κράτους ξεχωριστά, ωστόσο προωθείται ανελλιπώς η εκμάθηση τουλάχιστον των περισσότερο ομιλούμενων γλωσσών της ΕΕ. Περίπου το 56% των ευρωπαίων πολιτών μπορούν να συζητήσουν και να συνεννοηθούν σε γλώσσες πέραν της μητρικής τους. Τα Αγγλικά είναι η περισσότερο ομιλούμενη γλώσσα στην ΕΕ με ποσοστό 51% επί των κατοίκων (13% ως

μητρική και 38% ως επίκτητη). Λαμβάνοντας υπόψη μόνο τις μητρικές γλώσσες, η Γερμανική έρχεται πρώτη με ποσοστό 16%. Οι περισσότερες επίσημες γλώσσες ανήκουν στην Ινδοευρωπαϊκή οικογένεια. Εξαίρεση αποτελούν τα Εσθονικά, Φινλανδικά και Ουγγρικά που ανήκουν στην Ουραλική οικογένεια και τα Μαλτέζικα που ανήκουν στην Σημιτική. Το αλφάβητο που χρησιμοποιεί η πλειοψηφία των χωρών είναι το Λατινικό, με εξαίρεση την Ελλάδα και την Κύπρο που χρησιμοποιούν το Ελληνικό αλφάβητο. Και τα δύο αποτελούν επίσημα αλφάβητα της ΕΕ, ενώ με την ένταξη της Βουλγαρίας το 2007 προστέθηκε και το Κυριλλικό.

1.15 ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Η ΕΕ είναι εντελώς διαχωρισμένη από τη θρησκεία αλλά και από διάφορους θρησκευτικούς θεσμούς και δόγματα χωρίς να συνδέεται επίσημα με καμιά μορφή θρησκείας. Ωστόσο, το Άρθρο 17 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της ΕΕ ορίζει ότι η Ένωση σέβεται και δεν προσβάλλει το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες στα κράτη μέλη. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου το 2012, η πιο διαδεδομένη θρησκεία της ΕΕ είναι ο Χριστιανισμός απαρτίζοντας το 72% του πληθυσμού (48% Καθολικοί, 12% Προτεστάντες, 8% Ορθόδοξοι και 4% άλλες μορφές χριστιανισμού). Ο Μουσουλμανισμός απαρτίζει μόλις το 2%, ενώ ένα συνολικό ποσοστό του 3% συγκεντρώνουν άλλες θρησκείες, όπως ο Βουδισμός, ο Ινδουισμός, ο Σιχισμός και ο Ιουδαϊσμός. Το υπόλοιπο 23% του πληθυσμού δηλώνει άθεος ή Αγνωστικιστής. Το γεγονός ότι ο Χριστιανισμός συγκροτεί τον πυλώνα της Ευρώπης αποτελεί η δήλωση του Προέδρου της Δημοκρατίας Προκόπη Παυλόπουλου τον Σεπτέμβρη του 2015, ο οποίος ανέφερε σχετικά: «Το αέτωμα της ΕΕ στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: στην αρχαία Ελλάδα, με το πνεύμα και την ελευθερία, στη Ρώμη που αποτελεί τη βάση του κρατικού οικοδομήματος, και στο χριστιανισμό που είναι η βάση της αλληλεγγύης».

1.16 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

Ο ρόλος της ΕΕ στον τομέα της εκπαίδευσης είναι ορισμένος στην υποστήριξη και την παρότρυνση των πολιτικών που ασκούν οι εθνικές κυβερνήσεις. Ωστόσο στον τομέα της ανώτατης (πανεπιστημιακής) εκπαίδευσης, η ΕΕ έχει επιληφθεί πρωτοβουλίες με την κατάρτιση προγραμμάτων για την προώθηση και την ενίσχυση της κινητικότητας μεταξύ των φοιτητών των διαφόρων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. Τα προγράμματα αυτά έχουν σχεδιαστεί αποβλέποντας στην ευρύτερη γνωριμία με την κουλτούρα και το εκπαιδευτικό σύστημα των άλλων χωρών, καθώς και στη διάδοση των ορθών πρακτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το πιο διαδεδομένο από αυτά είναι το Πρόγραμμα Erasmus, ένα ευρωπαϊκό σύστημα ανταλλαγής φοιτητών το οποίο ξεκίνησε το 1987. Το πρόγραμμα αυτό αποτέλεσε συνώνυμο της φοιτητικής ζωής με εκατομμύρια ακαδημαϊκούς και κολεγιακούς φοιτητές να παίρνουν μέρος από τότε. Η ΕΕ ενισχύει και συντονίζει την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα και

ανάπτυξη, μέσω πολλών αναπτυξιακών προγραμμάτων. Το ανεξάρτητο Ευρωπαϊκό Ερευνητικό Συμβούλιο διαχειρίζεται τα προγράμματα αυτά και κατανέμει τα κονδύλια της ΕΕ σε ευρωπαϊκά ή εθνικά ερευνητικά κέντρα. Η ΕΕ προβάλλει την εκπαίδευση και κατάρτιση, έχοντας αναπτύξει ένα συγκεκριμένο «Στρατηγικό Πλαίσιο». Η πολιτική της ΕΕ υποστηρίζει τις δράσεις κάθε χώρας και βοηθά στην αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων, όπως η γήρανση του πληθυσμού, οι τεχνολογικές εξελίξεις και η αύξηση της ανεργίας. Η υγειονομική και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στην ΕΕ παρέχεται κυρίως από τα πολυάριθμα συστήματα υγείας που λειτουργούν στα κράτη-μέλη. Τα συστήματα αυτά είναι κυρίως δημόσια, χρηματοδοτούμενα μέσω αντίστοιχης φορολογίας ενώ εξίσου ισχυρή είναι και η παρουσία του ιδιωτικού τομέα ο οποίος εξαρτάται εξ' ολοκλήρου από ιδιωτικά κεφάλαια. Μέσα στο γενικότερο πλαίσιο συνεργασίας στο οποίο λειτουργεί η ΕΕ και συναισθανόμενη την απαραίτητη παροχή βασικής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, προσφέρει το δικαίωμα δωρεάν έκδοσης της Ευρωπαϊκής Κάρτας Ασφάλισης Ασθενείας σε όλους τους πολίτες της. Η κάρτα αυτή παρέχει βασική ασφάλιση υγείας στους πολίτες που επισκέπτονται άλλες χώρες της Ένωσης. Έτσι εξασφαλίζεται η άμεση ιατροφαρμακευτική φροντίδα και θεραπεία σε επείγουσες καταστάσεις.

1.17 ΚΛΑΣΣΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, μετά το θάνατο του πρώτου κύματος Νέας Δημόσιας Διοίκησης, εκφράστηκαν φωνές ότι το σύστημα του προϋπολογισμού ήταν απεγνωσμένα αναγκαίο για περαιτέρω βελτίωση. Αυτές οι φωνές συγκλίνουν στο σύστημα κατάρτισης προϋπολογισμού βάσει απόδοσης που γνωρίσαμε σήμερα. Το σύστημα κατάρτισης προϋπολογισμού βάσει των επιδόσεων (ή των αποτελεσμάτων) αποσκοπεί να δώσει περισσότερη σαφήνεια στη διαδικασία του προϋπολογισμού, εστιάζοντας στα αποτελέσματα των πολιτικών. Απαιτεί περισσότερο από ό, τι μόνο τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες (με τη χρήση βασικών δεικτών απόδοσης) και εξετάζει το σύνολο της διάρκειας ζωής μιας πολιτικής, καθώς και τη δυνατότητα βραχυπρόθεσμων παρεμβάσεων. Ο προϋπολογισμός που βασίζεται στην απόδοση έχει αναφερθεί εδώ και πολλά χρόνια σε πολλές αντιπαραθέσεις των επιδόσεων προϋπολογισμού βάσει απόδοσης. Ένα από τα προβλήματα ήταν ότι οι βασικοί δείκτες επιδόσεων (KPI's) χρησιμοποιήθηκαν σε μεγάλες ποσότητες, προκαλώντας την επανάληψη των ελέγχων από τους οργανισμούς σε συμμόρφωση, το πολικό αντίθετο απ' ό, τι επιτυγχάνει του τριετούς προϋπολογισμού βάσει των επιδόσεων (PBB). Αυτοί οι περιορισμοί θα συζητηθούν περαιτέρω στο ακόλουθο τμήμα Micro, μετά από το οποίο θα ακολουθήσει μια επεξήγηση των προβλημάτων και των ευκαιριών στο τμήμα meso και το macro επίπεδο αξιολόγησης, εστιάζουμε στο σύστημα προϋπολογισμού βάσει απόδοσης. Αυτό το σύστημα αξιολόγησης υποτίθεται ότι είναι η απόλυτη απάντηση σε ένα από τα πιο ζωτικά ερωτήματα των παροχών δημόσιας υπηρεσίας: πώς να κατανείμει

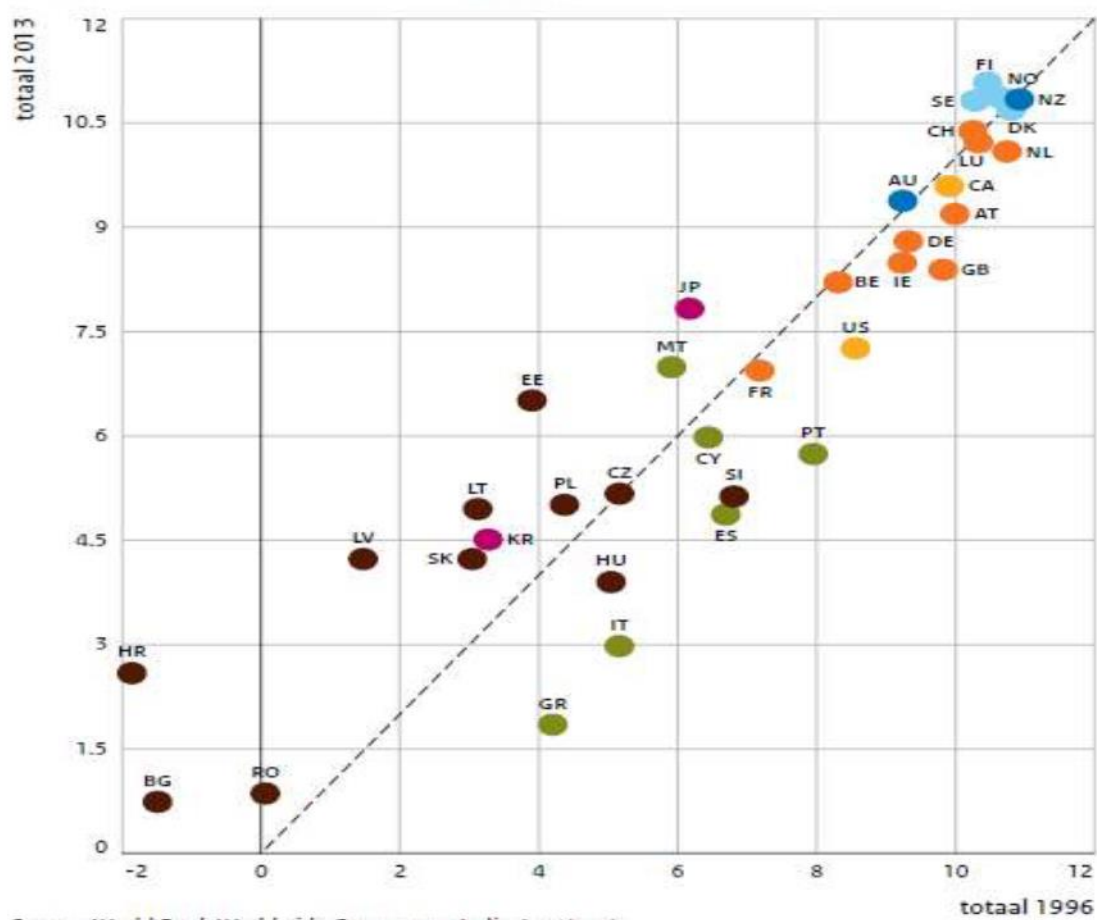
βέλτιστα τα μέσα από την κυβέρνηση; Το προσωπικό του προϋπολογισμού υποδέχεται με ευχαρίστηση ένα εργαλείο που του επιτρέπει να κάνει διάκριση ανάμεσα στην επιβράβευση ενός ισχυρού προϋπολογισμού από την απλή ανταμοιβή ενός ισχυρού ενάγοντος. Οι πολιτικοί έχουν επίσης ανακαλύψει την έκκληση του PBBs για έναν τρόπο υποσχόμενης μεγαλύτερης αξίας χρημάτων στους φορολογούμενους ή ως ενός τρόπου περιορισμού των δημόσιων δαπανών για την εξεύρεση κεφαλαίων για τις προτεραιότητές τους. Τέλος, αλλά και εξίσου σημαντικό, οι εξωτερικοί ενδιαφερόμενοι άσκησαν αυξανόμενη πίεση στην κυβέρνηση για να λογοδοτήσουν για τα αποτελέσματα. Η Αυστρία είναι ένα παράδειγμα μιας χώρας στην οποία έχει εφαρμοστεί ένα σύστημα PBB ως μέρος μιας συνολικής δέσμης φιλόδοξων δημοσιονομικών μεταρρυθμίσεων. Αποτελεί ένα νομικά δεσμευτικό μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δαπανών. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο διασφαλίζεται η ευελιξία για τα υπουργεία, δίνοντάς τους την ελευθερία να χρησιμοποιούν τα απομένοντα μετρητά από το τρέχον οικονομικό έτος κατά τα επόμενα έτη. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει χώρος προορισμού για τα αποθεματικά. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με όσα συμβαίνουν σήμερα στην ΕΕ. Τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν όλα τα χρήματα που τους έχουν ανατεθεί, διότι, κατά τα άλλα, θα λάβουν λιγότερα από τον προϋπολογισμό τα επόμενα χρόνια. Αυτό προκαλεί το γνωστό φαινόμενο ότι τα χρήματα αναζητούν έργα αντί για έργα που ανταγωνίζονται για τα χρήματα. Στην Αυστρία, η χρήση αυτού του πλαισίου είχε πολύ θετικά αποτελέσματα: ο αποκαλούμενος «πυρετός Δεκεμβρίου» (που δαπανήθηκε ο προϋπολογισμός στο τέλος του έτους) που θεωρήθηκε ότι περιείχε. Παρ'όλα αυτά, προέκυψαν αρκετά προβλήματα στο αρχικό στάδιο της υλοποίησης του PBB. Ο Maarten de Jong (2016) δήλωσε μια προσέγγιση από την κορυφή προς τη βάση, καθώς οι μητρικές κλίμακες KPI συνήθως οδηγούν σε ένα πλαίσιο που μοιάζει με φυλακή με πολλά κενά κελιά. Ακόμη χειρότερα, ενισχύει την κατανόηση της νοοτροπίας σε δείκτες ελάχιστης συνάφειας ή ακόμη και τελείως γελοίες. Πολλές διεθνείς εξειδικεύσεις απεικονίζουν αυτή τη δυναμική της παρουσίας δεικτες για χάρη της ύπαρξης δεικτών. *Besidesthis*, χρήσιμοι δείκτες για το υπουργείο "Α" δεν αποτελούν σημαντικούς δείκτες για το υπουργείο "Β". Στην Αυστρία, αυτά και άλλα θέματα εντοπίστηκαν. Οι προκλήσεις που προέκυψαν από τη φάση της υλοποίησης ήταν η πολιτισμική μεταστροφή προς τα αποτελέσματα μεταξύ των πολιτικών και των υπαλλήλων της διοίκησης και η έλλειψη επικέντρωσης σε βασικά ζητήματα (πάρα πολλοί δείκτες απόδοσης). Οι δείκτες απόδοσης δεν είναι επαρκώς επαληθεύσιμοι, συγκρίσιμοι με το χρόνο και είναι συνεπείς μεταξύ των υπουργείων και εντός αυτών. Στην Ολλανδία, τα ζητήματα που περιγράφονται παραπάνω φαίνεται να έχουν επηρεαστεί τα τελευταία χρόνια. Επιτεύχθηκε η επιλεκτική χρήση των δεικτών επιδόσεων από την Amore, όπου ο αριθμός μειώθηκε κατά 50%. Εκτός αυτού, δεν υπάρχει πλέον μια προσέγγιση "ενιαίου μεγέθους" για όλους τους δείκτες. τα υπουργεία χρησιμοποιούν πλέον διαφορετικούς δείκτες. Η Επιτροπή αναφέρει τους ακόλουθους δείκτες επιδόσεων: "Παρόλο που θα υπάρχουν πάντα περιθώρια

βελτίωσης, οι δείκτες υπόκεινται οι ίδιες σε εκτιμήσεις σχετικά με την αποδοτικότητα ως προς το κόστος, καθώς υπάρχει κόστος για την καθιέρωση και την παρακολούθηση των δεικτών. Οι δείκτες που διατηρούνται σε ένα κοινό σύστημα πρέπει να είναι λειτουργικοί, δηλαδή τα δεδομένα πρέπει να είναι ρεαλιστικά διαθέσιμα. »(ECA, 2015). Με άλλα λόγια, οι δείκτες επιδόσεων πρέπει να είναι ρεαλιστικοί και το ΕΕΣ να ζητά περισσότερες πληροφορίες από την Επιτροπή με τη βοήθεια περισσότερων και το πιο κοινό KPI δεν οδηγεί πάντοτε σε καλύτερη ανταλλαγή πληροφοριών και αποτελεσματικότερη χρήση αυτών των πληροφοριών.

Το γράφημα καταδεικνύει την αλλαγή της κατάστασης δημόσιας διακυβέρνησης σε όλες τις χώρες της ΕΕ (και μερικές άλλες). Η Ελλάδα είναι η χειρότερη χώρα της Νότιας Ευρώπης, κυρίως λόγω του πολύ περιορισμένου ελέγχου της διαφθοράς. Η διαφθορά είναι ένας από τους ισχυρότερους κινδύνους για την αξιοπιστία και τη λειτουργία των ορθών κυβερνήσεων. Η μελέτη Hertie (2015) σχετικά με την ακεραιότητα του κοινού έδειξε ότι η οργάνωση αποτελεσματικών ανεξάρτητων συστημάτων, όπως οι δικαστικοί και οι ελεγκτικοί φορείς, αποτελούν τη βάση μιας επιτυχημένης στρατηγικής κατά της διαφθοράς. Οι εκδότες προσθέτουν διαφάνεια στο σύστημα ελέγχοντας τη νομιμότητα και την κανονικότητα των δημόσιων χρηματοδότηση και, ιδανικά, αναφορά σχετικά με την αξία των χρημάτων που αντλήθηκαν από τις δημόσιες επενδύσεις. Άλλες πτυχές, όπως η λογοδοσία και η πολιτική σταθερότητα, βαθμολογούνται μάλλον ανεπαρκώς στην Ελλάδα. Οι Κάτω Χώρες μειώθηκαν ελαφρώς, αλλά διατήρησαν τη θέση τους στις χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις. Η κακή απόδοση της Ελλάδας (και άλλων, όπως η Ιταλία και η Πορτογαλία) μπορεί να εξηγηθεί, σύμφωνα με τον Γκαλάντι (2011), εξετάζοντας τις δημόσιες δομές τους. Μια κρίσιμη διάσταση για την ποιότητα της γραφειοκρατίας είναι η υπευθυνότητα, κρατούν γραφειοκράτες υπεύθυνους για την εργασία τους. Οι εμπειρικές έρευνες τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο και στις ανεπτυγμένες χώρες έχουν δείξει τη σημασία της διαφάνειας και της λογοδοσίας για την προβλέψιμη και σωστή λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, με ιδιαίτερη έμφαση στην επαγγελματική δεοντολογία των δημοσίων υπαλλήλων (Matheson et al., 2007). Η ύπαρξη συστημάτων της αξιολόγησης των επιδόσεων και των ειδικών κινήτρων για την ανάληψη υπεύθυνης στάσης μεταξύ των δημοσίων υπαλλήλων αποτελεί επίσης ένδειξη γραφειοκρατικής ποιότητας (Galanti, 2011). Στην Ελλάδα, η πρόοδος στη δημόσια διοίκηση είναι αδύναμη λόγω της προσπάθειας εισαγωγής διαχείρισης βάσει επιδόσεων, εν μέρει η έλλειψη ακριβών στοιχείων και οι στρατηγικές μεταρρύθμισης που δεν διαθέτουν ισχυρή βάση αποδεικτικών στοιχείων που να δικαιολογούν, να υποστηρίζουν - και να ποσοτικοποιούν - αποτελεσματικές αποφάσεις πολιτικής. Πρέπει να τεκμηριωθούν σημαντικές μεταρρυθμίσεις, όπως είναι απαραίτητες για να στραφούν οι οικονομικές επιδόσεις για να ενισχυθεί η κοινωνία. Οι εκ των προτέρων εκτιμήσεις επιπτώσεων, ενώ είναι τώρα υποχρεωτικές κατ'αρχήν,

είναι κατά το πλείστον πολύ κακής ποιότητας ή δεν έχουν πραγματοποιηθεί καθόλου. Οι εκ των υστέρων εκτιμήσεις, οι οποίες θα συνέβαλαν στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση των κανονιστικών πρωτοβουλιών, είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Ένα άλλο θέμα είναι ότι οι παραβιάσεις της συνεργασίας - ένα αδύναμο Κέντρο Κυβέρνησης, η απουσία βασικών δεδομένων, η έλλειψη η μη αναπτυχθείσα στρατηγική ανθρώπινου δυναμικού - δημιούργησε ένα περιβάλλον που ευνοεί την αναζήτηση ενοικίου (ΟΟΣΑ, 2012). Στο ελληνικό πλαίσιο, οι συνθήκες πλαισίου στη δημόσια διοίκηση παρέχουν ιδιαίτερα μεγάλες ευκαιρίες για την αναζήτηση ενοικίου, στις οποίες οι πόροι της δημόσιας διοίκησης διατίθενται για πολιτικό, οικονομικό ή κοινωνικό πλεονέκτημα, χωρίς να παράγουν καμία προστιθέμενη αξία. Ο νομικός φορμαλισμός, για παράδειγμα, είχε αρχικά ως στόχο την προστασία της διοίκησης από την πολιτική παρέμβαση και την εξασφάλιση της ακεραιότητας της να γίνει υπερβολικό σε τέτοιο βαθμό ώστε να καθιστά τις διοικητικές / πολιτικές διαδικασίες αδιαφανείς και πολύπλοκες, παρέχοντας μια οθόνη για μεμονωμένες συμπεριφορές που υπονομεύουν το κοινό καλό. Από οικονομική άποψη, η προσχώρηση στην ΕΕ δεν έφερε τίποτα παρά καλό σύμφωνα με το Ολλανδικό Γραφείο Ανάλυσης Οικονομικής Πολιτικής . Αναφέρουν ότι η ένταξη στην ΕΕ γενικά οδηγεί σε αύξηση του αριθμού των δύο κρατών μελών της με 34% περίπου. Η ένταξη στην ΕΕ μπορεί επίσης να συμβάλει στο εμπόριο, αναγκάζοντας τις χώρες να βελτιώσουν την ποιότητα των θεσμών τους. Το εμπόριο αυξάνεται κατά 22% αν βελτιωθούν τα ιδρύματα, με συνολική αύξηση του εμπορίου κατά 56%. Η βελτιωμένη διαφάνεια αυξάνει το εισόδημα κατά 37,5% σύμφωνα με τις εκτιμήσεις. Η συνολική εισοδηματική επίδραση της ένταξης στην ΕΕ είναι 39% για τα δέκα μέλη που εντάχθηκαν το 2004. Αυτό σημαίνει ότι η ένταξη στην ΕΕ ή η επίδρασή της στο εμπόριο και τα θεσμικά όργανα θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεγάλα οικονομικά οφέλη για τα νέα κράτη μέλη.

Figure 7.2 Good governance scores, 1996 and 2013

Source: World Bank Worldwide Governance Indicators (WGI).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Κυβέρνηση είναι το σύστημα με το οποίο ελέγχεται ένα κράτος ή μια κοινότητα. Η κυβέρνηση αναφέρεται επίσης στην ομάδα ανθρώπων που έχει την εξουσία να κυβερνά μια χώρα ή ένα κράτος σε δεδομένη στιγμή. Κυβερνήσεις υπάρχουν σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, αλλά οι τοπικές κυβερνήσεις υπάγονται σε κυβερνήσεις ανώτερου επιπέδου. Η κυβέρνηση είναι υπεύθυνη για τη δημιουργία και τη διαχείριση νόμων για μια χώρα / περιοχή και τον λαό. Έχει επίσης την εξουσία να επιβάλλει κρατική πολιτική. Η κυριότερη λειτουργία της κυβέρνησης είναι η επιβολή των υφιστάμενων νόμων, η θέσπιση νέων νόμων και η επίλυση συγκρούσεων. Οι κυβερνήσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε διάφορους τύπους. Η δημοκρατία, η μοναρχία, η δημοκρατική μοναρχία είναι μερικά κοινά είδη κυβερνήσεων. Στις μονάρχες, η κυβέρνηση δεν αλλάζει συχνά και οι άνθρωποι στην εξουσία είναι επαναστατικοί ή κληρονομικοί. Στις δημοκρατίες, οι θέσεις της εξουσίας γεμίζουν από εκπροσώπους που εκλέγονται από τους ανθρώπους. Η κυβέρνηση δεν είναι μόνιμη αλλά προσωρινό. Ο θάνατος ενός ηγεμόνα ή η ήττα στις γενικές εκλογές μπορεί να ανατρέψει μια κυβέρνηση.

2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Τον όρο 'διακυβέρνηση' μπορούμε να τον βρούμε σε υπερβολικά μεγάλο πλήθος κειμένων (COM(2003), ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Βρυξέλλες, 20.10.2003) της βιβλιογραφίας, είτε αφορούν σε πολιτικές αναπτύξεις είτε σε ζητήματα κοινωνικής οργάνωσης και λειτουργίας. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, η χρήση του όρου 'διακυβέρνηση' πλησιάζει κατά πολύ τον όρο 'ανάπτυξη'. Η αδυναμία ενός διεθνώς ορισμού θα μπορούσε να αφήσει την εντύπωση ότι η έννοια είναι σχετικά καινούργια. Αντιθέτως στην πραγματικότητα, η έννοια είναι τόσο περασμένη, όσο και ο ανθρώπινος πολιτισμός και αναφέρεται στο σύστημα δομών, σχέσεων και διαδικασιών μεταξύ των οντοτήτων που συνθέτουν μια κοινωνία σε διεθνές, εθνικό ή τοπικό επίπεδο. Ένας χρήσιμος ορισμός δίδεται από το UNDP (Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών), σύμφωνα με τον οποίο: «διακυβέρνηση είναι η άσκηση οικονομικής, πολιτικής και διοικητικής εξουσίας για την διαχείριση των διάφορων θεμάτων σε όλα τα επίπεδα» (United Nations Development Programme, Governance for sustainable human development, UNDP policy document, New York, 1997).

Η διακυβέρνηση συμπεριλαμβάνει μηχανισμούς, διαδικασίες και θεσμούς μέσω των οποίων κοινωνικοί φορείς, πολίτες και ομάδες πολιτών αντιπροσωπεύουν τα ενδιαφέροντά τους, ασκούν τα νόμιμα δικαιώματά τους, εκτελούν τις υποχρεώσεις τους και λύνουν τις διαφορές τους (Pierre, Jon, Debating Governance: Authority, Steering, and Democracy, Oxford University Press, 2000.). Ο Jon Pierre, δίνει έναν ενδιαφέροντα κοινωνικό-κεντρικό ορισμό της Διακυβέρνησης σύμφωνα με τον οποίο: «η διακυβέρνηση

αναφέρεται στη δημιουργία και διατήρηση του συντονισμού και της συνοχής ανάμεσα σε μια μεγάλη ποικιλία παραγόντων με διαφορετικούς σκοπούς και στόχους» (Pierre, Jon and Guy B. Peters, *Governance, Politics and the State*, New York, St. Martin's Press, 2000). Τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι πολιτικά πρόσωπα και πολιτικοί φορείς, ομάδες συμφερόντων, φορείς της κοινωνίας των πολιτών, μη κυβερνητικές και διεθνείς οργανώσεις κλπ.

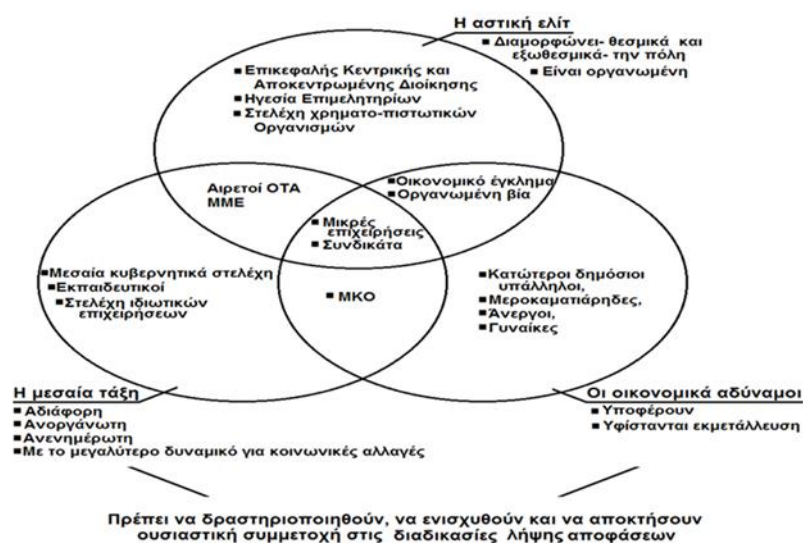
Σε αντίθεση με τον προηγούμενο ορισμό του Pierre, οι Pierre and Peters υποδεικνύουν ένα κρατικό-κεντρικό ορισμό της διακυβέρνησης, αν και αναγνωρίζουν ότι η διακυβέρνηση αναφέρεται σε εναλλασσόμενες σχέσεις μεταξύ Κράτους και κοινωνίας. Οι συγγραφείς εξετάζουν ότι το κράτος επιμένει να είναι το κέντρο της σημαντικής πολιτικής εξουσίας και καταλαβαίνουν τη διακυβέρνηση ως τις "Διαδικασίες στις οποίες το κράτος διαδραματίζει ηγετικό ρόλο, ορίζοντας τις προτεραιότητες και καθορίζοντας τους στόχους". Το Ινστιτούτο Διακυβέρνησης του Καναδά προσφέρει ένα άλλο γενικό ορισμό της διακυβέρνησης σύμφωνα με τον οποίο: «Διακυβέρνηση είναι η διαδικασία με την οποία κοινωνίες ή οργανισμοί λαμβάνουν σημαντικές αποφάσεις καθορίζουν ποιοι εμπλέκονται και πώς λογοδοτούν» Institute on Governance (Canada), 2002 (see <http://www.iog.ca/>). Παρά το εύρος του ορισμού, η διακυβέρνηση προτείνει μία πρακτική και δεμένη από νόημα έννοια καθώς σχετίζεται με θεμελιώδη θέματα της λειτουργίας κάθε κοινωνίας και κάθε πολιτικού και κοινωνικού συστήματος. Μπορεί να παρασταίνει μία βασική προσέγγιση για την επιμονή και την απόδοση μιας κοινωνίας. Οποιαδήποτε προσέγγιση του ορισμού και αν διαλέξουμε είναι αλάνθαστο να διακρίνουμε ότι η διακυβέρνηση έχει τρία διακριτά σκέλη: το πολιτικό, το οικονομικό και το διοικητικό

- Το πολιτικό σκέλος της Διακυβέρνησης είναι η διαδικασία λήψης αποφάσεων που παράγουν πολιτικές σε όλους τους τομείς.
- Το οικονομικό σκέλος της Διακυβέρνησης συγκαταλέγει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν και επιδρούν στις διάφορες οικονομικές δραστηριότητες και τη σχέση τους με άλλες οικονομίες. Είναι ένας τομέας με φανερές επιδράσεις στην ισότητα, τη ανέχεια και την ποιότητα ζωής.
- Το διοικητικό σκέλος αφορά στην εκτέλεση των επί μέρους πολιτικών αποφάσεων και προϋποθέτει την ρυθμική λειτουργία μηχανισμών σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Στη διακυβέρνηση συμμετέχουν επίσημοι, αλλά και ανεπίσημοι συντελεστές, καθώς και θεσμικές, αλλά και μη θεσμικές δομές και διαδικασίες. Σε γενικές γραμμές, οι σημαντικότεροι συντελεστές διακυβέρνησης συναρτώνται από το επίπεδο ή το είδος της διακυβέρνησης που διερευνούμε. Επί παραδείγματι, σε αγροτικές περιοχές, σημαντικοί συντελεστές στην τοπική διακυβέρνηση μπορεί να είναι ομάδες μεγάλων και ισχυρών γαιοκτημόνων, Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, Ενώσεις Παραγωγών, Ερευνητικά ή Εκπαιδευτικά Αγροτικά

Ιδρύματα, Χονδρέμποροι αγροτικών προϊόντων, ΜΚΟ κλπ. Για τις αστικές περιοχές, η περιγραφή των αλληλεπιδράσεων των συντελεστών της διακυβέρνησης είναι αρκετά πολύπλοκη. Το επόμενο σχήμα απεικονίζει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ βασικών συντελεστών διακυβέρνησης σε αστικές περιοχές, σύμφωνα με τη σελίδα της ESCAP των Ηνωμένων Εθνών (UN Economic and Social Council Committee of Experts on Public Administration: Definition of basic concepts and terminologies in governance and public administration New York, 2006).

-Σύνθεση και σχέσεις μεταξύ συντελεστών της διακυβέρνησης στις αστικές περιοχές

Προσαρμοσμένο από (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, χ.η.).

Ένα σημείο που πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή, είναι η αναταραχή που προκαλείται όταν χρησιμοποιούνται οι όροι 'κυβέρνηση' και 'διακυβέρνηση'. Πρόκειται για δύο διαφορετικές έννοιες και μάλιστα η μία (διακυβέρνηση) εμπεριέχει την άλλη (κυβέρνηση), καθώς η κυβέρνηση είναι βασικό στοιχείο της διακυβέρνησης, αλλά δεν είναι το σύνολο. Το ουσιαστικότερο βήμα είναι να εννοήσουμε τι σημαίνει διακυβέρνηση. Χρησιμοποιούμε τον όρο "καλή" για να ισχυριστούμε πως η οικονομία βρίσκεται σε καλή κατάσταση. Κάποιος φυσικά μπορεί εναλλακτικά να διερευνήσει τις καλές επιδόσεις της κυβέρνησης, την μεγαλύτερη ποικιλομορφία μεταξύ των ανθρώπων, τις παραδόσεις, αλλά εδώ διατηρούμε τη στενή άποψη. Ακόμη και σε αυτή τη στενή άποψη υπάρχουν πολλές διαφορετικές διαστάσεις καλής κυβερνητικής απόδοσης.

Μετά τις ιδέες των φιλοσόφων Montesquieu (1748) και Smith (1776), οι οικονομολόγοι έχουν επικεντρωθεί σχετικά στην ασφάλεια των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας στην έλλειψη παρέμβασης από την κυβέρνηση, καλοήθης ρύθμιση, χαμηλή φορολογία ως κρίσιμη μέτρηση της καλής απόδοσης. Άλλα σημάδια της καλής λειτουργίας της κυβέρνησης εμπεριέχουν την υψηλή ποιότητα, την επιτυχημένη χορήγηση δημόσιων αγαθών, τις αποτελεσματικές δαπάνες, και τη δημοκρατία που είναι ταυτόχρονα ο μηχανισμός τροποποίησης. Στην προκειμένη περίπτωση εξετάζουμε όλες αυτές τις ξεχωριστές διαστάσεις της ποιότητας της κυβέρνησης. Οι θεωρίες των καθοριστικών παραγόντων και πιο συγκεκριμένα οι κυβερνητικές επιδόσεις εμπίπτουν σε τρεις ευρείες κατηγορίες: οικονομική, πολιτική και πολιτιστική. Παρατηρώντας αυτές τις ομάδες θεωριών ως διακριτές, ομοιογενείς αν και οι υποστηρικτές τους θα ενοχοποιούσαν οπωσδήποτε ότι θα χαρτογραφούσαν τις απόψεις τους (Demsetz, 1967, North, 1981) υποστηρίζουν ότι γεννούνται τα θεσμικά όργανα όταν είναι αποτελεσματικό να δημιουργηθούν, δηλαδή, όταν τα κοινωνικά οφέλη της οικοδόμησης τα ιδρύματα υπερτερούν του κόστους συναλλαγής. Έτσι η ιδιωτική ιδιοκτησία, τα δικαιώματα επί της γης γεννιούνται όταν η γη γίνεται σπάνια και όταν το κόστος της, η υπερίσχυση τέτοιων δικαιωμάτων υπολείπεται των παροχών. Αντιθέτως κάποιες από τις πολιτικές θεωρίες όπως (Marx 1872, North 1990, Olson, 1993), επικεντρώνονται στην αναδιανομή και όχι στις καθαυτού πολιτικές και στα θεσμικά όργανα διαμορφώνονται από εκείνους που είναι στην εξουσία για να παραμείνουν στην εξουσία και να διαβιβάζουν τους πόρους τους στον εαυτό τους. Για τον Μαρξ, τα συμφέροντα στην εξουσία αναγνωρίζονται με "τάξη", αλλά δύνανται να είναι αυτοκράτορες, αυτόνομοι γραφειοκρατίες, οργανωμένη θρησκεία, ή ακόμα και ιδιαίτερα οργανωμένες οικονομικά ομάδες (η ευγένεια, οι κρατικές επιχειρήσεις ή ακόμα και οι συνταξιούχοι). Ομόγνωμα με πολιτικές θεωρίες, οι κυβερνητικές πολιτικές είναι αναποτελεσματικές όχι επειδή είναι απλησίαστο να διορθωθούν, αλλά επειδή οι δημιουργοί τους το αποζητούν.

Τέλος οι (Banfield, 1958, Weber, 1958, Putnam, 1993, Landes, 1998), υποστηρίζουν πως οι κοινωνίες έχουν πεποιθήσεις που διαμορφώνουν την ομαδική δράση και αναμφίβολα την κυβέρνηση. Μερικές κοινωνίες είναι τόσο ανυπόστατες που οι κυβερνήσεις τους δεν μπορούν να λειτουργούν πετυχημένα. Για να αξιολογηθούν σωστά οι διαφορετικές θεωρίες αλλά και για να επεξηγήσουν τη διαφοροποίηση αυτών σε φυσιολογικά πλαίσια δηλαδή σε εξωγενείς πηγές διακύμανσης των οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών όσο αφορά αυτές τις χώρες. Ξεκινώντας με οικονομικές θεωρίες, ίσως η πιο βραχυπρόθεσμη εμπλοκή αυτών των θεωριών είναι ότι όσο επεκτείνεται η κλίμακα της οικονομικής δραστηριότητας, τόσο καλύτερα τα θεσμικά όργανα γίνονται οικονομικά προσιτά. Φυσικά, η καλύτερη κυβέρνηση με τη σειρά της βελτιώνει την οικονομία έτσι ώστε η κλίμακα της οικονομικής δραστηριότητας να είναι

ενδογενής. Αποδεικνύεται αληθινό ότι οι πλουσιότερες χώρες έχουν καλύτερη κυβέρνηση, αλλά αυτό δεν είναι ισχύει στο σύνολο. Με πολιτικές και πολιτισμικές θεωρίες έχουμε καλύτερα εξωγενή μέτρα. Χρησιμοποιούμε δύο στρατηγικές για την εκτίμηση των πολιτικών θεωριών, η ουσία της οποίας ελέγχουμε ότι είναι η πολιτική απόκλιση στην κοινωνία δηλαδή μεταξύ κοινωνικών, εθνικών, τάξεων ή άλλων συμφερόντων είναι ζημία.

2.3 ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Οι οικονομολόγοι, οι ιστορικοί, οι κοινωνιολόγοι και οι πολιτικοί επιστήμονες έχουν αναπτύξει μεγάλο αριθμό θεωριών για την θεσμική ανάπτυξη. Δυστυχώς, οι σπουδαστές ακολουθούν τις δικές τους θεωρίες χωρίς να δώσουν μεγάλη προσοχή στους άλλους. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, των Μαρξ (1872), Weber (1958), Demsetz (1967), North (1981, 1990), Putnam (1993), Fukuyama (1995) και Landes (1998). Στόχος μας είναι να παρέχουμε κάποια στοιχεία που φωτίζουν και ίσως διακρίνουν εναλλακτικές θεωρίες των θεσμών και τις επιπτώσεις τους για τις επιδόσεις της κυβέρνησης. Για το σκοπό αυτό, οργανώνουμε πρώτα αυτές τις θεωρίες (χωρίς να παρουσιάζουμε νέες) και στη συνέχεια παρουσιάζουμε τις πιθανώς επαληθεύσιμες επιπτώσεις τους. Διαχωρίζουμε τις διαθέσιμες θεωρίες σε τρεις ευρείες κατηγορίες: οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές. Αυτές οι θεωρίες επικεντρώνονται σε διάφορους λόγους για τους οποίους τα θεσμικά όργανα βλέπουν τον τρόπο που κάνουν: ανάγκες κοινωνικής απόδοσης στην περίπτωση οικονομικών θεωριών, η ανακατανομή προς ισχυρές ομάδες στην περίπτωση των πολιτικών θεωριών και οι κοινωνικές αντιλήψεις στην περίπτωση των πολιτισμικών θεωριών. Ωστόσο, όλες αυτές οι θεωρίες είναι συνεπείς με την ευρύτερη οικονομία, υπό την έννοια ότι οι πολιτικοί επιδιώκουν τους εαυτούς τους με βάση τις πεποιθήσεις τους. Ακόμα κι έτσι, αυτή η διαίρεση είναι πιθανότατα υπερβολικά αργή και οι συγγραφείς που εξετάσαμε - κυρίως ο North - έχουν κατά κανόνα οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά στοιχεία για τις ιστορίες τους. Οι οικονομικές θεωρίες των θεσμών υποδηλώνουν ότι δημιουργούνται όποτε τα κοινωνικά οφέλη υπερβαίνουν το κόστος (Demsetz, 1967, North, 1981).

Για παράδειγμα, μια κυβέρνηση προστατεύει την ιδιωτική ιδιοκτησία όταν οι αποδόσεις σε αυτή την προστασία υπερβαίνουν το κόστος της αστυνομίας. Αυτή η θεωρία ελέγχει γενικά ότι τα θεσμικά όργανα είναι αποτελεσματικά και ότι το πρόβλημα είναι η απουσία θεσμών, παρά η ύπαρξη κακών. Ακόμη και αν αυτή η θεωρία είναι ένα σημαντικό μέρος της πραγματικότητας, στην καλύτερη περίπτωση είναι ατελής - βλέπουμε πάρα πολλές αναποτελεσματικές κυβερνήσεις (Bates, 1981, Olson, 1996, Finan, 1997, Shleifer and Vishny, 1998). Έτσι αυτοί δηλώνουν, κατά προσέγγιση, ότι οι θεσμοί και οι πολιτικές διαμορφώνονται από όσους βρίσκονται στην εξουσία να παραμείνουν στην εξουσία και να συγκεντρώνουν πόρους. Οι κυβερνητικές πολιτικές χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων, και για τη μετατροπή

αυτού του ελέγχου σε πλούτο. Στον Μαρξ, οι κοινωνίες χωρίζονται σε κοινωνικές τάξεις και οι πολιτικές σχεδιάζονται από την άρχουσα τάξη. Οι σύγχρονες εποχές είναι πιο εξαντλημένες και επιτρέπουν τη διαμόρφωση των πολιτικών αναδιανομής από τις κυριαρχίες, τις γραφειοκρατίες, τις κοινωνικές ομάδες, τις θρησκείες. Έτσι, η γραφειοκρατία των Μανδαρινών διαμορφώνει την κινεζική κυβέρνηση για τα δικά της και τα οφέλη του αυτοκράτορα για εκατοντάδες χρόνια και η κομμουνιστική γραφειοκρατία στην ΕΣΣΔ έκανε το ίδιο κατά τη διάρκεια της σοβιετικής κυριαρχίας. Οι πολιτικές θεωρίες που είναι κοινές είναι η ιδέα ότι, όταν μια ομάδα μιας κοινωνίας γίνεται ισχυρή, διαμορφώνει τις πολιτικές στο δικό της και όχι στο κοινωνικό πλεονέκτημα. Πιθανόν οι καλύτερες απεικονίσεις της πολιτικής θεωρίας πηγάζουν από την ιστορία της κυριαρχίας του κράτους, που αναφέρθηκε από τον Finer (1997). Ο Finer παρουσιάζει, πώς οι Ρώσοι τσάροι, οι Οθωμανοί σουλτάνοι και οι shoguns της Tokugawa δημιούργησαν πολιτείες στις οποίες είχαν απόλυτη ανεξέλεγκτη δύναμη μέσω σχεδόν πλήρους ελέγχου του στρατού, της αριστοκρατίας, της επανένωσης και της γραφειοκρατίας [βλ. Jones (1981) και Tilly (1990)]. Αυτές οι αυτοκρατορίες ήταν περιορισμένες στα δικαιώματα ιδιοκτησίας, πολύ καιρό μετά την κυβερνητική παρέμβαση και (τελικά) αρκετά σύντομη στην αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης. Είχαν λίγους νόμους ή πολιτικά δικαιώματα και σχετικά μικρές κυβερνήσεις. Αυτές οι ιδιότητες της κυβέρνησης ήταν άμεση συνέπεια της πρόθεσης των πολιτικών δυνάμεων να διατηρήσουν τον πλήρη έλεγχο των υποκειμένων τους. Ο Finer (1997) αντιπαραθέτει αυτόν τον ανατολικό δεσποτισμό με τον ευρωπαϊκό απολυταρχισμό, όπου η εξουσία του μονάρχη ελέγχεται τουλάχιστον εν μέρει από το νόμο και όπου η Εκκλησία στις καθολικές χώρες) και την αριστοκρατία σε κάποιο βαθύτατο αυταρχικό έλεγχο. Ως εκ τούτου, οι χώρες αυτές είχαν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και μεγαλύτερα πολιτικά δικαιώματα των θεμάτων, παρόλο που οι κυρίαρχοι προσπάθησαν συνεχώς να περιορίσουν τα δικαιώματα αυτά για να ενισχύσουν τα έσοδά τους.

Το αστικό δίκαιο αναπτύχθηκε στη Δυτική Ευρώπη ως μέρος ενός τέτοιου περιορισμένου ελέγχου από τις κυριαρχίες των υποκειμένων. Σύμφωνα με το επιχείρημα ότι η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης είναι ένα ξεχωριστό θέμα από την παρέμβαση, ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Πρωσία, κατόρθωσαν να δημιουργήσουν σχετικά αποδοτικές γραφειοκρατικές διαδικασίες, ενώ άλλες, όπως η Ιταλία και η Γαλλία, δημιούργησαν «κληρονομικές» γραφειοκρατίες που χρησιμοποίησαν τις εξουσίες τους για την επιδίωξη των προσωπικών συμφερόντων (Ertman 1997). Σε τελική ανάλυση, σε αντίθεση με τον ευρωπαϊκό απολυταρχισμό, η βρετανική κυβέρνηση διαμορφώθηκε από τη νίκη της αριστοκρατίας πάνω στο στέμμα και οδήγησε σε μια πιο περιορισμένη κυβέρνηση, σε μεγαλύτερες πολιτικές ελευθερίες και σε μια ακόμη αποτελεσματική γραφειοκρατία. Ο κοινός νόμος αναπτύχθηκε, εν μέρει, ως μηχανισμός για την προστασία των υποκειμένων από το θύμα. Ίσως με έκπληξη, η συναίνεση των κυβερνώντων επέτρεψε στο

Βρετανικό Κοινοβούλιο να αυξήσει σημαντικά υψηλότερα φορολογικά έσοδα για τις στρατιωτικές δαπάνες που οι Γάλλοι βασιλιάδες θα μπορούσαν ποτέ να αυξήσουν (Brewer, 1988): η βρετανική κυβέρνηση ήταν πιο αδύναμη. Οι θεσμοί και οι πολιτικές διαμορφώνονται όχι από λόγους αποτελεσματικότητας αλλά από την ικανότητα των διαφόρων παραγόντων να εξάγουν ενοίκια φαίνεται να επιβεβαιώνεται ευρέως από τους αφηγηματικούς απολογισμούς της παγκόσμιας ιστορίας [βλ. επίσης Jones (1981), DeLong and Shleifer (1993), Ertman 1997), Kamen (1997), κλπ.]

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι πολιτικές και οικονομικές θεωρίες των ιδρυμάτων μοιράζονται παρόμοιες προβλέψεις. Για παράδειγμα, μπορεί να εξυπηρετήσει το συμφέρον της κυριαρχίας των φορολογικών εξορύξεων, να επιβάλει κάποιους περιορισμούς στις δικές τους δυνάμεις, ή ακόμα και να παράσχει δημόσια αγαθά όπως προστασία δικαιοσύνης και περιουσιακών δικαιωμάτων για τη βελτίωση των φορολογικών εσόδων (Olson, 1993). Σε αυτές τις περιπτώσεις, αν και ο απώτερος στόχος μιας πολιτικής είναι η αναδιανομή προς τον κυρίαρχο μέσω ενισχυμένων φορολογικών εισπράξεων, το άμεσο αποτέλεσμά του είναι να αυξήσει την αποτελεσματικότητα. Οι μεταρρυθμίσεις του Φρέντερικ του Μεγάλου είναι ένα μεγάλο παράδειγμα αυτού του φαινομένου (Johnson, 1975). Αν και οι βασιλιάδες είναι σίγουρα διαφορετικοί από τους απλούς ληστές, οι οικονομικές και πολιτικές θεωρίες διαφέρουν ως προς το ότι οι πρώτοι, πρώτον, δεν εξυπηρετούν πολιτικές αμιγώς επιδιόρθωσης των ενοικίων. Σε αντίθεση με τις οικονομικές θεωρίες, οι πολιτικές θεωρίες προδικάζουν εύκολα την ύπαρξη αναποτελεσματικών πολιτικών παρεμβάσεων και διακρίσεων που εφαρμόζονται όχι επειδή δημιουργούν το κοινωνικό προϊόν αλλά επειδή το αναδιανέμουν. Τέτοιες σαφώς αναδιανεμητικές πολιτικές καθιστούν πολιτικές και οικονομικές θεωρίες διακριτές τουλάχιστον. Τέλος, οι πολιτισμικές θεωρίες δηλώνουν ότι κάποιες κοινωνίες διαμορφώνουν πεποιθήσεις και ιδέες που ευνοούν την καλή κυβέρνηση, ενώ άλλοι όχι (βλ. Weber, 1958). Ορισμένες από αυτές τις πεποιθήσεις και ιδέες είναι μη επαληθεύσιμες (π.χ., πεποιθήσεις στις τιμωρίες είναι οι ανταμοιβές μετά το θάνατο) και ψεύτικες (π.χ., ορισμένοι ρατσιστές και αντισημιτικές πεποιθήσεις), ακόμα και αυτοί που αυτοί εκπληρώνουν (π.χ. την πεποίθηση ότι οι γείτονές σας δεν συνεργάζονται σε καμία συλλογική δράση και έτσι πρέπει να σημειώσετε). Όταν αυτές οι πεποιθήσεις είναι πολύ διαδεδομένες και επίμονες, φτάνουν στο «πολιτισμό». Δύο πρόσφατα γνωστές εκδόσεις τέτοιων πολιτισμικών θεωριών οφείλονται στους Ρόμπερτ Πουτάμν (1993) και στον Ντέιβιντ Λάντες (1998). Η θεωρία του Putnam [βλέπε επίσης Coleman (1990) και Fukuyama (1995)] δηλώνει ότι η εμπιστοσύνη σε ξένους διευκολύνει τη συλλογική δράση, την οποία θεωρεί απαραίτητη για την παροχή δημόσιων αγαθών. Ο Putnam σχολιάζει ότι στην Ιταλία η Καθολική Εκκλησία είχε αρνητικές συνέπειες, οι δεσμοί εξουσίας είναι πιο χαρακτηριστικοί της Ιταλικής Εκκλησίας από τους οριζόντιους δεσμούς

υποτροφίας »(σελ. 107). Ο Putnam συγκρίνει την ανυπαρξία των κοινωνικών αποτελεσμάτων στη βόρεια Ιταλία με υψηλή εμπιστοσύνη και τη χαμηλή εμπιστοσύνη της νότιας Ιταλίας και βρίσκει επιβεβαίωση των απόψεών του από Knack and Keefer (1997) και LaPorta (1997b) βρίσκουν επίσης την εμπειρική υποστήριξη για την άποψη ότι οι ανώτεροι υπάλληλοι της εμπιστοσύνης προβλέπουν καλύτερες κυβερνητικές επιδόσεις, ακόμη και μεταξύ των χωρών. Πολύ πρόσφατα, ο Landes (1998) υποστήριξε ότι κατά τη διάρκεια της οικονομικής απόσυρσης των προτεσταντικών χωρών, οι καθολικές και μουσουλμανικές χώρες, η αδιαλλαξία, η ξενοφοβία και η κλειστή νοοτροπία που επέτρεψαν την ανάπτυξή τους. Σύμφωνα με τον Landes, ξεκινώντας από το 15ο αιώνα ή ακόμα και νωρίτερα, οι καθολικές χώρες της Νότιας Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής, οι οποίες προωθήθηκαν από την Εκκλησία, έκαψαν αιρετικούς, απαγόρευσαν την εκμάθηση και ταξίδευαν από τους πολίτες, λογοκρίναν βιβλία και περιορίζονταν η εισροή νέων ιδεών.

Εν μέρει, η Καθολική Εκκλησία αισθάνθηκε απειλούμενη από άλλες θρησκείες που προέκυψαν από την Προτεσταντική Μεταρρύθμιση και θέλησε να επεκτείνει την επιρροή της. Οι συνέπειες μιας τέτοιας μισαλλοδοξίας ήταν τόσο η τεράστια αύξηση της εξουσίας της εκκλησίας και του κράτους, καθώς αφιέρωναν σημαντικούς πόρους για να διατηρήσουν τις νέες ιδέες και την αδυναμία των καθολικών χωρών να μάθουν από τους άλλους. Ο Landes πιστεύει ότι αυτή η μισαλλοδοξία ήταν υπεύθυνη για την παρακμή της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Ιταλίας, για τη φτώχεια της Λατινικής Αμερικής και για πολλά άλλα δεινά. Επίσης, η παρακμή των μουσουλμανικών χωρών μετά τον 13ο αιώνα (που ακολούθησε τη χρυσή εποχή του πνεύματος και της ευημερίας) εξηγείται εξάλλου από την πρόσφατα διαπιστωμένη αλλά μακρόχρονη ανοχή ως μέσο πολιτικού και θρησκευτικού ελέγχου. Πολλές πολιτισμικές εξηγήσεις θεσμών και πολιτικών έχουν μια πολιτική τους, καθώς η έμφαση που δίνει ο Landes στη χρήση της μισαλλοδοξίας για πολιτικά καθήκοντα καθιστά σαφές. Έτσι, η ισπανική Ιερά Εξέταση ίσως αποτελούσε το υπέρτατο παράδειγμα της καθολικής μισαλλοδοξίας που ο Landes το παίρνει. Αλλά ήταν, αφενός, μια πολιτική προσπάθεια του Φερδινάνδου και της Ισαβέλλας να καταργήσουν τον έλεγχο της υπερημερίας από τη Ρώμη, οργανώνοντας τη θρησκευτική ζωή γύρω από τα δικαστήρια της Εισαγγελίας που πληρώθηκαν από το Κορώνα (Kamen, 1997). Ομοίως, η Εκκλησία σε όλο τον Καθολικό κόσμο πάλεψε το κράτος για να φορολογήσει και να ρυθμίσει τον πολίτη (Barra-clough, 1972, Putnam, 1993, Finer, 1997, Mack Smith, 1997). Τελικά, αλλά όχι πριν κάνει μια σημαντική αποτύπωση στις κυβερνήσεις αυτών (όπως εξηγεί ο Χάντινγκτον (1991)), η Καθολική Εκκλησία στη δεκαετία του 1960 άλλαξε από την ύπαρξη ισχυρής δύναμης ενάντια στον φιλελευθερισμό (και ως εκ τούτου μια πηγή κακής κουλτούρας, σύμφωνα με τον Landes) σε μια ισχυρή δύναμη προς την από-δημοκρατικοποίηση, λόγω της προσπάθειας διατήρησης της συμμετοχής. Ίσως εν μέρει ως αποτέλεσμα, οι περισσότερες από τις χώρες που απογοήτευσαν τα τελευταία 30 χρόνια,

όπως η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Πολωνία, η Ουγγαρία, οι Φιλιππίνες, η Νικαράγουα, η Αργεντινή, η Βραζιλία και το Μεξικό, ήταν καθολικοί. Η Ιαπωνία - ίσως η πιο ανυπόφορη και ξενοφοβική πολιτεία όλων - άλλαξε τις πολιτικές της στην Επανάφορά Meiji επειδή οι πολιτιστικές πεποιθήσεις των αξιωματούχων έγιναν πιο «δυτικές» (Beasley, 1972). Αλλά υπάρχει μια προφανής πολιτική εξήγηση: τα πολιτικά ενδιαφέροντα των shoguns της Tokugawa, δηλαδή ο έλεγχος των εσωτερικών απειλών, ήταν πολύ διαφορετικά από εκείνα των μεταρρυθμιστών της Meiji, δηλαδή η αντιμετώπιση της εξωτερικής υγείας. Εν ολίγοις, ο πολιτισμός φαίνεται να διαμορφώνεται αρκετά συχνά από την πολιτική.

Στόχος είναι να αναζητήσουμε εξωγενείς διακυμάνσεις στις οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές περιστάσεις μεταξύ των χωρών που μπορεί να αντιπροσωπεύουν τη διακύμανση της κυβερνητικής απόδοσης. Οι οικονομολόγοι εξέτασαν τις μεταβλητές όπως η κυβερνητική κατανάλωση (Barro, 1991), η δημοκρατία (Barro, 1996a), η διαφθορά (Mauro, 1995) και η θεσμική ποιότητα (Knack and Keefer, 1995). Πιο πρόσφατα, οι Hall και Jones (1999) εξέτασαν τη θεσμική ποιότητα, το μέγεθος της κυβέρνησης, το άνοιγμα στο εμπόριο και την ιδιωτική ιδιοκτησία ως καθοριστικούς παράγοντες της παραγωγικότητας μεταξύ των χωρών και έκαναν το γενναίο επιχείρημα ότι η παραγωγικότητα είναι απίθανο να επηρεάσει τα θεσμικά όργανα. Από τη δική μας προοπτική, βέβαια, η ποιότητα της κυβέρνησης είναι ενδογενής. Να κατανοήσουμε τι καθορίζει την απόδοση της κυβέρνησης και να διαχωρίσουμε μεταξύ των θεωριών, πρέπει να εξετάσουμε τις πιο θεμελιώδεις, ή τουλάχιστον ιστορικά προκαθορισμένες, μεταβλητές. Από αυτή την άποψη, οι οικονομικές θεωρίες των θεσμών είναι οι πιο δύσκολες για δοκιμή. Η ώθηση αυτών των θεωριών είναι ότι η οικονομική η ίδια η ανάπτυξη δημιουργεί μια απαίτηση για καλή κυβέρνηση, και επομένως το κατάλληλο μέτρο της ζήτησης είναι ανά κεφαλή. Με βάση αυτή τη λογική, η δοκιμή μας για οικονομικές θεωρίες είναι να θεωρούμε το εισόδημα *per capita* ως δυνητικό καθοριστικό παράγοντα της κυβερνητικής απόδοσης. Αλλά τα ίδια τα ιδρύματα βελτιώνουν τις οικονομικές συνθήκες. Για παράδειγμα, θα εκτιμήσουμε την καλύτερη προστασία της ιδιοκτησίας, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της κυβέρνησης, την καλύτερη ποιότητα των ιδιωτικών αγαθών, ίσως τη μεγάλη αλλά καλή κυβέρνηση, και ίσως τις πολιτικές ευθύνες για την ενίσχυση του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Επομένως, έχουμε μια σχετικά ασθενέστερη οικονομική θεωρία και, στην πραγματικότητα, το άρθρο επικεντρώνεται σε άλλους καθοριστικούς παράγοντες της κυβέρνησης. Χρησιμοποιούμε δύο στρατηγικές για να προσδιορίσουμε τη συνάφεια των πολιτικών θεωριών των ιδρυμάτων. Το πρώτο μέτρο της προδιάθεσης του κράτους για σημαντική ανακατανομή είναι εθνική ετερογένεια [βλέπε, π.χ., Mauro (1995), Alesina, Baqir και Easterly (1999), Easterly και Levine (1997)]. Στις ετερογενείς κοινωνίες, είναι κοινές για τις ομάδες που έρχονται στην εξουσία να διαμορφώνουν πολιτικές κυβερνήσεις που απαλλοτριώνουν (ή

σκοτώνουν) τους εθνοπαθείς, περιορίζουν την ελευθερία τους και θέτουν περιορισμούς στην παραγωγή δημόσιων αγαθών, ώστε να αποτρέψουν και αυτές τις εξωτερικές ομάδες. Οι Alesina, Baqir και Easterly (1999) προσφέρουν μια θεωρία στην οποία η διαφωνία σχετικά με τη φύση των προνομιακών δημόσιων αγαθών οδηγεί σε ετερογενείς κοινωνίες να απαιτούν λιγότερα από αυτά τα αγαθά, αλλά υπάρχουν και πολλοί άλλοι - πολύ πιο εχθρικοί - μηχανισμοί, μέσω των οποίων η ετερογένεια μπορεί να υπονομεύσει την κυβερνητική απόδοση. Οι πολιτικές θεωρίες προβλέπουν ότι, καθώς η εθνική ετερογένεια αυξάνεται, οι κυβερνήσεις γίνονται πιο παρεμβατικές και λιγότερο αποτελεσματικές και η ποιότητα των δημοσίων αγαθών, όπως και το μέγεθος της κυβέρνησης και της πολιτικής ελευθερίας. Η δεύτερη στρατηγική μας για την αξιολόγηση των πολιτικών θεωριών είναι να εξετάσουμε την νόμιμη προέλευση κάθε χώρας. Διαχωρίζουμε τις εθνικές εμπορικές νομικές παραδόσεις στο common law, το γαλλικό αστικό δίκαιο, το γερμανικό αστικό δίκαιο, το σκανδιναβικό δίκαιο και το σοσιαλιστικό δίκαιο. Οι παραδόσεις αυτές αναπτύχθηκαν στην Αγγλία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Σκανδιναβία και την Σοβιετική Ένωση, αλλά στη συνέχεια εξαπλώθηκαν στον κόσμο μέσω της κατάκτησης, αποικισμού, απομίμηση και εθελοντική υιοθεσία. Οι διαφορές μεταξύ των γαλλικών, γερμανικών και σκανδιναβικών οικογενειών είναι σχετικά λεπτές (όπως συζητάμε παρακάτω), αλλά οι διαφορές μεταξύ παραδόσεων σοσιαλιστικής, αστικής και κοινής νομοθεσίας δεν είναι.

Για να ξεκινήσουμε, ο σοσιαλιστικός νόμος είναι μια σαφής εκδήλωση της πρόθεσης του κράτους να δημιουργήσει θεσμούς για να διατηρήσει τους πόρους της εξουσίας και των εκχυλισμάτων της, χωρίς να προασπίζονται τα οικονομικά συμφέροντα ή τις ελευθερίες του πληθυσμού. Ο νόμος του σοσιαλιστικού δικαίου είναι να κρατήσει το Κομμουνιστικό Κόμμα στην εξουσία, όχι για να προστατεύσει την ιδιότητα ή την ελευθερία. Ο αστικός νόμος, ιδιαίτερα από την εποχή της κωδικοποίησης τον 19ο αιώνα, υπήρξε σε μεγάλο βαθμό μέσο του κράτους στην επέκταση της εξουσίας του, αν και σε μια πιο περιορισμένη από το σοσιαλιστικό δίκαιο (Elster, Offe, and Press (1997: 39). Finer (1997: 1564). Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι κύριοι νομικοί κώδικες του κόσμου εισήχθησαν από τους δύο μεγαλύτερους κρατικούς κατασκευαστές του 19ου αιώνα: τον Ναπολέοντα και τον Bismarck. Το αστικό δίκαιο είναι κατά κύριο λόγο θεσμοθετημένο και επικεντρώνεται στην ανακάλυψη μιας δίκαιης λύσης σε μια διαμάχη (συχνά από την άποψη του κράτους) παρά στην εφαρμογή μιας δίκαιης διαδικασίας που προστατεύει τα άτομα από το κράτος (David and Brierley, 1978 : 331). Ο Ρεν και ο Ντέιβιντ - το βιβλίο του οποίου μπορεί να θεωρηθεί δίκαιο ως πραγματισμός για την υπεροχή του αστικού δικαίου σε σχέση με το κοινό δίκαιο - εκπλήσσεται από την αδυναμία της Γαλλίας στον τομέα του δημοσίου δικαίου που ασχολείται με περιορισμούς σε δημόσιους αξιωματούχους (David and Brierley, 1978: 76). Μια αστική νομική παράδοση, λοιπόν, μπορεί να θεωρηθεί ως

υποκατάστατο για μια ένταση να οικοδομήσει ιδρύματα για την ενίσχυση της εξουσίας του κράτους, αν και όχι για την ίδια έκταση όπως στη σοσιαλιστική παράδοση. Η αγγλική παράδοση κοινής νομοθεσίας είναι εντελώς διαφορετική, καθώς η ανάπτυξη του ξεκίνησε τον 17ο αιώνα διαμορφώθηκε από το Κοινοβούλιο και την αριστοκρατία εις βάρος των Crown και ως εκ τούτου αντικατοπτρίζει σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό την πρόθεση να περιορίσει τη δύναμη του κυρίαρχου (David and Brierley, 1978: 303, Finer, 1997: 1347-1348). Ως αποτέλεσμα αυτής της επιρροής, οι δικαστές που έκαναν κοινό νόμο «έδωσαν έμφαση στα ιδιωτικά δικαιώματα των ατόμων και ειδικότερα στα δικαιώματά τους ιδιοκτησίας» (Finer, 1997: 1348).

Υπάρχει επίσης μεγαλύτερη έμφαση στον περιορισμό της κυβέρνησης και στην προστασία του ατόμου από την κυβέρνηση. Επομένως, μια παράδοση κοινής νομοθεσίας μπορεί να θεωρηθεί ως υποκατάστατο για τον περιορισμό και όχι την ενίσχυση του κράτους. Στην προηγούμενη δουλειά μας (La Porta et al., 1997a, 1998) θεωρήσαμε τις νομικές παραδόσεις σε ένα στενότερο πλαίσιο εξέτασης νομική προστασία των επενδυτών και την επίδραση της προστασίας αυτής στις κεφαλαιαγορές. Εδώ χρησιμοποιούμε τις νόμιμες παραδόσεις πληρεξουσίων για τον πολιτικό προσανατολισμό των κυβερνήσεων. Πιο σαφώς, αναμένουμε ότι οι χώρες με σοσιαλιστικούς νόμους έχουν τις περισσότερες παρεμβατικές κυβερνήσεις, χώρες που έρχονται έπειτα με πολιτικούς νόμους και τελικά χώρες κοινού δικαίου. Θα πρόβλεπαν την ίδια παραγγελία για πολιτική ελευθερία. Σε άλλες διαστάσεις της ποιότητας της κυβέρνησης, ωστόσο, οι σχέσεις ενδέχεται να είναι πιο πολύπλοκες. Αναμένουμε ότι η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης είναι η χαμηλότερη στις χώρες του σοσιαλιστικού δικαίου, εν μέρει επειδή η υπερβολική εξουσία του κράτους καταστρέφει τις γραφειοκρατίες. Επίσης, αναμένεται ότι η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης θα πρέπει να είναι υψηλή στο κοινό δίκαιο, τη σκανδιναβική και τη γερμανική αστική τάξη, παρά την παρέμβαση του νόμου στις δύο τελευταίες ομάδες, κυρίως επειδή οι χώρες αυτές κατάφεραν να οικοδομήσουν γραφειοκρατικές υπηρεσίες αντί επαγγελματικών περιουσιακών στοιχείων, επαγγελματίες δημόσιοι υπάλληλοι αντί για αριστοκράτες και κληρικούς (Ertman 1997, Finer 1997). Αναμένουμε από τις γαλλικές χώρες του αστικού δικαίου να είναι ενδιαμέση διοικητική αποτελεσματικότητα, επειδή η γραφειοκρατία χτίστηκε για να είναι ισχυρή και ευρύτατα απεριόριστη. Έχοντας κάνει αυτές τις εικασίες, σημειώνουμε ότι οι θεωρητικές και ιστορικές προκρίσεις μας σε αυτή τη διάσταση των κυβερνητικών επιδόσεων είναι σχετικά αδύναμες. Οι προβλεπόμενες επιδράσεις των νομικών συστημάτων στη δημόσια πρόνοια και στις κρατικές δαπάνες δεν είναι εξίσου απλές. Αναμένουμε από τις σοσιαλιστικές χώρες, εν μέρει λόγω της δέσμευσής τους στην ισότητα και εν μέρει λόγω του μιλιταρισμού τους, να κάνουν καλά στην εκπαίδευση και τη βρεφική θνησιμότητα, αλλά όχι απαραίτητα στην υποδομή. Όσον αφορά την παροχή δημόσιου αγαθού και το μέγεθος της κυβέρνησης, δεν έχουμε έντονες

προτεραιότητες: οι χώρες του αστικού δικαίου ενδέχεται να έχουν συμφέρον να επεκτείνουν το κράτος αλλά να έχουν χαμηλότερη φορολογική ικανότητα από ό, τι οι άλλες χώρες. Ένα περισσότερο παρεμβατικό κράτος δεν είναι απαραίτητως μεγαλύτερο. Μια πιθανή ανησυχία με τη χρήση των νομικών συστημάτων ως ανεξάρτητες μεταβλητές είναι ότι είναι, σε κάποιο βαθμό, ενδογενείς - ένα σύμπτωμα της σχετικής εξουσίας του κράτους και των υποκειμένων του και όχι της αιτίας. Έτσι, το κοινό δίκαιο αποκτά κανόνες, επειδή το Κορώνα ήταν αδύναμο στην πρώτη θέση και όχι το άλλο τρόπο. Αλλά αυτό το πρόβλημα, ενώ είναι νόμιμο, καθιστά τα νομικά συστήματα ιδιαίτερα κατάλληλα ανεξάρτητες μεταβλητές για τη δοκιμή των πολιτικών θεωριών των θεσμών. Υποθέστε ότι τα νομικά συστήματα που αποκτήθηκαν αιώνες στο πλαίσιο της πολιτικής διαδικασίας (τόσο οικειοθελώς όσο και όχι) διαπιστώθηκε ότι επηρεάζουν σήμερα τις κυβερνητικές επιδόσεις. Αυτό θα σήμαινε ότι η ιστορικώς αποφασισμένη πολιτική κατανομή της εξουσίας, όπως αντικατοπτρίζεται στο νόμο, διαμορφώνει την κυβερνητική απόδοση σήμερα, ακριβώς όπως προβλέπει η πολιτική θεωρία.

Τελικά, φτάνουμε στις πολιτιστικές θεωρίες. Μετά το Weber (1958), ο Putnam (1993) και ο Landes (1998), ο πληρεξούσιός μας για τη διάσταση του πολιτισμού που επηρεάζει την κυβερνητική απόδοση είναι η θρησκεία - ακριβέστερα το ποσοστό του πληθυσμού σε κάθε χώρα που ανήκει σε διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις. Προηγουμένως αναφέραμε (La Porta et al., 1997b) δώσαμε κάποιες ενδείξεις ότι οι χώρες των οποίων οι πληθυσμοί ανήκουν κατά κύριο λόγο σε αυτό που ονομάζουμε «ιεραρχικές ειλκρίνειες» - Καθολικοί, Ισλαμιστές και Ελληνορθόδοξοι - παρουσιάζουν κατώτερες κυβερνητικές επιδόσεις σε εκείνες των ευρύτερα προτεσταντικών χωρών. Διαχωρίζουμε τις τρεις πιο διαδεδομένες θρησκείες - μουσουλμάνους, καθολικούς και Προτεστάντες - από όλες τις άλλες. Επίσης, εστιάζουμε στις μουσουλμανικές και καθολικές θρησκείες επειδή ο Landes (1998) τους ξεχωρίζει ως ιδιαίτερα επιζήμιο για την ανάπτυξη (1958). Ενδιαφέρεται για την επιχειρηματικότητα, ο Putnam (1993) επικεντρώνεται στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών και ο Landes (1998) ασχολείται με τη ροή ανθρώπων, αγαθών και ιδεών μεταξύ των χωρών. Παρόλα αυτά, προσπαθούμε να αναπτύξουμε μερικές υποθέσεις για τις επιπτώσεις της θρησκείας στις κυβερνήσεις. Είναι ίσως δίκαιο να πούμε ότι τόσο οι μουσουλμανικές όσο και οι καθολικές χώρες θα θεωρηθούν από τους υποστηρικτές των πολιτισμικών θεωριών ως περισσότερο παρεμβατικές - εν μέρει επειδή τα δόγματα αυτών των θρησκειών είναι περισσότερο (όπως αυτοί που λένε στους ανθρώπους τι να κάνουν) από τον προτεσταντισμό και εν μέρει επειδή οι εν λόγω δεσμοί αυξήθηκαν για να στηρίξουν την κρατική εξουσία. Οι πολιτιστικές θεωρίες πιθανότατα θα υποθέτουν ότι οι κυβερνήσεις των κατά κύριο λόγο καθολικών και μουσουλμανικών χωρών είναι ανιδιοτελείς εν μέρει εξαιτίας της υπερβολικής εξουσίας και εν μέρει διότι οι γραφειοκρατίες στις χώρες αυτές, ιδιαίτερα οι καθολικές, έχουν αναπτυχθεί

από θρησκευτικές τάξεις (υπάλληλος προέρχεται από κληρικούς) και, ως εκ τούτου, ως εξαρτημένος από τον κυρίαρχο. Οι πολιτισμικές θεωρίες θα προβλέπουν σίγουρα την κακή παροχή δημοσίων αγαθών σε μουσουλμανικές και καθολικές χώρες, αν και η ιστορία του Putnam εδώ είναι λίγο πολιτική: η θρησκεία ανταγωνίζεται και υπονομεύει το κράτος στην παροχή των δημοσίων αγαθών. Δεν θα φανταζόμασταν ούτε αυτό που αυτές οι θεωρίες προβλέπουν την κατανάλωση για την κυβέρνηση. Τέλος, αυτές οι θεωρίες, ιδιαίτερα ο Landes (1998), θα προβλέψουν σίγουρα ότι οι μουσουλμανικές και οι καθολικές χώρες έχουν λιγότερα πολιτικά δικαιώματα: η μη υποστηριζόμενη από το κράτος μισαλλοδοξία στις χώρες αυτές απαιτεί τη διενέργεια μιας περιπτώσιολογικής περικοπής. (Να θυμάστε, ωστόσο, τη μετάβαση από την Καθολική Εκκλησία μετά το Βατικανό το 1960).

2.3.1 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ

Η κυβέρνηση δημιουργεί την οικονομική ζωή μιας χώρας με διάφορους τρόπους: την προφύλαξη ή την απομάκρυνση ιδιοκτησίας, εγκρίνοντας ή ακυρώνοντας τη διαφωνία, την εξυπηρέτηση ή κατάχρηση του κοινού μέσω των αντιπροσώπων του. Για να αρχίσουμε να καταλαβαίνουμε τι εξηγεί η διακύμανση των κυβερνητικών επιδόσεων ανά χώρα, το πρώτο βήμα είναι να απεικονίσουμε μερικές από τις διαστάσεις αυτών των επιδόσεων. Η επικρατέστερη άποψη είναι ότι μια καλή κυβέρνηση ενισχύει την ιδιοκτησία και διατηρεί τους κανονισμούς και τους φόρους δηλαδή, είναι μια καλή κυβέρνηση (Smith, 1776, North, 1981, Knack and Keefer, 1995). Συμπερασματικά, η πρώτη μας ομάδα μέτρων επικεντρώνεται στον παρεμβατισμό και ιδίως όσον αφορά την ποιότητα της ρύθμισης και την ασφάλεια των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

Η εκδοχή του παρεμβατισμού είναι αόριστη όσο αφορά τη φορολογία. Η μια εκδοχή είναι η υψηλή φορολογία που αποτελεί μέτρο μεγάλης παρέμβασης. Μια άλλη εκδοχή είναι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές που επιβάλλονται με τη συγκατάθεση των κυβερνημένων για χρηματοδότηση επιζητούμενων δημοσίων αγαθών, ενώ οι χαμηλοί φόροι είναι όλοι μια βαθιά παρέμβαση της κυβέρνησης μπορεί να ελπίζει να συλλέξει χρήματα. Πρόσφατες αναφορές γίνονται για υψηλότερους φόρους στη Βρετανία από ό,τι στη Γαλλία τον 18ο αιώνα (Brewer, 1988, Finer, 1997), καθώς και τα στοιχεία για τη μετάβαση από τον σοσιαλισμό (Johnson, Kaufmann, και Shleifer, 1997) σύμφωνα με την αίσθηση ότι οι υψηλότεροι φορολογικοί συντελεστές μπορεί να συμβαδίζουν με καλύτερα ιδρύματα. Ο μη επεμβατικός χαρακτήρας είναι μόνο μία πλευρά της καλής διακυβέρνησης.

Μια περαιτέρω ξεχωριστή διάσταση μπορεί να ορισθεί η αποτελεσματικότητα ή η ποιότητα της γραφειοκρατίας (Rauch, 1995, Rauch and Evans, 1997). Οπότε μια φορολογία της κυβέρνησης, μπορεί να σχετίζεται με σχετικά υψηλή συμμόρφωση ή με χαμηλό επίπεδο η οποία συχνά οδηγούν σε διαφθορά και αυθαίρετη διακύμανση των φορολογικών συντελεστών (Mauro, 1995,

Treisman, 1997). Κατά μέσο όρο, θα πρέπει να συνδέεται με τη μείωση της αποτελεσματικότητας, δεδομένου ότι η ανάθεση σε υπαλλήλους με μεγαλύτερες ρυθμιστικές και φορολογικές αρμοδιότητες, προσκαλεί τη διαφθορά και τη γραφειοκρατία σε επιβράδυνση (Shleifer and Vishny, 1993). Παρ' όλα αυτά, ορισμένες γραφειοκρατίες παραδίδουν μια συγκεκριμένη δέσμη παρεμβάσεων πιο αποτελεσματικά από άλλες. Υπάρχουν πολλά υποδείγματα που δείχνουν ότι ο παρεμβατισμός και η αποτελεσματικότητα δεν σχετίζονται μεταξύ τους.

Η κυβέρνηση στη Βρετανία του 18ου αιώνα ήταν δραστική τα πρότυπα της ημέρας και (εκτός της φορολογίας) σχετικά μη επεμβατική, ενώ η κυβέρνηση Frederick the Great της Πρωσίας ήταν επίσης αποτελεσματική (Johnson, 1975, Ertman, 1997). Η κυβέρνηση Giolitti στην Ιταλία, πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν ιδιαίτερα διεφθαρμένη και αναποτελεσματική, αλλά σχετικά μη επεμβατική κάτω από το Mussolini, η κυβέρνηση έγινε πολυδιάστατη και διατηρώντας παράλληλα τα χαμηλά επίπεδα απόδοσής του, υπό Χριστιανοδημοκράτες μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο παρεμβατισμός συρρικνώθηκε, ενώ τα επίπεδα απόδοσης (Mack Smith, 1997). Θεωρητικά, μπορεί να ενισχύσει στην ανάπτυξη εκτός από τον έλεγχο, τη φορολόγηση, τη ρύθμιση και τη χρέωση δωροδοκίας, σε πολλές χώρες προσφέρουν πράγματι τις δημόσιες υπηρεσίες που είναι αναγκαίες οικονομική ανάπτυξη.

Οι κυβερνητικές επιδόσεις μιας δεδομένης χώρας πρέπει να αξιολογηθούν εν μέρει με την αξιολόγηση της ποιότητας των διατάξεων για το δημόσιο συμφέρον, όπως π.χ. τη σχολική φοίτηση, τη βρεφική θνησιμότητα, την παιδεία και την υποδομή. Ενώ μερικά από αυτά τα αγαθά παρέχονται εν μέρει ιδιωτικά, οι κυβερνήσεις έχουν φθάσει να διαδραματίσουν μεγάλο ρόλο στην παροχή υγείας, εκπαίδευσης και υποδομών. Μεγάλο γνώρισμα αυτών των αγαθών, σε αντιπαράθεση με τις υψηλές δαπάνες, αποτελεί τεκμήριο μιας καλής λειτουργικής κυβέρνησης. Ένας πιο προβληματικός, αλλά σημαντικός δείκτης απόδοσης είναι οι κρατικές δαπάνες για μεταφορές στο δημόσιο τομέα. Οι υψηλές δημόσιες δαπάνες σε αυτές τις περιοχές μπορεί να εκφράζουν στην προθυμία του Zens να πληρώσει φόρους επειδή τους αρέσει αυτό που κάνει η κυβέρνηση, και ως τέτοια αντικατοπτρίζουν την καλή κυβέρνηση. Εναλλακτικά, υψηλές δαπάνες για μεταφορές και οι επιδοτήσεις ή η κρατική κατανάλωση είναι πιθανόν να αντανakλούν υψηλά επίπεδα (Barro, 1991), και ως εκ τούτου αποτελούν μια αποτυχία προστασίας του κοινού από την κρατική παρέμβαση. Μερικά μέτρα του μεγέθους των όπως το μέγεθος του τομέα κρατικών επιχειρήσεων και ο εγγενής μεγέθους της απασχόλησης του δημόσιου τομέα (Shleifer and Vishny, 1994, 1998) η οποία είναι περισσότερο ενδεικτική της πολιτικής και αναδιανεμητικής, αντί της δημόσιας πνευματικής. Μια τελική διάσταση της καλής κυβέρνησης που ερευνάμε είναι η δημοκρατία και τα πολιτικά δικαιώματα. Το παρατηρούμε

αυτό επειδή η πολιτική ελευθερία είναι ένα βασικό στοιχείο της καλής διακυβέρνησης και της οικονομικής ελευθερίας.

Ένας πιο προβληματικός, αλλά παράλληλα σημαντικός, δείκτης των επιδόσεων είναι οι δαπάνες της κυβέρνησης για τις μεταβιβάσεις, τη δική της κατανάλωση και το δημόσιο τομέα. Οι υψηλές δημόσιες δαπάνες σε αυτές τις περιοχές μπορεί να εκφράζουν την προθυμία των πολιτών να πληρώνουν φόρους επειδή τους αρέσει αυτό που κάνει η κυβέρνηση, και αντανakλούν την καλή κυβέρνηση. Εναλλακτικά, οι υψηλές δαπάνες για μεταβιβάσεις και επιδοτήσεις ή για την κρατική κατανάλωση ενδέχεται να αντανakλούν υψηλά επίπεδα διαστρεβλωμένων φόρων και αναδιανομής (Barro, 1991) και ως εκ τούτου αποτελούν αποτυχία να προστατεύσουν το κοινό από κρατική παρέμβαση. Ορισμένα μέτρα μεγέθους της κυβέρνησης, όπως το μέγεθος του τομέα των κρατικών επιχειρήσεων και το σχετικό μέγεθος της απασχόλησης του δημόσιου τομέα (Shleifer and Vishny, 1994, 1998), είναι μάλλον ενδεικτικό των πολιτικών και αναδιανεμητικών, μάλλον από το δημόσιο πνεύμα. Η εξέταση των καθοριστικών παραγόντων αυτών των τύπων κυβερνητικών δαπανών μπορεί να μας βοηθήσει να διακρίνουμε εναλλακτικές θεωρίες των θεσμών. Μια τελική διάσταση της καλής κυβέρνησης που εξετάζουμε είναι η δημοκρατία και τα πολιτικά δικαιώματα. Το βλέπουμε αυτό τόσο επειδή η πολιτική ελευθερία είναι ένα σημαντικό στοιχείο της καλής κυβέρνησης και επειδή η οικονομική ελευθερία γενικά συμβαίνει μαζί με την πολιτική ελευθερία (Hayek, 1944). Η σχέση μεταξύ της δημοκρατίας και της οικονομικής επιτυχίας ήταν δύσκολο να βρεθεί στα πρόσφατα δεδομένα (Barro, 1996b), αν και κατά τη διάρκεια της μακρύτερης ιστορίας οι πιο περιορισμένες κυβερνήσεις έχουν προωθήσει την πιο επιτυχημένη ανάπτυξη (DeLong and Shleifer, 1993).

Σύμφωνα με τα σύγχρονα στοιχεία, οι περισσότεροι δείκτες υποδεικνύουν ότι η QoG ή η «χρηστή διακυβέρνηση» είναι κατά κανόνα υψηλότερη κατά μέσο όρο στα κράτη μέλη της ΕΕ-27 σε σύγκριση με άλλες περιοχές του κόσμου, ωστόσο υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Ενώ αυτό είναι γενικά αποδεκτό από πολλούς, οι μετρήσεις τέτοιων εννοιών όπως η γραφειοκρατική ποιότητα ή η διαφθορά είναι δύσκολο να συλληφθούν. Το γεγονός ότι υπάρχει συζήτηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να μετρήσουμε καλύτερα τα QoG παραμένει στους τομείς της ακαδημαϊκής και επαγγελματικής έρευνας είναι αναμφισβήτητο. Ορισμένοι αμφισβητούν ότι οι σύγχρονοι δείκτες αποτελούν έγκυρα μέτρα σημαντικών εννοιών στο πλαίσιο της QoG, όπως η διαφθορά, το κράτος δικαίου ή η γραφειοκρατική αποτελεσματικότητα. Επιπλέον, όπως σημειώνεται, υπάρχει έντονη διαφωνία ως προς τον τρόπο με τον οποίο η QoG μπορεί να αξιολογηθεί σε σχέση με αντικειμενικούς ή «σκληρούς» δείκτες σε αντίθεση με τις υποκειμενικές αντιλήψεις, όπως είναι η κυρίαρχη πρακτική στον τομέα σήμερα. Εν ολίγοις, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές ερωτήσεις σχετικά με το τι μετράμε για να καταγράψουμε εύστοχα την QoG και πώς θα το κάνουμε. Ως εκ τούτου,

κάθε ανάληψη ενός νέου μέτρου θα είναι αδύνατο να καταγραφεί απόλυτα και αναμφισβήτητα θα υποβληθεί σε κάποια αντίθεση. Ωστόσο, πολλοί στον τομέα της συγκριτικής πολιτικής και της οικονομίας της ανάπτυξης έχουν επιτύχει σχετικά υψηλό βαθμό συναίνεσης σχετικά με ορισμένες έννοιες στις οποίες πρέπει να επικεντρωθούμε. Το QoG έχει γίνει μια ευρεία έννοια στις κοινωνικές επιστήμες και, όταν ποσοτικοποιήθηκε, έχει καταταχθεί γενικά σε κατηγορίες / έννοιες όπως: 1) «διαφθορά», 2) «κράτος δικαίου», 3) «γραφειοκρατική αποτελεσματικότητα» 4) «φωνή και λογοδοσία της κυβέρνησης» ή «δύναμη των δημοκρατικών και εκλογικών οργάνων» Επιπλέον, με ορισμένες εξαιρέσεις, τις επιδόσεις στον δημόσιο τομέα. Επομένως, επιδιώκουμε ένα μέτρο που θα καλύπτει αυτές τις τέσσερις βασικές έννοιες της QoG. Μετά από προσεκτική σύγκριση τόσο εμπειρικά όσο και εννοιολογικά, διαπιστώνουμε ότι οι Δείκτες Διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας (WGI - Kaufmann, Kraay και Mastruzzi 2009) παρέχουν τα καλύτερα εργαλεία για την πραγματοποίηση αξιόπιστων και ουσιαστικών συγκρίσεων εντός της ΕΕ σε εθνικό επίπεδο των 11 διαθέσιμες πηγές που μετρούν κάποια πτυχή της QoG στις ευρωπαϊκές χώρες. Συνδυάζουμε αυτούς τους τέσσερις πυλώνες QoG σε έναν δείκτη για κάθε χώρα της ΕΕ. Με εκτεταμένες δοκιμές ευαισθησίας των δεδομένων, διαπιστώνουμε ότι ο WGI είναι αξιοσημείωτα ισχυρός σε πολλαπλές αλλαγές στο σχέδιο αντιστάθμισης και συσσωμάτωσης μαζί με τον αποκλεισμό οποιασδήποτε υποκείμενης πηγής δεδομένων για τους τέσσερις πυλώνες QoG. Επιπλέον, τα δεδομένα συσχετίζονται έντονα με πολυάριθμες κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές που έχουν αποδειχθεί σε πρόσφατες δημοσιεύσεις, οι οποίες συσχετίζονται ιδιαίτερα με το QoG, όπως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το κοινωνικό κεφάλαιο, η ανισότητα εισοδήματος και τα ποσοστά παιδικής θνησιμότητας, προσθέτοντας εξωτερική ισχύ στο WGI.

2.4 ΚΑΛΗ & ΚΑΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Η χρηστή διακυβέρνηση έχει τα εξής σημαντικά χαρακτηριστικά. Προσανατολίζεται με βάση την συναίνεση, είναι εξίσου υπεύθυνη, διαφανής, αποτελεσματική και δίκαιη αλλά και χωρίς αποκλεισμούς αφού ακολουθεί το κράτος δικαίου. Διαβεβαιώνει ότι η διαφθορά ελαχιστοποιείται, λαμβάνοντας υπόψη οι απόψεις των μειονοτήτων και οι φωνές των πιο ευάλωτων στην κοινωνία γίνονται αντιληπτές στη λήψη αποφάσεων. Η κακή διακυβέρνηση είναι η μείωση της θεσμικής ακεραιότητας και της ικανότητας, που επιδεινώνεται από αυθαίρετες ενέργειες και διακυβεύεται περαιτέρω από σύγκρουση συμφερόντων. Οι πολιτικές παρεμβάσεις και οι διορισμοί συντηρήσεως συρρικνώνουν συστηματικά τη θεσμική αυτονομία και ακεραιότητα του δημόσιου τομέα. Κάτω από αυτή την πολιτικοποίηση, τα ανεπίσημα και αδιαφανή συστήματα διαχείρισης του δημόσιου τομέα μπορούν να κυριαρχήσουν όλο και περισσότερο στις καθιερωμένες διαδικασίες, υπονομεύοντας σε μεγάλο βαθμό τόσο τις διαδικασίες λογοδοσίας όσο και την τεχνοκρατική ικανότητα στη δημόσια υπηρεσία.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους μπορεί κανείς να διακρίνει την έννοια της «διακυβέρνησης» από τη «διακυβέρνηση» και δεν υπάρχει απαραίτητα μια ενιαία «ορθή» απάντηση ή ακόμη και μια σειρά «σωστών» απαντήσεων, τουλάχιστον αν δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο επιδιώκετε να κατανοήσουν και να συζητήσουν τις έννοιες. Για παράδειγμα, οι απαντήσεις που δόθηκαν από τον Michael Kupperman και τον Joseph Craig (οι οποίες από την εποχή που άρχισα να συντάσσω αυτή τη θέση ήταν οι μόνες δύο αναρτημένες απαντήσεις) θα μπορούσαν να περιγράψουν στον καθένα σαν να παρέχουν μια ακριβή περιγραφή της βασικής διαφοράς μεταξύ των εννοιών ακόμη και αν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι προσφέρουν ξεχωριστές ιδέες για τη διακυβέρνηση. Παρά ταύτα, θα υποστήριζα ότι για να κατανοήσουμε καλύτερα τη διαφορά μεταξύ «κυβέρνησης» και «διακυβέρνησης», είναι επιτακτική ανάγκη να θυμηθούμε ότι οι έννοιες δεν είναι μόνο αλληλένδετες, αλλά επίσης ότι ο τρόπος που κατανοούμε μια έννοια μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο που θα καταλάβει την άλλη έννοια.

Σε γενικές γραμμές, οι καλύτερα καλλιεργημένες χώρες έχουν καλύτερες κυβερνήσεις, μια εμπειρική τακτικότητα που κατέχει τόσο δικτατορίες όσο και δημοκρατίες. Υποδεικνύουμε ότι ένα ενδεχόμενο για αυτό το γεγονός είναι πως οι μορφωμένοι άνθρωποι είναι πιο πιθανό να διαμαρτύρονται για κακή συμπεριφορά από κυβερνητικούς αξιωματούχους, έτσι ώστε, ακόμη και όταν κάθε παράπονο είναι απίθανο, οι πιο συχνές καταγγελίες ενθαρρύνουν την καλύτερη συμπεριφορά αξιωματούχων. Τα πρόσφατα συγκεντρωμένα δεδομένα επιδημιολογικού επιπέδου από το παγκόσμιο πρόγραμμα δικαιοσύνης παρουσιάζουν ότι στο εσωτερικό των χωρών, οι πιο μορφωμένοι άνθρωποι είναι πιο πιθανό να αναφέρουν την επίσημη παράβαση. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώθηκαν με άλλα στοιχεία της έρευνας σχετικά με την αναφορά εγκλημάτων και διαφθοράς. Οι καταγγελίες των πολιτών μπορεί έτσι να είναι ένας λειτουργικός μηχανισμός που εξηγεί τη σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και ποιότητας.

Σχεδόν κάθε μέτρο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον ορισμό της ποιότητας της κυβέρνησης, όπως ο βαθμός δημοκρατίας, η πολιτική ελευθερία, ο σεβασμός για τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, η απουσία διαφθοράς, ή η αποτελεσματικότητα στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών είναι υψηλότερη σε πλουσιότερες και πιο μορφωμένες χώρες (βλέπε, π.χ., Barro 1999, Treisman 2000). Η απάντηση δεν είναι πλήρως προφανής. Παίρνοντας την περίπτωση της διαφθοράς. Η μείωση της διαφθοράς καθώς οι χώρες γίνονται πλουσιότερες και πιο μορφωμένες είναι σχεδόν καθολική (Treisman 2000, Svensson 2005). Εμφανίζεται και στις δύο δικτατορίες και τις δημοκρατίες, έτσι είναι παράλογο ότι η διαφθορά πέφτει μόνο επειδή οι ψηφοφόροι εξετάζουν τους διεφθαρμένους πολιτικούς. Η διαφθορά πέφτει ανεπηρέαστα από το αν μια χώρα έχει μια εκστρατεία κατά της διαφθοράς, εισπράττει

αποδοτικούς μισθούς στους γραφειοκράτες, χωρίζεται εθνικά ή έχει ελεύθερη τύπο.

Πραγματικά, καθώς προοδεύει μια χώρα, τόσο η κυβερνητική ρύθμιση όσο και η κλίμακα της οικονομικής αύξησης της δραστηριότητας αυξάνεται η οποία αν κάτι πρέπει να κάνει είναι να υπογραμμίσει τη διαφθορά. Οι μηχανισμοί βελτίωσης στην ποιότητα της κυβέρνησης, όπως στις αναπτυσσόμενες χώρες φαίνεται να είναι υπερβολικά καθολική για να αποδώσει σε αυτές τις συγκεκριμένες πολιτικές. Υποδεικνύουμε και επιχειρούμε εμπειρικά μια νέα ερμηνεία μια βελτίωση στη διαδικασία ανάπτυξης με βάση το μορφωτικό επίπεδο ως τον κινητήριο μηχανισμό. Κατά την άποψή μας, ένας λόγος για τον οποίο η κυβέρνηση βελτιώνεται είναι οι καταγγελίες των πολιτών εναντίον των δημοσίων υπαλλήλων που κακομεταχειρίζονται αυτούς: αστυνομικούς που τους κτύπησαν, υπαλλήλους που απαιτούν δωροδοκίες, οι δάσκαλοι που δεν εμφανίζονται. Όλες οι χώρες έχουν συγκεκριμένους νόμους κατά της κατάχρησης της αστυνομίας, της διαφθοράς και την απουσία των εργαζομένων από το δημόσιο, οι οποίες περιλαμβάνουν κυρώσεις για επίσημα παραπτώματα. Βεβαίως σε πολλές χώρες οι κανόνες αυτοί επιβάλλονται με μικρή ευαισθησία. Ωστόσο ένας δημόσιος υπάλληλος που επιλέγει να σπάσει τους κανόνες πρέπει να απαγορεύσει τον κίνδυνο πειθαρχίας ανεξαρτήτως από το πόσο μικρό μέγεθος έχει για κάθε μεμονωμένο παράπονο ενάντια στα οφέλη του παραπτώματος. Καθώς οι καταγγελίες των πολιτών πολλαπλασιάζονται και να γίνονται αποτελεσματικότερες, αυξάνεται ο κίνδυνος διερεύνησης και πειθαρχιών ενεργειών.

Προτείνουμε ότι οι πιο μορφωμένοι άνθρωποι είναι πιο πιθανό να διαμαρτύρονται για παράνομη συμπεριφορά και να υποβάλλουν καταγγελίες πιο αποτελεσματικά. Καθώς τα επίπεδα εκπαίδευσης σε μια αναπτυσσόμενη χώρα είναι περισσότερα έτσι μεγεθύνεται το αναμενόμενο κόστος της και ενθαρρύνονται έτσι οι υπάλληλοι να προηγηθούν του κανονισμού για να ζητούν λιγότερες δωροδοκίες και να γλυτώνουν να καταχρώνται τους ανθρώπους, όσο αφορά την εργασία. Μέσω αυτής της εξ' ολοκλήρου αποκεντρωμένης διαδικασίας, η οποία υπόκειται από τους κυριότερους πολιτικούς μηχανισμούς, η κυβέρνηση προοδεύει όσο αφορά την στάση της. Η ιδέα ότι η φωνή των πολιτών μπορεί να βελτιώσει τις κυβερνητικές επιδόσεις είναι η άποψη του Hirschman's. Ο Hirschman επικεντρώνεται στην ψηφοφορία παρά στην καταγγελία ως έκφραση της φωνής, και δεν συνδυάζει τη φωνή αυτή με την εκπαίδευση. Οι Verba και Nie (1972) και Verba, Schlozman και Brady (1995) είναι μεταξύ των πρώτων εξεχουσών μελετών στην πολιτική επιστήμη που ενώνουν την εκπαίδευση με την πολιτική συμμετοχή. Αυτές οι μελέτες διερευνούν τόσο την ψηφοφορία όσο και την άλλη μορφή συμμετοχής τον εθελοντισμό. Οι Dee (2004) και Milligan, Moretti και Ogeoroulus (2004) προμηθεύουν αποδείξεις σχετικά με την αιτιώδη αλληλεξάρτηση μεταξύ εκπαίδευσης και ψηφοφορίας. Η ψηφοφορία είναι

βέβαια σημαντική, αλλά το γεγονός ότι η ποιότητα της κυβέρνησης αναπτύσσεται με την εκπαίδευση τόσο στις δικτατορίες όσο και στη δημοκρατία συνθέτει μια ένδειξη ότι η ψηφοφορία δεν είναι ο μόνος μηχανισμός που συνδέει τα δύο. Σε σχέση με τον καταγγέλλοντα μηχανισμό, ο Soares (2004) εξακριβώνει ότι οι πλουσιότερες και περισσότερο καλλιεργημένες πληθυσμιακές χώρες αναφέρουν ένα υψηλότερο ποσοστό εγκλημάτων. Σχετικά ευρήματα φαίνονται στο DiTella (2010). Ωστόσο, από όσα μαθαίνουμε, η ιδέα ότι οι καταγγελίες των πολιτών για την κυβέρνηση είναι η πορεία προς τη βελτίωσή της είναι νέα.

Αυτή η συζήτηση θέτει το ερώτημα γιατί οι πιο μορφωμένοι άνθρωποι θα μπορούσαν απλώς να γνωρίζουν τον κατάλληλο τρόπο για να παραπονεθούν πιο αποτελεσματικά. Υπάρχουν τουλάχιστον τρεις τάξεις. Πρώτα, οι μορφωμένοι άνθρωποι θα μπορούσαν απλώς να μαθαίνουν καλύτερα πώς να διαμαρτύρονται αποτελεσματικά: είναι περισσότερο εγγράμματοι, πιο ευνόητοι από πού να πάνε και πώς να διαμαρτύρονται. Πρόκειται για ένα κανάλι ανθρώπινου κεφαλαίου: η καταγγελία είναι σαν οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα για την οποία αυξάνεται η παραγωγικότητα με την εκπαίδευση. Οι Verba και Nie (1972), Verba, Scholzman και Berry (1995) και Nie, Junn, και Stehlik-Berry (1996) λαμβάνουν αυτή την άποψη σε σχέση με την πολιτική συμμετοχή. Ένα δεύτερο κανάλι είναι ότι οι μορφωμένοι άνθρωποι είναι πιο κοινωνικοί, μοιράζονται ομοιογενείς αξίες και είναι λιγότερο ανεκτικοί στην αδικία (Dewey 1944, Hayek 1960, Putnam 1993, Campbell 2006, Glaeser, Ponzetto, και Shleifer 2007). Επειδή οι πιο μορφωμένοι άνθρωποι είναι καλύτερα κοινωνικοποιημένοι, είναι πιο διατεθειμένοι να διαμαρτυρηθούν ενάντια στο δημόσιο παράπτωμα ακόμη και όταν οι πιθανότητες ιδιωτικής επιτυχίας είναι χαμηλές. Ένα τρίτο κανάλι, στενά συνδεδεμένο με το πρώτο, παρατηρεί πως οι μορφωμένοι άνθρωποι δείχνουν λιγότερο φοβισμένοι από τα επίσημα αντίποινα. Αυτό μπορεί να είναι εν μέρει επειδή κατέχουν το νόμο και τους κανόνες, και ως εκ τούτου αντιστέκονται στους υπαλλήλους, αλλά μπορεί επίσης να οφείλεται στο γεγονός ότι είναι οι ίδιοι "νόμιμοι", εργάζονται επίσημα και ως εκ τούτου δεν αισθάνονται κίνδυνο. Μια εναλλακτική αλλά σχετική συναφής άποψη ισχυρίζεται ότι τα επίπεδα εισοδημάτων αφ'εαυτού, αντί της εκπαίδευσης οδηγούν σε καταγγελίες και μέσω αυτών βελτιώνουν την κυβέρνηση. Για παράδειγμα, οι πλουσιότεροι άνθρωποι θα μπορούσαν να προσλάβουν δικηγόρους, ή ακόμα και να βρουν χρόνο να κάνουν τις καταγγελίες τους περισσότερο αποτελεσματικές (από την άλλη πλευρά, ο χρόνος τους είναι πολύτιμος έτσι ώστε να μην ενοχλούνται.

Ένας κεντρικός ρόλος των (επιτυχημένων) πολιτικών θεσμών είναι η εξασφάλιση της επιλογής των σωστών (έντιμων, ικανών, παρακινημένων) πολιτικών. Ο Besley (2005, σ. 43), για παράδειγμα, παραθέτει τον James Madison, υπογραμμίζοντας τη σημασία της επιλογής των πολιτικών για την επιτυχία μιας κοινωνίας: "Ο στόχος κάθε πολιτικού Συντάγματος, είναι ή

πρέπει να είναι, η διάκριση αυτών που έχουν περισσότερη σοφία να διακρίνουν, και περισσότερο την αρετή να επιδιώξουν το κοινό καλό της κοινωνίας αλλά και να λάβουν θέση στις πιο αποτελεσματικές προφυλάξεις για να κρατήσουν ενάρετους ενώ συνεχίζουν να διατηρούν την εμπιστοσύνη τους. Εξίσου σημαντικό, αλλά λιγότερο, είναι η ικανότητα των θεσμών, δηλαδή η δυνατότητα να αντιμετωπίζονται οι μεταβαλλόμενες καταστάσεις. Σε αυτή την περίπτωση, καταρτίζουμε ένα δυναμικό μοντέλο κυβερνητικής διαμόρφωσης για να τονίσουμε τις πιθανές πηγές της έλλειψης εμπιστοσύνης στην επιλογή των κυβερνήσεων και να εντοπίσουμε τα χαρακτηριστικά των πολιτικών διαδικασιών που δημιουργούν «θεσμική αδεξιότητα». Η «κυβέρνηση» αποτελείται από ένα υποσύνολο των πολιτών (π.χ. μια ομάδα παικτών μπορεί να είναι κυβέρνηση, κλπ.). Κάθε (δυναμική) κυβέρνηση έχει ένα διαφορετικό επίπεδο αρμοδιότητας, καθορίζοντας τη συλλογική χρησιμότητα που παρέχει στους πολίτες (π.χ. το επίπεδο των δημόσιων αγαθών). Οι νέες κυβερνήσεις δημιουργούνται με ένα συνδυασμό "ψήφων" από τους πολίτες και το "σύμφωνο" από τα σημερινά κυβερνητικά μέλη. Σαν παραμέτρους μπορούμε να δεχθούμε διαφορετικούς πολιτικούς ρυθμούς με την έκταση της απαραίτητης συναίνεσης των σημερινών κυβερνητικών μελών. Η «τέλεια δημοκρατία» μπορεί να θεωρηθεί ως μια κατάσταση στην οποία δεν υπάρχει ισχύς βέτο που να ισχύει και καμία τέτοια συναίνεση δεν είναι απαραίτητη. Πολλά πολιτικά θεσμικά όργανα, αντίθετα, παρέχουν πρόσθετες αποφάσεις λήψης αποφάσεων ή δεσμευτικές εξουσίες στα σημερινά κυβερνητικά μέλη. Για παράδειγμα, σε πολλές δημοκρατίες, διάφορες πηγές ισχυρής βέτο εξουσία που η κυβέρνηση στην εξουσία μπορεί σκληρότερα να αποβάλει από την καθιέρωσή της εκ νέου θα ήταν αν είχε από την εξουσία (π.χ., Cox και Katz, 1996, για μια συζήτηση σχετικά με την ισχύ αυτή που ασκεί το βέτο στις δημοκρατικές τάξεις). Σε μη-δημοκρατικές κοινωνίες, η πιθανή ισχύς βέτο των σημερινών κυβερνητικών μελών είναι πιο έντονη, οπότε μπορεί κανείς φυσικά να πιστεύει ότι θα χρειαστεί η συγκατάθεση αρκετών μελών της σημερινής κυβέρνησης πριν από την εφαρμογή της αλλαγής. Υπό το πρίσμα αυτό, βυθίζουμε τη δύναμη της αρνησικυρίας ως ένα αντίστροφο μέτρο της δημοκρατίας, αν και μόνο συλλαμβάνει μια στυλιζαρισμένη διάσταση του πόσο δημοκρατικό είναι το καθεστώς.

Η συνεισφορά του άρθρου μας είναι να παράσχει ένα γενικό και ευδιάκριτο πλαίσιο για την μελέτη δυναμικών ζητημάτων και να παράσχει λεπτομερή χαρακτηρισμό της διάρθρωσης και της ευελιξίας επιλογής των πολιτικών υπό διαφορετικούς πολιτικούς θεσμούς. Η τέλεια δημοκρατία εξασφαλίζει πάντα την εμφάνιση της καλύτερης κυβέρνησης. Αντίθετα, κάτω από οποιαδήποτε άλλη ρύθμιση, ανίκανοι μπορούν να αναδυθούν και να επιμείνουν παρά την απουσία προκλήσεων που σχετίζονται με την πληροφόρηση για την ανάδειξη καλών πολιτικών. Για παράδειγμα, ακόμη και μια μικρή απόκλιση από την τέλεια δημοκρατία, όπου μόνο ένα μέλος της σημερινής κυβέρνησης

χρειάζεται να συναινέσει σε μια νέα κυβέρνηση, μπορεί να επιτύχει για πάντα την πιθανή κυβέρνηση. Η διαισθητική εξήγηση το γιατί ακόμη και μια μικρή έκταση δύναμης αρνησικυρίας μπορεί να οδηγήσει σε τέτοια αποτελέσματα είναι η εξής: οι βελτιώσεις από μια κακή (ή ακόμα και τη χειρότερη) κυβέρνηση μπορεί να οδηγήσουν σε μια άλλη πιθανή κυβέρνηση που είναι ασταθής και θα ανοίξει το δρόμο για έναν περαιτέρω γύρο των αλλαγών. Εάν η διαδικασία αυτή τελικά έχει μια κυβέρνηση που δεν έχει κοινά μέλη με την αρχική κυβέρνηση, τότε μπορεί να αποτύχει να πάρει την υποστήριξη οποιουδήποτε από τα αρχικά κυβερνητικά μέλη. Σε αυτή την περίπτωση, η κυβέρνηση αρχίζει να επιβιώνει ακόμα και αν έχει χαμηλό, ή ακόμα και το χαμηλότερο, επίπεδο αρμοδιότητας. Αυτό το αποτέλεσμα παρέχει μια πιθανή εξήγηση για το λόγο για τον οποίο πολλοί αυταρχικοί, περιλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται σήμερα στην εξουσία στο Ιράν, τη Ρωσία, τη Βενεζουέλα και τη Ζιμπάμπουε, αντιστέκονται στην ένταξη «αρμόδιων τεχνοκράτων» στην κυβέρνηση, επειδή φοβούνται ότι αυτοί οι τεχνικοί μπορούν αργότερα να γίνουν υποστηρικτές της περαιτέρω μεταρρύθμισης, καταργώντας τελικά ακόμη και τους πιο ισχυρούς σημερινούς φορείς.

Μια άλλη σημαντική επίδραση αυτών των δυναμικών αλληλεπιδράσεων στην πολιτική επιλογή είναι ότι, πέρα από την τέλεια δημοκρατία, δεν υπάρχει εμφανής κατάταξη μεταξύ των διαφόρων αποχρώσεων της ατελούς δημοκρατίας. Οποιοδήποτε από αυτά τα διαφορετικά καθεστώτα μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερες κυβερνήσεις μακροπρόθεσμα. Αυτό είναι σύμφωνο με τις εμπειρικές εκτιμήσεις της βιβλιογραφίας που δεν δείχνουν σαφή σχέση μεταξύ δημοκρατίας και οικονομικής απόδοσης (π.χ. Przeworski και Limongi, 1997, Barro, 1997, Minier, 1999). Στην πραγματικότητα, σε όλα τα καθεστώτα εκτός από την τέλεια δημοκρατία, η αρμοδιότητα της κυβέρνησης ισορροπίας και η επιτυχία της κοινωνίας εξαρτώνται έντονα από την ταυτότητα του αρχικά μέλη της κυβέρνησης, τα οποία συμφωνούν με την έμφαση που δίνεται στις πρόσφατες πολιτικές επιστήμες και τις οικονομικές λογοτεχνίες για το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι ηγέτες κάτω από αδύναμους θεσμούς (βλ. π.χ. Brooker 2000 ή Jones και Olken 2005, το θάνατο ενός αυτοκράτορα σε μια σημαντική αλλαγή στην ανάπτυξη και αυτό δεν συμβαίνει με τους δημοκρατικούς ηγέτες). Η δεύτερη συνεισφορά μας αφορά στη μελέτη της θεσμικής ευελιξίας. Για το σκοπό αυτό, εμπλουτίζουμε το προαναφερθέν πλαίσιο με κρίσεις που αλλάζουν τις ικανότητες των διαφορετικών τύπων κυβερνήσεων (καταγράφοντας έτσι πιθανές αλλαγές στις ανάγκες της κοινωνίας για διαφορετικά είδη δεξιοτήτων και εμπειρογνωμοσύνης). Αν και συστηματική ανάλυση αυτής της κατηγορίας δυναμικών παιχνιδιών υποχωρεί, παρέχουμε έναν χαρακτηρισμό της δομής ισορροπίας όταν οι στοχαστικοί κλονισμοί είναι αρκετά σπάνιοι και οι παίκτες είναι αρκετά ασθενείς. Χρησιμοποιώντας αυτόν τον χαρακτηρισμό, δείχνουμε πώς η ποιότητα των κυβερνήσεων εξελίσσεται παρουσία στοχαστικών μεταβλητών και πώς αυτή η εξέλιξη επηρεάζεται από τους πολιτικούς θεσμούς. Ενώ χωρίς

αυτές, ο δημοκρατικός βαθμός δημοκρατίας (λιγότεροι φορείς βέτο) δεν εγγυάται απαραίτητα μια καλύτερη διακυβέρνηση, στο στοχαστικό περιβάλλον οδηγεί σε μεγαλύτερη θεσμική ευελιξία και σε πιο μακροπρόθεσμες προκλήσεις (ειδικότερα, μεγαλύτερη πιθανότητα η καλύτερη η κυβέρνηση θα είναι στην εξουσία). Διαισθητικά, αυτό συμβαίνει επειδή ένα καθεστώς με λιγότερους παίκτες αρνησικυρίας επιτρέπει μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα στις αλλαγές στο περιβάλλον (που μεταβάλλουν τη σχετική κατάταξη των κυβερνήσεων σε όρους ποιότητας)

Σε λίγο πιο τεχνικό επίπεδο, αυτό το αποτέλεσμα επαναλαμβάνει το γεγονός ότι σε ένα καθεστώς περιορισμένη ισχύς αρνησικυρίας στην κυριαρχία, υπάρχουν «πολύ λίγες» σταθερές κυβερνήσεις και σταθερή κυβέρνηση, επομένως ένα σοκ που αποσταθεροποιεί την σημερινή κυβέρνηση πιθανόν να οδηγήσει σε μια μεγάλη πτώση στην αρμοδιότητα. Τέλος, αποδεικνύουμε επίσης ότι, υπό την παρουσία σοκ, «αντικροτικών καθεστώτων τα άτομα πρέπει πάντα να βρίσκονται στην κυβέρνηση, μπορεί να οδηγήσουν σε καλύτερες μακρόχρονες απομακρυσμένες περιφέρειες, όπου ένα υποσύνολο των σημερινών μελών της χούντας μπορεί να εμποδίσει την αλλαγή (αν και κανένα μέλος δεν είναι απαραίτητο). Τα καθεστώτα που μοιάζουν με δικαιώματα θα μπορούσαν μερικές φορές να επιτρέψουν μεγαλύτερη προσαρμογή στην αλλαγή επειδή ένα (ή περισσότερα) μέλη της αρχικής κυβέρνησης είναι ασφαλή στη θέση της. Αντίθετα, όπως προαναφέρθηκε, χωρίς αυτή την ασφάλεια ο φόβος των μεταβολών μπορεί να εμποδίσει όλες τις μεταρρυθμίσεις που αυξάνουν τις ικανότητες της κυβέρνησης.

2.4.1 ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ Wolfinger και Rosenstone

Οι Wolfinger και Rosenstone (1980) ισχυρίζονται ότι η εκπαίδευση είναι πιο σημαίνουσα από το εισόδημα ως καθοριστικός παράγοντας της πολιτικής συμμετοχής. Κάποιος μπορεί ίσως να ισχυριστεί επίσης ότι δεν είναι διαδικασία καταγγελίας, αλλά η βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και η γενική ποιότητα των γραφειοκρατών που οδηγεί σε καλύτερη κυβέρνηση στις πλουσιότερες χώρες. Στο δικό μας εμπειρικό έργο, αποσκοπούμε να διακρίνουμε μεταξύ του εισοδήματος και της εκπαίδευσης ως οδηγού των καταγγελιών. Για να οργανώσουμε τη συζήτηση, στο επόμενο τμήμα παρουσιάζουμε ένα απλό μοντέλο ισορροπίας της ποιότητας της κυβέρνησης με βάση τις καταγγελίες των πολιτών. Το παρακάτω τμήματα ελέγχου επιχειρούν την κύρια παραδοχή του μοντέλου, δηλαδή ότι η καλύτερη εκπαίδευση των πολιτών είναι πιθανότερο να παραπονηθεί. Η κύρια πηγή δεδομένων είναι ο Κανόνας του Παγκόσμιου Δικαίου Δικαιοσύνης Νόμος Index. Τα τελευταία τρία χρόνια, η WJP διεξήγαγε εκτεταμένες έρευνες τόσο σε πολίτες όσο και σε επαγγελματίες νομικών σε 61 χώρες σχετικά με την εμπειρία των ατόμων με το νόμο. Ένα μέρος των δεδομένων περιέχει έρευνες για το γενικό πληθυσμό (1.000 ερωτηθέντες ανά χώρα) προξενώντας τόσο τις απόψεις τους για το νομικό σύστημα όσο και για την προσωπική εμπειρία μαζί του. Ελήφθη μέριμνα για τη διασφάλιση της ευρείας εκπροσώπησης ανά

φύλο, επίπεδο εκπαίδευσης και κοινωνικοοικονομικής κατάστασης. Τα δεδομένα περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τον δημογραφικό χαρακτήρα των ερωτηθέντων, μεταξύ των οποίων και την εκπαίδευσή τους. Σε αυτή την εργασία, χρησιμοποιούμε μόνο ερωτήσεις με βάση την εμπειρία. Τα κύρια ερωτήματα από την έρευνα WJP επικεντρωνόμαστε στην μεταχείριση των επίσημων παραπτώματων και αν έχει αναφερθεί από το θύμα. Υπάρχουν δύο ερωτήσεις στην έρευνα. Ο πρώτος ρωτά αν οι άνθρωποι έχουν διαμαρτυρηθεί για κάποια πτυχή του κυβερνητικές υπηρεσίες εν γένει κατά το προηγούμενο έτος. Το δεύτερο ερώτημα ρωτά εάν οι ερωτηθέντες βίωσαν την αστυνομική κατάχρηση, και αν ναι, αν το ανέφεραν. Επιπροσθέτως η έρευνα WJP περιέχει πληροφορίες σχετικά με τους ερωτηθέντες που βίωσαν εγκληματικότητα συγκεκριμένα εισβολές και ένοπλες ληστείες.

2.4.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Πέντε αρχές υποστηρίζουν τη χρηστή διακυβέρνηση και τις αλλαγές που προτείνονται στο παρόν έγγραφο: διαφάνεια, συμμετοχή, λογοδοσία, αποτελεσματικότητα και συνοχή. Κάθε αρχή είναι σημαντική για την καθιέρωση περισσότερο δημοκρατικής διακυβέρνησης. Υποστηρίζουν τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου στα κράτη μέλη, αλλά εφαρμόζονται σε όλα τα επίπεδα κυβέρνησης σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό.

Συμμετοχή: Η ευρεία συμμετοχή, τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών, στις διαδικασίες λήψης και υλοποίησης των αποφάσεων αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της καλής διακυβέρνησης. Ως συμμετοχή εννοείται τόσο η άμεση, όσο και η έμμεση μέσω νόμιμων κοινωνικών φορέων ή εκπροσώπων. Δεδομένου ότι στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία δεν υπάρχει εγγύηση ότι θα ακουστεί η άποψη και οι ανησυχίες των πλέον ευάλωτων κοινωνικών ομάδων είναι σημαντικό η συμμετοχή να στηρίζεται σε καλή ενημέρωση και οργάνωση.

Συναίνεση: Μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας είναι φυσικό και υγιές να υπάρχουν διαφορετικές προτεραιότητες, αντιλήψεις και προτιμήσεις. Στην καλή διακυβέρνηση πρέπει να υπάρχει εξαντλητική προσπάθεια εξασφάλισης της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης με κριτήριο το γενικό συμφέρον όπως αυτό διαμορφώνεται από τοπικές κοινωνικές, πολιτιστικές, οικονομικές, ιστορικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες και μέσα στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης.

Λογοδοσία: Η υποχρέωση σε λογοδοσία όχι μόνο των δομών της Δημόσιας Διοίκησης, αλλά και όλων των πολιτικών φορέων, καθώς και του ιδιωτικού τομέα, όπως και κάθε κοινωνικού φορέα αποτελεί 'εκ των ουκ άνευ' χαρακτηριστικό της καλής διακυβέρνησης.

Διαφάνεια: Αυτό σημαίνει πως οι αποφάσεις λαμβάνονται και υλοποιούνται σύμφωνα με γνωστούς σε όλους κανόνες και κανονισμούς. Σημαίνει επίσης, πως κάθε είδους πληροφορία σχετικά με τις δράσεις – ή παραλείψεις- των εξουσιαστικών μηχανισμών είναι διαθέσιμη στο κοινό που επηρεάζεται από την δράση και δίδεται με τρόπο και χαρακτηριστικά που καθιστούν την πληροφορία κατανοητή και χρηστική.

Απόκριση: Η καλή διακυβέρνηση απαιτεί μια γρήγορη και επαρκή ανταπόκριση στα αιτήματα πολιτών και φορέων. Σε σημαντικό βαθμό, αυτός ο όρος επιβάλλει την όσο το δυνατόν ευρύτερη εισαγωγή και χρήση νέων τεχνολογιών Οργάνωσης και Επικοινωνίας καθώς και τη συνεχή επιμόρφωση του προσωπικού των Διοικητικών υπηρεσιών σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο.

Κράτος Δικαίου: Η καλή διακυβέρνηση προϋποθέτει ένα δίκαιο νομικό πλαίσιο όπου οι νόμοι εφαρμόζονται αμερόληπτα και χωρίς διακρίσεις και όπου προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και ιδίως αυτά των μειονοτήτων. Η αμερόληπτη απονομή δικαιοσύνης προϋποθέτει ανεξάρτητο σύστημα Δικαιοσύνης και αδιάφθορη και δίκαιη Αστυνομία.

Αποτελεσματικότητα και απόδοση: Καλή διακυβέρνηση σημαίνει πως οι διαδικασίες και οι διοικητικές δομές των φορέων παράγουν αποτελέσματα που ανταποκρίνονται ποιοτικά και ποσοτικά στις κοινωνικές ανάγκες κάνοντας βέλτιστη χρήση των διαθέσιμων πόρων. Στην έννοια περιλαμβάνεται και η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, καθώς και ο σεβασμός και η προστασία του περιβάλλοντος.

2.5 ΤΙ ΕΙΝΑΙ «ΚΑΛΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ» ΚΑΙ ΤΙ «ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ» ;

Ο πιο συχνά χρησιμοποιημένος όρος της διακυβέρνησης στην υποτροφία είναι η Παγκόσμια Τράπεζα. Η διακυβέρνηση είναι "οι παραδόσεις και οι θεσμοί με τους οποίους ασκείται η εξουσία σε μια χώρα: (1) τη διαδικασία επιλογής, παρακολούθησης και αντικατάστασης των κυβερνήσεων, (2) την ικανότητα της κυβέρνησης να διατυπώνει και να εφαρμόζει αποτελεσματικά ορθές πολιτικές , και (3) τον σεβασμό των πολιτών και του κράτους για τα θεσμικά όργανα που διέπουν τις οικονομικές και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους (Kaufmann, Kraay και Mastruzzi 2004, 3). Πολλοί οικονομολόγοι έχουν περιορίσει την έννοια της χρηστής διακυβέρνησης ορίζοντάς την ως " (La Porta et al., 1999, 223) Ωστόσο, σε αυτούς τους ορισμούς εξακολουθεί να υπάρχει σημαντικό πρόβλημα: είναι δύσκολο να μετρηθούν ή να συνοριαστούν στην ταυτολογία (Rothstein και Teorell 2008). βασίζεται σε ένα κανονιστικό κριτήριο και, ταυτόχρονα, μπορεί να λειτουργήσει εμπειρικά. Αυτή είναι η περίπτωση του ορισμού που πρότειναν οι Rothstein και Teorell (2008) οι οποίοι, αντί της «χρηστής διακυβέρνησης», χρησιμοποιούν τον όρο «ποιότητα της κυβέρνησης». Συνδέουν την ποιότητα της κυβέρνησης με την έννοια των αμερόληπτων κυβερνητικών θεσμών - δηλαδή όταν οι δημόσιοι υπάλληλοι που εφαρμόζουν πολιτικές δεν λαμβάνουν υπόψη τους τον πολίτη

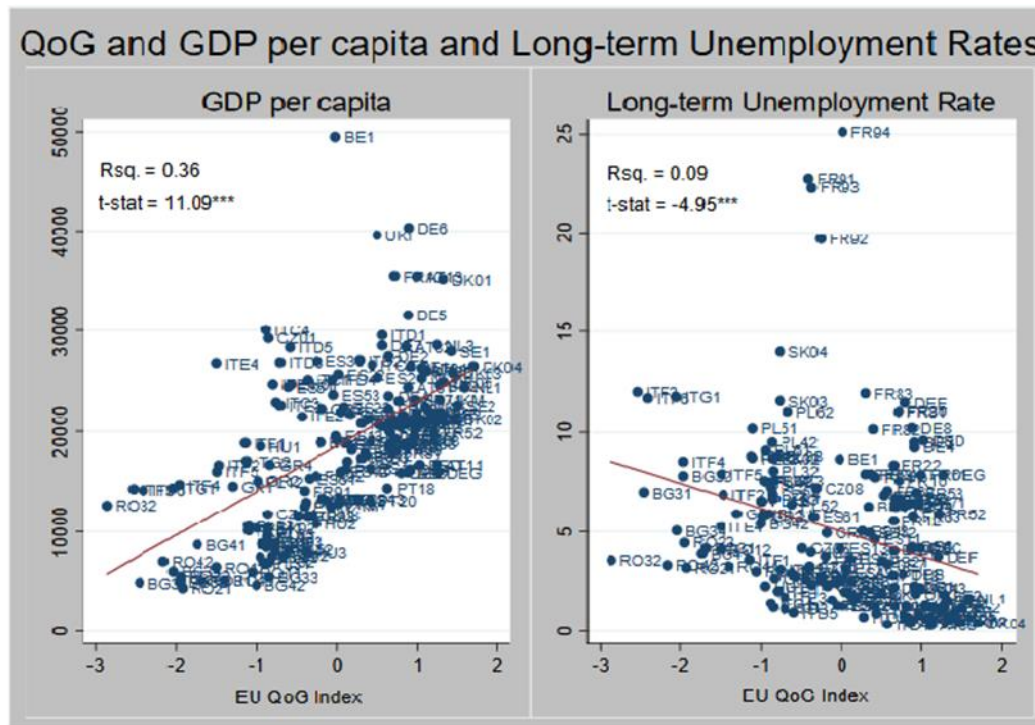
/ υπόθεση που δεν έχουν καθοριστεί εκ των προτέρων στην πολιτική ή το νόμο. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ποιότητα της κυβέρνησης δεν ισοδυναμεί με δημοκρατία (Rothstein και Teorell 2008). Η δημοκρατία, η οποία αφορά την πρόσβαση στην κυβέρνηση είναι απαραίτητο αλλά ανεπαρκές κριτήριο της ποιότητας της κυβέρνησης (QoG). Ο λόγος είναι ότι, αν η QoG ήταν απλώς ίση με τη δημοκρατία, η σημασία του τρόπου άσκησης της εξουσίας θα αφεθεί έξω, αφού η έμφαση θα δοθεί μόνο στο πώς επιτυγχάνεται η εξουσία. Όπως ο Paul Collier (2007, 2009) έχει τεκμηριώσει εκτεταμένα, χωρίς περιορισμούς στους εκλεγμένους αξιωματούχους, οι δημοκρατίες μπορούν να καταλήξουν να καταστρέφουν από μέσα ή με επίπεδα διακυβέρνησης τόσο κακή όσο οι τυραννίες. Όσο περισσότερο ένα κράτος είναι δημοκρατία, τόσο πιο πιθανό θα είναι οι πολίτες του να επωφελοούνται από τα υψηλά επίπεδα QoG. αλλά αυτή η μετάβαση, όπως δείχνει σήμερα η εξέλιξη ορισμένων μετα-κομμουνιστικών καθεστώτων, δεν είναι τόσο απλή και αυτόματη όσο πολλοί σκέφτηκαν μόλις πριν από μερικές δεκαετίες. Δηλαδή, η δημοκρατία μπορεί να είναι μια απαραίτητη αιτία για να απολαύσει την QoG, αλλά απέχει πολύ από το να είναι επαρκής. Το QoG απαιτεί τόσο τη δημοκρατία στην πρόσβαση στην εξουσία όσο και την αμεροληψία κατά την άσκηση αυτής της εξουσίας (δηλ. Οι εκλεγμένοι υπάλληλοι περιορισμένοι στην εφαρμογή της πολιτικής, έτσι ώστε να μην μπορούν εν μέρει να ευνοήσουν τις εκλογικές τους περιφέρειες). Οι διαθέσιμοι δείκτες καλής διακυβέρνησης ή QoG - καθώς και εκείνοι που παρουσιάζονται εδώ - βασίζονται σε υποκειμενικές αντιλήψεις είτε εμπειρογνομόνων είτε χρηστών της διοίκησης μιας χώρας. Το ερώτημα είναι λοιπόν γιατί πρέπει να δοθεί προσοχή σε αυτούς τους δείκτες που βασίζονται στην αντίληψη όταν έχουμε «σκληρά μέτρα» με τα οποία συγκρίνονται οι χώρες, όπως τα επίπεδα αλφαριθμητισμού, τα ποσοστά επιμονής σχολείων, οι ιατρικές υπηρεσίες, το κράτος δικαίου και η τάξη ή η ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών; Αρχικά, και όπως προαναφέρθηκε, θα βρεθούμε σε μια ταυτολογία εάν καθορίσουμε την ποιότητα της κυβέρνησης ως κυβέρνηση που παρέχει τις καλύτερες πολιτικές. Δεύτερον, όπως ο Kaufman et al. (2008: 3) υποστηρίζουν σε μια σύνοψη αυτής της συζήτησης για την ποιότητα των κυβερνητικών δεικτών, «οι αντιλήψεις έχουν σημασία επειδή οι πράκτορες βασίζουν τις ενέργειές τους στις αντιλήψεις, τις εντυπώσεις και τις απόψεις τους». Εάν οι πολίτες ή οι ξένες επιχειρήσεις αντιληφθούν ότι μια διοίκηση μιας δεδομένης χώρας μαστίζεται η διαφθορά και η κακοδιαχείριση του δημόσιου τομέα, είναι λιγότερο πιθανό να χρησιμοποιήσουν τις δημόσιες υπηρεσίες της, με αρνητικές συνέπειες για τη χώρα. Ένας επιπλέον λόγος για τη χρήση δεικτών με βάση την αντίληψη της διαφθοράς ή της ποιότητας της κυβέρνησης είναι ότι τείνουν να πάνε στενά «χέρι-χέρι» (Holmberg, Rothstein και Nasiritousi 2008). Παραδείγματος χάριν, τρεις από τους ευρύτερα χρησιμοποιούμενους δείκτες ποιότητας της κυβέρνησης - ο «Δείκτης Κυβερνητικής Αποτελεσματικότητας» της Διεθνούς Τράπεζας, ο «Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς» της Transparency International και ο «Δείκτης

Κώδικα Δεοντολογίας» και από την Παγκόσμια Τράπεζα - συσχετίζονται στο επίπεδο 0,90 . Οι δείκτες αυτοί φαίνεται να καταγράφουν κάποια πολύ στενά συναφή φαινόμενα. Για τους λόγους αυτούς, η παρούσα έκθεση προτείνει να μετρηθούν οι διαφορές στην ποιότητα της διακυβέρνησης σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο κυρίως μέσω δεικτών που βασίζονται στην αντίληψη - και ιδίως μέσω έρευνας σε επίπεδο ΕΕ για τα νοικοκυριά, δηλαδή για τους χρήστες δημόσιων υπηρεσιών. Εάν εξετάσουμε την εξέλιξη κάθε διαθέσιμου δείκτη ποιότητας της κυβέρνησης (π.χ. έλλειψη διαφθοράς, κράτος δικαίου, αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης), μπορεί κανείς να δει σημαντικές διαφορές στο πλαίσιο των χωρών της ΕΕ. Κατά μέσο όρο, οι ευρωπαϊκές χώρες δεν παρουσιάζουν σαφή βελτίωση των επιπέδων ποιότητας της κυβέρνησης κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών. Επιπλέον, υπάρχουν ορισμένες αξιοσημείωτες διαφορές σε ολόκληρη την Ευρώπη. Πρώτον, φαίνεται ότι υπάρχει μια ομάδα χωρών, όπως η Γερμανία, η Σουηδία ή το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Κάτω Χώρες, η Δανία ή η Φινλανδία, που παρουσιάζουν σταθερά υψηλά επίπεδα QoG, ανεξάρτητα από τον συγκεκριμένο δείκτη που χρησιμοποιείται για την κατανόηση της χρηστής διακυβέρνησης. Παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα διαφθοράς, υψηλή κυβερνητική αποτελεσματικότητα και γραφειοκρατική ποιότητα και, ταυτόχρονα, το κράτος δικαίου θεωρείται πολύ υψηλό. Δεύτερον, υπάρχουν άλλες χώρες της ΕΕ, όπως η Γαλλία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία ή η Ελλάδα, που τείνουν να παρουσιάζουν σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα ποιότητα της κυβέρνησης. Εάν υπάρχουν, τα τελευταία δέκα έως δεκαπέντε χρόνια, οι χώρες αυτές αποκλίνουν ακόμη περισσότερο από τις καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά την ποιότητα της κυβέρνησης. Μπορούμε λοιπόν να υποστηρίξουμε ότι η ιδέα του χάσματος μεταξύ Βόρειας και Νότιας Ευρώπης όσον αφορά την ποιότητα της κυβέρνησης φαίνεται πιο εμφανής τώρα από ό, τι πριν από δύο δεκαετίες. Τρίτον, η έλλειψη σύγκλισης είναι πιο αξιοσημείωτη στην περίπτωση πολλών χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπως η Βουλγαρία, η Πολωνία και η Ρουμανία, τα επίπεδα QoG των οποίων δεν έχουν βελτιωθεί σημαντικά μετά την ένταξή τους στην ΕΕ. Συνοπτικά, τα υπάρχοντα στοιχεία δείχνουν ότι "αν κάποιος θεώρησε ότι η πρόκληση διακυβέρνησης και διαφθοράς ήταν ένα μονοπώλιο του αναπτυσσόμενου κόσμου ... αυτή η έννοια έχει διατεθεί εντελώς" (αναφερόμενος στο Rothstein 2009: 2). Ωστόσο, οι υπάρχουσες έρευνες θα πρέπει να ολοκληρωθούν με πιο εμπειριστατωμένες μελέτες προκειμένου να αξιολογηθεί πραγματικά το επίπεδο και η συνάφεια των διαφορών στην ποιότητα και τη διαφθορά σε όλη την ΕΕ, όπως αυτή που παρουσιάζεται στην παρούσα έκθεση.

2.5.1 ΣΧΕΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣ ΚΑΙ Ε.Ε.

Πραγματοποιούμε αρκετές αναλύσεις παλινδρόμησης με άλλα δεδομένα σε εθνικό επίπεδο για να ελέγξουμε αν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση με την QoG, μαζί με τον έλεγχο αν ο δείκτης QoG από το WGI είναι εξωτερικά έγκυρος. Ο συνολικός δείκτης σχετίζεται επίσης εξωτερικά με αρκετές

μεταβλητές που έχουν αποδειχθεί σε πρόσφατες δημοσιεύσεις για να συσχετιστούν ιδιαίτερα με την QoG. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το κοινωνικό κεφάλαιο, η ανισότητα εισοδήματος και τα ποσοστά παιδικής θνησιμότητας συσχετίζονται σημαντικά με τον δείκτη QoG της Παγκόσμιας Τράπεζας στις κατευθύνσεις τους. Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ μεγέθους πληθυσμού και QoG, τουλάχιστον μεταξύ του δείγματος της ΕΕ, δεν φαίνεται να υπάρχει πλεονέκτημα ούτε σε μεγάλα ούτε σε μικρά κράτη.

te: GDP per capita is measured in purchasing power standard (PPS - current market value, 10-year average, -2008). Long term unemployment rate is from 2008 and both figures are taken from Eurstat.

Ορισμένες χώρες της ΕΕ είναι καλύτερες από άλλες. Εξετάζοντας την εξέλιξη κάθε διαθέσιμου δείκτη της ποιότητας της κυβέρνησης, παρατηρούμε σημαντικές διαφορές στο πλαίσιο των χωρών της ΕΕ. Το Σχέδιο 1 παρουσιάζει την ιστορική τάση ενός από τα πιο ολοκληρωμένα και αναφερόμενα μέτρα της QoG - ο δείκτης ICRG της Υπηρεσίας Πολιτικών Κινδύνων για την ποιότητα της κυβέρνησης - για μια επιλεγμένη ομάδα εννέα χωρών της ΕΕ κατά την περίοδο 1990-2008. Τα κράτη λαμβάνουν υψηλότερη βαθμολογία όταν αντιλαμβάνονται ότι καταρχήν είναι σε θέση να αντισταθούν σε μια αλλαγή στην κυβέρνηση χωρίς να υφίστανται τραυματικές διαταραχές των υπηρεσιών και των καθημερινών διοικητικών λειτουργιών και δεύτερον, όταν η δυνητική διαφθορά με τη μορφή υπερβολικής κηδεμονίας, ο νεποτισμός, οι κρατήσεις θέσεων εργασίας, η ευνοϊκή μεταχείριση, η χρηματοδότηση μυστικών κομμάτων και οι ύποπτα στενοί δεσμοί μεταξύ πολιτικής και επιχειρηματικότητας θεωρούνται ως εξαίρεση και όχι ως κανόνας. Παρόλο που είναι κάπως απλοϊκή, ο αριθμός αυτός παρέχει μια βασική προκαταρκτική επισκόπηση ενός φαινομένου που επισημάνθηκε από

πολλούς κορυφαίους οικονομολόγους όταν αναφέρονται στις κύριες πολιτικές προκλήσεις των ανεπτυγμένων κοινωνιών. Όπως επεσήμανε ο Dani Kaufmann: "Αν κάποιος θεώρησε ότι η πρόκληση διακυβέρνησης και διαφθοράς ήταν ένα μονοπώλιο του αναπτυσσόμενου κόσμου ... αυτή η έννοια έχει διατεθεί τελείως" (αναφερόμενος στο Rothstein 2009: 2). Η γενική τάση που προκύπτει από αυτή την εξαιρετικά απλή εμπειρική άσκηση δεν είναι καθόλου αισιόδοξη. Κατά μέσο όρο, οι ευρωπαϊκές χώρες δεν παρουσιάζουν σαφή βελτίωση των επιπέδων ποιότητας της κυβέρνησης τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Στην πραγματικότητα, η κλίση για τις περισσότερες χώρες της ΕΕ είναι, εν πάση περίπτωση, αρνητική. Το αν αυτή η γενική συρρίκνωση οφείλεται σε θέματα μέτρησης ή υπακούει πραγματικά σε μια πραγματική μείωση των επιπέδων ποιότητας των κυβερνητικών αναγκών για περαιτέρω διερεύνηση. Εντούτοις, αυτό που μπορεί να λεχθεί είναι ότι, εκ πρώτης όψευς, δεν φαίνεται να υπάρχει εμπειρική υποστήριξη για τα επιχειρήματα που συνδέουν τη δημοκρατική εμπειρία ή την ένταξη στην ΕΕ με την καλύτερη διακυβέρνηση. Όταν διερευνώνται οι διαφορές ομαδοποίησης των ομάδων μεταξύ των χωρών της ΕΕ σε ένα μεταγενέστερο τμήμα αυτής της ανάλυσης με περισσότερες λεπτομέρειες, μπορούμε να αρχίσουμε να βλέπουμε αξιοσημείωτες διαφορές - και, αυτό που είναι ιδιαίτερα σημαντικό, διαρκές με την πάροδο του χρόνου - μεταξύ των χωρών της ΕΕ.

Πρώτον, φαίνεται ότι υπάρχει μια ομάδα χωρών, όπως η Γερμανία, η Σουηδία ή το Ηνωμένο Βασίλειο που παρουσιάζουν σταθερά υψηλά επίπεδα υπό εξέταση εδώ. Αυτές οι χώρες βρίσκονται επίσης στην κορυφή κάθε παγκόσμιου δείκτη χρηστής διακυβέρνησης. Πάντα βαθμολογούν μεταξύ 0,85 και 1 στην κλίμακα 0-1 της ποιότητας της κυβέρνησης που επιλέχθηκε σε αυτό το γράφημα. Δεύτερον, υπάρχουν άλλες χώρες της ΕΕ, όπως η Γαλλία, η Ιταλία ή η Ισπανία, με σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα ποιότητας της κυβέρνησης - συνήθως κυμαίνονται μεταξύ 0,6 και 0,8 στην κλίμακα 0-1. Αναφορικά με τα δεδομένα της ICRG για άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης, όπως η Πορτογαλία ή η Ελλάδα (που δεν παρουσιάζονται παραπάνω), αποκαλύπτουν παρόμοια επίπεδα QoG. Σημειώστε ότι αυτές οι χώρες δεν δείχνουν σύγκλιση προς τα επίπεδα των χωρών που βρίσκονται στην κορυφή.

Αντίθετα, κατά τα τελευταία δέκα έως 15 χρόνια, οι χώρες αυτές αποκλίνουν ακόμη περισσότερο από τις καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά την ποιότητα της κυβέρνησης. Μπορεί να υποστηριχθεί - αν και πάλι, αυτό πρέπει να υποβληθεί σε περαιτέρω διερεύνηση - ότι η ιδέα ενός χάσματος μεταξύ Βόρειας και Νότιας Ευρώπης όσον αφορά την ποιότητα της κυβέρνησης φαίνεται πιο εμφανής σήμερα από ό, τι πριν από δύο δεκαετίες. Επιπλέον, η έλλειψη σύγκλισης είναι ακόμη πιο αξιοσημείωτη στην περίπτωση πολλών χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπως οι τρεις που επιλέχθηκαν εδώ. Η Βουλγαρία, η Πολωνία και η Ρουμανία είναι πολύ χαμηλά

επίπεδα ποιότητας της κυβέρνησης τα οποία, τουλάχιστον, δεν φαίνεται να έχουν βελτιωθεί σημαντικά μετά την ένταξή τους στην ΕΕ. Εξετάζοντας τα δεδομένα με την πάροδο του χρόνου από τον έλεγχο του δείκτη διαφθοράς (CPI) της Transparency International, μπορούμε να δούμε πώς εξελίχθηκε η θέση των 27 χωρών της ΕΕ στην παγκόσμια κατάταξη τις τελευταίες δεκαετίες. Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι η κορυφαία κατάταξη με την πάροδο των χρόνων έχουν γίνει σταθερά από τις σκανδιναβικές χώρες, τη Σουηδία, τη Φινλανδία και τη Δανία, ενώ οι χώρες της ζώνης Μπενελούξ διατηρούν μια διακύμανση γύρω από τις ίδιες βαθμολογίες, που αποτελούν τις μεσαίες χώρες. Οι μεσογειακές χώρες όπως η Πορτογαλία, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ισπανία παρουσιάζουν έντονες πτωτικές κινήσεις στην κατάταξη κατά την τελευταία δεκαετία. Για παράδειγμα, η Πορτογαλία και η Ισπανία εξελίσσονται από το να είναι η 22η και 23η μεγαλύτερη χώρα στον κόσμο για να γίνει 35ο και 32ο αντίστοιχα. Πιο δραματική είναι η πτώση της Ιταλίας και της Ελλάδας σε αυτή την κατάταξη: η Ελλάδα κατεβαίνει από τη θέση 36 σε 71 στον κόσμο, ενώ η Ιταλία κινείται από 39 σε 63. Οι χώρες εκτός ΕΕ όπως η Χιλή, το Κατάρ και η Μποτσουάνα έχουν γίνει τουλάχιστον στα μάτια του ΔTK, καλύτεροι ερμηνευτές στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Αν προχωρήσουμε από τη γενική επισκόπηση των ποσοτικών συγκεντρωτικών δεδομένων μεταξύ των χωρών στις πιο συγκεκριμένες μελέτες ποιότητας της κυβέρνησης, μπορούμε επίσης να βρούμε σημαντικές διαφορές στις τρεις διαφορετικές υποομάδες χωρών της ΕΕ που φαίνονται να εμφανίζονται με την πρώτη ματιά.

Για παράδειγμα, στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης δεν βρίσκουμε μόνο μερικά διαφορετικά πρότυπα στις εξόδους των κρατών - π.χ. στις θέσεις τους στις διεθνείς βαθμολογίες QoG - αλλά και στις εισροές που χρησιμοποιούν για την επίτευξη πολιτικών. Υπό αυτή την έννοια, υπάρχουν αξιοσημείωτες αποκλίσεις σε αυτό που ο O'Dwyer (2004) ορίζει ως ένα κοινό χαρακτηριστικό στην μετα-σοσιαλιστική Ευρώπη: το «κτίριο κρατικής διαφυγής» - δηλαδή το παράδοξο ότι οι μετα-κομμουνιστικές κρατικές διοικήσεις τείνουν να αναπτύσσονται μετά τις αντι-κρατικές επαναστάσεις τους. Ενώ σε χώρες όπως η Πολωνία ο αριθμός του προσωπικού στην κεντρική κρατική διοίκηση έχει αυξηθεί σημαντικά, σε άλλες, όπως η Τσεχική Δημοκρατία και η Ουγγαρία, οι κρατικές διοικήσεις έχουν επεκταθεί ελάχιστα ή ακόμα και έχουν συρρικνωθεί. Η εργασία ασχολείται εκτενώς με αυτές τις διαφορές στην ΕΕ με τους υπάρχοντες διαθέσιμους δείκτες. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειώσουμε εδώ τις ελλείψεις των υφιστάμενων δεικτών και ότι χρειάζεται περαιτέρω έρευνα για την πραγματική εκτίμηση του επιπέδου και της συνάφειας των διαφορών στην ποιότητα της κυβέρνησης και / ή της διαφθοράς στην ΕΕ. Και αυτός είναι ο γενικός στόχος αυτού του έργου. Η έλλειψη συγκριτικής έρευνας σχετικά με το θέμα αυτό στο πλαίσιο της ΕΕ προκαλεί ακόμη μεγαλύτερη έκπληξη, δεδομένου ότι πολλά νέα κόμματα στην Ευρώπη, με επίκεντρο την καταπολέμηση της διαφθοράς, έχουν

επιτύχει πρόσφατα εξαιρετικά επιτυχημένα στις πρώτες αμφισβητούμενες εκλογές τους και ότι το ζήτημα της διαφθοράς φαίνεται ότι παίζει όλο και πιο σημαντικό ρόλο στις προεκλογικές εκστρατείες. Το Εθνικό Κίνημα Simeon II στη Βουλγαρία το 2001, η Νέα Εποχή στη Λετονία το 2002, η Res Publica στην Εσθονία το 2003 και το Εργατικό Κόμμα στη Λιθουανία το 2004 είναι τα σημαντικότερα παραδείγματα τέτοιων νέων κομμάτων που έχουν κερδίσει τις πρώτες εκλογές τους. Στη Βουλγαρία, Την Εσθονία και τη Λετονία οι αρχηγοί των νέων κομμάτων έγιναν πρωθυπουργοί (Bagenholm 2009).

2.5.2 Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Σύμφωνα με την επιτροπή UNESCAP των Ηνωμένων Εθνών, η καλή διακυβέρνηση έχει 8 βασικά χαρακτηριστικά: Είναι συμμετοχική, έχει συναινετικό προσανατολισμό, λογοδοτεί, είναι διαφανής, είναι αποκριτική, είναι αποτελεσματική και αποδοτική, είναι δίκαιη και προσηνής, να υπάρχει κράτος δικαίου. Η καλή διακυβέρνηση οφείλει να επιδιώκει την πάταξη και ελαχιστοποίηση της διαφθοράς, να στηρίζει την εμπλοκή των μειονοτήτων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να είναι αποκριτική στις τρέχουσες και μελλοντικές κοινωνικές ανάγκες. Το σχήμα1 απεικονίζει τα βασικά χαρακτηριστικά της καλής διακυβέρνησης σύμφωνα με τα προαναφερθέντα.

Τα χαρακτηριστικά της καλής διακυβέρνησης

Προσαρμοσμένο από:

<http://www.unescap.org/pdd/prs/ProjectActivities/Ongoing/gg/governance.asp>

2.6 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Το έλλειμμα εμπιστοσύνης και η ανενεργή προσπάθεια με τις εκάστοτε αθετήσεις είναι οι στοιχειώδεις παράγοντες για τους οποίους η ελληνική οικονομία δεν έχει πεισθεί ακόμη να εξέλθει της κρίσης και σέρνεται ανάμεσα σε εκτιμήσεις και μνημόνια. Πρόσφατο παράδειγμα, η αντίδραση και απώθηση της πλειονότητας των δημοσίων υπαλλήλων να αρχίσει η αξιολόγησή τους, κάτι το κατανοητό για χώρα-μέλος της Ευρωζώνης. Το έλλειμμα εμπιστοσύνης δεν είναι τυχαίο συμβάν που ήλθε ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. Σχετίζεται με την κακή ποιότητα διακυβέρνησης της

ελληνικής οικονομίας. Η ποιότητα διακυβέρνησης μπορεί να αξιολογηθεί με διάφορους δείκτες, όπως

- α) λογοδοσία προς τους πολίτες (voice and accountability),
- β) πολιτική σταθερότητα (political stability),
- γ) ποιότητα και ανεξαρτησία δημοσίων υπηρεσιών (government effectiveness),
- δ) αποτελεσματικό ρυθμιστικό πλαίσιο κανόνων και πολιτικών φιλικό στον ιδιωτικό τομέα (regulatory quality),
- ε) εφαρμογή στο γράμμα του νόμου και εμπιστοσύνη των πολιτών στον σεβασμό και προστασία δικαιώματος ιδιοκτησίας (rule of law),
- στ) αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς (control of corruption).

Αρχικά θα εστιάσουμε σε έναν από αυτούς τους δείκτες, την αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς. Πρόσφατη έρευνα εξάγει στην επιφάνεια μια άγνωστη πλευρά της ελληνικής εμπειρίας κατά τη διάρκεια της κρίσης του χρέους. Εκμεταλλεύοντας δεδομένα από 18 χώρες της Ευρωζώνης, μπορούμε να σχεδιάσουμε οικονομετρικά την επίπτωση στα spreads δύο βασικών συντελεστών ρίσκου, α) του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ, β) της ποιότητας διακυβέρνησης, υπολογίσιμης με τον δείκτη αντιμετώπισης διαφθοράς, και γ) του συνδυασμού των α και β. Το βασικό συμπέρασμα είναι ότι από μόνοι τους οι δύο παράγοντες μεμονωμένα έχουν μικρό έως και ανύπαρκτο αποτύπωμα στο spread μιας χώρας. Όμως, ο συνδυασμός υψηλού χρέους και χαμηλού δείκτη αντιμετώπισης διαφθοράς μπορεί να καθοδηγηθεί σε δραματική αύξηση τα spreads, ακόμα και σε επίπεδα που είναι συμβατά με χρεοκοπία, ό,τι δηλαδή περίπου έγινε με την Ελλάδα έστω δύο περιπτώσεις, μία πριν από το «κούρεμα» του ιδιωτικού χρέους με το PSI και άλλη μία αργότερα. Με άλλα λόγια, ο ένας παράγων ρίσκου δεν είναι συμπληρωματικός του άλλου, αλλά τον πολλαπλασιάζει. Είναι άξιο προσοχής να δούμε πόσο σημαντικό σε όρους spread είναι αυτό το ρίσκο, με μερικά απλά παραδείγματα. Ας δεχθούμε χώρες όπως η Ισπανία ή το Βέλγιο που είναι σχεδόν στον μέσο όρο του δείγματος για τον δείκτη αντιμετώπισης της διαφθοράς. Σε αυτές τις χώρες, υποθέτουμε ότι μια αύξηση του χρέους προς το ΑΕΠ περίπου 30% αυξάνει το spread κατά 1%. Σε περίπτωση που παρατηρήσουμε την Ελλάδα που έχει αισθητά χαμηλότερο δείκτη αντιμετώπισης της διαφθοράς, τότε η ίδια ακριβώς αύξηση του χρέους προς το ΑΕΠ κατά 30% έχει αισθητά μεγαλύτερο αρνητικό αποτέλεσμα, καθώς η αύξηση στο spread πλησιάζει το 2%. Αυτή η αύξηση είναι πολύ επιβαρυντικός παράγοντας για μια οικονομία σε φάση κρίσης, όπου η υγεία και ο ομαλός χειρισμός του τραπεζικού συστήματος, καθώς και οι προσδοκίες για οικονομική βελτίωση, είναι απαραίτητα συστατικά για την μείωση της βαθμίδας απειλής των επιτοκίων και την χορήγηση δανείων και ρευστότητας.

Ποιος είναι ωστόσο αυτός ο μηχανισμός που επινοεί αυτό το πολλαπλασιαστικό ρίσκο στα spreads; Η μελέτη ερευνά και εξετάζει έναν μηχανισμό που σχετίζεται με την ποιότητα διακυβέρνησης.

Οι ελληνικές κυβερνήσεις διαχρονικά, με ελάχιστες αποκλείσεις, έκαναν κακή διαχείριση πόρων και δεν έδειξαν την πολιτική επιθυμία να αναμορφώσουν έναν δημόσιο τομέα που παρήγε ελλείμματα και κακές υπηρεσίες. Η φοροδιαφυγή αυξανόταν καθώς οι πολίτες, μη βλέποντας ανταπόδοση φόρων, αγόραζαν αυτές τις υπηρεσίες από τον ιδιωτικό τομέα. Τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα και η κακή συγκυρία από τις μεγάλες ανάγκες αναχρηματοδότησης ομολόγων τα πρώτα χρόνια της κρίσης δημιούργησαν ένα ασφυκτικό δημοσιονομικό κενό. Εντούτοις, οι κάτοχοι των ελληνικών ομολόγων, ενεργώντας ορθολογικά, βλέποντας ένα κράτος που δεν μπορεί να παράγει πλεονάσματα, αρνούνταν να πρραστατέψουν το δημοσιονομικό κενό και άρχισαν να «ξεφορτώνονται» ελληνικά ομόλογα. Με αυτόν τον τρόπο, τα επιτόκια των τελευταίων πήραν την ανιούσα πολύ γρήγορα. Εν ολίγοις, το ελληνικό κράτος δεν μπορούσε να παράγει πλεονάσματα μέσω μιας ορθολογικής διαχείρισης δημοσίων πόρων γιατί δεν ήθελε να το κάνει. Αντίθετα, η εμπειρία άλλων χωρών που πέρασαν και βγήκαν από τα μνημόνια ήταν διαφορετική. Η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Κύπρος έπαισαν με μια καλή διαχείριση και πειστική εφαρμογή των δημοσιονομικών προγραμμάτων και μεταρρυθμίσεων, να βγουν αρκετά νωρίς από τα μνημόνια και να κερδίσουν πρόσβαση στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Η Ελλάδα μπορεί και πρέπει να ακολουθήσει το παράδειγμα αυτών των χωρών. Με μια σοβαρή κυβέρνηση που θα δείξει (και θα εφαρμόσει) α) ενθουσιασμό για μεταρρυθμίσεις στον ιδιωτικό τομέα, β) πυγμή στην καταπολέμηση κακών πρακτικών στη διαχείριση του δημόσιου τομέα και εξυγίανσή του, μπορεί να ανακτήσει αξιοπιστία για να πείσει τους πιστωτές και τους επενδυτές ότι η χώρα θα παράγει πλεονάσματα και πλούτο στο μέλλον.

* Ο κ. Γιάννης Τσουκαλάς είναι καθηγητής και πρόεδρος του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης Adam Smith Business School, Πανεπιστήμιο Γλασκώβης.

2.7 ΠΩΣ ΝΑ ΔΙΟΡΘΩΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Ως συμπλήρωμα στα μεγάλα, ποσοτικά δεδομένα που χρησιμοποιούμε για τη χαρτογράφηση της διακύμανσης QoG εντός και μεταξύ των χωρών της ΕΕ, αναλαμβάνουμε δέκα εις βάθος ποιοτικές μελέτες περιπτώσεων για να προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε γιατί ορισμένες περιφέρειες της ΕΕ παρουσιάζουν υψηλότερη QoG από άλλες, εξετάζοντας ποιες οι ιδιαιτερότητες των περιφερειών που υπερβαίνουν το μέσο όρο στην QoG έχουν κοινά στοιχεία που τα διαφοροποιούν από τις περιοχές κάτω του μέσου όρου. Το εμπειρικό υλικό που χρησιμοποιείται σε αυτό (Βέλγιο), Severozapadan (Βουλγαρία), Västra Götaland (Σουηδία), Pais (Σουηδία),

Pais (Σουηδία) (Βουλγαρία), Vasco (Ισπανία) Norte (Πορτογαλία), Nord Vest (Ρουμανία), Jihozapad (Δημοκρατία της Τσεχίας) και η χώρα της Εσθονίας Βρίσκουμε ισχυρή υποστήριξη ότι συγκεκριμένα μεγάλοι παράγοντες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή υψηλότερων επιπέδων QoG. Το ένα, οι περιφέρειες που ασκούν πίεση από τη βάση προς τα κάτω, με τη μορφή ισχυρών και ανεξάρτητων μέσων ενημέρωσης, τείνουν να ξεπεράσουν τις περιοχές με ασθενέστερα μέσα ενημέρωσης. Δύο, και ειδικά σε συνδυασμό με ένα ισχυρό μέσο ενημέρωσης, μια περιοχή πρέπει να παράσχει υγιείς «σφύριγμα» προστασίες για τους υπαλλήλους της δημόσιας διοίκησης. Τρεις, περιφέρειες με υψηλότερα επίπεδα QoG τείνουν να εξασφαλίζουν περισσότερες πρακτικές προσλήψεων με βάση την αξία, σε αντίθεση με τις προσωπικές επαφές ή τον πελατολογισμό. Τέσσερις περιφέρειες με λιγότερη γραφειοκρατία και γραφειοκρατία τείνουν να παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευελιξία στη λήψη αποφάσεων και υψηλότερη ποιότητα QoG. Πέντε, οι περισσότεροι εμπειρογνώμονες συμφώνησαν ότι η παροχή μεγαλύτερης πολιτικής και διοικητικής αυτονομίας στις περιφέρειες θα οδηγούσε σε βελτιωμένη QoG. Τέλος, αν και η βιβλιογραφία συχνά αναφέρει την εθνο-γλωσσική πολυμορφία ως πρόκληση για την οικοδόμηση QoG - δημιουργώντας περισσότερες ευκαιρίες για προβλήματα συλλογικής δράσης και δυσπιστία εντός της ομάδας, διαπιστώνουμε ότι αρκετές περιφέρειες έχουν χρησιμοποιήσει την ποικιλομορφία προς όφελός τους για να δημιουργήσουν σχετικά υψηλότερη QoG σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες στις χώρες τους. Αυτό συμβαίνει γενικά στις παραμεθόριες περιοχές, όπου μπορεί να γίνει διασυνοριακή ανταλλαγή και εκμάθηση.

2.8 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Αναμφίβολα ο κόσμος σήμερα ποντάρει στα πλαίσια της φιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης. Μιας διαδικασίας μέσα από την οποία επεκτείνεται και εμβαθύνεται το καπιταλιστικό και φιλελεύθερο σύστημα σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι τρεις πόλοι είναι ΗΠΑ- Ευρωπαϊκή Ένωση- Ιαπωνία, υπερισχύουν στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης αλλά όλο και περισσότερα τμήματα του παγκόσμιου χώρου όπως Κίνα, Ινδία κ.ά. εισχωρούν στο παγκοσμιοποιημένο οικονομικό σύστημα. Υπάρχουν όμως και οι χώρες που δεν μπορούν να προηγηθούν αυτής της διαδικασίας περιθωριοποιούνται π.χ. χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής. Σε αντίθεση με τις παλαιές αυτοκρατορίες το παγκοσμιοποιημένο σύστημα σήμερα δεν είναι θεσμοθετημένο δηλαδή δε διαθέτει πολιτικούς και οικονομικούς θεσμούς όπως για υπόδειγμα αυτοκρατορικούς νόμους, ενιαίο δικαστικό σύστημα, κοινή ιθαγένεια και ενιαίο νόμισμα αλλά είναι άτυπο παγκόσμιο σύστημα. Στον οικονομικό τομέα η σημαντικότερη οικονομική δύναμη στον κόσμο είναι εκείνη των ΗΠΑ που σήμερα είναι η πιο παραγωγίσιμη, εκπληρώνει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, επενδύει υψηλά ποσοστά ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της στις νέες τεχνολογίες, στην έρευνα και ανάπτυξη καθώς και στην εκπαίδευση.

Ταυτόχρονα παρουσιάζονται και τεράστια ετήσια δημοσιονομικά ελλείματα (4% περίπου ως ποσοστό του ΑΕΠ), καθώς και τα ελλείματα στο εμπορικό ισοζύγιο πληρωμών (7% περίπου ως ποσοστό του ΑΕΠ). Έτσι αναγκάζεται

να δανείζεται τα 2/3 της παγκόσμιας αποταμίευσης σε ετήσια βάση προκειμένου να καλύψει τις χρηματοδοτικές ανάγκες δεδομένου ότι η εγχώρια αποταμίευση είναι χαμηλή. Η ανισορροπία εγκυμονεί κινδύνους για το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Οι παγκοσμιοποιημένες αγορές κεφαλαίων μακροπρόθεσμα μπορεί να αντιδράσουν αρνητικά και να σταματήσουν τις επενδύσεις στις ΗΠΑ ή και να ρευστοποιήσουν τις κινητές και ακίνητες αξίες που διαθέτουν στην χώρα αυτή, με συνέπεια τον κίνδυνο να προκληθεί μελλοντικά μια σοβαρή ή και καταστρεπτική παγκόσμια νομισματική κρίση. Επομένως η μείωση των ελλειμμάτων των ΗΠΑ καθώς και η αύξηση της εγχώριας αποταμίευσης αποτελούν άμεση προτεραιότητα. Από την άλλη πλευρά η Ευρωπαϊκή ένωση αδυνατεί να βρει ένα σταθερό και υψηλό αναπτυξιακό ρυθμό. Ιδιαίτερα για τις δυο μεγάλες οικονομίες της γερμανική και γαλλική βρίσκονται με χαμηλό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, παρουσιάζουν δημοσιονομικά ελλείμματα, υψηλά ποσοστά ανεργίας ενώ οι κοινωνικές ανισότητες διευρύνονται ανησυχητικά. Ακόμα και η βρετανική οικονομία που αναπτύχθηκε με υψηλούς σχετικά ρυθμούς τα τελευταία χρόνια άρχισε να παρουσιάζει σημεία κόπωσης και επιβράδυνσης της δραστηριότητας της ενώ οι κοινωνικές ανισότητες διευρύνονται διαχρονικά. Η γήρανση επίσης του πληθυσμού δημιουργεί αρνητικές προοπτικές για το δυναμισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας καθώς και τα προβλήματα στην χρηματοδότηση του κοινωνικού κράτους και ιδιαίτερα των ασφαλιστικών ταμείων. Η ανεπαρκής τέλος προώθηση των στόχων της ατζέντας 2000 της Λισαβόνας, όσον αφορά την ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης την καθιέρωση της ευρωπαϊκής οικονομίας ως της ανταγωνιστικότερης οικονομίας στον κόσμο καθώς και της διεύρυνσης της απασχόλησης δημιουργεί σοβαρές ανησυχίες για τη μελλοντική πορεία της ΕΕ.

2.9 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΕ ΚΡΙΣΙΜΗ ΚΑΜΠΗ

Η ευρωπαϊκή οικονομία δυσκολεύεται να ξαναβρεί τον ρυθμό της υψηλής ανάπτυξης. Το 2002-2003 ο ρυθμός μεγέθυνσης στην ΕΕ-15 μειώθηκε στο 1,1% (1,2% στην ΕΕ-25), ενώ το 2004 αυξήθηκε στο 2,4% (έναντι 2,9% την περίοδο 1996-2000), για να περιοριστεί και πάλι το 2005 στο 1,5% έως 2,0%. Οι προβλέψεις δεν είναι περισσότερο αισιόδοξες για το 2006 (2,0% έως 2,3%) και το 2007 (2,4%). Η κατάσταση είναι πιο απογοητευτική στην ευρωζώνη. Ο ρυθμός μεγέθυνσης δεν ξεπέρασε το 1,5% το 2005 (έναντι 2,4% το 2004, 0,7% το 2003 και 0,9% το 2002). Βέβαια οι ρυθμοί διαφέρουν μεγέθυνσης διαφέρουν από κράτος σε κράτος. Η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, η Φιλανδία, η Δανία, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και κυρίως τα περισσότερα κράτη πραγματοποίησαν υψηλότερους ρυθμούς μεγέθυνσης κατά την περίοδο 2001-2005. Αντίθετα οι σχετικοί ρυθμοί ήταν χαμηλότεροι στην Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ολλανδία, την Αυστρία και την Πορτογαλία.

Ο σχετικά ικανοποιητικός παρά τη διαχρονική πτωτική τάση του, ρυθμός αύξησης της τελικής ζήτησης στην ΕΕ-25 (3,6% το 2004, έναντι 4,2% την

περίοδο 1996-2000) και στην ευρωζώνη (3,2% έναντι 4,05 αντίστοιχα) και κυρίως στα νέα κράτη βοήθησε η αυξητική στάση του ρυθμού μεγέθυνσης όπως και σε μικρή αύξηση των επενδύσεων (3,0% περίπου έναντι 4,7% την περίοδο 1996-2000) ενώ οι προβλέψεις για το 2006-2007 ανεβάζουν την σχετική αύξηση των επενδύσεων σε ακόμη μεγαλύτερο επίπεδο (3,6% περίπου). Οι τιμές παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα τόσο το 2004 όσο και το 2005 (2,1% περίπου) στην ΕΕ-25 και στην ευρωζώνη ενώ δεν προβλέπεται μεγαλύτερη αύξηση κατά την περίοδο 2006-2007 προβλέπεται ότι τα δυο αυτά μεγέθη θα εξελιχθούν με τον ίδιο χαμηλό ρυθμό.

Η αύξηση παραγωγικότητας της εργασίας στην ΕΕ υπολείπεται σημαντικά αυτής των ΗΠΑ. Μεταξύ 2001 και 2005, η παραγωγικότητα στην ΕΕ-25 αυξήθηκε μεταξύ 0,6% και 1,8% και 0,3% και 1,4% στην ευρωζώνη έναντι 0,7% και 3,1% στις ΗΠΑ. Το ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ-25 περιορίστηκε ελαφρά το 2005 (8,7% έναντι 9,5% την περίοδο 1996-2000 και 9% το 2003 και 2004). Τα δημοσιονομικά ελλείμματα παρέμειναν το 2005 κάτω από το όριο του 3% (ως ποσοστό του ΑΕΠ), τόσο στην ευρωζώνη (2,7% περίπου) όσο και στην ΕΕ-25 (2,6% περίπου). Ωστόσο ορισμένες χώρες όπως για παράδειγμα η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα και η Ιταλία δεν κατάφεραν να περιορίσουν το δημοσιονομικό έλλειμμα κάτω από το όριο που προβλέπει η συνθήκη. Από τα νέα κράτη η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Τσεχία φαίνεται να δυσκολεύονται να ελέγξουν το ετήσιο δημοσιονομικό τους έλλειμμα όπως προβλέπεται στην συνθήκη του Μάαστριχτ. Έτσι το δημόσιο χρέος αυξήθηκε στην ΕΕ-25 (64% του ΑΕΠ το 2005, έναντι 62% το 2001), καθώς και στην ευρωζώνη (71,5% έναντι 69,3% αντίστοιχα).

Το ποσοστό της αποταμίευσης στην ΕΕ-25 παραμένει στα ίδια επίπεδα τα τελευταία χρόνια (20% περίπου το 2005, έναντι 20,6% την περίοδο 1996-2000). Θετικό παραμένει επίσης το εμπορικό ισοζύγιο (0,2% του ΑΕΠ το 2005, έναντι 1,0% περίπου την περίοδο 1996-2000), ενώ το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μηδενίστηκε από το 2004. Η ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου επηρέασε την αρνητική αυτή εξέλιξη. Γενικότερα μπορούμε να υποστηρίξουμε πως η θέση της ΕΕ-25 χειροτερεύει. Η εξασθένηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής εκδηλώνεται όχι μόνο με την αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων αλλά είναι αποτέλεσμα των αναδιαρθρώσεων της παραγωγής, των μετεγκαταστάσεων των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε χώρες χαμηλού κόστους εργασίας, του φορολογικού ανταγωνισμού, των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και της αδυναμίας χρηματοδότησης των κοινωνικών πολιτικών στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης. Ειδικότερα όσον αφορά το φορολογικό ανταγωνισμό στην ΕΕ, πρέπει να τονισθεί ότι προκειμένου να ενθαρρύνουν την εγκατάσταση αλλά και την ανάπτυξη ξένων ή εγχώριων παραγωγικών δραστηριοτήτων στο έδαφος τους, οι διάφορες χώρες μειώνουν σταδιακά τους συντελεστές φορολόγησης των κερδών των επιχειρήσεων (από το 50%

στο 33% στη Γαλλία μέσα σε δέκα χρόνια, στο 25% στη Γερμανία και στο 10% στην Ιρλανδία).

Σε ορισμένα κράτη της ΕΕ υπάρχουν και εστίες φορολογικών «παραδείσων» δηλαδή επιτρέπεται η λειτουργία παράκτιων επιχειρήσεων, όπως στην Ιρλανδία. Η αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος λόγω της παγκοσμιοποίησης, ο εκσυγχρονισμός του συστήματος κοινωνικής προστασίας, ώστε να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα της γήρανσης του πληθυσμού και στην ανάγκη περιορισμού των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, και η προώθηση ευέλικτων αγορών εργασίας αποτελούν τις σταθερές επιδιώξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ευρωπαϊκή οικονομία. Συγκεκριμένα η κατάρτιση των κρατικών μονοπωλίων (π.χ. στις τηλεπικοινωνίες, στις μεταφορές κ.ά.) η απελευθέρωση των αγορών, η βελτίωση του ανταγωνισμού και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Για παράδειγμα η γερμανική κυβέρνηση αποφάσισε το 2005 να αυξήσει κατά μια ώρα τον εβδομαδιαίο χρόνο εργασίας στο Δημόσιο.

2.9.1 Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η σημερινή αρχιτεκτονική της παγκόσμιας διακυβέρνησης στηρίζεται σε τυπικούς και άτυπους μηχανισμούς. Η πρώτη κατηγορία μηχανισμών αφορά πολυμελείς διεθνείς οργανισμούς που ιδρύθηκαν μετά το 1945 ρυθμίζουν και οργανώνουν την συνεργασία μεταξύ κρατών, όπως ο ΟΗΕ, η Παγκόσμια Τράπεζα (ΠΤ), το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), που μετατράπηκε σε Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) το 1993, κ.ά. Οι νικητές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και ιδιαίτερα οι ΗΠΑ, ιδιοποιήθηκαν μεγάλο μέρος της εξουσίας στα πλαίσια των οργανισμών αυτών. Ωστόσο οι οργανισμοί αυτοί συνέβαλαν για γεωπολιτικούς λόγους, στην οικονομική ανάκαμψη των νικημένων (Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία) στους κόλπους της Δυτικής Συμμαχίας. Η άτυπη αρχιτεκτονική της παγκόσμιας διακυβέρνησης εμφανίστηκε μετά τις δυσκολίες που αντιμετώπισε το σύστημα του Bretton Woods και ειδικότερα όταν κατέρρευσε το σύστημα σταθερών ισοτιμιών και ο Κανόνας του Χρυσού το 1971. Το 1961 δημιουργήθηκε στα πλαίσια του ΔΝΤ, η «Ομάδα των Δέκα» και στην συνέχεια η «Ομάδα των Πέντε» -G5- (ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία), η «Ομάδα των Επτά» -G7- (Ομάδα των Πέντε συν η Ιαπωνία και ο Καναδάς), και η «Ομάδα των Οκτώ» -G8- (Ομάδα των Επτά συν η Ρωσία) υπουργών Οικονομικών και διοικητικών Κεντρικών Τραπεζών, των οποίων οι χώρες είναι οι μεγαλύτεροι χρηματοδότες του οργανισμού αυτού, προκειμένου να συντονίζουν τις ενέργειες τους σε νομισματικά και αλλά οικονομικά θέματα (π.χ. νομισματικές κρίσεις, αύξηση της τιμής του πετρελαίου). Η Ομάδα των Επτά πλουσιότερων στον κόσμο διεύρυνε τα θέματα συζήτησης. Το 1999 οι ΗΠΑ πρότειναν τη δημιουργία της «Ομάδας των Είκοσι» -G20-, προκειμένου να ενισχυθεί ο διάλογος μεταξύ των πλούσιων και αναδυόμενων χωρών. Ωστόσο στα πλαίσια του διαλόγου της G8 καλούνται και αναπτυσσόμενες χώρες (π.χ. οι αφρικανικές χώρες). Δυο

μοντέλα παγκόσμιας διακυβέρνησης έχουν προταθεί: Αρχικά, η παγκόσμια διακυβέρνηση, δηλαδή η διακυβέρνηση της παγκοσμιοποίησης από μια παγκόσμια κυβέρνηση, όπως λειτουργούν τα ομοσπονδιακά κράτη σήμερα. Το εγχείρημα αυτό δεν είναι τόσο εύκολο, αν λάβει κανείς υπόψη τις δυσκολίες της ΕΕ στο θέμα αυτό. Η θεσμοθετημένη συνεργασία μεταξύ κρατών, όπως έχει προκύψει μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Το μοντέλο αυτό στην αρχή ότι τα κράτη είναι η πηγή κυριαρχίας και νομιμοποίησης. Η συνεργασία αυτή μπορεί να είναι ελαφριάς μορφής είτε ενισχυμένη (στην περίπτωση παραχώρησης μέρους της εξουσίας τους σε πολυμερείς διεθνούς οργανισμούς).

2.10 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Οι διαμορφωτές πολιτικής συχνά ενδιαφέρονται για τις τάσεις της θεσμικής ποιότητας. Μπορεί να θέλουν να μάθουν, για παράδειγμα, εάν η διακυβέρνηση βελτιώνεται ή επιδεινώνεται με την πάροδο του χρόνου σε μια συγκεκριμένη χώρα. Η ύπαρξη σφάλματος μέτρησης σε οποιοδήποτε δείκτη καθιστά την εκτίμηση των πραγματικών τάσεων μια δύσκολη επιχείρηση.

Η απλή εξέταση των αλλαγών στις αξιολογήσεις διακυβέρνησης δεν είναι αρκετά, αφού κάποιες αλλαγές μπορεί να είναι πολύ μικρές για να είναι πρακτικά και στατιστικά σημαντικές. Το σχέδιο Παγκόσμιου Δείκτη Διακυβέρνησης έχει αναπτύξει μια επίσημη στατιστική μεθοδολογία και απλούς κανόνες για τον εντοπισμό αλλαγών στη διακυβέρνηση, οι οποίοι είναι στατιστικά σημαντικοί και είναι πιθανόν να είναι ουσιαστικά σημαντικοί για τους διαμορφωτές πολιτικής.

Κατά την τελευταία δεκαετία, μπορούμε να είμαστε αρκετά σίγουροι (σε επίπεδο εμπιστοσύνης 90%) ότι τουλάχιστον ένας από τους έξι συνολικούς δείκτες διακυβέρνησης έχει αλλάξει σημαντικά στο 30% των χωρών. Σε ένα κάπως χαμηλότερο επίπεδο εμπιστοσύνης (75 τοις εκατό εμπιστοσύνη), το 60% των χωρών έχουν δει αλλαγές σε τουλάχιστον μία διάσταση της διακυβέρνησης κατά την τελευταία δεκαετία. Επιπλέον, οι πολλές μεμονωμένες πηγές δεδομένων συμφωνούν ουσιαστικά σχετικά με την κατεύθυνση της αλλαγής στη διακυβέρνηση στις χώρες αυτές. Στην πραγματικότητα, για τις μεγάλες αλλαγές στη διακυβέρνηση, συνήθως το 80% των υποκείμενων πηγών δεδομένων κινείται προς την ίδια κατεύθυνση με τους συνολικούς δείκτες. Οι αλλαγές στον έλεγχο της διαφθοράς και της φωνής και της υποχρέωσης λογοδοσίας για επιλεγμένες χώρες μεταξύ του 1998 και του 2006 εμφανίζονται στη σελίδα που βρίσκεται αντιμέτωπη. Οι συνολικοί δείκτες διακυβέρνησης, μαζί με σχεδόν όλα τα υποκείμενα δεδομένα, είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα Παγκόσμιας Δείκτης Διακυβέρνησης (<http://www.govindicators.org>). Αυτός ο ιστότοπος διαθέτει ένα σύνολο γραφικών εργαλείων που επιτρέπουν στους χρήστες να λαμβάνουν στιγμιότυπα απόδοσης της διακυβέρνησης σε μεμονωμένες

χώρες ή ομάδες χωρών. Το πλήρες σύνολο δεδομένων είναι διαθέσιμο για λήψη. Οι χρήστες μπορούν να συγκρίνουν τις έξι διαστάσεις της διακυβέρνησης σε μια χώρα με την πάροδο του χρόνου ή να συγκρίνουν κάθε διάσταση διακυβέρνησης σε διάφορες χώρες. Ένας στατιστικός πίνακας με λεπτομέρειες σχετικά με τις εκτιμήσεις διακυβέρνησης δημιουργείται αυτόματα ως απόκριση στις επιλογές του χρήστη. Οι Χρήστες Επίσης, μπορείτε να ανατρέξετε στους μεμονωμένους δείκτες για περισσότερες λεπτομέρειες για την επιλεγμένη χώρα και τα έτη. Είναι δυνατό, για παράδειγμα, να έχετε πρόσβαση στα πραγματικά δεδομένα και να συνδέεστε με τους οργανισμούς που παρείχαν αυτά τα δεδομένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

3.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Είναι κοινή επιδίωξη ότι η αντιμετώπιση των τεράστιων οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων της χώρας (χρέος, δημοσιονομικό, ασφαλιστικό, ανεργία, επιστημονική μετανάστευση κλπ.) προϋποθέτει σημαίνουσες επενδύσεις, ξένες και εθνικές. Παρόλα αυτά, η Ελλάδα δεν έχει ευδοκιμήσει τις τελευταίες δεκαετίες ώστε να παρακινήσει σημαντικές νέες ξένες επενδύσεις, παρά την υπόσταση εργατικού δυναμικού υψηλού μορφωτικού επιπέδου, που αρκετές διεθνείς μελέτες παραδέχονται. Για την προσέλκυση σοβαρών επενδύσεων απώτερου αναπτυξιακού χαρακτήρα, που ο τόπος έχει τόσο ανάγκη, η Ελλάδα αναμετριέται με άλλες χώρες στη διεθνή κατανομή του κεφαλαίου. Πέραν των δεδομένων ζητημάτων φυσικών πόρων και γεωλογικής στρατηγικής, υπάρχει μια σειρά άλλων σημαντικών παραμέτρων που μια χώρα έχει τη δυνατότητα μακροπρόθεσμα να καθοδηγήσει και που διαδραματίζουν κύριο ρόλο στις επενδύσεις και στην οικονομική ανάπτυξη. Τα ζητήματα αυτά αφορούν σε μεταβλητές όπως: πολιτική σταθερότητα, δημόσια τάξη, λογοδοσία κυβερνήτων, αποτελεσματικότητα κυβερνητικού έργου, ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου, κράτος δικαίου και εφαρμογή των νόμων, έλεγχος διαφθοράς, κόστος συμμόρφωσης, βαθμός ελευθερίας στην άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, κλπ. Παρακάτω παρουσιάζεται η χρήση κατανοητών διαγραμμάτων, η επίδοση της Ελλάδος σε σχέση με τις παραπάνω μεταβλητές τις δύο με τρεις τελευταίες δεκαετίες, σε αντιπαραβολή με τις υπόλοιπες χώρες και ιδίως σε αναλογία με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι βασικές πηγές στις οποίες στηρίζεται είναι:

- α) οι παγκόσμιοι δείκτες διακυβέρνησης (Kaufmann and Kraay)
- β) οι δείκτες οικονομικής ελευθερίας (Heritage Foundation)
- γ) οι δείκτες οικονομικής ελευθερίας του Fraser Institute

Τα δεδομένα φανερώνουν ότι η αντιμετώπιση των χρόνιων θεσμικών και άλλων προβλημάτων διακυβέρνησης επινοεί την προϋπόθεση για την προσέλκυση επενδύσεων και την έξοδο από τη βαθύτατη οικονομική κρίση. Επιπρόσθετα, τα δεδομένα παρέχουν ισχυρά τεκμήρια ότι η οικονομική ελευθερία, αντίθετα με ό,τι συχνά και άκριτα προβάλλεται στο δημόσιο διάλογο, μπορεί να συσχετίζεται ρεαλιστικά με την αντιμετώπιση της ανεργίας, της φτώχειας, της κοινωνικής συνοχής, της προστασίας του περιβάλλοντος, κλπ. Το πλέον επίφοβο εύρημα είναι ότι σε όλους σχεδόν τους κρίσιμους δείκτες σημειώνεται μια πτωτική και αποκλίνουσα πορεία στη διεθνή κατηγοριοποίηση, ιδιαίτερα σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η ελάττωση του χρέους, η σωστή επίλυση του ζητήματος των επισφαλών δανείων και η τελική αντιμετώπιση του ασφαλιστικού, όσο απαραίτητες προϋποθέσεις και αν είναι, αναγνωρίζεται πλέον ότι δεν κατοχυρώνουν

οριστική λύση του προβλήματος, διότι δεν επιλύουν τις παθογένειες του συστήματος που αναπαράγουν τα προβλήματα. Συνολικά, είναι ανάγκη να μελετηθεί σοβαρά και εις βάθος το πρόβλημα και να εκπονηθεί ένα εθνικό σχέδιο, ένας αναλυτικός εθνικός οδικός χάρτης ανά τομέα της οικονομίας και του κράτους, με στόχο (μεσοπρόθεσμα) την ανακοπή της πτωτικής πορείας και την ανάταξη της κατάστασης.

Αυτό συνεπάγεται το σχεδιασμό και τη δημιουργία ενός σταθερού, λιτού, διαφανούς, λειτουργικού και αποτελεσματικού, στη βάση κόστους-οφέλους, ρυθμιστικού πλαισίου, με ολοκληρωμένο σύστημα δικλίδων και ex-post ελέγχου εφαρμογής, στην ουσία και όχι στον τύπο. Απαιτείται δηλαδή, τέτοια αλλαγή υποδείγματος στη λειτουργία της χώρας, που να περιλαμβάνει δομικά στοιχεία του συλλογικού σκέπτεσθε και πράττειν, στο οποίο ως λαός έχουμε διαχρονικά εγκλωβιστεί. Πρέπει επίσης να γίνει κατανοητό ότι η οικονομική ελευθερία δεν εννοείται ως ασυδοσία, έλλειψη κανόνων ή μη εφαρμογή θεσπισμένων κανόνων, ένα φαινόμενο που άλλωστε διακρίνεται ήδη στη χώρα μας. Αντίθετα, η οικονομική ελευθερία επαναπαύεται στην πιστή εφαρμογή ενός πλαισίου διαφανών, λειτουργικών και αποτελεσματικών κανόνων. Στην πραγματικότητα, στη χώρα μας δεν απαιτείται η θέσπιση κινήτρων, αλλά ανύψωση των υφιστάμενων αντικινήτρων και εμποδίων. Άλλωστε, η θέσπιση κινήτρων χωρίς την άρση κοστολόγων και γραφειοκρατικού χαρακτήρα αντικινήτρων δεν βελτιώνει πραγματικά την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας στο διεθνές περιβάλλον. Μόνο όταν και εφόσον αρθούν τα εν λόγω αντικίνητρα, η οικονομία θα κάνει ξέσπασμα ασύλληπτης έντασης και διάρκειας. Οι απαιτούμενες μετασχηματίσεις προφανώς δεν είναι εύκολες, αλλά είναι άκρως απαραίτητες, είναι όρος επιβίωσης της χώρας.

3.2 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (Global governance indicators)

Οι «παγκόσμιοι δείκτες διακυβέρνησης» (GGI) συγκροτούνται από τους D. Kaufmann (Natural Resource Governance Institute και Brooking Institute) και A. Kraay (World Bank Development Research Group). Οι δείκτες καταρτίζονται για κάθε χώρα, μέσω σχετικών ερευνών που συλλέγουν ποικίλες απόψεις επιχειρήσεων, πολιτών, σκέψεων, μη κυβερνητικών οργανισμών, διεθνών οργανισμών και διαφόρων άλλων ειδικών για κάθε χώρα αντίστοιχα. Από την επεξεργασία της βάσης δεδομένων προκύπτουν, σε ετήσια βάση, έξι «παγκόσμιοι δείκτες διακυβέρνησης»:

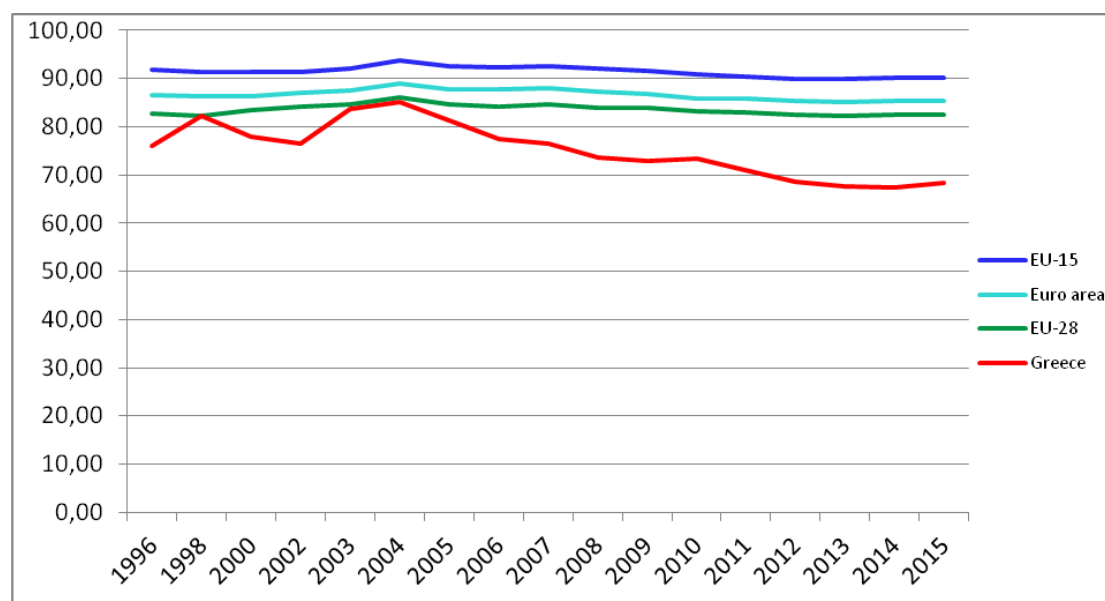
1. Ελευθερία λόγου, έκφρασης, εκλέγειν-εκλέγεσθαι, και λογοδοσία των διοικούντων (Voice and accountability)
2. Πολιτική σταθερότητα και δημόσια τάξη (Political stability and absence of violence / terrorism)
3. Αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης (government effectiveness)
4. Ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου (Regulatory quality)
5. Κράτος δικαίου - εφαρμογή των νόμων (Rule of Law)

6. Έλεγχος διαφθοράς (Control of corruption)

Με βάση τους δείκτες κάθε μιας από τις παραπάνω έξι μεταβλητές, ορίστηκαν στα πλαίσια αυτού του άρθρου γραφήματα που διαθέτουν την ποσοστιαία θέση της Ελλάδας στις 215 χώρες της μελέτης, έναντι του μέσου όρου της ΕΕ των 15, της ΕΕ των 28 και των χωρών της ευρωζώνης. Για παράδειγμα, όταν η Ελλάδα έγκειται στο 80%, σημαίνει ότι η χώρα έχει τη θέση 172 στις 215 χώρες ($215 \times 80\%$). Δηλαδή, την προσπερνούν 43 χώρες ($215-172=43$). Επομένως, όσο χαμηλότερη θέση έχει η χώρα στον κάθετο άξονα του κάθε διαγράμματος, τόσο περισσότερες χώρες την ξεπερνούν. Αξιοσημείωτο είναι ότι και στις έξι μεταβλητές το μοτίβο παραμένει σταθερό: η Ελλάδα, μέλος της ΕΕ των 15 και της ευρωζώνης, συνοδεύει πτωτική και αποκλίνουσα πορεία έναντι του φυσικού της χώρου, της Ευρώπης.

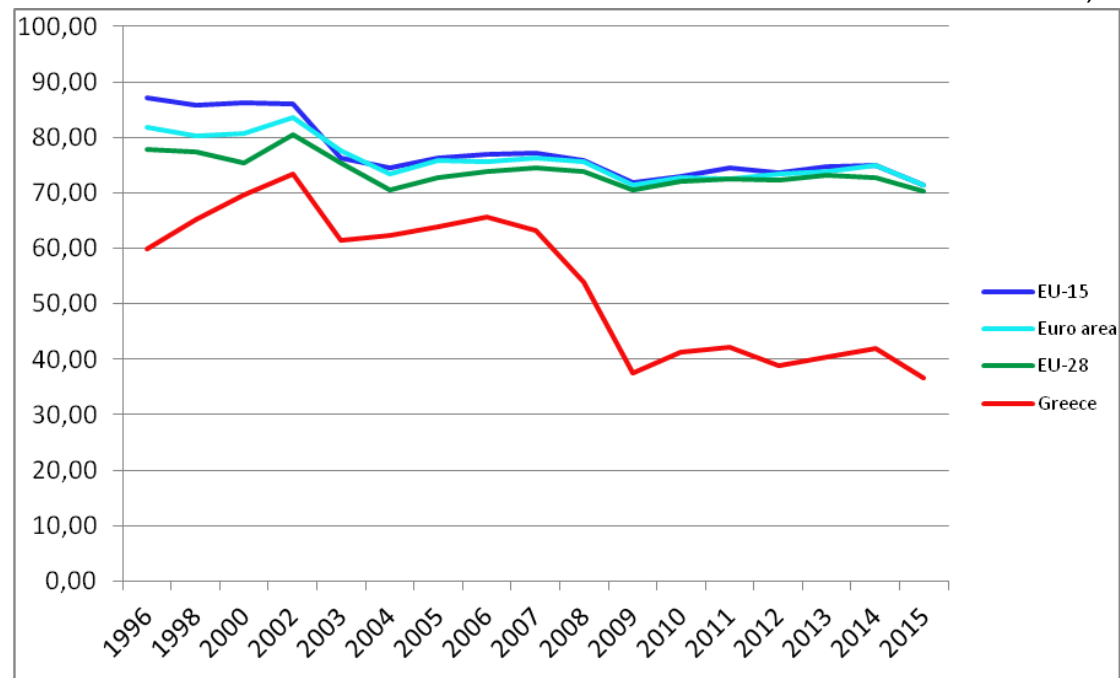
3.2.1. Ελευθερία λόγου, έκφρασης, εκλέγειν-εκλέγεσθαι, και λογοδοσία (Voice and accountability)

<https://www.liberal.gr/arthro/105912/apopsi/arthra/pagkosmioi-deiktes-diakubernisis-kai-oikonomikis-eleutherias-i-diachronika-ptotiki-kai-apoklinousa-poreia-tis-ellados.html>

Η μεταβλητή αυτή υπολογίζει το βάθος και την ολοκλήρωση της δημοκρατίας. Η Ελλάδα εντοπίζεται σε πτωτική και αποκλίνουσα πορεία από την Ευρώπη. Η διάσταση μεγαλώνει διαχρονικά. Ενώ η ΕΕ των 15 βρίσκεται στο 90% το 2016, η Ελλάδα εντοπίζεται κάτω από το 70%. Περίπου 70 χώρες από τις 215 διαθέτουν καλύτερη επίδοση από την Ελλάδα το συγκεκριμένο έτος (2016).

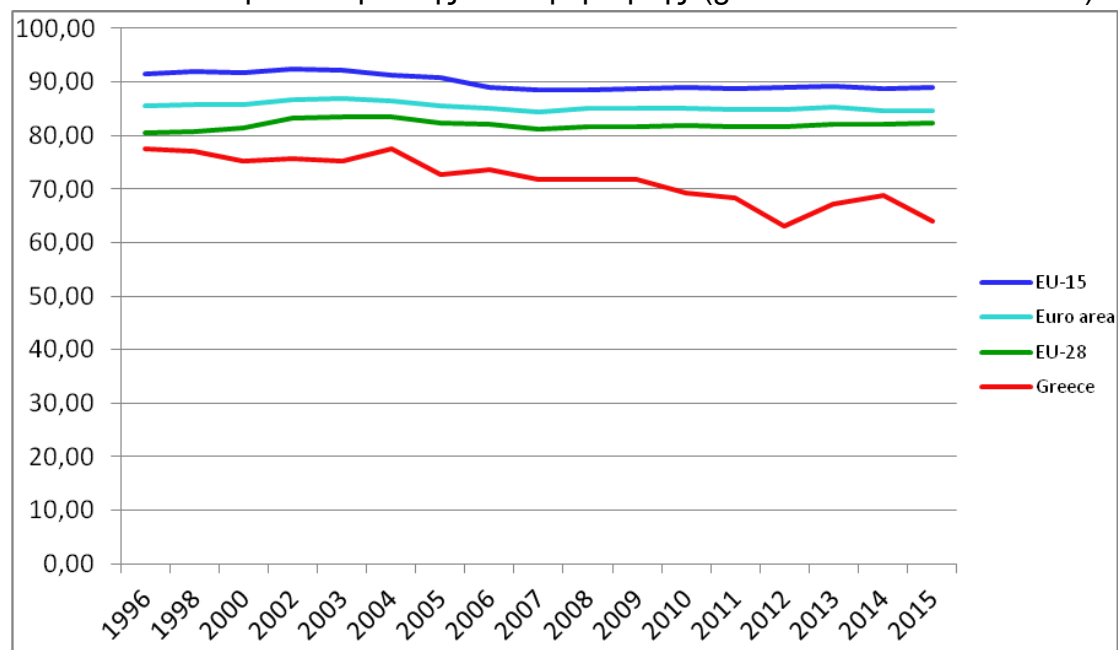
3.2.2. Πολιτική σταθερότητα και δημόσια τάξη (Political stability and absence of violence / terrorism)

<https://www.liberal.gr/arthro/105912/apopsi/arthra/pagkosmioi-deiktes-diakubernisis-kai-oikonomikis-eleutherias-i-diachronika-ptotiki-kai-apoklinousa-poreia-tis-ellados.html>

Η πολιτική σταθερότητα και η δημόσια τάξη αναγνωρίζεται διεθνώς ως μια από τις θεμελιώδεις μεταβλητές για την προσέλκυση επενδύσεων, καθώς συνδέεται με την έννοια του κινδύνου. Στη μεταβλητή αυτή η Ελλάδα εμφανίζει τη χειρότερη επίδοση, μετά την μεταβλητή της διαφθοράς. Η τελευταία διετία (2015-2016) προβάλλει εμφανή και σημαντική επιδείνωση, με αποτέλεσμα το 2016 περίπου 140 χώρες να έχουν βελτιωμένη επίδοση από την Ελλάδα (η Ελλάδα προηγείται μόνο 75 χωρών στο σύνολο των 215). Εμφανίζεται επίσης ότι τα δραματικά γεγονότα του 2008 (δολοφονία Γρηγορόπουλου και η καταστροφή του κέντρου των Αθηνών) έχουν μια διαρκής αρνητική επίπτωση, καθώς παγιτοποιείται το ιδιόμορφο άβατο (μέρους τουλάχιστον) του κέντρου των Αθηνών. Έκτοτε (2008), η χώρα δεν έχει ανακάμψει ενώ παρατηρείται μια επιδείνωση την τελευταία διετία.

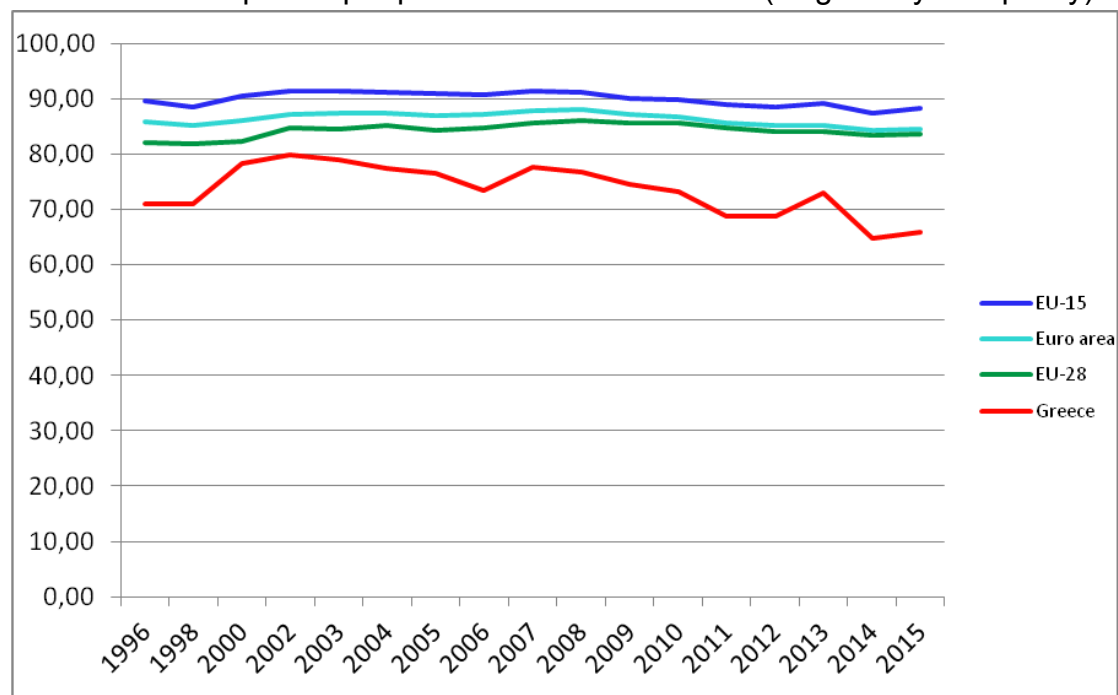
3.2.3. Αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης (government effectiveness)

<https://www.liberal.gr/arthro/105912/apopsi/arthra/pagkosmioi-deiktes-diakubernisis-kai-oikonomikis-eleutherias-i-diachronika-ptotiki-kai-apoklinousa-poreia-tis-ellados.html>

Η αποτελεσματικότητα του κυβερνητικού έργου επηρεάζει στο σύνολο της οικονομίας σε κάθε χώρα. Η Ελλάδα προπορεύεται με πτωτική και αποκλίνουσα πορεία. Είναι αξιόλογο ότι η εφαρμογή των μνημονίων φαίνεται να βελτίωσε, αρχικά τουλάχιστον, την αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης. Ωστόσο, την τελευταία διετία η κατάσταση εμφανίζεται σαν να παρουσιάζει κάποια επιδείνωση.

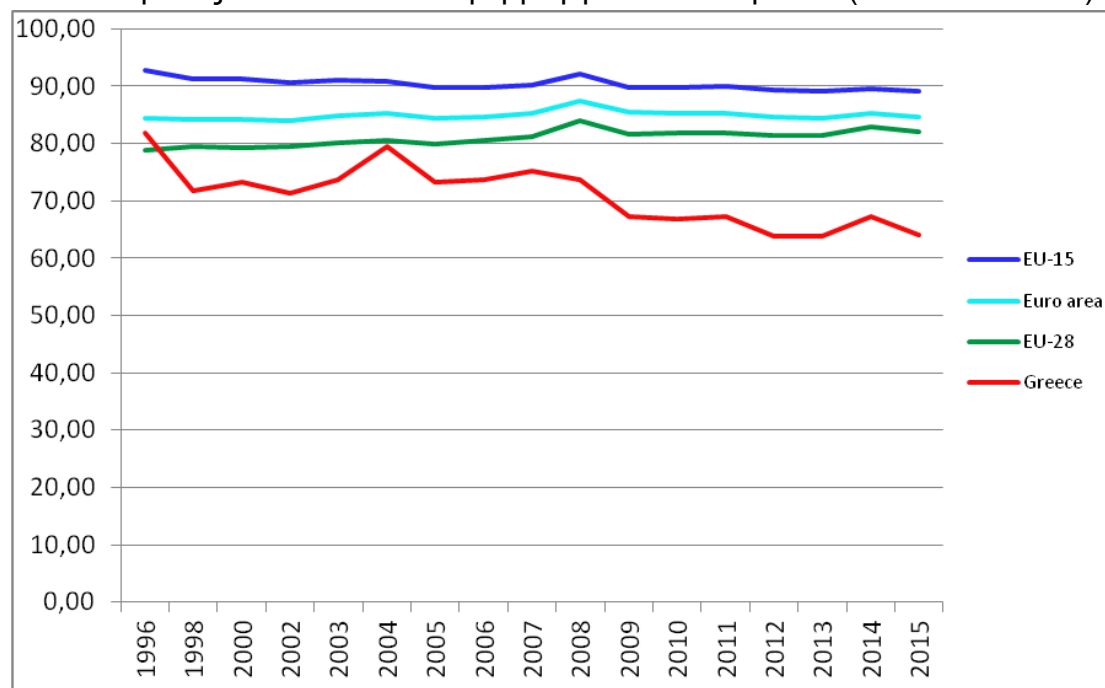
3.2.4. Ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου (Regulatory quality)

<https://www.liberal.gr/arthro/105912/apopsi/arthra/pagkosmioi-deiktes-diakubernisis-kai-oikonomikis-eleutherias-i-diachronika-ptotiki-kai-apoklinousa-poreia-tis-ellados.html>

Η μεταβλητή αυτή αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την προσέλκυση επενδύσεων καθώς επιδρά στο κόστος συμμόρφωσης και την ασφάλεια δικαίου. Η απλότητα, η σαφήνεια και η σταθερότητα των κανόνων αναβαθμίζει σημαντικά την ασφάλεια δικαίου, ελαττώνει το κόστος συμμόρφωσης και το σχετικό κίνδυνο. Η Ελλάδα ακολουθεί γενικά πτωτική πορεία. Το ανωτέρω εύρημα έγκειται σε αντιστοιχία με άλλες διεθνείς μελέτες (π.χ. ΟΟΣΑ) που έχουν συμπεριλάβει υψηλό κόστος γραφειοκρατίας και κανονιστικής συμμόρφωσης στην Ελλάδα. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, παρά το υψηλό κόστος συμμόρφωσης, η χώρα μας έχει ιδιαίτερως χαμηλές επιδόσεις ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (π.χ. προστασία του περιβάλλοντος).

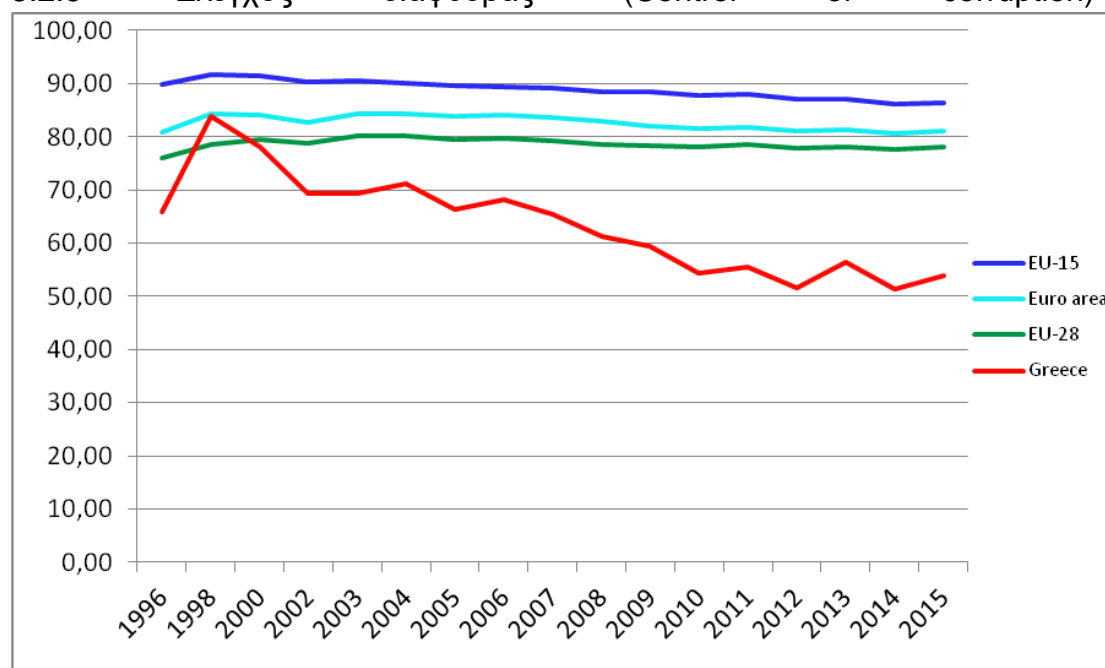
3.2.5 Κράτος δικαίου - εφαρμογή των νόμων (Rule of Law)

<https://www.liberal.gr/arthro/105912/apopsi/arthra/pagkosmioi-deiktes-diakubernisis-kai-oikonomikis-eleutherias-i-diachronika-ptotiki-kai-apoklinousa-poreia-tis-ellados.html>

Το κράτος δικαίου και η εφαρμογή των νόμων είναι στον πυρήνα της έννοιας της δημοκρατίας και ορίζεται ως πρωταρχική προϋπόθεση για οικονομική ανάπτυξη και προσέλκυση μακροπρόθεσμων επενδύσεων υψηλού κοινωνικού οφέλους. Η Ελλάδα ακολουθεί γενικά πτωτική πορεία, με κάποια σχετική βελτίωση τα πρώτα χρόνια των μνημονίων. Επιδείνωση παρατηρείται την τελευταία διετία.

3.2.6 Έλεγχος διαφθοράς (Control of corruption)

<https://www.liberal.gr/arthro/105912/apopsi/arthra/pagkosmioi-deiktes-diakubernisis-kai-oikonomikis-eleutherias-i-diachronika-ptotiki-kai-apoklinousa-poreia-tis-ellados.html>

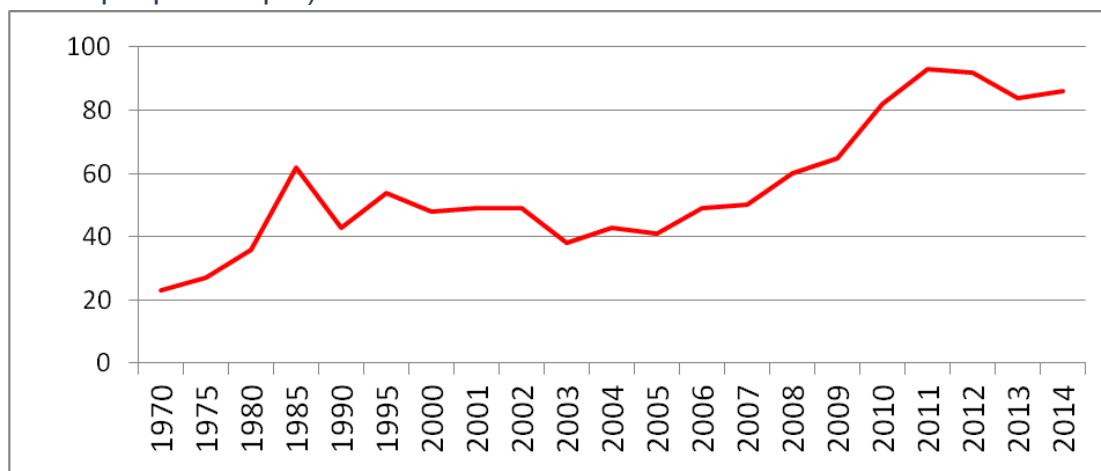
Στην μεταχείριση της διαφθοράς, η Ελλάδα εμφανίζεται στη δεύτερη χειρότερη επίδοση από τις έξι συνολικά μεταβλητές. Ακολουθώντας μεθοδικά πτωτική και αποκλίνουσα πορεία από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, το 2016 περίπου 100 από τις 215 χώρες παρουσιάζουν καλύτερη επίδοση από την Ελλάδα. Ανεξάρτητη βελτίωση παρατηρείται την τελευταία διετία. Οι Χώρες πρωταθλητές που μετράει να αναφερθούν ότι στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης παρουσιάζονται συστηματικά, σχεδόν σε όλες τις μεταβλητές, χώρες όπως: Νορβηγία, Σουηδία, Ελβετία, Ολλανδία, Δανία, Φιλανδία, Γερμανία, Καναδάς, Νέα Ζηλανδία, Σιγκαπούρη, Χονγκ-Κονγκ, Ιαπωνία, κλπ. Από την άλλη πλευρά, αρνητική εντύπωση προξενεί το γεγονός ότι, όλες οι μεταβλητές, έχουν προηγηθεί της Ελλάδας αρκετές πρώην ανατολικοευρωπαϊκές χώρες ή και χώρες του τρίτου κόσμου.

<https://www.liberal.gr/arthro/105912/apopsi/arthra/pagkosmioi-deiktes-diakubernisis-kai-oikonomikis-eleutherias-i-diachronika-ptotiki-kai-apoklinousa-poreia-tis-ellados.html>

3.3 ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Fraser Institute – Economic freedom of the world index

Ως οικονομική ελευθερία, κατά το Fraser Institute, ορίζεται η κατάσταση στην οποία «το άτομο απολαμβάνει οικονομική ελευθερία όταν η περιουσία που αποκτά χωρίς τη χρήση βίας, απάτης ή κλοπής, προστατεύεται από φυσική παραβίαση από τρίτους και είναι ελεύθερο να την χρησιμοποιήσει, ανταλλάξει ή εκχωρήσει, στο βαθμό που οι ενέργειές του δεν παραβιάζουν τα αντίστοιχα δικαιώματα τρίτων». Η σχετική μελέτη αναφέρεται στην περίοδο 1970 – 2014 και συμπεριλαμβάνει 159 χώρες (2016), οι οποίες ταξινομούνται ιεραρχικά. Μικρότερη σειρά κατάταξης (1 έως 159) δηλώνει μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία.

3.3.1. ΣΕΙΡΑ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Fraser – Economic Freedom of the World (χαμηλότερη σειρά, μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία)

Πηγή: <http://efwdata.com>

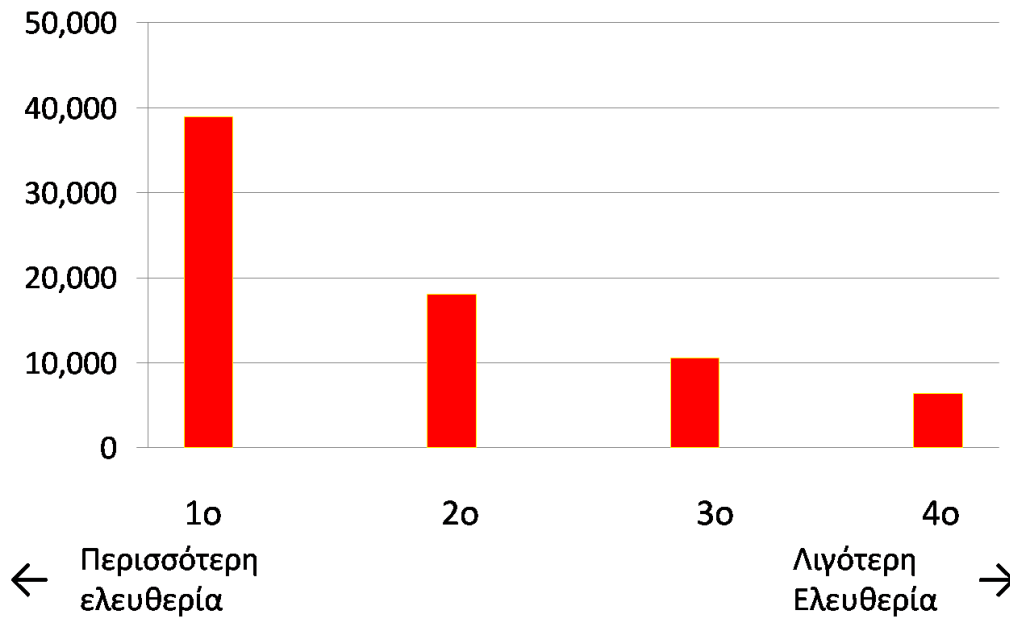
Σημαντικά επιτυχή παραδείγματα χωρών με τροποποιήσεις ελεύθερης οικονομίας, παρουσιάζονται παρακάτω διαγραμματικά.

3.4 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΔΥΝΑΤΟΥΣ

Σε αντίθεση με ορισμένους ισχυρισμούς που συχνά προβάλλονται στο δημόσιο πολιτικό τομέα στην Ελλάδα, τα δεδομένα αποδεικνύουν ότι η υψηλή οικονομική ελευθερία έχει ευμενείς κοινωνικές επιπτώσεις, σύμφωνα με την έρευνα του Fraser Institute. Ο βαθμός ελευθερίας της οικονομίας σχετίζεται θετικά με την αντιμετώπιση της φτώχειας και της ανισότητας, διευκολύνοντας έτσι την κοινωνική συνοχή, συνοδεύει με τη θεμελίωση κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, την μεταχείριση του αναλφαβητισμού, την πάταξη της διαφθοράς και αυξάνει ουσιαστικά την ποιότητα και το προσδόκιμο της ζωής. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το Heritage Foundation, οι χώρες με υψηλή οικονομική ελευθερία διαθέτουν διπλάσιο δείκτη σε ότι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος σε σχέση με χώρες με περιορισμένη οικονομική ελευθερία. Τα παρακάτω διαγράμματα εξηγούν τις παραπάνω σχέσεις. Σε κάθε ένα από τα διαγράμματα 2.3.5.1 έως 2.3.5.8, οι 159 χώρες έχουν χωριστεί σε τέσσερα τεταρτημόρια (τέσσερις ομάδες ίσου πληθυσμού από το σύνολο των χωρών), με βάση την επίδοσή τους στην οικονομική ελευθερία. Το τεταρτημόριο νο. 1 είναι οι (40 χώρες) με τη μεγαλύτερη επίδοση σε οικονομική ελευθερία και το τεταρτημόριο νο. 4 είναι οι (40 χώρες) με τη χειρότερη επίδοση.

3.4.1. ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (οικονομική ελευθερία)

Κατά κεφαλήν εισόδημα:
(τεταρτημόρια οικονομικής ελευθερίας)

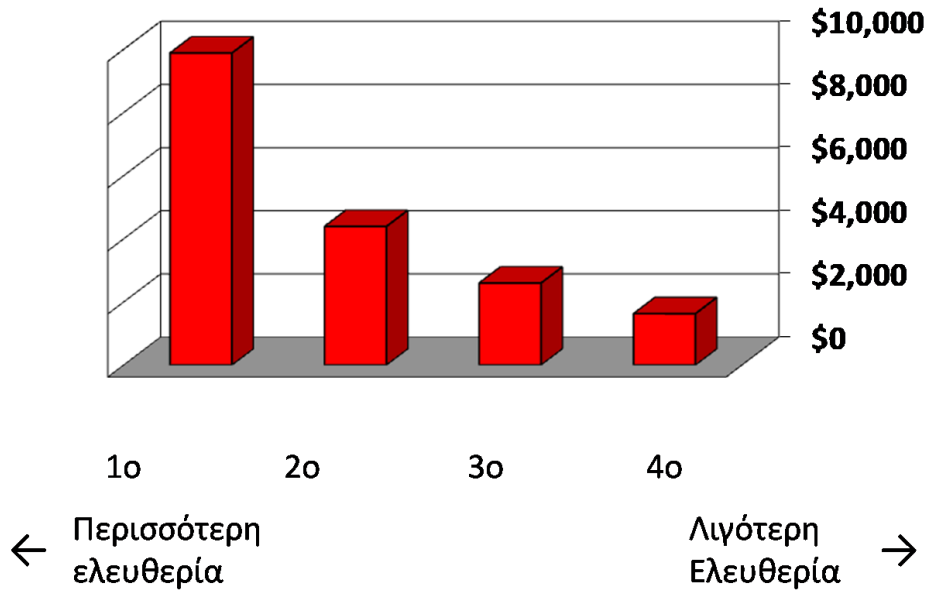
Πηγή: Fraser Institute, στοιχεία 2013

Το γράφημα αποδεικνύει ότι οι χώρες του 1ου τεταρτημόριου με τη μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία έχουν μέσο ετήσιο εισόδημα (περίπου \$39.000), σχεδόν έξι φορές μεγαλύτερο από το εισόδημα (περίπου \$6.000) των χωρών του 4ου τεταρτημόριου με τη μικρότερη οικονομική ελευθερία.

3.4.2 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ 10% ΤΩΝ ΠΛΕΟΝ ΠΤΩΧΩΝ

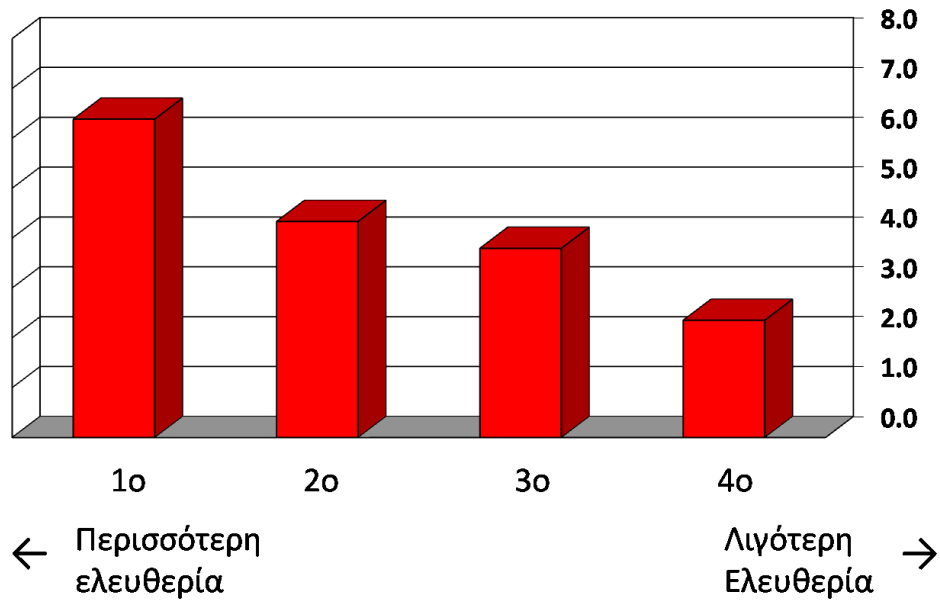
Κατά κεφαλή εισόδημα 10% των πλέον πτωχών
(τεταρτημόρια οικονομικής ελευθερίας)

Πηγή: Fraser Institute, στοιχεία 2013

Το γράφημα αποδεικνύει ότι το 10% των περισσότερο πτωχών πολιτών των χωρών του 1ου τεταρτημόριου με τη μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία, έχουν μέσο ετήσιο εισόδημα πάνω από \$9.000, περίπου επτά φορές μεγαλύτερο από το εισόδημα (περίπου \$1.200) των χωρών του 4ου τεταρτημόριου με τη μικρότερη οικονομική ελευθερία. Με άλλα λόγια, είναι επτά φορές καλύτερα να είσαι πτωχός σε χώρα με υψηλή οικονομική ελευθερία από το να είσαι πτωχός σε χώρα με χαμηλή οικονομική ελευθερία.

3.4.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

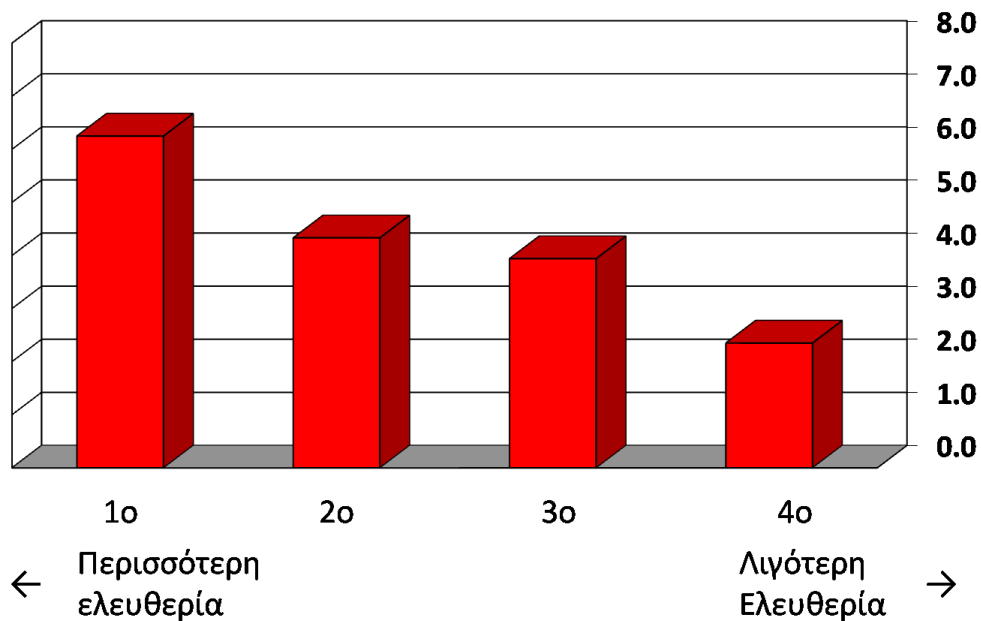
Οικονομική ελευθερία και πολιτικά δικαιώματα
(τεταρτημόρια, κλίμακα 1 έως 10)

Πηγή: Fraser Institute, στοιχεία 2012

Το γράφημα συμπεραίνει ότι η θέση των πολιτών των χωρών του 1ου τεταρτημόριου με τη μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία, ωφελούνται περίπου τρεις φορές περισσότερα πολιτικά δικαιώματα, σε σχέση με τους πολίτες των χωρών του 4ου τεταρτημόριου με τη μικρότερη οικονομική ελευθερία.

3.4.4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Οικονομική ελευθερία και κοινωνικά δικαιώματα
(τεταρτημόρια, κλίμακα 1 έως 10)

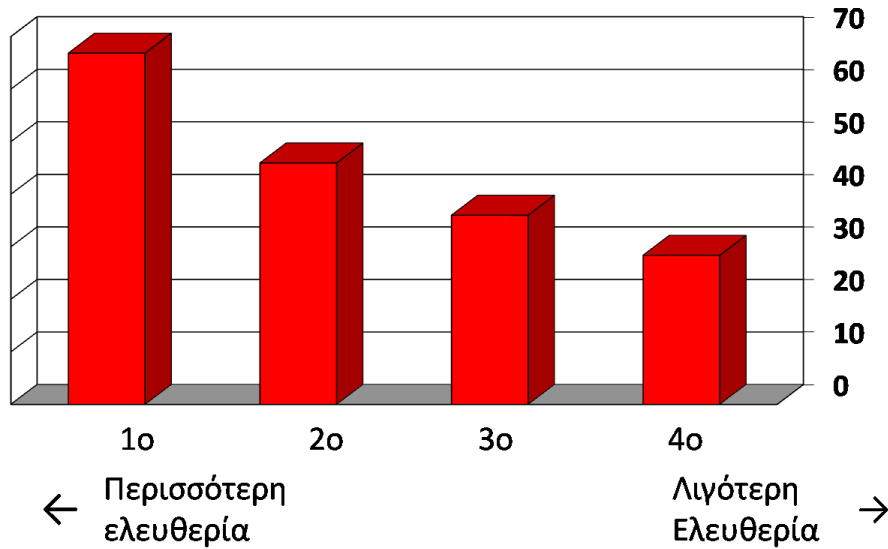

Πηγή: Fraser Institute, 2012

Το γράφημα αποδεικνύει ότι η θέση των πολιτών των χωρών του 1ου τεταρτημόριου με τη μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία, ωφελούνται περίπου τρεις φορές παραπάνω κοινωνικά δικαιώματα σε σχέση με τους πολίτες των χωρών του 4ου τεταρτημόριου με τη μικρότερη οικονομική ελευθερία.

3.4.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Οικονομική ελευθερία και διαφθορά
(τεταρτημόρια, κλίμακα 1 – 100, μέγιστη τιμή 100)

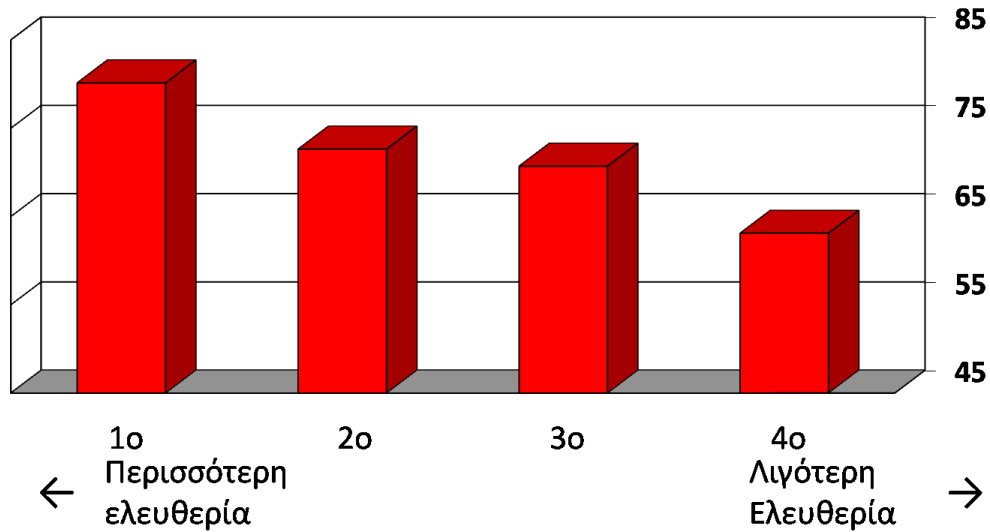

Πηγή: Fraser Institute, στοιχεία 2014

Το γράφημα αποδεικνύει ότι οι χώρες του 1ου τεταρτημόριου με τη μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία, αντεπεξέρχονται τουλάχιστον δύο φορές καλύτερα το ζήτημα της διαφθοράς, σε σχέση με τις χώρες του 4ου τεταρτημόριου με τη μικρότερη οικονομική ελευθερία.

3.4.6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΜΟ ΖΩΗΣ

Οικονομική ελευθερία και προσδόκιμο ζωής
(τεταρτημόρια οικονομικής ελευθερίας)

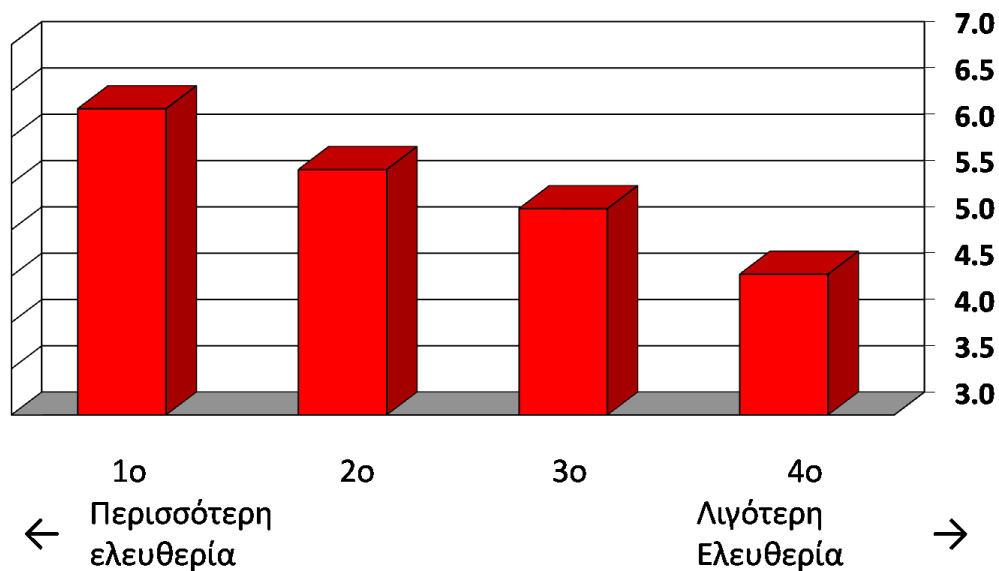

Πηγή: Fraser Institute, στοιχεία 2013

Το γράφημα αποδεικνύει ότι οι πολίτες των χωρών του 1ου τεταρτημόριου με τη μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία, εμφανίζουν προσδόκιμο ζωής περίπου 80 έτη, συγκριτικά με το προσδόκιμο ζωής των 65 ετών, για τους πολίτες των χωρών του 4ου τεταρτημόριου με τη μικρότερη οικονομική ελευθερία.

3.4.7. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΖΩΗΣ

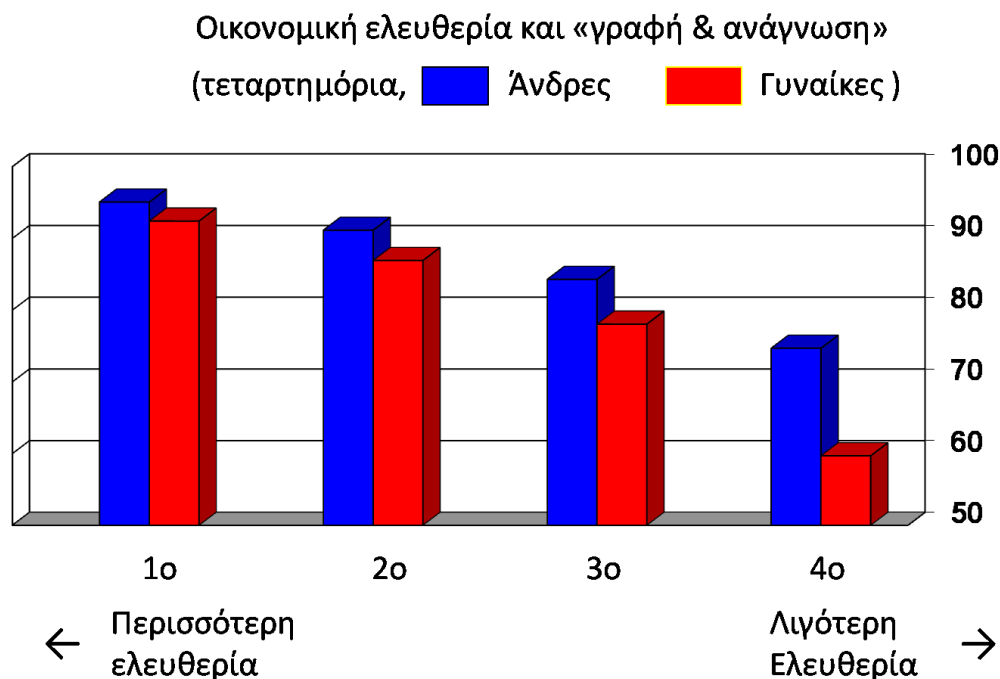
Οικονομική ελευθερία και ικανοποίηση ζωής
(τεταρτημόρια, κλίμακα 1 έως 10, μέγιστη τιμή 10)

Πηγή: Fraser Institute, στοιχεία 2014

Το γράφημα αποδεικνύει ότι οι πολίτες των χωρών του 1ου τεταρτημόριου με τη μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία, νιώθουν σημαντικά μεγαλύτερη ικανοποίηση για τη ζωή τους, σε σχέση με τους πολίτες των χωρών του 4ου τεταρτημόριου με τη μικρότερη οικονομική ελευθερία.

3.4.8.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ «ΓΡΑΦΗ & ΑΝΑΓΝΩΣΗ»

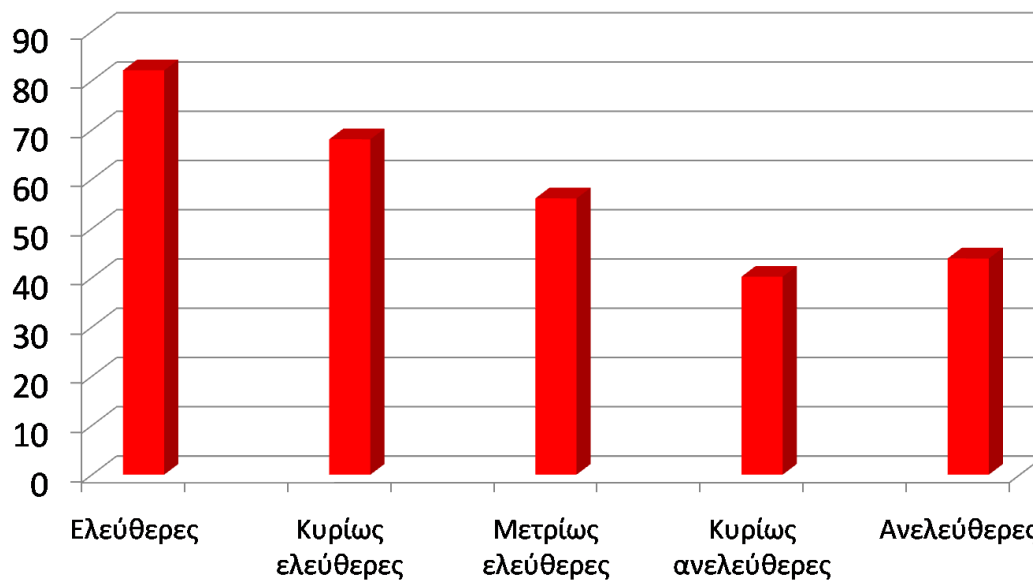

Πηγή: Fraser Institute, στοιχεία 2013

Το γράφημα τεκμηριώνει ότι οι πολίτες των χωρών του 1ου τεταρτημόριου με τη μεγαλύτερη οικονομική ελευθερία, επιδεικνύουν σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό γνώσης «γραφής και ανάγνωσης» (μικρότερο ποσοστό αναλφαβητισμού), σε σχέση με τους πολίτες των χωρών του 4ου τεταρτημόριου με τη μικρότερη οικονομική ελευθερία. Ιδιαίτερα, τα ποσοστά αναλφαβητισμού είναι σημαντικά υψηλότερα για τις γυναίκες των χωρών με χαμηλή οικονομική ελευθερία. Δηλαδή, η θέση της γυναίκας σε σύγκριση με τον άνδρα είναι χειρότερη στις χώρες με τη χαμηλότερη οικονομική ελευθερία.

3.4.9. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ: ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η σημασία της οικονομικής ελευθερίας:
Δείκτης προστασίας του περιβάλλοντος

Πηγή: The Heritage Foundation, 2016 report, σ. 17

Το γράφημα στηρίζει ότι οι χώρες με υψηλή οικονομική ελευθερία παρουσιάζουν διπλάσιο δείκτη περιβαλλοντικής επίδοσης, σε σχέση με χώρες με περιορισμένη οικονομική ελευθερία. Δηλαδή, καταρρίπτεται ο μύθος ότι οικονομική ελευθερία εννοείται αυτόματα ανυπολόγιστη χρήση των περιορισμένων πόρων του πλανήτη.

ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Συνιστώσες	Δείκτες
Δημοκρατικότητα των διαδικασιών εκλογής, κρίσης ελέγχου και αντικατάστασης των φορέων εξουσίας	1. Δείκτης VA, (Voice and Accountability) Συμμετοχή και Λογοδοσία- Προκύπτει από την καταγραφή των αντιλήψεων σχετικά με το βαθμό στον οποίο οι πολίτες μπορούν συμμετέχουν ελεύθερα και αξιόπιστα στην επιλογή της κυβέρνησής τους, στις διαδικασίες και έκταση της λογοδοσίας των δομών εξουσίας καθώς και το βαθμό ελεύθερης έκφρασης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.
	2. Δείκτης PV, (Political Stability, no Violence) Πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας - Προκύπτει από την καταγραφή των αντιλήψεων σχετικά με το ενδεχόμενο αποσταθεροποίησης ή ανατροπής της κυβέρνησης από εξωθεσμικές διαδικασίες και ενέργειες συμπεριλαμβανομένων της πολιτικής βίας και της τρομοκρατίας.
Ικανότητα των φορέων εξουσίας να μελετούν, να σχεδιάζουν, να προγραμματίζουν και, κυρίως, να παρέχουν υπηρεσίες και να υλοποιούν τις απαραίτητες πολιτικές	3. Δείκτης GE, (Government Effectiveness) Αποτελεσματικότητα διακυβέρνησης - Προκύπτει από την καταγραφή των αντιλήψεων σχετικά με την ποιότητα της Δημόσιας Διοίκησης, το βαθμό ανεξαρτησίας της από πολιτικές πιέσεις, την ικανότητα διαμόρφωσης και εφαρμογής πολιτικών, καθώς και την τήρηση δεσμεύσεων για εφαρμογές τέτοιων πολιτικών.
	4. Δείκτης RQ, (Regulatory Quality) Ποιότητα των ρυθμίσεων - Προκύπτει από την καταγραφή των αντιλήψεων σχετικά με την ικανότητα των μηχανισμών εξουσίας να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν υγιείς πολιτικές και ρυθμίσεις που επιτρέπουν την προώθηση και ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα.
Σεβασμός ατόμων και φορέων - συμπεριλαμβανομένων των ίδιων των φορέων εξουσίας- προς τους θεσμούς και τις διαδικασίες που ρυθμίζουν τις μεταξύ τους σχέσεις.	5. Δείκτης RL, (Rule of Law) Κράτος Δικαίου- Προκύπτει από την καταγραφή των αντιλήψεων σχετικά με το βαθμό στον οποίο οι κοινωνικοί εταίροι έχουν εμπιστοσύνη αλλά και τηρούν τους κανόνες της κοινωνίας, και ιδίως: την ποιότητα εκτέλεσης των συμβάσεων, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, την αστυνομία και τα δικαστήρια, καθώς και την πιθανότητα εμφάνισης εγκληματικότητας και βίας.

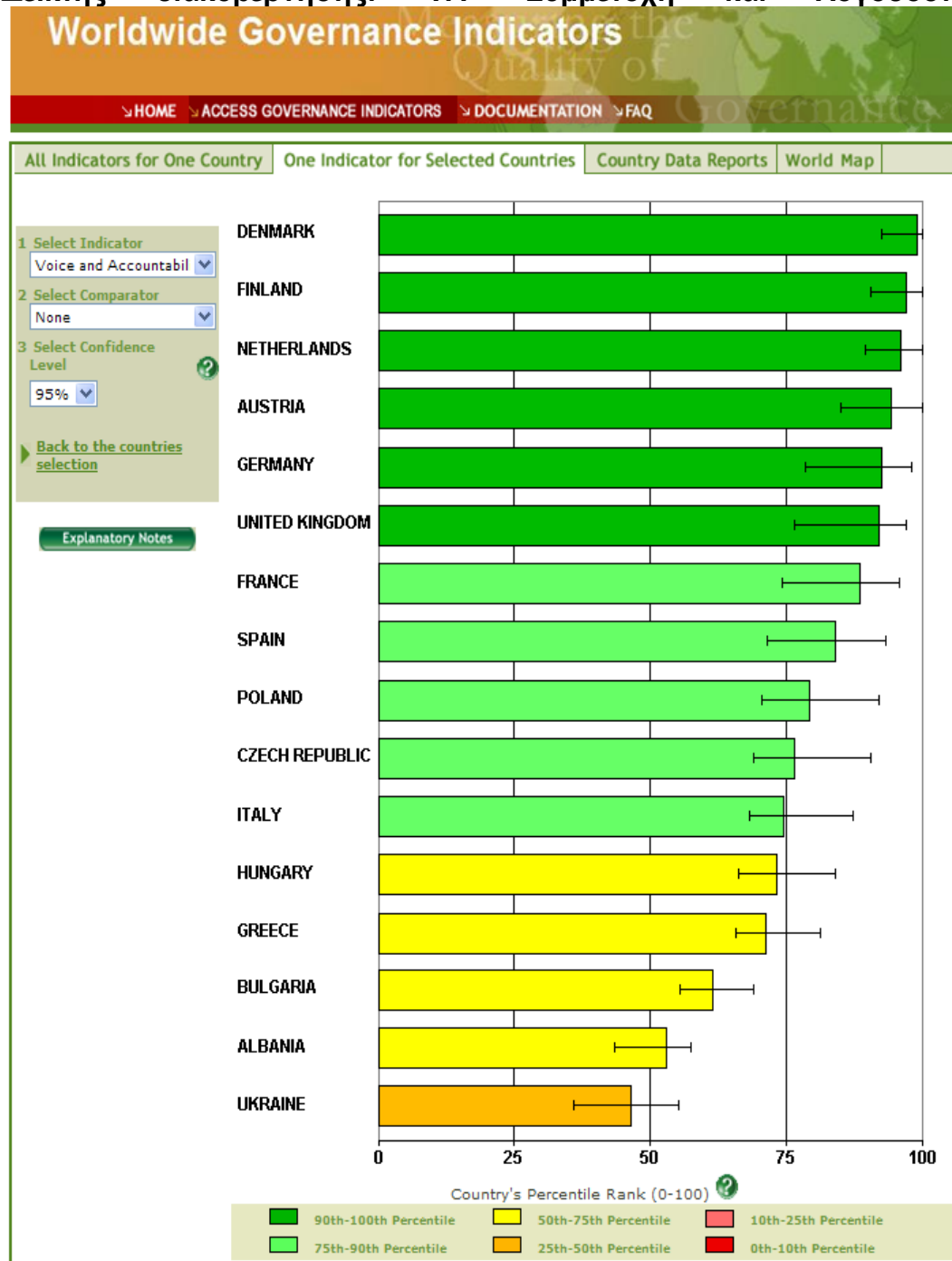
	6. Δείκτης CC, (Control of Corruption) Έλεγχος της Διαφθοράς - Προκύπτει από την καταγραφή των αντιλήψεων σχετικά με το βαθμό με τον οποίο ασκείται η δημόσια εξουσία για παράνομο (μικρό ή μεγάλο) προσωπικό όφελος, καθώς και την διάβρωση των μηχανισμών εξουσίας από τις πολιτικο-οικονομικές ελίτ και τα ιδιωτικά συμφέροντα.

<http://paronomastis.blogspot.com/2013/04/91.html>

Οι τιμές των έξι Παγκόσμιων Δεικτών Διακυβέρνησης (Worldwide Governance Indicators) που εισηγήθηκε και χρησιμοποιεί παγκοσμίως η World Bank μπορεί να κυμαίνονται από μηδέν μέχρι εκατό. Η τελική τιμή του κάθε δείκτη προκύπτει από τη σύνθεση των απαντήσεων που δίνουν πολίτες και εθνικοί κοινωνικοί και αναπτυξιακοί φορείς σε έρευνες εξειδικευμένων εταιριών δημοσκοπήσεων ή μεγάλων ερευνητικών Ινστιτούτων. Όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης τόσο σημαίνει ότι αυξάνεται η εμπιστοσύνη/ικανοποίηση του κοινού για το συγκεκριμένο τομέα διακυβέρνησης στη χώρα τους. Στην ουσία, λοιπόν, οι δείκτες καταγράφουν το πώς αντιλαμβάνονται οι πολίτες τις επιδόσεις των εξουσιαστικών μηχανισμών στη χώρα τους, τόσο σε εθνικό, όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Στους επόμενους πίνακες 2 - 7 παρουσιάζεται μια επιλογή σχετικών δεικτών του 2011 που δίνει η World Bank. Για λόγους σύγκρισης των αντιλήψεων που επικρατούν σε διάφορους κοινωνικούς και ερευνητικούς φορείς της χώρας μας για τις συνιστώσες της διακυβέρνησης, προχωρήσαμε στην παράλληλη παρουσίαση των αποτελεσμάτων άλλων χωρών του ευρωπαϊκού χώρου. Για τη διευκόλυνση πολύπλευρης σύγκρισης, περιλάβαμε στην επιλεγμένη ομάδα χώρες της Βόρειας Ευρώπης (Δανία, Φινλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο), της Κεντρικής Ευρώπης (Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία), της Νότιας Ευρώπης (Ισπανία, Ιταλία), χώρες του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας (Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχία) καθώς και Βαλκανικές χώρες (Βουλγαρία, Αλβανία). Βεβαίως, κάποιες από αυτές τις χώρες μπορεί να έχουν διπλή ιδιότητα, με την έννοια ότι η Ουγγαρία π.χ. είναι και Κεντροευρωπαϊκή χώρα και χώρα του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας, όπως και η Βουλγαρία είναι και Βαλκανική χώρα και χώρα του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας.

Δείκτης διακυβέρνησης: VA- Συμμετοχή και Λογοδοσίας

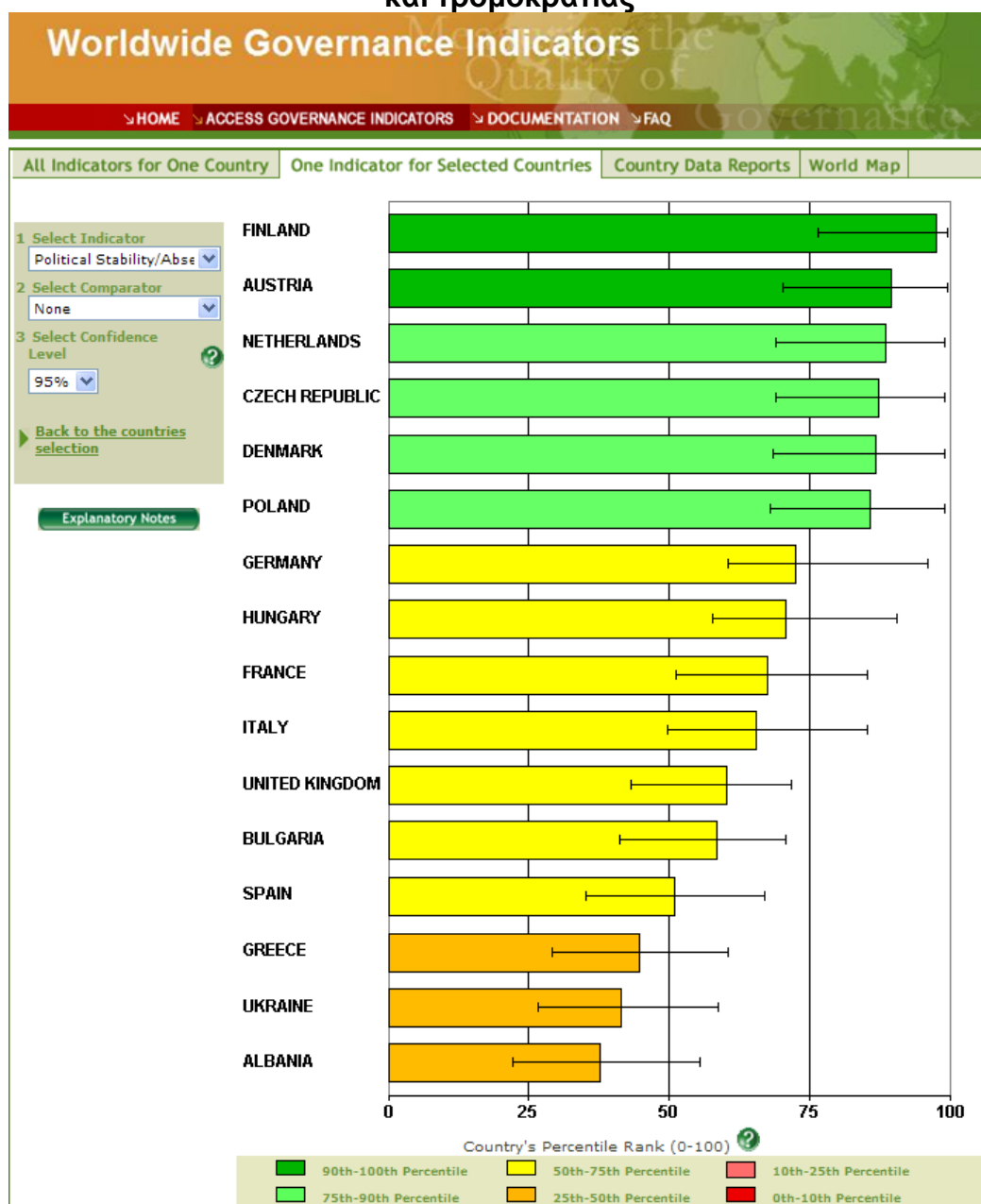
<http://paronomastis.blogspot.com/2013/04/91.html>

Βασισμένο σε στοιχεία της World Bank για το 2011

Από τον Πίνακα 2 παρατηρούμε ότι στον τομέα της καταγραφής των αντιλήψεων για Συμμετοχή και λογοδοσία οι πολίτες των Βόρειων και Κεντροευρωπαϊκών χωρών έχουν θετικότερη αντίληψη σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Αντιθέτως, οι πολίτες νέων μελών της Ε.Ε. (πχ. Βουλγαρία), καθώς και χωρών του Νότου (πχ. Ελλάδα, Ιταλία, Αλβανία) δηλώνουν πολύ λιγότερο ικανοποιημένοι από το βαθμό συμμετοχής και λογοδοσίας σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο. Η πολύ θετική αντίληψη των πολιτών των Βορείων ευρωπαϊκών χωρών για τις δημοκρατικές λειτουργίες

και τις δυνατότητες συμμετοχής στα κοινά, καθώς και για τη λογοδοσία των φορέων εξουσίας δεν αποτελεί έκπληξη. Αποτελεί κοινή πίστη ότι στις χώρες αυτές λειτουργούν πολύ αποδοτικά οι δημοκρατικοί θεσμοί. Το ότι πολίτες και κοινωνικοί φορείς χωρών του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας, όπως η Πολωνία ή η Τσεχία, έχουν αρκετά θετική γνώμη για τον τομέα 'Συμμετοχή και λογοδοσία' επιδέχεται διπλή ανάγνωση: είτε ότι οι πολίτες είναι πολύ ευχαριστημένοι καθώς κάνουν σύγκριση με το προηγούμενο κομμουνιστικό καθεστώς, είτε ότι πράγματι οι χώρες τους βρίσκονται σε επίπεδο ανώτερο των χωρών με παράδοση στους δημοκρατικούς θεσμούς όπως η Ελλάδα και η Ιταλία. Στον επόμενο Πίνακα 3 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ομάδας των επιλεγμένων χωρών για το δείκτη GE (Πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας).

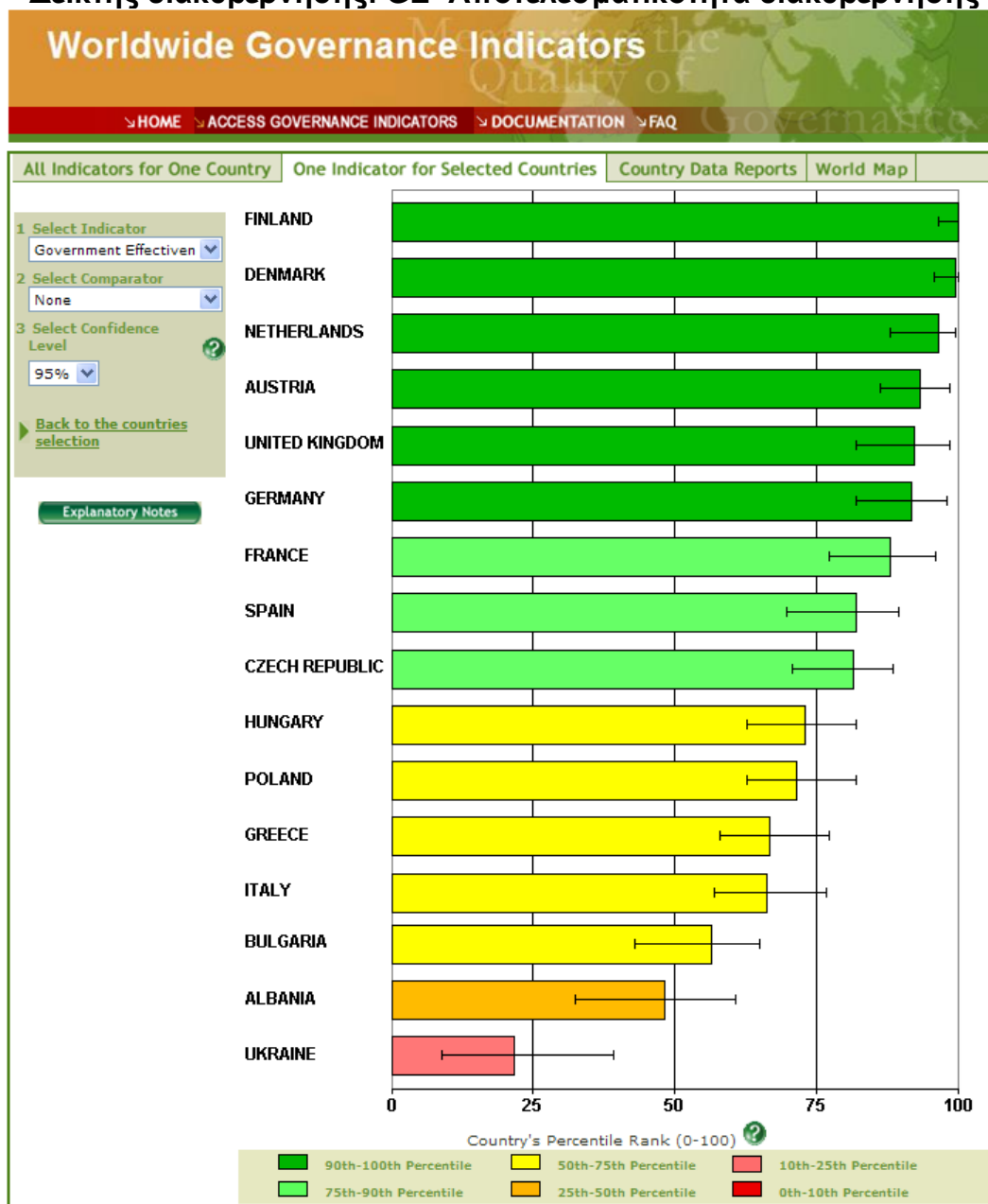
Δείκτης διακυβέρνησης: PV- Πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας

<http://paronomastis.blogspot.com/2013/04/91.html>

Από τον Πίνακα 3 παρατηρούμε ότι στον τομέα της καταγραφής των αντιλήψεων για πολιτική σταθερότητα και απουσία τρομοκρατίας, οι πολίτες και οι κοινωνικοί φορείς της χώρας μας που μετέχουν στη συλλογή απόψεων δίνουν δείκτη που κυμαίνεται πολύ χαμηλά, περίπου μεταξύ 30% και 60%. Το αποτέλεσμα δεν πρέπει να αποτελεί έκπληξη, δεδομένης αφενός της παρουσίας τρομοκρατικών επεισοδίων στη χώρα μας με συχνότητα πολύ μεγαλύτερη από ό,τι στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες και αφετέρου λόγω των κοινωνικών εντάσεων και αντιδράσεων που προκύπτουν από την οικονομική συγκυρία. Ο τελευταίος αυτός λόγος πιθανόν αποτελεί και την εξήγηση για το χαμηλό δείκτη στην Ισπανία και την Ιταλία.

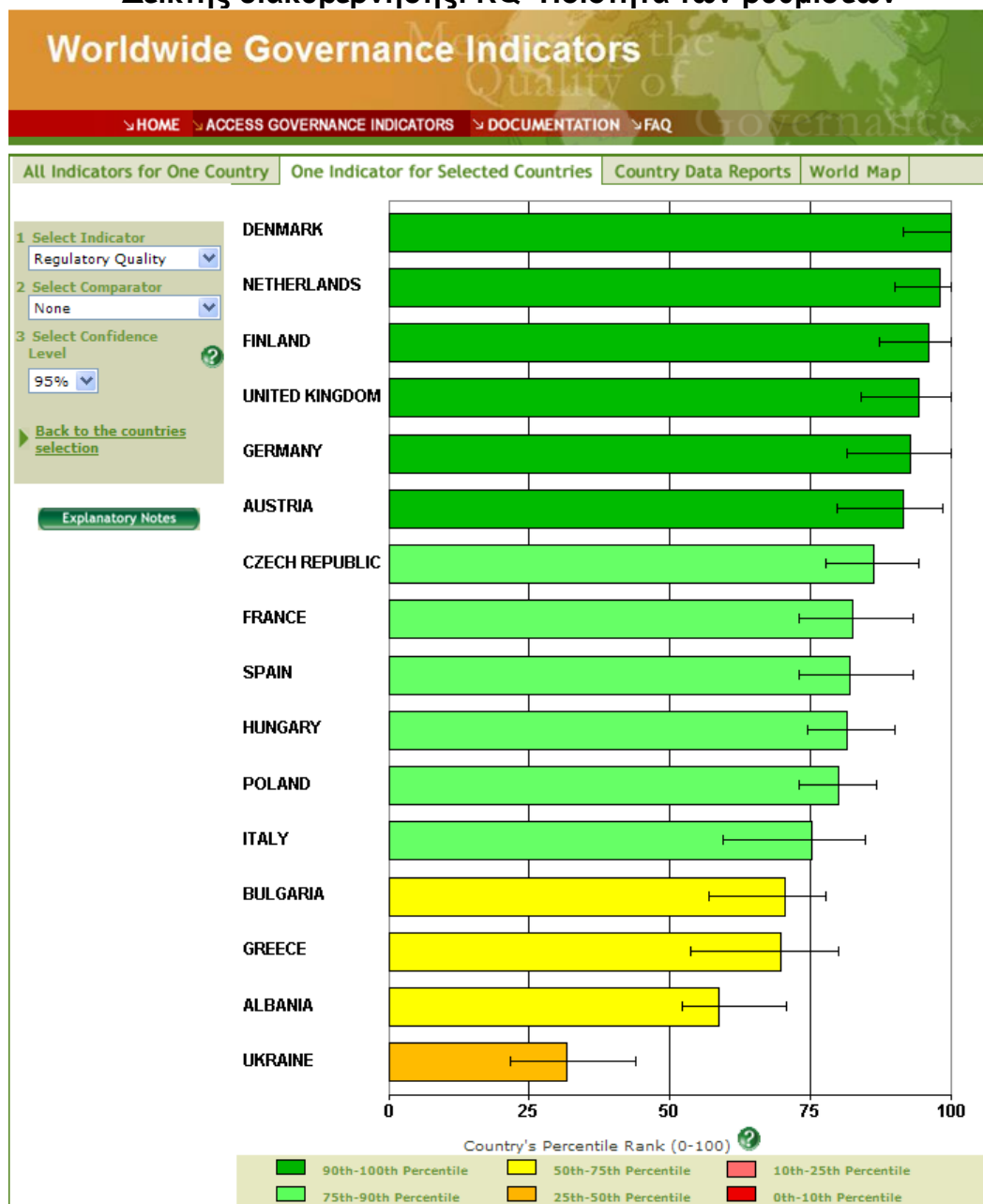
Δείκτης διακυβέρνησης: GE- Αποτελεσματικότητα διακυβέρνησης

Βασισμένο σε στοιχεία της World Bank για το 2011
<http://paronomastis.blogspot.com/2013/04/91.html>

Για τον τομέα της αποτελεσματικότητας της διακυβέρνησης, ο δείκτης για τη χώρα μας βρίσκεται περίπου στο ίδιο επίπεδο με της Ιταλίας, αλλά πολύ χαμηλότερα από τις Βόρειο- και Κεντροευρωπαϊκές χώρες.

Δείκτης διακυβέρνησης: RQ- Ποιότητα των ρυθμίσεων

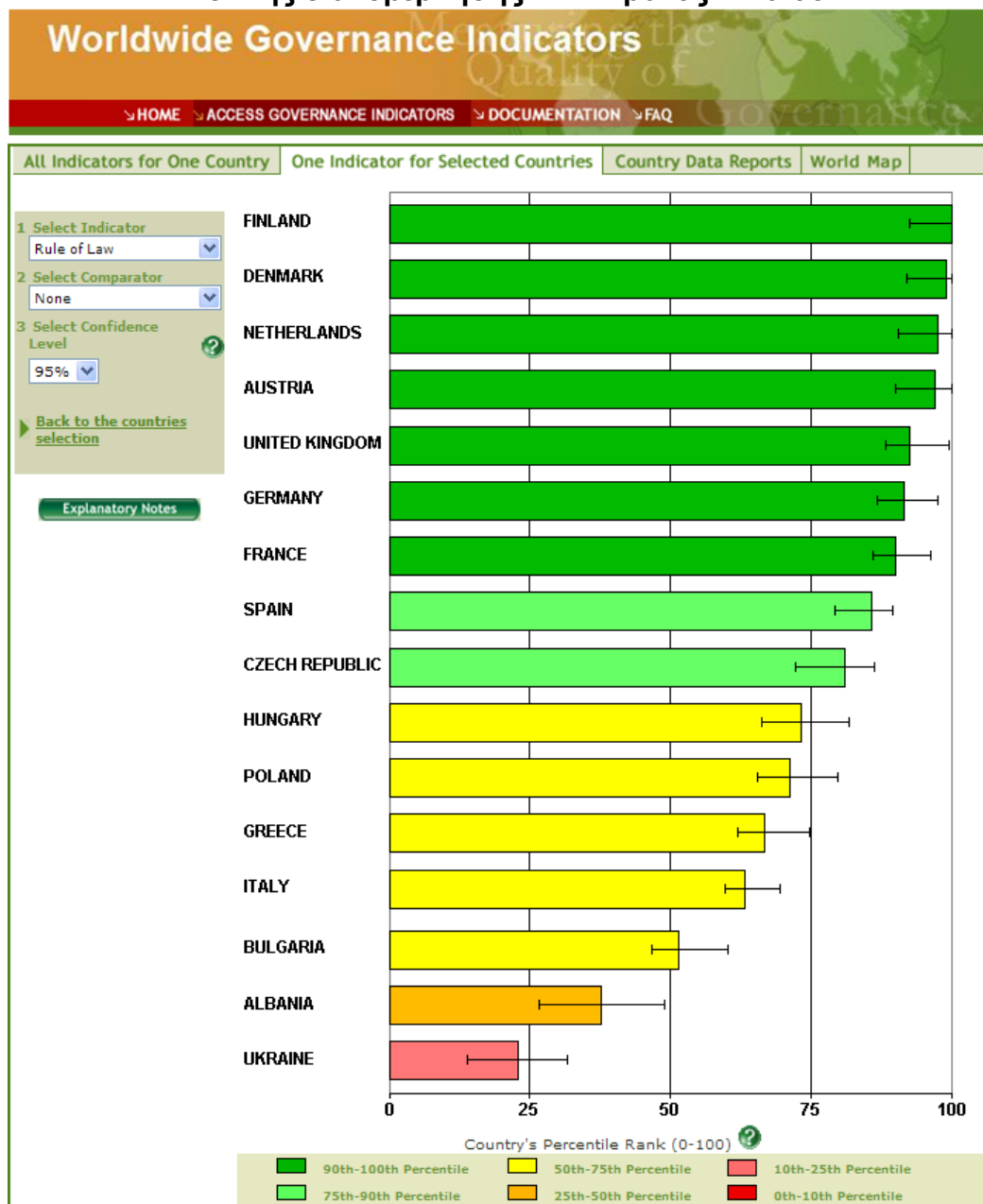
<http://paronomastis.blogspot.com/2013/04/91.html>

Βασισμένο σε στοιχεία της World Bank για το 2011

Στο παραπάνω διάγραμμα καταγράφεται το εύρος των αντιλήψεων σχετικά με την ικανότητα της κυβέρνησης κάθε χώρας να προωθεί μεταρρυθμιστικές προσπάθειες και να εφαρμόζει εν γένει υγιείς πολιτικές που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τα στοιχεία ο μέσος όρος για την Ε.Ε. - 27 ανέρχεται σε 85,3 /100, κάτι που πιστοποιεί μια θετική αντίληψη των Ευρωπαίων πολιτών για με την ποιότητα των ρυθμίσεων. Ένα ιδιαίτερο στοιχείο του Πίνακα είναι το εύρος των τιμών που λαμβάνει ο συγκεκριμένος δείκτης για την περίπτωση της Ελλάδας και της Ιταλίας, κάτι που αντικατοπτρίζει την απόσταση των απόψεων των πολιτών και των φορέων (ακραία θετικές και ακραία αρνητικές) αναφορικά με τις μεταρρυθμιστικές ικανότητες και επιδόσεις των κυβερνήσεών τους.

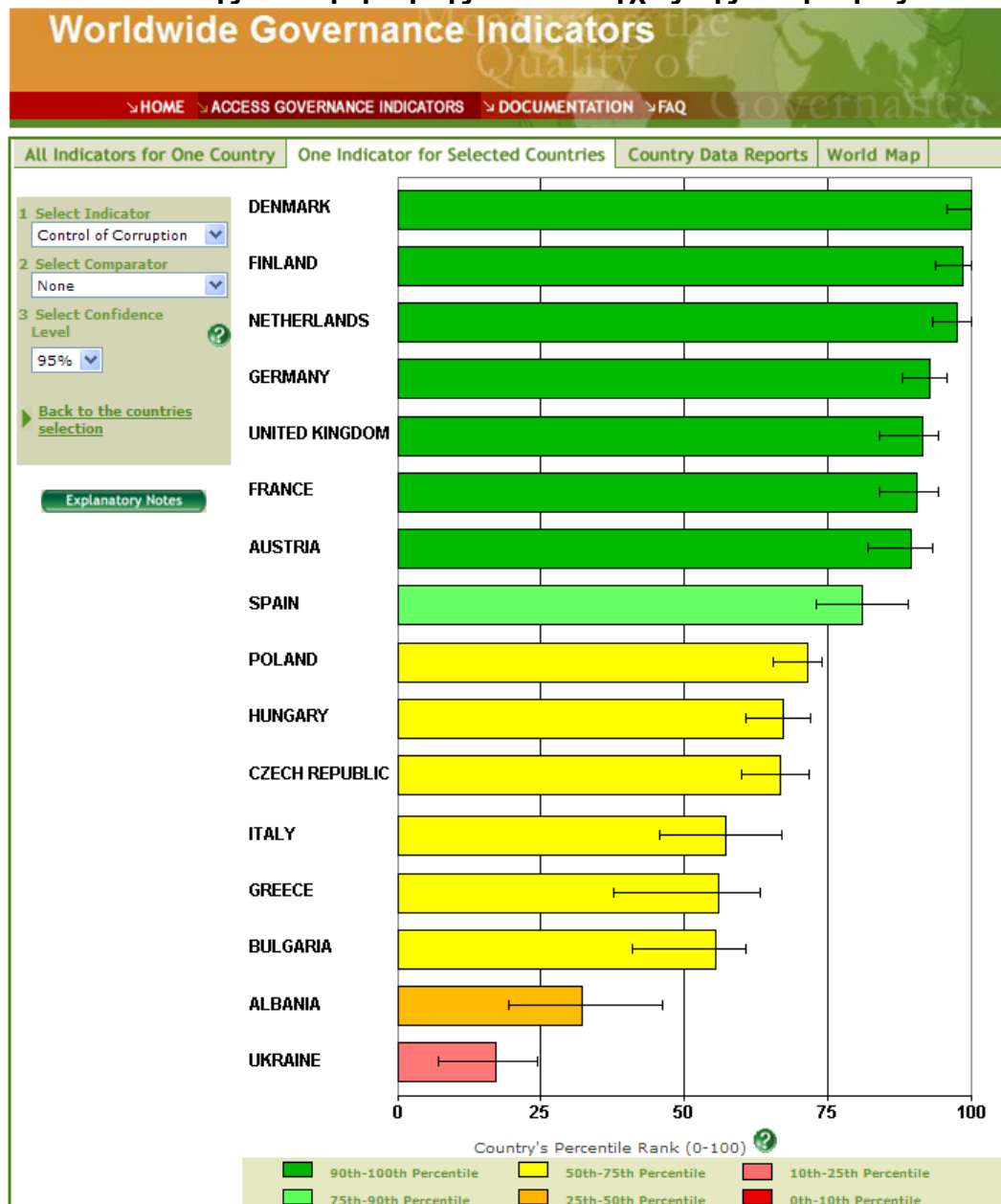
Δείκτης διακυβέρνησης: RL- Κράτος Δικαίου

Βασισμένο σε στοιχεία της World Bank για το 2011

<http://paronomastis.blogspot.com/2013/04/91.html>

Δείκτης διακυβέρνησης: CC- Έλεγχος της Διαφθοράς

<http://paronomastis.blogspot.com/2013/04/91.html>

Βασισμένο σε στοιχεία της World Bank για το 2011

Στο παραπάνω διάγραμμα καταγράφεται το εύρος των αντιλήψεων σχετικά με τη διαφθορά που επικρατεί σε κάθε χώρα, καθώς και με βάση το βαθμό στον οποίο ασκείται η δημόσια εξουσία σε κεντρικό ή τοπικό επίπεδο για προσωπικό όφελος την διάβρωση των μηχανισμών εξουσίας από τις πολιτικοοικονομικές ελίτ και τα ιδιωτικά συμφέροντα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της World Bank, ο μέσος όρος για την Ε.Ε. - 27 ανέρχεται σε 79,5/100, ενώ για τη χώρα μας ο δείκτης έχει μέσον όρο τιμής τα 56/100, δηλαδή διαφορά από το μέσο ευρωπαϊκό όρο πάνω 23 μονάδες. Η διαφορά αυτή είναι η μεγαλύτερη από τους έξι δείκτες που παρουσιάστηκαν. Επιπλέον, το εύρος των τιμών για αυτόν τον δείκτη είναι το μεγαλύτερο, μαζί με αυτόν της

Αλβανίας, από οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Το τελευταίο εύρημα είναι δύσκολο να ερμηνευθεί καθόσον, εκ πρώτης όψεως, δείχνει να υπάρχει τεράστια διάσταση απόψεων τόσο μεταξύ των πολιτών όσο και των κοινωνικών φορέων για το αν υπάρχει σημαντική διαφθορά στη χώρα μας.

3.5 ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

Τα όργανα πρέπει να εργάζονται κατά τρόπο πιο διάφανο. Από κοινού τα κράτη μέλη, πρέπει να κοινοποιούν τι ακριβώς κάνει η ΕΕ και ποιες αποφάσεις λαμβάνει. Πρέπει να χρησιμοποιούν γλώσσα εύληπτη και κατανοητή στο ευρύ κοινό. Κάτι τέτοιο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη προς τόσο πολύπλοκα όργανα. Κάθε αρχή είναι αυτή καθαυτή σημαντική. Δεν μπορούν όμως να υλοποιηθούν χωρίς ξεχωριστές δράσεις. Οι πολιτικές δεν μπορούν πλέον να είναι αποτελεσματικές παρά μόνο αν ετοιμάζονται, εφαρμόζονται και επιβάλλονται με τρόπο που θα εμπλέκει όλο και περισσότερα μέρη.

Η εφαρμογή αυτών των πέντε αρχών ενισχύει την εφαρμογή των αρχών της Αναλογικότητας και της Επικουρικότητας. Από τη στιγμή της χάραξης μιας πολιτικής έως την εφαρμογή της, η επιλογή του επιπέδου στο οποίο γίνονται οι ενέργειες (από το ευρωπαϊκό έως το τοπικό) και των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν πρέπει να είναι ανάλογα προς τους επιδιωκόμενους στόχους. Αυτό σημαίνει ότι, πριν εγκαινιαστεί μια πρωτοβουλία, είναι ουσιαστικής σημασίας να ελέγχεται συστηματικά:

- α) αν είναι πράγματι αναγκαία η δημόσια δράση,
- β) αν το επίπεδο είναι το πλέον κατάλληλο, και
- γ) αν τα λαμβανόμενα μέτρα είναι αναλογικά προς τους εν λόγω στόχους.

3.6 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΛΛΑΓΕΣ

Οι προτάσεις για αλλαγές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες:

- Η πρώτη επικεντρώνεται στη βελτίωση της ανάμιξης κατά τη διαμόρφωση και την εφαρμογή της πολιτικής.
- Μια δεύτερη ομάδα αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας και την εκτέλεση των πολιτικών.
- Η τρίτη αποβλέπει στη στενότερη διασύνδεση της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης με τον ρόλο της Ένωσης στον κόσμο.
- Τέλος, η τέταρτη ομάδα εξετάζει τον ρόλο που διαδραματίζουν τα όργανα.

3.7 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Η δημοκρατία βασίζεται στο αν οι πολίτες είναι σε θέση να παίρνουν μέρος στο δημόσιο διάλογο. Για να συμβεί κάτι τέτοιο, οι πολίτες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε φερέγγυα πληροφόρηση και να μπορούν να εξετάζουν συνεχώς τη διαδικασία της πολιτικής στα διάφορα στάδιά της. Σημαντικότερη πρόοδος σημειώθηκε κατά το 2001 με τη θέσπιση νέων κανόνων, με τους

οποίους προσφέρεται στους πολίτες μεγαλύτερη δυνατότητα πρόσβασης στα κοινοτικά έγγραφα. Αλλά τα όργανα και τα κράτη μέλη χρειάζεται επίσης να επικοινωνούν κατά τρόπο πιο ενεργό με το ευρύ κοινό όσον αφορά τα ευρωπαϊκά θέματα. Η πολιτική επικοινωνίας της Επιτροπής και των άλλων οργάνων θα ενισχύσει τις προσπάθειες διάδοσης της πληροφορίας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, και όπου αυτό είναι δυνατό κάνοντας χρήση των δικτύων, των οργανώσεων λαϊκής βάσης και των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών. Η πληροφορία πρέπει να παρουσιάζεται κατά τρόπο προσαρμοσμένο στις τοπικές ανάγκες και ανησυχίες, και να διατίθεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης, αν η Ένωση θέλει να περιλάβει μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της. Η παροχή μεγαλύτερης πληροφόρησης και η ουσιαστικότερη επικοινωνία είναι προϋπόθεση για τη δημιουργία της αίσθησης του 'ανήκειν'.

3.7.1 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Οι επικρίσεις δεν στρέφονται όμως μόνο προς την Ένωση. Η βασική ευθύνη για την ανάμιξη των αρχών της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης στην πολιτική της ΕΕ παραμένει, και θα πρέπει να παραμείνει, στα χέρια της Εθνικής Διοίκησης. Οι εθνικές κυβερνήσεις όμως θεωρείται συχνά ότι δεν εμπλέκουν επαρκώς τους περιφερειακούς και τοπικούς φορείς στην προπαρασκευή των θέσεων τους σχετικά με τις πολιτικές της ΕΕ. Κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να προβλέπει τους κατάλληλους μηχανισμούς για ευρύτερες διαβουλεύσεις όταν συζητούνται αποφάσεις της ΕΕ και τίθενται σε εφαρμογή πολιτικές της Ένωσης με περιφερειακή διάσταση. Η διαδικασία χάραξης κοινοτικής πολιτικής, και ειδικότερα η χρονική διάσταση, θα πρέπει να αποτελέσει για τα κράτη μέλη το έναυσμα να ακούσουν με προσοχή και να αντλήσουν διδάγματα από την περιφερειακή και τοπική πείρα. Για τη σύσταση καλύτερης σύμπραξης στα διάφορα επίπεδα χρειάζεται συμπληρωματική δράση στο ευρωπαϊκό, και συγκεκριμένα σε τρεις τομείς:

Η Επιτροπή πρέπει να εξασφαλίσει ότι η πείρα της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης και οι συνθήκες στο επίπεδο αυτό λαμβάνονται υπόψη κατά την προετοιμασία των προτάσεων πολιτικής. Προς το σκοπό αυτό, θα πρέπει να διοργανώνεται συστηματικός διάλογος με ευρωπαϊκές και εθνικές ενώσεις της περιφερειακής και τοπικής Διοίκησης, ενώ παράλληλα θα τηρούνται οι εθνικές συνταγματικές και διοικητικές ρυθμίσεις. Η Επιτροπή ενθαρρύνει τις εν εξελίξει προσπάθειες για στενότερη συνεργασία μεταξύ των εν λόγω ενώσεων και της επιτροπής των περιφερειών. Επί πλέον, η ανταλλαγή προσωπικού και η από κοινού κατάρτιση διοικητικών υπαλλήλων διαφόρων επιπέδων θα συνέβαλε στην αμοιβαία κατανόηση των στόχων πολιτικής, και την καλύτερη γνώση των μεθόδων εργασίας και των μέσων που χρησιμοποιεί κάθε διοίκηση.

Οι τοπικές συνθήκες μπορεί να καταστήσουν δύσκολη τη θέσπιση μίας και μόνης δέσμης κανόνων που θα καλύπτει ολόκληρη την Ένωση και δεν θα δεσμεύει τη νομοθετική διαδικασία με υπερβολικά πολύπλοκους μηχανισμούς. Θα πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη ευελιξία ως προς τα μέσα

που προσφέρονται για την εφαρμογή της νομοθεσίας και των προγραμμάτων με έντονο περιφερειακό αντίκτυπο, με την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι βασικές αρχές που διέπουν την εσωτερική αγορά. Η Επιτροπή επίσης τάσσεται υπέρ του να εξεταστεί κατά πόσον, τηρώντας τις υφιστάμενες διατάξεις της συνθήκης, η εφαρμογή ορισμένων πολιτικών της ΕΕ θα μπορούσε να επιτευχθεί καλύτερα με στοχοθετημένες, τριμερείς συμβάσεις. Τέτοιου τύπου συμβάσεις θα μπορούσαν να συναφθούν μεταξύ κρατών μελών, των περιφερειών και τοπικών οντοτήτων που ορίζονται από τα κράτη μέλη προς τον σκοπό αυτό, και της Επιτροπής. Η κεντρική κυβέρνηση θα διαδραματίζει βασικό ρόλο στην εκπόνηση των συμβάσεων και θα παραμένει υπεύθυνη για την εφαρμογή τους. Στη σύμβαση θα προβλέπεται ότι η ορισθείσα περιφερειακή ή τοπική αρχή στα κράτη μέλη θα αναλαμβάνει την εφαρμογή συγκεκριμένων ενεργειών ώστε να υλοποιούνται οι ειδικοί στόχοι που ορίζονται στο πρωτογενές δίκαιο. Στη σύμβαση θα περιλαμβάνονται ρυθμίσεις σχετικές με την παρακολούθηση, και η προσέγγιση θα αφορά κανόνες ή οδηγίες σε τομείς όπου κρατικές αρχές περιφερειακού ή τοπικού επιπέδου είναι αρμόδιες για την εφαρμογή εντός του εθνικού θεσμικού ή διοικητικού μηχανισμού. Ο τομέας της περιβαλλοντικής πολιτικής, θα μπορούσε να αποτελέσει υποψήφιο τομέα για τη δοκιμαστική εφαρμογή αυτού του σχεδίου. Εκτός αυτού, η Επιτροπή έχει ήδη δεσμευτεί ως προς μια πιο αποκεντρωμένη προσέγγιση για τη μελλοντική περιφερειακή πολιτική.

3.7.2 ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΣΥΝΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Πρέπει να ληφθεί υπόψη ο τοπικός αντίκτυπος των κοινοτικών πολιτικών σε τομείς όπως οι Μεταφορές, η ενέργεια ή το περιβάλλον. Οι πολιτικές αυτές πρέπει να αποτελούν τμήμα ενός συνεκτικού συνόλου, όπως αναφέρεται στη δεύτερη έκθεση συνοχής της ΕΕ χρειάζεται να αποφευχθεί μια λογική που χαρακτηρίζεται από διαχωρισμό των τομέων. Με τον ίδιο τρόπο, αποφάσεις που λαμβάνονται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο πρέπει να συμβαδίζουν με ευρύτερο σύνολο αρχών που θα υποστηρίζουν διαρκέστερη και πλέον ισόρροπη τοπική ανάπτυξη εντός της Ένωσης. Η Επιτροπή σκοπεύει να κάνει χρήση του ενισχυμένου διαλόγου με τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες και πόλεις τους για να εκπονήσει δείκτες που θα επισημαίνουν τα σημεία όπου υπάρχει ανάγκη συνοχής. Θα βασιστεί σε προηγούμενες εργασίες, όπως π.χ. η Ευρωπαϊκή Προοπτική Χωροταξικής Ανάπτυξης που θεσπίστηκε το 1999 από τους υπουργούς χωροταξίας και περιφερειακής ανάπτυξης. Οι εργασίες αυτές, που ενθαρρύνουν την καλύτερη συνοχή μεταξύ ενεργειών περιφερειακής ανάπτυξης σε διάφορα επίπεδα, θα πρέπει να τροφοδοτήσουν μεταξύ άλλων και την αναθεώρηση των πολιτικών ενόψει της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης.

Η κοινωνία των πολιτών περιλαμβάνει τα εξής: συνδικαλιστικές ενώσεις και οργανώσεις εργοδοτών ('κοινωνικοί εταίροι'), μη κυβερνητικές οργανώσεις, επαγγελματικά επιμελητήρια, φιλανθρωπικές οργανώσεις, οργανώσεις λαϊκής βάσης, οργανώσεις στις οποίες πολίτες συμμετέχουν, υπό ιδιόμορφες καταστάσεις, στην τοπική και δημοτική ζωή, εκκλησιαστικές και θρησκευτικές κοινότητες. Για ακριβέστερο ορισμό της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, βλ. γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με τίτλο 'Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση', ΕΕ αριθ. C 329, 17.11.99 σελ.30.

Κατά την προετοιμασία των προτάσεων, ειδικότερα στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Υπό ορισμένες συνθήκες, επιτυγχάνονται δεσμευτικές συμφωνίες που στη συνέχεια μετατρέπονται σε κοινοτικό δίκαιο (στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου). Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να ενθαρρυνθούν περαιτέρω ώστε να κάνουν χρήση της εξουσίας που τους παρέχεται από τη συνθήκη για να συνάπτουν εθελοντικές συμφωνίες. Η κοινωνία των πολιτών βλέπει όλο και περισσότερο την Ευρώπη σαν το ιδανικό βήμα για την αλλαγή των πολιτικών προσανατολισμών και της κοινωνίας. Με τον τρόπο αυτό προσφέρονται πραγματικές δυνατότητες για να διευρυνθεί ο διάλογος σχετικά με τον ρόλο της Ευρώπης. Πρόκειται για μια ευκαιρία να εμπλακούν πιο ενεργά οι πολίτες στην επίτευξη των στόχων της Ένωσης και να τους προσφερθεί να διαρθρωμένο πλαίσιο για ανάδραση, κριτική και διαμαρτυρία. Η μεγαλύτερη ανάμιξη συμβαδίζει με τη μεγαλύτερη ευθύνη. Η κοινωνία των πολιτών πρέπει και αυτή να ακολουθήσει τις αρχές της χρηστής διακυβέρνησης που περιλαμβάνουν τη λογοδοσία και τη διαφάνεια. Η Επιτροπή προτίθεται να συστήσει, πριν από το τέλος του έτους, μια ολοκληρωμένη ηλεκτρονική βάση δεδομένων με λεπτομέρειες σχετικά με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δρουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία θα δράσει ως καταλύτης για τη βελτίωση της εσωτερικής τους οργάνωσης.

3.8 ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΣΤΕΡΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η Επιτροπή διασκέπτεται ήδη με τα ενδιαφερόμενα μέρη και με διάφορα μέσα. Με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσει τη διαβούλευση σε απευθείας σύνδεση, με την πρωτοβουλία για τη διακρατική χάραξη πολιτικών. Οι διαβουλεύσεις αυτές ενισχύουν την Επιτροπή και τα άλλα όργανα να αναμειγνύονται ως διαιτητές σε περιστατικά συγκρουόμενων απαιτήσεων και προτεραιοτήτων, και να αυξάνουν ορίζοντες πιο μακροπρόθεσμων πολιτικών. Συμμετοχή δεν σημαίνει παραπομπή της διαμαρτυρίας στα θεσμικά όργανα. Σημαίνει ουσιαστικότερη διαμόρφωση πολιτικής βάσει έγκαιρων διαβουλεύσεων και παρελθούσας πείρας. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και οι επιτροπές του επιδιώκουν συχνά τη γνώμη του κοινού και των ειδημόνων με διαβουλεύσεις και δημόσια ακρόαση, βελτιώνοντας έτσι την ποιότητα της εξέτασης των πολιτικών. Μερικά κράτη μέλη προβαίνουν συστηματικά σε διαβουλεύσεις σε εθνικό επίπεδο σχετικά με προτάσεις που έχουν φθάσει ενώπιον του Συμβουλίου. Αυτό που χρειάζεται είναι ένα ενισχυμένο κλίμα διαβούλευσης και διαλόγου, μια στάση που θα ενστερνιστούν όλα τα ευρωπαϊκά όργανα, και η οποία θα αναμίξει ενεργότερα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη συμβουλευτική διαδικασία, εφόσον ο ρόλος του είναι η εκπροσώπηση των πολιτών. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να παίξει καίριο ρόλο, για παράδειγμα ενισχύοντας τη χρήση των δημόσιων ακροάσεων. Τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα αποτελούν σημαντικό παράγοντα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και συμβάλλουν στην συνειδητοποίηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας και την προβολή της ανησυχίας των πολιτών. Εξάλλου, θα μπορούσε να ενθαρρυνθεί η ανάμιξη των εθνικών κοινοβουλίων και των ειδικευμένων σε ευρωπαϊκά θέματα επιτροπών τους, πρακτική που ακολουθεί ήδη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Επί του παρόντος δεν είναι σαφές πως γίνονται οι διαβουλεύσεις και ποιους εισακούν τα όργανα. Η Επιτροπή διαθέτει περίπου

700 ειδικούς φορείς διαβουλεύσεων σε πολλές πολιτικές. Η αύξηση του όγκου των διεθνών διαπραγματεύσεων δημιουργεί την ανάγκη περαιτέρω ειδικών διαβουλεύσεων. Η Επιτροπή θεωρεί ότι πρέπει να εξορθολογιστεί αυτός ο δύσχρηστος μηχανισμός, όχι για να φιμωθεί η έκφραση απόψεων αλλά, αντίθετα, για να καταστεί το σχήμα πιο αποτελεσματικό και υπεύθυνο, τόσο για εκείνους των οποίων ζητείται η γνώμη όσο και για εκείνους που λαμβάνουν τις σχετικές συμβουλές. Σε μερικούς τομείς πολιτικής, όπου υπάρχουν ήδη καλά θεμελιωμένες πρακτικές διαβούλευσης, η Επιτροπή θα μπορούσε να αναπτύξει περισσότερο εκτεταμένες ρυθμίσεις σύμπραξης. Ταυτόχρονα, οι ρυθμίσεις θα ωθήσουν τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να κάνουν αυστηρότερες τις εσωτερικές δομές τους, να παράσχουν εγγυήσεις ως προς τη διαφάνεια και την αντιπροσωπευτικότητα, και να αποδείξουν την ικανότητά τους να διαβιβάζουν πληροφορίες ή να διεξάγουν διάλογο στα κράτη μέλη.

3.9 ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΔΙΚΤΥΑ

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, οι νέες τεχνολογίες, οι πολιτιστικές αλλαγές και η παγκόσμια αλληλεξάρτηση έχουν οδηγήσει στη δημιουργία εντυπωσιακής ποικιλίας ευρωπαϊκών και διεθνών δικτύων, επικεντρωμένων σε ειδικούς στόχους. Μερικά από αυτά έχουν τύχει κοινοτικής χρηματοδοτικής στήριξης. Τα δίκτυα αυτά διασυνδέουν επιχειρήσεις, κοινότητες, κέντρα ερευνών και αρχές της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης. Παρέχουν νέες βάσεις για ολοκλήρωση στο εσωτερικό της Ένωσης και για την γεφύρωση με τις υποψήφιες χώρες και τον κόσμο. Ενεργούν επίσης ως πολλαπλασιαστικοί παράγοντες, κάνοντας εντονότερη την παρουσία της ΕΕ. Ωστόσο, πολλά από τα δίκτυα αυτά, των οποίων οι ρίζες φθάνουν στην καρδιά της κοινωνίας, αισθάνονται αποκομμένα από τη διαδικασία της πολιτικής της ΕΕ. Καθιστώντας αυτά πιο προσβάσιμα και διαρθρώνοντας καλύτερα τη σχέση τους με τα όργανα, τα δίκτυα θα μπορούσαν να συμβάλλουν ουσιαστικότερα στις πολιτικές της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, δίκτυα περιφερειών και πόλεων που υποστηρίζουν τη διακρατική και διασυνοριακή συνεργασία, π.χ. τα δίκτυα στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων, εμποδίζονται από τις αποκλίνουσες διοικητικές και νομικές προϋποθέσεις που εφαρμόζονται σε κάθε συμμετέχουσα υπηρεσία. Η πρόκληση για την Ένωση είναι να ανανεώσει τα θέματα της ευρωπαϊκής πολιτικής διαδικασίας. Τα ερωτήματα που τίθενται στην παρούσα Λευκή Βίβλο και οι απαντήσεις που δίνονται συνδέονται με την ανανέωση αυτή. Με το παρόν έγγραφο εγκαινιάζεται μια διαδικασία που ανταποκρίνεται στο αίσημα απογοήτευσης πολλών πολιτών της Ένωσης. Η αποξένωση από τα πολιτικά δρώμενα δεν είναι μόνο ευρωπαϊκό πρόβλημα είναι παγκόσμιο, εθνικό, τοπικό. Για την Ένωση όμως αντιπροσωπεύει ιδιαίτερη πρόκληση.

Ακολουθώντας μια προσέγγιση λιγότερο ιεραρχική και συμπληρώνοντας τα μέσα εκτέλεσης των πολιτικών με μη νομοθετικά μέσα πράγμα που είναι αποτελεσματικότερο η Ένωση θα ανανεώσει την Κοινοτική μέθοδο:

Το ότι η Λευκή Βίβλος απαρίθμησε πέντε Αρχές για 'χρηστή Διακυβέρνηση' (διαφάνεια, συμμετοχή, λογοδοσία, αποτελεσματικότητα και συνοχή) δεν πρέπει να μας δημιουργήσει την εντύπωση ότι οι Αρχές αυτές είναι ανεξάρτητες η μία από την άλλη. Αντιθέτως, πρόκειται για όρους που απαρτίζουν ένα συνεκτικό- σχεδόν αδιαίρετο- εννοιολογικό σύνολο. Επί

παραδείγματι, στη σύγχρονη διακυβέρνηση δε νοείται λογοδοσία χωρίς διαφάνεια και δε νοείται συμμετοχή χωρίς λογοδοσία.

Ο όρος 'χρηστή Διακυβέρνηση' επελέγη από την Επιτροπή για την ελληνική έκδοση της COM(2001) 428 στη θέση του αγγλικού όρου 'good Governance'. Βέβαια, 'χρηστή' Διακυβέρνηση και 'καλή' Διακυβέρνηση δεν είναι το ίδιο πράγμα. Δεδομένου ότι 'χρηστή' σημαίνει 'ενάρετη' θεωρούμε ως ορθότερη τη χρήση του όρου 'καλή Διακυβέρνηση', που υπονοεί 'ορθή Διακυβέρνηση'. Μια διακυβέρνηση που κινείται με προσήλωση στα πλαίσια των αποδεκτών ηθικών κανόνων αλλά δεν στηρίζει και αξιοποιεί το ανθρώπινο δυναμικό ή τα συγκριτικά πλεονεκτήματα μιας περιοχής μπορεί να είναι 'χρηστή', αλλά - προφανώς- δεν είναι καλή.

3.10 ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι οι Παγκόσμιοι δείκτες Διακυβέρνησης (WGI) είναι ένα πολύ χρήσιμο μέσο για τον έλεγχο βασικών κοινωνικών λειτουργιών σε όλες τις χώρες του κόσμου. Δεδομένου ότι η αναφορά στους WGI αποτελεί τη συχνότερη πηγή στη σχετική αρθρογραφία κρίνεται απαραίτητο να εξετάσουμε, έστω και εν συντομία, τις δυνατότητες και τους περιορισμούς αυτού του μέσου. Τι ακριβώς 'μετράμε' με αυτούς τους δείκτες, τι σημαίνουν τα αποτελέσματα των μετρήσεων, και πόσο σίγουροι μπορούμε να είμαστε για τα εξαγόμενα συμπεράσματα;

Κατά τους εισηγητές των Παγκόσμιων δεικτών Διακυβέρνησης η σημαντική ωφελιμότητα των δεικτών προέρχεται από τους εξής τέσσερις λόγους:

(α) Προσφέρουν ευρεία κάλυψη λειτουργικών γνωρίσματος μιας χώρας, πολύ μεγαλύτερη από εκείνη που παρέχεται από οποιαδήποτε άλλη αποκλειστική πηγή στοιχείων για τη διακυβέρνηση.

(β) Με τη διαδικασία στάθμισης στοιχείων από πολλές διαφορετικές πηγές επιτυγχάνεται η παροχή τεράστιου πλήθους επί μέρους στοιχείων.

(γ) Η δημιουργία μέσων όρων ενισχύει την διευθέτηση αναπόφευκτων διαφορών στη διακυβέρνηση και έτσι να είναι πιο κατατοπιστική και χρηστική από οποιαδήποτε μοναδική πηγή στοιχείων για τη διακυβέρνηση.

(δ) Οι εκτιμήσεις της διακυβέρνησης συνοδεύονται από ρητή αναφορά στα περιθώρια λάθους. Αυτή η αναφορά που υποδηλώνει με διαφάνεια την αναπόφευκτη αβεβαιότητα που ενυπάρχει στη μέτρηση της διακυβέρνησης.

Στο χώρο της θεωρίας σφαλμάτων υπάρχει ο όρος 'guesstimates' που προκύπτει από τις λέξεις guess και estimate (υποθέτω και εκτιμώ). Οι εκτιμήσεις δεν συγκροτούν μετρήσεις και μπορεί να βασίζονται σε προηγούμενη εμπειρία, σε γενικές πληροφορίες ή σε κάποιες ενδείξεις. Από τη φύση τους, οι υποθέσεις-εκτιμητές έχουν περιορισμένη ισχύ. Παρά ταύτα, πρέπει να υπογραμμίσουμε πως πολύ συχνά, αυτή η διαδικασία- να γίνονται υποθέσεις βάσει εκτιμήσεων- έχει οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση επιστημονικών μεθόδων. Τυπικό παράδειγμα εξέλιξης της διαδικασίας αυτών σε επιστημονικό πεδίο είναι η σημερινή Μετεωρολογία. Άλλωστε, ένα σημαντικό τμήμα των ανθρώπινων αποφάσεων και δράσεων βασίζεται σε

αυτούς. Επί παραδείγματι, για την ευθύτητα, τα σχέδια, την αποφασιστικότητα ή τις ηθικές αντοχές κάποιου ανθρώπου δε μπορούμε παρά να κάνουμε υποεκτιμήσεις- και βάσει αυτών να προχωρήσουμε σε σχεδιασμό και δράσεις. Με βάση τα ανωτέρω, οι Παγκόσμιοι δείκτες διακυβέρνησης αποτελούν υποεκτιμήσεις των ερωτωμένων - πολιτών ή κοινωνικών φορέων- και ως τέτοιοι πρέπει να αντιμετωπίζονται. Αλλά αυτή δεν είναι η μόνη επιφύλαξη για τις δυνατότητες χρήσης και για την εγκυρότητα των WGI. Μερικές από τις κριτικές αφορούν σε καθαρώς μαθηματικά θέματα χειρισμού των στατιστικών στοιχείων. Υπάρχουν όμως και θέματα ευρύτερου κοινωνικού-πολιτικού ενδιαφέροντος. Μια σοβαρή κριτική είναι ότι τα πολλά από τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των WGI απεικονίζουν μονόπλευρα τα ενδιαφέροντα της παγκόσμιας οικονομικής ελίτ.

Η τεκμηρίωση αυτής της κριτικής είναι ότι πολλές από τις πηγές των στοιχείων είναι εταιρίες που ασχολούνται επαγγελματικά με τον επεξηγήση επενδυτικού ρίσκου σε διάφορες χώρες για λογαριασμό πολυεθνικών επενδυτικών φορέων. Το πόσο οι έρευνες αυτών των εταιριών μπορούν να αποτελέσουν αντικειμενική βάση προσδιορισμού συνιστωσών της διακυβέρνησης σε μια χώρα είναι κάτι που διάφορα ενδιαφέροντα θα το προσεγγίσουν από διαφορετική πλευρά. Μια άλλη σοβαρή κριτική για τους Παγκόσμιους δείκτες διακυβέρνησης είναι ότι οι πηγές δεδομένων (πολίτες, φορείς ή εξειδικευμένες εταιρείες) στις οποίες βασίζεται ο προσδιορισμός των WGI επηρεάζονται υπερβολικά από τις πρόσφατες οικονομικές επιδόσεις, και / ή το επίπεδο ανάπτυξης μιας χώρας. Με άλλα λόγια, πλούσιες ή ταχέως αναπτυσσόμενες χώρες βαθμολογούνται με υψηλότερο βαθμό μόνο και μόνο επειδή έχουν εντυπωσιακή πρόσφατη πορεία. Μία συχνή κριτική για τους WGI αφορά στην πολυπλοκότητά τους. Για παράδειγμα, ο δείκτης 'ελέγχου της διαφθοράς' προκύπτει από το συνδυασμό 23 πηγών μόνο για την Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία. Ο μεγάλος αριθμός και η ποικιλομορφία των δεικτών, που συνδυάζονται για την παραγωγή ενός ενιαίου δείκτη κάνουν πολύ δύσκολη την κατανόησή του, και αυτό δεν αφορά μόνο στο δείκτη 'ελέγχου της διαφθοράς'. Μία σοβαρότατη κριτική για τους δείκτες είναι ότι κινούνται σε ένα χώρο χωρίς θεωρητικά όρια και αξιολογικές αρχές. Δεν είναι, παραδείγματος χάριν, σαφές και γενικά συμφωνημένο, πότε οι φόροι είναι επιθυμητοί και πότε αποτελούν υπερβολική παρέμβαση και εμπόδιο ανάπτυξης.

Σε πολλές περιπτώσεις, η διαδικασία παραγωγής των δεικτών έχει χαρακτηριστεί ως αυθαίρετη: Για παράδειγμα η ομάδα της World Bank για τον προσδιορισμό των WGI χρησιμοποίησε το δείκτη 'Οι περιβαλλοντικοί κανονισμοί θα βλάψουν την ανταγωνιστικότητα' από την Εκτελεστική Δημοσκόπηση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, αλλά αγνόησε ότι η ίδια η έρευνα που χρησιμοποιεί η World Bank για άντληση των στοιχείων της δίνει υψηλές βαθμολογίες σε χώρες με υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος. Τέλος, μια άλλη σημαντική κριτική είναι η συστηματική έλλειψη κατευθύνσεων που παράγεται από την ίδια τη σύνθεση των δεικτών. Επί παραδείγματι, υπάρχει δείκτης για τον τομέα 'Κράτος Δικαίου' που βασίζεται στην ερώτηση 'πόσο ασφαλείς αισθάνονται οι άνθρωποι των επιχειρήσεων για την περιουσία τους', πράγμα που δεν παράγει καμία κατευθυντήρια πρόταση ή σκέψη. Αντιθέτως, αν η ερώτηση συμπληρωνόταν από το ερώτημα 'γιατί αισθάνονται έτσι' θα μπορούσε να οδηγήσει σε

κατασκευή δείκτη για την ενδεδειγμένη δράση. Η χρήση δεικτών για αξιολόγηση και χάραξη πολιτικής αποτελεί ένα σημαντικό μέσο ορθολογισμού στην άσκηση διακυβέρνησης. Αλλά απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή ώστε η ανάγνωση, η ερμηνεία και η χρήση δεικτών να μη γίνεται άκριτα και επιφανειακά. Η φράση του Albert Einstein στην εισαγωγή του παρόντος άρθρου ουσιαστικά προειδοποιεί αφενός για την ανάγκη αποφυγής της αριθμολαγνείας και αφετέρου καλεί για αυστηρότερη επιστημονικότητα στον προσδιορισμό του έγκυρου και του σημαντικού.

3.11 Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Πριν από αρκετά χρόνια, δεν υπήρχαν πρακτικά διεθνώς συγκρίσιμα μέτρα διακυβέρνησης ή διαφθοράς. Έκτοτε, ο κόσμος έχει δει μια έκρηξη εμπειρικής έρευνας με στόχο τη μέτρηση της διακυβέρνησης, την παρακολούθηση της προόδου της χώρας, την κατανόηση των αιτιών και των συνεπειών της χρηστής διακυβέρνησης για την ανάπτυξη και τη μάθηση από τις επιτυχίες και τις αποτυχίες. Οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης που περιγράφονται βασίζονται σε ένα μακροχρόνιο ερευνητικό πρόγραμμα του Ινστιτούτου της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Τμήματος Έρευνας της Παγκόσμιας Τράπεζας που ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 από τους Daniel Kaufmann και Aart Kraay με τη βοήθεια των Pablo Zoido-Lobaton και Massimo Mastruzzi. Μερικές φορές αναφέρονται ως δείκτες "ΚΚ", "ΚΚΖ" ή "ΚΚΜ", έχουν καταρτιστεί από το 1996 και μετρούν την ποιότητα της διακυβέρνησης σε περισσότερες από 200 χώρες, με βάση 33 πηγές δεδομένων που παράγονται από 30 διαφορετικούς οργανισμούς παγκοσμίως.

Οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης, οι οποίοι αποτυπώνουν έξι βασικές διαστάσεις της διακυβέρνησης δημοσιεύονται κάθε δύο έτη μεταξύ 1996 και 2002. Για να ανταποκριθούν σε έντονη ζήτηση, από το 2002 κυκλοφορούν ετησίως. Σχεδόν όλες οι επιμέρους πηγές δεδομένων που αποτελούν τη βάση των συνολικών δεικτών είναι, μαζί με τους ίδιους τους δείκτες, διαθέσιμες ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.govindicators.org. Αυτή η συλλογή λεπτομερών ατομικών και συνολικών δεικτών που καλύπτουν μια δεκαετία είναι μία από τις μεγαλύτερες διαθέσιμες στο κοινό συλλογές στον κόσμο των δεδομένων σχετικά με τη διακυβέρνηση.

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι ακαδημαϊκοί συμφωνούν ότι η χρηστή διακυβέρνηση έχει σημασία για την οικονομική ανάπτυξη. Οι μελετητές ανακάλυψαν ότι τα ιδρύματα υψηλής ποιότητας έχουν την εξουσία, μακροπρόθεσμα, να αυξήσουν το κατά κεφαλήν εισόδημα και να προωθήσουν την ανάπτυξη σε όλα τα μέρη του κόσμου. Και το «μέρισμα ανάπτυξης» που καταβάλλεται από τη χρηστή διακυβέρνηση είναι μεγάλο. Οι ερευνητές εκτιμούν ότι όταν βελτιώνεται η διακυβέρνηση με μια τυπική απόκλιση, τα εισοδήματα αυξάνονται περίπου τριπλάσια μακροπρόθεσμα και η παιδική θνησιμότητα μειώνεται κατά τα δύο τρίτα. Επειδή μια τέτοια τυπική βελτίωση απόκλισης αποτελεί μόνο ένα κλάσμα της διαφοράς μεταξύ των χειρότερων και των καλύτερων ερμηνευτών, είναι σε κοντινή απόσταση. Εξετάστε, για παράδειγμα,

ότι για τη διάσταση του κράτους δικαίου μια τυπική απόκλιση είναι αυτή που χωρίζει τη Σομαλία από την Ακτή του Ελεφαντοστού, την Ακτή του Ελεφαντοστού από το Ελ Σαλβαδόρ, το Ελ Σαλβαδόρ από την Ιταλία και τη Μποτσουάνα από το Ηνωμένο Βασίλειο. Όσον αφορά τον έλεγχο της διαφθοράς, να πάρουμε ένα άλλο παράδειγμα, μια τυπική απόκλιση χωρίζει την Ισημερινή Γουινέα από το Μπουρούντι, το Μπουρούντι από τη Λιθουανία, τη Λιθουανία από τη Χιλή και τη Χιλή από τη Φινλανδία. Όσον αφορά τη φωνή και τη λογοδοσία, μια τυπική απόκλιση χωρίζει τη Βιρμανία και τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας από το Τατζικιστάν και το Τσαντ, το Τσαντ από τα Φίτζι και τη Σιγκαπούρη, τη Σιγκαπούρη από τη Δημοκρατία της Κορέας και τη Μποτσουάνα και τη Μποτσουάνα από τη Δανία. Αυτά τα ευρήματα, καθώς και τα δεδομένα πίσω από αυτά, ενισχύουν τις εμπειρίες και τις παρατηρήσεις του μεταρρυθμισμένων ατόμων στην κυβέρνηση, την κοινωνία των πολιτών και τον ιδιωτικό τομέα, οι οποίοι γνωρίζουν ότι η χρηστή διακυβέρνηση είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη. Η αυξανόμενη αναγνώρισή τους από τη σχέση μεταξύ χρηστής διακυβέρνησης και επιτυχούς ανάπτυξης έχει ενθαρρύνει τη ζήτηση για παρακολούθηση της ποιότητας της διακυβέρνησης μεταξύ των χωρών και των χωρών με την πάροδο του χρόνου.

Οι οργανώσεις δωρητών κατέληξαν επίσης στο συμπέρασμα ότι η αναπτυξιακή βοήθεια είναι πιο αποτελεσματική σε χώρες με καλή θεσμική ποιότητα. Όλο και περισσότερο, τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ορισμένοι διμερείς οργανισμοί χορηγών, που συνυπογράφουν την πολιτική και τη λήψη αποφάσεων βάσει στοιχείων, συνδέουν ρητά τις μεταφορές πιστώσεων προς τα αποτελέσματα της διακυβέρνησης. Για να λάβουν τις αποφάσεις τους, βασίζονται σε μια ποικιλία δεικτών. Επειδή η διακυβέρνηση είναι περίπλοκη και οποιοσδήποτε δείκτης υπόκειται σε κάποια ανακρίβεια, κανένας δείκτης δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί μηχανικά για αυτό το σημαντικό έργο. Αλλά η έκρηξη των δεδομένων τα τελευταία χρόνια έχει δώσει στους δωρητές πληθώρα επιλογών για ανάλυση και διαμόρφωση πολιτικής.

Οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης καθιστούν δυνατή την αξιολόγηση της ποιότητας της διακυβέρνησης μιας χώρας σε σύγκριση με άλλες χώρες - και με την πάροδο του χρόνου. Αυτός ο τύπος δεδομένων έχει κάνει πολλά να αντικρούσει τρεις έννοιες που είναι τόσο ολέθριες όσο είναι παραπλανητικές.

Ελάττωμα 1: Η διακυβέρνηση δεν μπορεί να μετρηθεί - τουλάχιστον όχι με αρκετή ακρίβεια για να είναι χρήσιμη. Η διακυβέρνηση μπορεί να μετρηθεί, δεδομένου του ευρέος φάσματος πιθανών δεικτών που είναι τώρα διαθέσιμοι. Κανένα δεν είναι τέλειο, φυσικά. Ωστόσο, οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης είναι διαφανείς και ακριβείς σχετικά με το βαθμό αβεβαιότητας των δεδομένων. Η μείωση της συνολικής ακρίβειας δεν υποβαθμίζει τη χρησιμότητα και τη συνάφεια των δεδομένων. Πολλές σημαντικές συγκρίσεις είναι εφικτές και χρήσιμες για την ανάλυση πολιτικής.

Ελάττωμα 2: Οι βιομηχανικές χώρες είναι όλες καλά κυβερνημένοι, ενώ ο αναπτυσσόμενος κόσμος υποφέρει από ομοιόμορφα κακή διακυβέρνηση. Στην πραγματικότητα, περισσότερες από δώδεκα αναδυόμενες οικονομίες, μεταξύ των οποίων, όπως η Σλοβενία, η Χιλή, η Μποτσουάνα, η Εσθονία, η Ουρουγουάη, η Κόστα Ρίκα, η Τσεχική Δημοκρατία, η Λετονία και η Λιθουανία, σημειώνουν υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με το κράτος δικαίου και τον έλεγχο της διαφθοράς σε σχέση με ορισμένες βιομηχανικές χώρες, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί και σε άλλες διαστάσεις της διακυβέρνησης.

Ελάττωμα 3: Δεν μπορεί να συμβεί σημαντική πρόοδος για τη βελτίωση της διακυβέρνησης και την καταπολέμηση της διαφθοράς σε μικρό χρονικό διάστημα. Στην πραγματικότητα, η ικανότητα μέτρησης και παρακολούθησης της προόδου σε βασικές διαστάσεις της διακυβέρνησης όπως το κράτος δικαίου, η διαφθορά, η φωνή και η υπευθυνότητα έχουν ήδη επέτρεψε στους μεταρρυθμιστές της κυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών να πιέσουν για βελτιώσεις στην ποιότητα διακυβέρνησης σε πολλές χώρες. Μεταξύ του 1998 και του 2006, σημαντικές αλλαγές σε τουλάχιστον έναν από τους έξι δείκτες διακυβέρνησης σημειώθηκαν σε περίπου το ένα τρίτο των χωρών, μερικές για το καλό και μερικά για το χειρότερο. Και ακόμη και σε μικρότερες περιόδους όπως το 2002-2006, σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στη διακυβέρνηση σε περίπου 1 στις 10 χώρες. Ο αριθμός των σημαντικών βελτιώσεων και επιδείξεων είναι σχεδόν παρόμοιος και υποδεικνύει ποικίλες τάσεις στις επιδόσεις τόσο εντός των περιφερειών όσο και σε ολόκληρο τον κόσμο. Για παράδειγμα, στην Αφρική, αναιρώντας τις έννοιες της «αφρο-απαισιοδοξίας», ορισμένες χώρες έχουν δει βελτιώσεις στη διακυβέρνηση, αν και άλλες έχουν δει μειώσεις.

"Αν δεν μπορείτε να το μετρήσετε", λέει ο Λόρδος Kelvin, "δεν μπορείτε να το βελτιώσετε". Παρέχοντας τα εργαλεία μέτρησης της διακυβέρνησης και παρακολουθώντας τις αλλαγές της ποιότητας, η Παγκόσμια Τράπεζα και άλλες ερευνητικές επιχειρήσεις συνέβαλαν στην αναμόρφωση του πλαισίου εντός του οποίου μεταρρυθμίσεις διακυβέρνησης υλοποιούνται όχι μόνο δίνοντας μας μια καλύτερη και βαθύτερη κατανόηση των ισχυρών και αδύναμων σημείων των χωρών, αλλά και προσφέροντας ιδέες και στοιχεία για το πώς οι μεταρρυθμίσεις μπορούν να δημιουργήσουν αναπτυξιακά μερίσματα.

Η κυβερνητική αποτελεσματικότητα μετρά την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών, την ποιότητα της δημόσιας υπηρεσίας και το βαθμό ανεξαρτησίας της από τις πολιτικές πιέσεις, την ποιότητα της χάραξης και εφαρμογής πολιτικής και την αξιοπιστία της δέσμευσης της κυβέρνησης για αυτές τις πολιτικές. Το κράτος δικαίου αποτιμά τον βαθμό στον οποίο οι πράκτορες έχουν εμπιστοσύνη στους κανόνες της κοινωνίας και τηρούν τους κανόνες της, ιδίως την ποιότητα της επιβολής της σύμβασης, την αστυνομία και τα δικαστήρια, καθώς και την πιθανότητα εγκληματικότητας και βίας.

Παρακολούθηση της αλλαγής με την πάροδο του χρόνου προκλήσεις και απαισιοδοξία.

Το περιοδικό Economist αμφισβήτησε την επικρατούσα απαισιοδοξία για τη διακυβέρνηση στην Υποσαχάρια. Την Αφρική, επισημαίνοντας τις αλλαγές στην ποιότητα της διακυβέρνησης όπως αποκαλύφθηκαν στους Παγκόσμιους Δείκτες Διακυβέρνησης. Τον Ιούνιο του 2005, ο The Economist χρησιμοποίησε τους δείκτες (για την περίοδο που ολοκληρώθηκε το 2004) για τον εντοπισμό αρκετών χωρών που σημείωσαν σημαντική πρόοδο διάφορες διακυβερνητικές διαστάσεις, καθώς και άλλες που επιδεινώνονταν. Τώρα, χρησιμοποιώντας την τρέχουσα απελευθέρωση των δεικτών, οι αναλυτές μπορούν να διερευνήσουν εάν είναι σημαντικοί σημειώθηκε αλλαγή σε 212 χώρες και εδάφη, λαμβάνοντας ως περίοδο σύγκρισης οποιαδήποτε περίοδο από το 1996 έως το τέλος του 2006. Οι δείκτες παγκόσμιας διακυβέρνησης δείχνουν ότι από τα μέσα έως τα τέλη της δεκαετίας του 1990 μέχρι σήμερα, αρκετές χώρες στην Αφρική έχουν βελτιωθεί σημαντικά σε διάφορες διαστάσεις της διακυβέρνησης. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τη Νιγηρία στη φωνή και την υπευθυνότητα. Ρουάντα σχετικά με την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης, το κράτος δικαίου και τη διαφθορά. Τη Λιβερία στη φωνή και την υπευθυνότητα · Μοζαμβίκη σχετικά με την πολιτική σταθερότητα και την απουσία βίας · τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό σχετικά με την πολιτική σταθερότητα και την απουσία βίας και την ποιότητα των κανονιστικών ρυθμίσεων Σενεγάλη σχετικά με την πολιτική σταθερότητα και την απουσία βίας Τανζανία για τον έλεγχο της διαφθοράς, Γκάνα και Κένυα σχετικά με τη φωνή και την υπευθυνότητα. και το Πράσινο Ακρωτήριο για τον έλεγχο της διαφθοράς. Αντίθετα, η διακυβέρνηση στη Ζιμπάμπουε και στην Ακτή του Ελεφαντοστού επιδεινώθηκε έντονα σε κάθε διάσταση. σε άλλες χώρες, όπως στην Ερυθραία και την Αιθιοπία, έχει επιδεινωθεί σε ορισμένες αλλά όχι σε όλες τις διαστάσεις.

Η ξεχωριστή διακύμανση των επιδόσεων μεταξύ των χωρών της Αφρικής (καθώς και σε άλλες ηπείρους) δεν ισχύει μόνο για τις μεταβολές με την πάροδο του χρόνου αλλά και για το επίπεδο διακυβέρνησης ποιότητας από χώρα σε χώρα ανά πάσα στιγμή. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι δείκτες διακυβέρνησης να αμφισβητήσουν τις απλουστευτικές και συχνά αρνητικές γενικεύσεις για μια ολόκληρη ήπειρο, αποκαλύπτοντας αντ' αυτού την πλούσια ποικιλία μεταξύ των χωρών.

3.12 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΟΠΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Το Φεβρουάριο του 2000, κατά την παρουσίαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Κοινοβούλιο, ο τότε πρόεδρος της Romano Prodi είχε δηλώσει: 'η προβολή νέων μορφών διακυβέρνησης συνθέτει έναν από τους τέσσερις στρατηγικούς στόχους που πρέπει να επιτύχει η παρούσα Επιτροπή στη διάρκεια της θητείας της'. Τον επόμενο χρόνο, τον Ιούλιο του 2001, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε Λευκή Βίβλο με τίτλο 'Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση' η οποία απετέλεσε πηγή εκτεταμένων μελετών, δημόσιων συζητήσεων, σεμιναρίων, παρατηρήσεων και άρθρων σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Η ανάγκη να στηριχτούν οι ΟΤΑ ώστε να υπάρξει κοινωνική σταθερότητα και κοινωνική συνοχή σε μια περίοδο όξυνσης της οικονομικής κρίσης, τονίζεται στη «Διακήρυξη της Cadiz» όπως αυτή αποτυπώθηκε στην 25η γενική συνέλευση του Συμβουλίου των Δήμων και των Περιφερειών της Ευρώπης (CEMR), που πραγματοποιήθηκε από τις 26 έως τις 28 Σεπτεμβρίου 2012, στην πόλη Cadiz της Ισπανίας. Παράλληλα στη «Διακήρυξη της Cadiz» την οποία υπογράφουν περισσότεροι από 700 εκπρόσωποι δήμων, περιφερειών και φορέων, αναφέρεται ότι ο δρόμος της καινοτομίας περνά μέσα από την Αποκέντρωση, την Ανάπτυξη, τη Δημοκρατία (3D: Decentralization, Development, Democracy) και υπογραμμίζεται η ανάγκη στενής συνεργασίας μεταξύ των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών φορέων για την αναστροφή της κατάστασης. Πρέπει να τονίσουμε με έμφαση, ότι η εφαρμογή σύγχρονης και αποτελεσματικής διακυβέρνησης είναι, σε μεγάλο βαθμό, εσωτερικό θέμα του κάθε κράτους καθώς προϋποθέτει αφενός συγκεκριμένη πολιτική βούληση και επιλογές και αφετέρου τη συμμετοχή όλων των βασικών κοινωνικών εταίρων και μηχανισμών, όπως το σύστημα παραγωγής νομοθετικού έργου, το σύστημα απονομής δικαιοσύνης, τις δημόσιες υπηρεσίες όλων των επιπέδων, τον ιδιωτικό τομέα, την κοινωνία των πολιτών, κ.ά. Βάσει των ανωτέρω, η προώθηση νέων μορφών διακυβέρνησης δεν είναι, σε καμιά περίπτωση, αποκλειστική αρμοδιότητα των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, και ακόμα λιγότερο της Επιτροπής. Παρά ταύτα, λόγω της τεράστιας εμπειρίας και της τεχνικής υποστήριξης υψηλού επιπέδου που της παρέχεται, η Επιτροπή παράγει έργο που έχει πάντοτε ιδιαίτερο πολιτικό, οικονομικό και οργανωτικό ενδιαφέρον. Στα πλαίσια της ιδιαίτερης σημασίας που δίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο ρόλο των νέων τρόπων Διακυβέρνησης, η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο κείμενο για τις αρχές και τις προοπτικές για μια νέα Διακυβέρνηση που θα ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των πολιτών για τη δημιουργία κοινωνικής δυναμικής σωστής ανάπτυξης και προόδου. Σημαντικά αποσπάσματα αυτής της Λευκής Βίβλου παρουσιάζονται αμέσως μετά. Πολλές από τις παρατηρήσεις και προτάσεις αυτού του κειμένου αφορούν σε βασικές έννοιες της βιώσιμης ανάπτυξης με την ευρύτερη έννοια του όρου. Οι τρόποι διακυβέρνησης που προτείνονται στη Λευκή Βίβλο αναδεικνύουν τον σημαντικό – και σε πολλές περιπτώσεις μοναδικό - ρόλο που μπορούν και πρέπει να παίξουν οι Περιφερειακές και Τοπικές αρχές στην κοινωνική πρόοδο και ανάπτυξη. Υπό την έννοια αυτή, μια προσεκτική μελέτη του κειμένου αυτής της Λευκής Βίβλου θα μπορούσε να βοηθήσει σημαντικά

στη συνολική κατανόηση των τεράστιων και μοναδικών δυνατοτήτων του θεσμού της Αυτοδιοίκησης στη βελτίωση της ζωής των πολιτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

Στη στατιστική, η γραμμική παλινδρόμηση είναι μια προσέγγιση για τη μοντελοποίηση της σχέσης μεταξύ μιας εξαρτημένης μεταβλητής Y και μία ή περισσότερες επεξηγηματικές μεταβλητές (ή ανεξάρτητη μεταβλητή) συμβολίζεται X . Περίπτωση μιας επεξηγηματικής μεταβλητής ονομάζεται απλή γραμμική παλινδρόμηση. Για περισσότερες από μία επεξηγηματικές μεταβλητές, η διαδικασία ονομάζεται πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση. (Ο όρος αυτός θα πρέπει να διακρίνεται από πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση, όπου πολλαπλά προβλέπουν συσχέτιση με εξαρτημένες μεταβλητές, αντί για μία ενιαία βαθμωτή μεταβλητή.) Στην γραμμική παλινδρόμηση, τα δεδομένα μοντελοποιούνται χρησιμοποιώντας γραμμικές λειτουργίες προγνωστικά, και οι άγνωστες παράμετροι μοντέλου υπολογίζονται από τα δεδομένα. Τέτοια μοντέλα καλούνται γραμμικά μοντέλα. Συνηθέστερα, η γραμμική παλινδρόμηση αναφέρεται σε ένα μοντέλο στο οποίο ο υποθετικός μέσος όρος του Y δεδομένης της αξίας του X είναι μια συνάρτηση X λιγότερο συχνά, όπου η γραμμική παλινδρόμηση μπορεί να αναφέρεται σε ένα μοντέλο στο οποίο η διάμεσος, ή κάποιο άλλο ποσοστό της υποθετικής διανομής y που δίνεται X εκφράζεται ως γραμμική συνάρτηση του X . Όπως όλες τις μορφές ανάλυσης παλινδρόμησης, η γραμμική παλινδρόμηση επικεντρώνεται στους όρους κατανομής πιθανότητας του y που δίνονται X αντί για την από κοινού πιθανότητα διανομής του Y και X , η οποία είναι η και η περιοχή της πολυμεταβλητής ανάλυσης. Η γραμμική παλινδρόμηση ήταν ο πρώτος τύπος της ανάλυσης παλινδρόμησης που μελετήθηκε αυστηρά, και προορίζεται να χρησιμοποιηθεί εκτενώς σε πρακτικές εφαρμογές. Αυτό συμβαίνει επειδή τα μοντέλα που εξαρτώνται γραμμικά από άγνωστες παραμέτρους τους είναι πιο εύκολο να χωρέσουν από τα μοντέλα τα οποία είναι μη-γραμμικά με παραμέτρους τους και επειδή οι στατιστικές ιδιότητες των εκτιμήσεων είναι εύκολο να προσδιοριστούν. Η γραμμική παλινδρόμηση έχει πολλές πρακτικές χρήσεις. Οι περισσότερες εφαρμογές εμπίπτουν σε μία από τις ακόλουθες δύο ευρείες κατηγορίες:

Αν ο στόχος είναι η πρόβλεψη, ή η μείωση, η γραμμική παλινδρόμηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να χωρέσει ένα προγνωστικό μοντέλο σε ένα παρατηρούμενο δεδομένο με X και Y τιμές. Μετά από την ανάπτυξη ενός τέτοιου μοντέλου, μια πρόσθετη τιμή του X είναι τότε χωρίς την συνοδευτική αξία του y , όπου το μοντέλο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να κάνει μια πρόβλεψη της τιμής του y . Δεδομένης μια μεταβλητή y και ενός αριθμού μεταβλητών $X_1, \dots, X_p$ που μπορεί να σχετίζονται με το y , η ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης μπορεί να εφαρμοστεί στην ποσοτικοποίηση της αντοχής της σχέσης μεταξύ Y και του x_j , προκειμένου να αξιολογηθεί η οποία σχέση x_j με y καθόλου, και να προσδιορίσει ποιες υποκατηγορίες του x_j περιέχουν περιττές πληροφορίες.

Τα μοντέλα γραμμικής παλινδρόμησης συχνά χρησιμοποιούνται κατά την προσέγγιση λιγότερων τετραγώνων, αλλά μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί με άλλους τρόπους, όπως με ελαχιστοποίηση της "έλλειψη προσαρμογής" σε κάποιο άλλο πρότυπο (όπως με τουλάχιστον παλινδρόμηση της απόλυτης αποκλίσεις). Αντιστρόφως, τουλάχιστον η προσέγγιση με τα τετράγωνα

μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να χωρέσει τα μοντέλα που δεν είναι γραμμικά μοντέλα. Έτσι, αν και οι όροι "ελαχίστων τετραγώνων" και "γραμμικό μοντέλο" συνδέονται στενά, δεν είναι συνώνυμοι.

4.1 ΑΠΛΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ

Γίνεται ευνόητο ότι ανάλογα με τον ερευνητή και την προσέγγιση που χρησιμοποιεί το μοντέλο παλινδρόμησης ξεχωρίζει. Με βάση την βιβλιογραφία και το θέμα της μελέτης αποφασίσαμε να χρησιμοποιήσουμε ένα μοντέλο απλής παλινδρόμησης για ανάλυση στις 28 χώρες που συμμετέχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου οι ανεξάρτητες μεταβλητές θα έχουν χρονική υστέρηση 5 χρόνων σε σχέση με τις εξαρτημένες. Συγκεκριμένα οι ανεξάρτητες μεταβλητές θα είναι το $gdp\ per\ capita$ υπό εξέταση χώρες για το έτος 2012, το θρήσκευμα και μία μεταβλητή ακόμη είναι η προέλευση του δικαίου/νομικού συστήματος που έχει μία χώρα, δηλ. το legal origin, που μπορεί να είναι common law (i.e., english), civil law (i.e., France, Germany, Scandinavia), socialist, ενώ η εξαρτημένη μεταβλητή είναι η ποιότητα διακυβέρνησης.

4.2 ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ

Στις περισσότερες έρευνες σχετικά με την σπουδαιότητα του θεσμικού πλαισίου το βασικό μοντέλο παλινδρόμησης που χρησιμοποιείται είναι το παρακάτω: όπου $\log y_t = a + bIQ_t + u_t$

ο νεπέρειος λογάριθμος του κατά κεφαλήν εισοδήματος σε μια χώρα ($GDP\ per\ capita$) και IQ_t είναι ένας υπό εξέταση δείκτης για την ποιότητα των θεσμών που διαφέρει ανάλογα με τον μελετητή. Με το μοντέλο αυτό (διορθώνοντας προφανώς τα προβλήματα αυτοσυσχέτισης και ετεροσκεδαστικότητας) μπορούμε να βγάλουμε χρήσιμα συμπεράσματα για την επίδραση των θεσμών στην οικονομική ανάπτυξη. Γενικότερα έχει βρεθεί ότι το κατά κεφαλήν εισόδημα σαν παράγοντας, μπορεί να δώσει στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα τόσο σε cross-country όσο και σε panel data αναλύσεις, εξεταζόμενο σε σχέση με τον βαθμό αστικοποίησης.

4.2.2 ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ

Τα δικαιώματα ιδιοκτησίας που θα αποτελέσουν ως παράγοντας στην μελέτη μας την εξαρτημένη μεταβλητή δημοσιεύει το Fraser Institute. Η συγκεκριμένη έκθεση μεταξύ άλλων περιλαμβάνει και δεδομένα για μεγέθη όπως η δημόσια κατανάλωση, η ανεξαρτησία των δικαστών, ο βαθμός ανάμιξης των ενόπλων δυνάμεων στην πολιτική και τη διακυβέρνηση, η τήρηση των συμβάσεων, ο πληθωρισμός, η διαδικασία προσλήψεων και απολύσεων, η αστυνόμευση και πολλά άλλα. Η διαφθορά η οποία επίσης θα αντιμετωπιστεί σαν εξαρτημένη μεταβλητή αναπαριστάτε με βάση στοιχεία από τον δείκτη. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές θα έχουν μια χρονική υστέρηση 5 ετών σε σχέση με τις ανεξάρτητες και συγκεκριμένα θα λάβουμε σαν έτος αναφοράς το 2012 για τις ανεξάρτητες και το 2017 για την εξαρτημένη.

4.3 ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΕΧΟΥΝ ΜΕΓΑΛΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΣΦΑΛΜΑΤΟΣ

Κανένα μέτρο διακυβέρνησης δεν μπορεί να είναι 100 τοις εκατό ακριβές ή αξιόπιστο. Υπάρχουν περιθώρια σφάλματος σε οποιαδήποτε έρευνα. Οι

πληροφορίες σχετικά με τις πρακτικές διακυβέρνησης μιας χώρας ή τις θεσμικές και νομικές δομές της ενδέχεται να είναι ανακριβείς, οι κανόνες μπορεί να μην ενισχυθούν και η κατάσταση "στα βιβλία" μπορεί να αντιστοιχεί ελάχιστα στην πραγματικότητα.

Οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης είναι μοναδικοί στο βαθμό που αναγνωρίζουν και ρητά αναγνωρίζουν αυτές τις αβεβαιότητες. Όπως αναφέρθηκε σε άλλα σημεία του παρόντος φυλλαδίου, οι εκτιμήσεις των έξι διαστάσεων διακυβέρνησης συνοδεύονται από περιθώρια σφάλματος που δείχνουν το βαθμό τους της ακρίβειας. Σχεδόν κανένα άλλο σύνολο δεδομένων διαχείρισης δεν αναφέρει περιθώρια σφάλματος. Ωστόσο, η απουσία διαφανούς ανασφάλειας δεν αποτελεί ένδειξη ακρίβειας. Επειδή όλες οι προσπάθειες για τη μέτρηση της διακυβέρνησης εμπεριέχουν ανακρίβεια, πρέπει να δίδεται προσοχή κατά τη σύγκριση μεταξύ χωρών και με την πάροδο του χρόνου.

Γιατί πρέπει να ασχοληθούμε καθόλου με τη μέτρηση της διακυβέρνησης, καθώς πολλές χώρες με αδύναμη διακυβέρνηση είχαν επίσης ταχεία ανάπτυξη; Οι σκεπτικιστές της ατζέντας διακυβέρνησης και καταπολέμησης της διαφθοράς είναι γρήγοροι να επισημάνουν χώρες όπως το Μπαγκλαντές που βαθμολογούν άσχημα στις περισσότερες από τις διακρατικές εκτιμήσεις της διαφθοράς, αλλά έχουν επιτύχει εντυπωσιακές αναπτυξιακές επιδόσεις κατά την τελευταία δεκαετία. Αλλά αυτές οι εξαιρέσεις δεν αναιρούν την ισχυρή εμπειρική διαπίστωση ότι η μακροπρόθεσμη διακυβέρνηση έχει σημασία για την ανάπτυξη. Στην πραγματικότητα, οι περισσότερες πλούσιες χώρες έχουν επίσης καλή διακυβέρνηση, όπως μετράτε εδώ. Οι περισσότεροι παρατηρητές συμφωνούν ότι αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η χρηστή διακυβέρνηση έδωσε τη δυνατότητα στις χώρες να γίνουν πλούσιες και όχι το αντίστροφο. Ο ξαφνικός πλούτος δεν οδηγεί αναγκαστικά σε καλύτερη διακυβέρνηση, όπως έδειξαν οι απογοητευτικές επιδόσεις πολλών χωρών που βιώνουν βραχίονες φυσικών πόρων. Φυσικά, αυτοί δεν είναι νόμοι περί σιδήρου και η διακυβέρνηση δεν είναι το μόνο πράγμα που έχει σημασία για την ανάπτυξη, αλλά ένα πλούσιο σύνολο στοιχείων καταδεικνύει τώρα έναν κεντρικό ρόλο για τη διακυβέρνηση στη διαδικασία ανάπτυξης.

4.4 ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΩΝ ΣΦΑΛΜΑΤΩΝ

Οι πιθανές αμεροληψίες στα δεδομένα των αντιλήψεων και η (ασήμαντη) επίδρασή τους στα αποτελέσματα. Ανάλυση των αιτιωδών δεσμών μεταξύ της διακυβέρνησης και των αποτελεσμάτων της ανάπτυξης. Οι συνολικοί δείκτες βασίζονται σε αρκετές εκατοντάδες υποκείμενες μεταβλητές που αντικατοπτρίζουν τις αντιλήψεις για ένα ευρύ φάσμα θεμάτων διακυβέρνησης. Για τη δημοσίευση του 2007, η οποία περιλαμβάνει στοιχεία μέχρι το τέλος του 2006, οι δείκτες διακυβέρνησης προέρχονται από 33 ξεχωριστά σύνολα δεδομένων που διατηρούνται από 30 διαφορετικούς οργανισμούς παγκοσμίως. Τα στοιχεία συνίστανται σε έρευνες επιχειρήσεων και προσώπων, καθώς και σε αξιολογήσεις εμπορικών οργανισμών αξιολόγησης κινδύνου, μη

κυβερνητικών οργανώσεων και ομάδων προβληματισμού καθώς και οργανισμών πολυμερούς βοήθειας. Σχεδόν όλες οι πηγές διατίθενται ετησίως. Οι δείκτες παγκόσμιας διακυβέρνησης βασίζονται μόνο στα πιο πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα από κάθε πηγή.

Κάθε ένας από τους πολλούς μεμονωμένους δείκτες γίνεται μέρος ενός από τους έξι συνολικούς δείκτες, με την προϋπόθεση ότι κάθε μεμονωμένος δείκτης παρέχει μόνο μερική μέτρηση της ευρύτερης έννοιας της διακυβέρνησης στην οποία έχει ανατεθεί. Μια στατιστική μεθοδολογία γνωστή ως "μοντέλο μη παρατηρούμενων συστατικών" στη συνέχεια χρησιμοποιείται για την κατασκευή συνολικών δεικτών από τα μεμονωμένα μέτρα. Οι συνολικοί δείκτες είναι σταθμισμένοι μέσοι όροι των υποκείμενων δεδομένων, με βάρη που αντανakλούν την ακρίβεια των μεμονωμένων πηγών δεδομένων. Συνολικοί δείκτες είναι πιο ενημερωτικό σχετικά με τις έξι μεγάλες διαστάσεις της διακυβέρνησης από κάθε μεμονωμένο μέτρο μπορεί να είναι, δεδομένου ότι οι μέσες πληροφορίες προέρχονται από πολλές διαφορετικές πηγές.

Το μοντέλο μη παρατηρούμενων συνιστωσών δημιουργεί επίσης περιθώρια σφάλματος για τις εκτιμήσεις της διακυβέρνησης για κάθε χώρα. Τα περιθώρια επιτρέπουν στους χρήστες να προσδιορίσουν όχι μόνο μία μόνο βαθμολογία για κάθε χώρα, αλλά και μια σειρά στατιστικά πιθανών αξιολογήσεων, όπως φαίνεται στο συνοδευτικό διάγραμμα για τη διαφθορά για το 2006. Ο κάθετος άξονας απεικονίζει την εκτίμηση σημείων για κάθε χώρα μαζί με το στατιστικό πιθανή περιοχή τιμών ως κατακόρυφη πράσινη γραμμή. Υπάρχει μια πιθανότητα 90% ότι η πραγματική αξία της διακυβέρνησης για τη χώρα βρίσκεται μέσα σε αυτό το εύρος.

Οι σειρές δεν είναι τετριμμένες, πράγμα που σημαίνει ότι ορισμένες από τις μικρότερες διαφορές στη διακυβέρνηση μεταξύ των χωρών που παρουσιάζονται στο σχήμα δεν είναι στατιστικά σημαντικές. Για παράδειγμα, το πιθανό εύρος οι τιμές για τη διαφθορά στη Δανία, τη Σιγκαπούρη και τη Φινλανδία αλληλοκαλύπτονται ουσιαστικά, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι μικρές διαφορές στην κατάταξη των χωρών δεν θα πρέπει να ερμηνευθούν υπερβολικά ως καταγραφή σημαντικών διαφορών. Αλλά σε πολλές άλλες συγκρίσεις χωρών, αυτές οι πιθανές σειρές τιμών δεν επικαλύπτονται, υποδεικνύοντας πολύ πιο σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Για παράδειγμα, οι διαφορές μεταξύ της Δανίας και της Ιαπωνίας ή της Ιαπωνίας και της Νότιας Αφρικής ή της Νότιας Αφρικής και της Βραζιλίας ή της Βραζιλίας και της Κένυας, είναι πολύ πιο σημαντικά. Οι περισσότερες συγκρίσεις χωρών είναι έτσι. Ο έλεγχος του 2006 του δείκτη διαφθοράς, για παράδειγμα, που καλύπτει 207 χώρες, επιτρέπει 21.321 συγκρίσεις μεταξύ ζευγών χωρών. Οι διαφορές που αποκαλύφθηκαν στα περίπου τρία τέταρτα των συγκρίσεων αυτών είναι στατιστικά σημαντικές στο επίπεδο εμπιστοσύνης 75%.

Τα περιθώρια σφάλματος δεν είναι μοναδικά στους Παγκόσμιους Δείκτες Διακυβέρνησης, ούτε οφείλονται στη χρήση δεδομένων αντιλήψεων. Αντιθέτως, αντικατοπτρίζουν τις διαδεδομένες δυσκολίες μέτρησης της ίδιας της διακυβέρνησης. Κανένα ενιαίο μέτρο δεν μπορεί να συλλάβει τέλεια σύνθετες

έννοιες όπως η διαφθορά, η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης, η φωνή και η λογοδοσία ή το επενδυτικό κλίμα.

Το σχέδιο Παγκόσμιου Δείκτη Διακυβέρνησης είναι ευνόητο στην αναγνώριση της ανακρίβειας των εκτιμήσεων του για τη διαφθορά και άλλες διαστάσεις της διακυβέρνησης και επισημαίνει την ανάγκη άλλων παραγόντων να κάνουν το ίδιο. Δυστυχώς, τα περισσότερα υπάρχοντα μέτρα διακυβέρνησης (ή επενδυτικού κλίματος) απλώς αναφέρουν τις κατατάξεις χωρών χωρίς να λαμβάνουν υπόψη την αναπόφευκτη αβεβαιότητα που συνδέεται με αυτές τις βαθμολογίες. Η αδυναμία αναφοράς των περιθωρίων σφάλματος ενθαρρύνει την αίσθηση ψευδούς ακρίβειας και την υπερβολική έμφαση στις οριακές διαφορές στην κατάταξη των χωρών που μπορεί στην πραγματικότητα να οφείλονται σε λάθος μέτρησης.

Μεμονωμένα στοιχεία των συνολικών Παγκόσμιων Δεικτών Διακυβέρνησης
Οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης βασίζονται σε 33 πηγές, συμπεριλαμβανομένων ερευνών για επιχειρήσεις και πολίτες, καθώς και σε εκλογές εμπειρογνομόνων, που συγκεντρώθηκαν από 30 διαφορετικές οργανώσεις σε όλο τον κόσμο. Αυτά παρέχουν δεδομένα που προέρχονται από εκατοντάδες ερωτήσεις σχετικά με τη διακυβέρνηση. Κάθε ερώτηση αντιστοιχεί σε μία από τις έξι διαστάσεις της διακυβέρνησης πριν από την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης. Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα για τον τρόπο με τον οποίο οι μεμονωμένες εισροές κατανέμονται στους συγκεντρωτικούς δείκτες.

4.5 Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ENANTI ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Η διαφθορά σαφώς συνεπάγεται πολλές δυσκολίες για τους ερευνητές με την ελπίδα να μετρήσουν την έννοια. Καταρχάς, η έννοια της παρανομίας συνεπάγεται ότι οι φορείς που ασχολούνται με αυτήν το πράττουν με τρόπο παράνομο. Δεύτερον, υπάρχουν πολλές πολιτισμικές διαφορές μεταξύ των χωρών, όπως είναι οι παραδόσεις "δωρεάς", οι οποίες ενδέχεται να αυξήσουν ή να μειώσουν τις αντιλήψεις των ερωτηθέντων στην έρευνα, ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο εκφράζονται οι ερωτήσεις ή τον ορισμό της έννοιας της διαφθοράς. Όσον αφορά την έννοια της διαφθοράς στα κράτη μέλη της ΕΕ, αξιολογούμε τέσσερις σύγχρονους δείκτες. Οι τέσσερις που εξετάζουμε είναι από την Παγκόσμια Τράπεζα, την ICRG, τον CPI της Transparency International και τα δεδομένα της «Freedom House» για τα έθνη στη διαμετακόμιση. Η Παγκόσμια Τράπεζα Τα δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας αποτυπώνουν μια πολύ ευρεία έννοια της έννοιας της διαφθοράς. Παρέχουν επίσης τον ορισμό του «βασικού κομιστή» στον τομέα των σπουδών διαφθοράς που αναφέρθηκαν πιο συχνά από τους μελετητές, που είναι απλώς «η κατάχρηση της δημόσιας εξουσίας για προσωπικό κέρδος». Όσον αφορά τον δείκτη «καταπολέμηση της διαφθοράς», δημοσιεύουν ετησίως, γράφουν, για παράδειγμα, ότι ο δείκτης μετρά "τον βαθμό στον οποίο η δημόσια εξουσία ασκείται για ιδιωτικό κέρδος, περιλαμβανομένων τόσο ασήμαντων όσο και μεγάλων μορφών διαφθοράς, καθώς και" σύλληψη " η κατάσταση από τις ελίτ και τα ιδιωτικά συμφέροντα. "Ο λόγος για τον οποίο

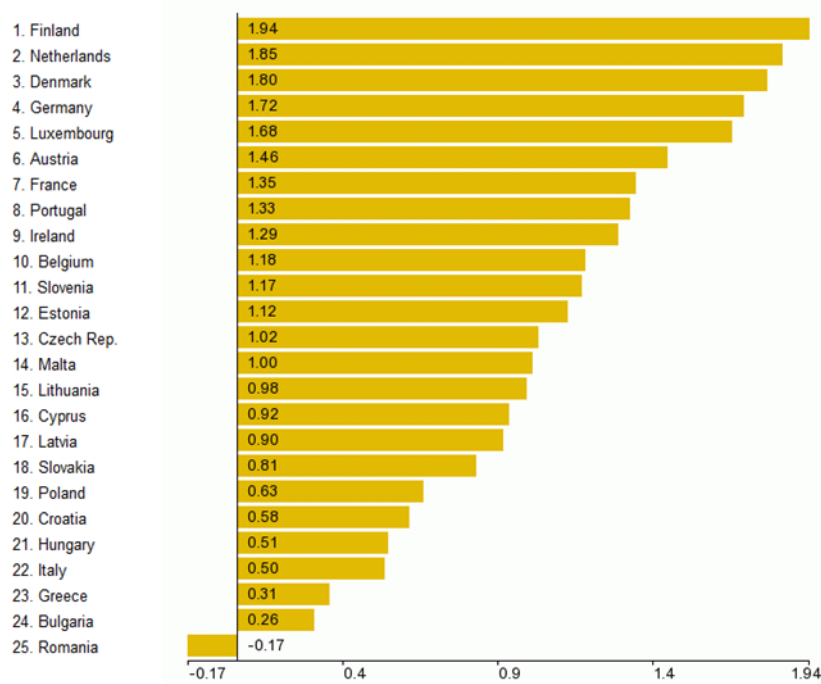
η Παγκόσμια Τράπεζα μπορεί να διεκδικήσει τόσο μεγάλη βαθμολογία για τη διαφθορά είναι βέβαια η φύση του σύνθετου δείκτη. Όσον αφορά τη διαφθορά, έχουν στη διάθεσή τους έως και 24 διαθέσιμους υποκείμενους δείκτες. Τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ κυμαίνονται από πέντε (Μάλτα) έως 17 (Ρουμανία) συνολικές πηγές για το τελευταίο έτος των δεδομένων, 2008. Ο μέσος αριθμός ξεχωριστών πηγών δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν στα 27 κράτη μέλη το 2008 ήταν 12,11, ελαφρώς μικρότερος από τον αριθμό πηγές για τον δείκτη του κράτους δικαίου. Και πάλι, οι υποκείμενες πηγές διαφέρουν σε σημαντικό βαθμό σε αυτό που αποσκοπούν στη σύλληψη. Για παράδειγμα, η Έρευνα Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος και Επιχειρηματικών Επιδόσεων (BEEPS), η οποία διεξάγεται σε όλες τις πρώην χώρες του ανατολικού μπλοκ της ΕΕ, ζητά από τις επιχειρήσεις "πόσο συνηθισμένες είναι οι επιχειρήσεις να πληρώνουν παράτυπες πρόσθετες πληρωμές για να κάνουν πράγματα;" και "πόσο προβληματική είναι η διαφθορά για την ανάπτυξη της επιχείρησής σας;" (GCS), ζητεί από τους ηγέτες των επιχειρήσεων συγκεκριμένα ερωτήματα όπως είναι η συχνότητα με την οποία μια επιχείρηση μπορεί να χρειαστεί να κάνει επιπλέον πληρωμές σε σχέση με εμπορικές άδειες, αιτήσεις δανείων, φόρους και να αποκτήσουν δημόσιες συμβάσεις. Από την άλλη πλευρά, ο Δείκτης Μετασχηματισμού Bertelsmann συλλέγει δεδομένα σχετικά με το ίδιο δείγμα κρατών της ΕΕ με τα ΒΕΕΠ, αλλά τα στοιχεία τους για τη διαφθορά καταγράφουν μόνο τον βαθμό στον οποίο έχει συσταθεί μια υπηρεσία καταπολέμησης της διαφθοράς και πόσο αποτελεσματική θεωρείται ότι είναι εκτέλεση της εντολής του. Το ίδιο ισχύει για την έρευνα Global Index of Integrity (GII) που ενσωματώνεται στο δείκτη διαφθοράς. Οι διαφορές στα υποκείμενα μέτρα ενισχύονται περαιτέρω από τις έρευνες των νοικοκυριών, όπως η Γνώμη του Γκραντμπολ Γιουνάιπεντ, η οποία ζητά από τους ερωτηθέντες σε γενικές γραμμές, «σε ποιο βαθμό είναι διαδεδομένη η διαφθορά στην κυβέρνηση;» Επιπλέον, οι εκτιμήσεις απόδοσης IFAD του αγροτικού τομέα, εστιάζει μόνο στη διαφάνεια και την υπευθυνότητα των αγροτικών περιοχών σε κάθε χώρα. Ορισμένες έρευνες, όπως το Ινστιτούτο Ανάπτυξης Διαχείρισης για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα (WCY), ενδιαφέρονται για τη συχνότητα της "δωροδοκίας και της διαφθοράς στην οικονομία", ενώ άλλες, όπως η Πολιτική Χωρών της Παγκόσμιας Τράπεζας και οι Θεσμικές Εκτιμήσεις (PIA) μόνο για την αντιληπτή διαφθορά στον δημόσιο τομέα. Τέλος, ο δείκτης που λαμβάνει το μεγαλύτερο βάρος σύμφωνα με τους Kaufmann et al. (2009) μεταξύ όλων των στοιχείων της δωροδοκίας στον δείκτη της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι το Freedom House, το οποίο επικεντρώνεται πρωτίστως σε δύο τομείς της διαφθοράς στις αναπτυσσόμενες χώρες της ΕΕ - τον βαθμό στον οποίο επικαλύπτονται οι τομείς της κυβέρνησης και της αγοράς και η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών καταπολέμησης της διαφθοράς, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και άλλους καταγγελλόμενους στην κοινωνία ασκούν εξουσία πάνω σε διεφθαρμένους αξιωματούχους στην κυβέρνηση ή στη γραφειοκρατία (δείτε περισσότερες λεπτομέρειες παρακάτω). Παρόμοια

πλεονεκτήματα και αδυναμίες ισχύουν σαφώς για τον δείκτη διαφθοράς, όπως το μέτρο της κυβέρνησης του νόμου της Παγκόσμιας Τράπεζας, διότι μπορεί κανείς να αναπαράγει το σύνθετο δείκτη, να ελέγξει την ευαισθησία αλλάζοντας μερικά από τα συστήματα στάθμισης κ.λπ. Ακόμα, ένας μεγάλος αριθμός υποκείμενων δεδομένων οι πηγές δεν είναι διαφανείς ως προς τον τρόπο με τον οποίο παράγουν τα δεδομένα και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατή η πλήρης αναπαραγωγή. Περαιτέρω, η έννοια που συλλαμβάνεται από την WB είναι σαφώς πολύ ευρεία. Έτσι, οι ερευνητές που επιδιώκουν να επικεντρωθούν σε συγκεκριμένους τύπους διαφθοράς σε στοχευμένες περιοχές μιας χώρας, όπως τα τελωνεία ή τα μέτρα κατά της διαφθοράς, θα πρέπει να επιλέξουν ένα ειδικότερο μέτρο. Β) ICRG Και πάλι, το μέτρο που καθοδηγείται από εμπειρογνώμονες της ICRG δείχνει ότι η διαφθορά μέσα στο πολιτικό σύστημα, που μπορεί να είναι επιζήμια για το οικονομικό και οικονομικό περιβάλλον, μειώνει την αποδοτικότητα της κυβέρνησης και των επιχειρήσεων επιτρέποντας στους ανθρώπους να αναλαμβάνουν θέσεις εξουσίας και εισάγει μια εγγενή αστάθεια στο πολιτικό σύστημα. Οι μορφές διαφθοράς στις οποίες εστιάζονται εστιάζουν σαφέστατα στις επιχειρήσεις, όπως π.χ. στη μορφή αιτήσεων για ειδικές πληρωμές και δωροδοκίες που σχετίζονται με άδειες εισαγωγής και εξαγωγής, συναλλαγματικούς ελέγχους, φορολογικές εκτιμήσεις, αστυνομική προστασία ή δάνεια». ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ 81 Ωστόσο, ζητείται από τους εμπειρογνώμονες να εξετάσουν «την πραγματική ή δυνητική διαφθορά υπό μορφή υπερβολικής περισυλλογής, νεποτισμού, κρατήσεων εργασίας, ευνοϊκής μεταχείρισης, μυστικής χρηματοδότησης και ύποπτα στενούς δεσμούς μεταξύ την πολιτική και τις επιχειρήσεις». 54 Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο τμήμα, η ομάδα PRS πάσχει από έλλειψη σαφήνειας και διαφάνειας όσον αφορά το σύστημα κατάταξης. Ο ερευνητής είναι πολύ ασαφής ως προς τον τρόπο με τον οποίο η αξιολόγηση των εμπειρογνομόνων έφτασε σε δεδομένη βαθμολογία σε ένα δεδομένο έτος και αυτή η αδυναμία καθιστά αδύνατη την παραγωγικότητα. Μια σαφής δύναμη του μέτρου της ICRG για ερευνητές με συγκεκριμένο ενδιαφέρον για τον τρόπο με τον οποίο η διαφθορά επηρεάζει τις επιχειρήσεις ή τις επενδύσεις είναι η σχετικά στενή εστίασή της - το μέτρο εστιάζει σαφώς στον τρόπο με τον οποίο η διαφθορά επηρεάζει τους διεθνείς επενδυτές (το κοινό στόχων πωλήσεων) μετρήσεις διαφθοράς από την κυβέρνηση ή τον αντίκτυπό της στη ζωή των καθημερινών πολιτών. Επιπλέον, η έννοια της διαφθοράς εξακολουθεί να είναι μάλλον ασαφής - ορίζεται με τη χρήση παραδειγμάτων αντί για ορισμό εργασίας. Γ) Διεθνής Διαφάνεια - Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς (ΔΤΚ) Όπως και οι δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας, ο ΔΤΚ είναι ένας σύνθετος δείκτης που χρησιμοποιεί μέχρι 13 διαφορετικές έρευνες επιχειρήσεων και εμπειρογνομόνων (μια χώρα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τρεις πηγές ετησίως) τα ετήσια στοιχεία. Σε αντίθεση με τον δείκτη της Παγκόσμιας Τράπεζας, ο προσανατολισμός του ΔΤΚ στην έννοια της διαφθοράς είναι στενότερος. Αφορά μόνο τις «αντιλήψεις

για τη διαφθορά στον δημόσιο τομέα» και συνεπώς δεν περιλαμβάνει έρευνες ή ερωτήματα που επικεντρώνονται στο επίπεδο της διαφθοράς σε ολόκληρη την οικονομία (ιδιωτική / δημόσια) ή πώς αυτή η διαφθορά επηρεάζει μόνο τις επιχειρήσεις ή τη μαύρη αγορά. Τα δύο βασικά θέματα των ερωτήσεων που περιλαμβάνονται στον ΔTK είναι: 1. Ποιο είναι το αντιληπτό επίπεδο διαφθοράς στον δημόσιο τομέα ή, με άλλο τρόπο, η «κατάχρηση δημόσιου αξιώματος για ιδιωτικό κέρδος»; 2. Πόσο σοβαρή είναι η κυβέρνηση για την καταπολέμηση της διαφθοράς - δηλαδή υπάρχουν μέτρα κατά της διαφθοράς στη χώρα και πόσο αποτελεσματικά είναι αυτά; Οι καταδικασθέντες παραβάτες λαμβάνουν την κατάλληλη τιμωρία κ.λπ. ; Από τις δέκα διαφορετικές πηγές από τις οποίες προέρχονται οι έρευνες τα τελευταία δύο χρόνια, τρία χρησιμοποιούν τους σημερινούς και προηγούμενους διεθνείς ηγέτες των επιχειρήσεων ως ερωτηθέντες, ενώ οι άλλοι επτά είναι έρευνες εμπειρογνώμωνων χωρών⁵⁵. Συνεπώς, δεν υπάρχουν έρευνες ή απόψεις των οικιακών πολιτών που συμβάλλουν στον ΔTK, όπως συμβαίνει με τον δείκτη της Παγκόσμιας Τράπεζας. Μια άλλη διαφορά είναι ότι οι υποκείμενες πηγές του ΔTK δεν σταθμίζονται. Ενώ η Παγκόσμια Τράπεζα βαρύνει τα πιο «αποκλίνοντα» περιστατικά λιγότερο από τις έρευνες που τείνουν να συσχετίζονται πιο έντονα μεταξύ τους, ο ΔTK σταθμίζει όλες τις έρευνες εξίσου στα ετήσια στοιχεία τους. Έτσι μπορεί να είναι ενδιαφέρον να δούμε αν θα υπάρξουν ορισμένες αναλύσεις μέχρι τις δοκιμές ευαισθησίας δεδομένου ότι ο ΔTK χρησιμοποίησε παρόμοια βάρη με την Παγκόσμια Τράπεζα ή το αντίστροφο. Επιπλέον, οι βαθμολογίες χωρών του ΔTK δεν προορίζονται να συγκριθούν με την πάροδο του χρόνου στην αξιολόγηση της βελτίωσης με τη διαφθορά σε μια μεμονωμένη χώρα. Αντ' αυτού, το μέτρο είναι ένα «στιγμιότυπο» από έτος σε έτος που κατατάσσει τις χώρες σε σχέση με το άλλο και παρέχει ένα διάστημα εμπιστοσύνης για έγκυρες συγκρίσεις σε διατομές. Έτσι, όταν ο ΔTK προσθέτει νέες χώρες (ή τις μειώνει εξαιτίας της έλλειψης τριών πηγών), η στάση κάθε χώρας μπορεί να κινηθεί προς τα πάνω ή προς τα κάτω, ανεξάρτητα από τη μεταβολή της δικής της βαθμολογίας. Όσον αφορά τις πηγές και τη διαθεσιμότητα για τα κράτη μέλη, και οι 27 χώρες της ΕΕ περιλαμβάνονται στον πιο πρόσφατο ΔTK με μέσο όρο 6,3 πηγές ανά κράτος μέλος, ενώ η Κύπρος έχει μόνο τρία και ορισμένα νέα κράτη μέλη στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη έχουν οκτώ πηγές. D) Freedom House Τα έθνη της Ελευθερίας στο Διαμετακομιστικό Έργο έχουν επικεντρωθεί σε 29 πρώην κομμουνιστικά κράτη της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης μαζί με τα πρώην σοβιετικά κράτη, με στοιχεία που ξεκινούν από το 1995. Το βασικό μέλημα είναι να συλλάβει: διαφθορά, επιχειρηματικά συμφέροντα κορυφαίων πολιτικών, νόμοι περί δημοσιοποίησης οικονομικών και σύγκρουσης συμφερόντων και αποτελεσματικότητα πρωτοβουλιών κατά της διαφθοράς "Όπως και με την ICRG, αυτή είναι μια έρευνα που βασίζεται σε εμπειρογνώμονες, ωστόσο, σε αντίθεση με την ICRG, η Freedom House είναι ΜΚΟ δεν εξυπηρετούν τις διεθνείς επιχειρήσεις. Θέτει δέκα συγκεκριμένα ερωτήματα σε εμπειρογνώμονες χωρών όταν αξιολογούν το επίπεδο

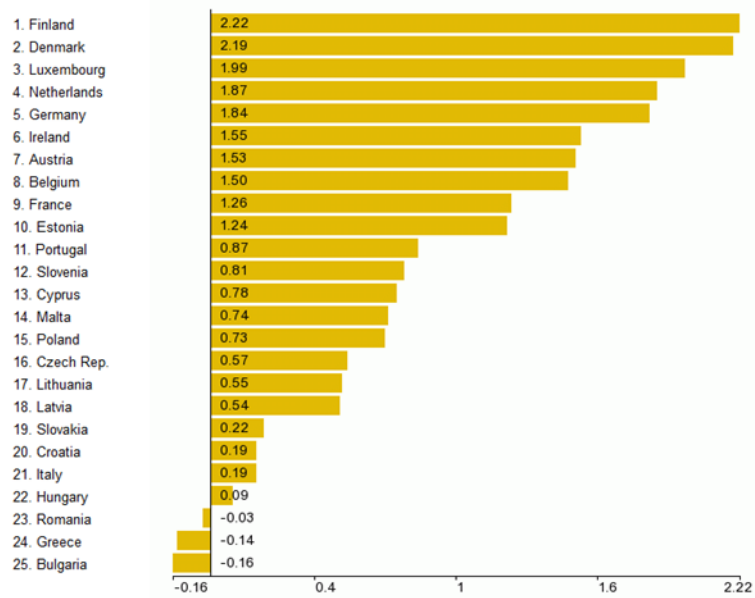
διαφθοράς σε κάθε χώρα. Αυτός ο δείκτης, βασισμένος σε αυτά τα δέκα ερωτήματα, συγκεκριμένα πατάει την επικάλυψη των δημοσίων υπαλλήλων στην ιδιωτική αγορά, μαζί με την αποτελεσματικότητα των καναλιών καταπολέμησης της διαφθοράς για την ανίχνευση της κακομεταχείρισης. Παρόλο που είναι εντυπωσιακό στον εννοιολογικό του στόχο, καλύπτει μόνο τα λεγόμενα «κράτη που υπόκεινται σε μεταβατικό καθεστώς» στην ΕΕ, εξαιτίας των οποίων, για παράδειγμα, εξαλείφονται πλήρως οι χώρες της ΕΕ-15.

Government effectiveness index (-2.5 weak; 2.5 strong), 2017
(points, Source: The World Bank, TheGlobalEconomy.com)

https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_corruption/European-union/

Control of corruption (-2.5 weak; 2.5 strong), 2017
(points, Source: The World Bank, TheGlobalEconomy.com)

https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_corruption/European-union/

5.1 ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Σε αυτό το κομμάτι της εργασίας θα ασχοληθούμε με τον τρόπο σύνδεσης της αποτελεσματικότητας με την ποιότητα της διακυβέρνησης κατά κύριο λόγο αλλά και με δευτερεύοντες παράγοντες. Έτσι προκειμένου να ολοκληρώσουμε την έρευνα, ορίσαμε τις ακόλουθες μεταβλητές, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν στις παλινδρομήσεις που τρέξαμε και η έννοια και το περιεχόμενο αναλύεται στο θεωρητικό κομμάτι.

Government effectiveness: η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης για τις 28 χώρες της Ευρωπαϊκής ένωσης για το έτος 2017.

Gdp per capita: πρόκειται για τις τιμές που παίρνει το κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάθε χώρας. Προτιμούμε να χρησιμοποιήσουμε αυτή την μεταβλητή προκειμένου να περιορίσουμε το μεγάλο εύρος των τιμών που έχει το gdp και έτσι να πετύχουμε την μεγαλύτερη σύγκλιση στα νούμερα που έχουμε.

Legal system: η συγκεκριμένη παράμετρος μας δείχνει το είδος του συστήματος του δικαίου που επικρατεί σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα. Αυτή η μεταβλητή είναι dummy δηλαδή μπορεί να λάβει δυο τιμές το 0 και το 1. Το 0 το παίρνουμε για μια χώρα η οποία χρησιμοποιεί νομικό σύστημα ανάλογο του common law και αντίστοιχα λαμβάνουμε σαν τιμή 1 ένα μια χώρα λεχει υιοθετήσει civil law.

Religion: με αυτή την μεταβλητή μπορούμε να εξετάσουμε την σημασία της θρησκείας σε μια χώρα της Ευρωζώνης π.χ. πόσο μεγάλο είναι το ποσοστό των προτεσταντών;

Οι παραπάνω μεταβλητές είναι αυτές που χρησιμοποιούμε στις παλινδρομήσεις. Στις παλινδρομήσεις χρησιμοποιούμε το πρόγραμμα gretl. Σε αυτό το πρόγραμμα πρέπει να κωδικοποιηθούν οι μεταβλητές για αυτό και δημιουργήθηκε το κάτωθι πίνακάκι.

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΣΤΟ GRETL
GOVERNMENT EFFECTIVENESS	ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ
GDP PER CAPITA	GDP PER CAPITA
COMMON LAW	COMMON LAW
CIVIL LAW	CIVIL LAW
RELIGION	RELIGION

Στην ερευνά μας λοιπόν θα προσπαθήσουμε να δούμε ποια είναι η σχέση μεταξύ αποτελεσματικότητας και gdp per capita, civil/common law και religion. Στα δεδομένα που χρησιμοποιήσαμε και είναι προσαρτημένα στο πίσω

μέρος της εργασίας. Τα δεδομένα που αφορούν το government effectiveness προκειμένου να πραγματοποιηθεί το εμπειρικό κομμάτι της εργασίας το λάβαμε από την ιστοσελίδα <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>. Πιο συγκεκριμένα αντλήσαμε τα δεδομένα από την κατηγορία world bank indicators έλαβα το Government Effectiveness Estimate για το 2017. Τα δεδομένα για το gdp per capita τα αντλούμε από την ιστοσελίδα <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weoselgr.aspx> (το GDP per capita, current prices in U.S. \$ in 2012). Επίπλέον, μία μεταβλητή πιθανώς σημαντική είναι η προέλευση του δικαίου/νομικού συστήματος που έχει μία χώρα, δηλ. το legal origin, που μπορεί να είναι common law (i.e., english), civil law (i.e., France, Germany, Scandinavia), socialist. <https://scholar.harvard.edu/shleifer/publications?page=5> στην συγκεκριμένη βάση δεδομένων μας παρουσιάζει τα νομικά συστήματα κατανομημένα κατά γερμανικό, αγγλικό, σκανδιναβικό. Επίσης, μπορούμε να εξετάσουμε τη σημασία της θρησκείας μίας χώρας, π.χ., ως επεξηγηματική μεταβλητή το ποσοστό των χριστιανών ή ο ποσοστό των προτεσταντών. Στοιχεία από την ιστοσελίδα του Robert Barro <https://scholar.harvard.edu/barro/publications/religion-adherence-data>. Τέλος, για την πραγματοποίηση της έρευνας πήραμε τις 28 χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή ένωση. Στις παλινδρομήσεις που θα αναφερθούμε διαλέξαμε σαν εξαρτημένη μεταβλητή την αποτελεσματικότητα κι ως ανεξάρτητες τις υπόλοιπες που χρησιμοποιούμε.

Οι παλινδρομήσεις που τρέξαμε είναι οι ακόλουθες, ανεξάρτητες βέβαια μεταβλητές μεταξύ τους. Ουσιαστικά θέλουμε να διαπιστώσουμε από αυτό το μοντέλο μέσω αυτών των αποτελεσμάτων ποιες σχέσεις δημιουργούνται ανάμεσα στην εξαρτημένη μεταβλητή που για εμάς είναι η αποτελεσματικότητα και αν έχει κάποια σχέση με όλες αυτές τις μεταβλητές. Θέλουμε να δούμε πόσο στατιστικά σημαντικό είναι.

Η πρώτη παλινδρόμηση που τρέξαμε είναι αυτή που έχει ως εξαρτημένη μεταβλητή την αποτελεσματικότητα και ως ανεξάρτητες το gdp per capita και το common/civil law. Έτσι η μορφή της είναι

$$\text{Government effectiveness} = b_0 + b_1(\text{gdp per capita}) + b_2(\text{common/civil law})$$

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ GOV.EFFECTIVENESS ΚΑΙ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ GDP PER CAPITA, COMMON LAW.

 gretl: υπόδειγμα 6

Αρχείο Επεξεργασία Έλεγχοι Αποθήκευση Γραφήματα Ανάλυση LaTeX

Υπόδειγμα 6: OLS, χρήση των παρατηρήσεων 1-28
Εξαρτημένη μεταβλητή: GOVERNMENTEFFECTIVENESS2017

	συντελεστής	τυπ. σφάλμα	t-λόγος	p-τιμή	
const	0,538076	0,124262	4,330	0,0002	***
GDPPERCAPITACURR~	1,73521e-05	3,21561e-06	5,396	1,34e-05	***
commonlaw	-0,0250759	0,220821	-0,1136	0,9105	
Μέσος εξαρτ. μεταβλ.	1,098571	T.A. εξαρτ. μτβλ.	0,509231		
Αθρ. τετρ. καταλ.	3,216193	T.Σ. παλινδρόμησης	0,358675		
R-τετράγωνο	0,540645	Προσαρμ. R-τετράγωνο	0,503897		
F(2, 25)	14,71208	P-τιμή(F)	0,000060		
Λογ-πιθανοφάνεια	-9,434193	Akaike κριτήριο	24,86839		
Schwarz κριτήριο	28,86500	Hannan-Quinn	26,09019		

Σημειώσεις σχετικά με τις συντιμήσεις των στατιστικών του υποδείγματος:
T.A.: τυπική απόκλιση
T.Σ.: τυπικό σφάλμα

Πιο συγκεκριμένα βλέπουμε πως απορρίπτεται η πρώτη υπόθεση η οποία είναι $H_0 \beta_1=0$ διότι P-τιμή(F) είναι 0,000060. Το gdp per capita αγγίζει το 1,34 που σημαίνει πως δεν είναι στατιστικά σημαντικό. Καθώς το δείγμα μας είναι αληθές κατά 54%. Η ετεροσκεδαστικότητα που προέκυψε ήταν από την ίδια παλινδρόμηση και είχε ως αποτέλεσμα 0.049 άρα καταλήγουμε πως είναι ομοσκεδαστικότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ GOV.EFFECTIVENESS ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ GDP PER CAPITA, CIVIL LAW

Στην παραπάνω περίπτωση είδαμε πώς το common law δεν είναι στατιστικά σημαντικό οπότε καταλήγουμε στο γεγονός ότι ούτε το civil law επηρεάζει την αποτελεσματικότητα. Η αρχική πηγή του συστήματος του κοινού δικαίου μπορεί να βρεθεί πίσω στην αγγλική μοναρχία, η οποία χρησιμοποίησε για να εκδώσει επίσημες παραγγελίες που ονομάζονταν "συγγράμματα" όταν έπρεπε να γίνει δικαιοσύνη. Επειδή οι αποφάσεις δεν ήταν επαρκείς για να καλύψουν όλες τις καταστάσεις, τα δικαστήρια δικαιοσύνης δημιουργήθηκαν τελικά για να ακούσουν καταγγελίες και να επινοήσουν κατάλληλα ένδικα μέσα βασισμένα σε δίκαιες αρχές που προέρχονται από πολλές πηγές εξουσίας (όπως το ρωμαϊκό δίκαιο και το «φυσικό» δίκαιο). Καθώς συλλέχθηκαν και δημοσιεύθηκαν αυτές οι αποφάσεις, κατέστη δυνατό στα δικαστήρια να αναζητήσουν προηγούμενες γνώμες και να τις εφαρμόσουν στις τρέχουσες υποθέσεις. Και έτσι αναπτύχθηκε το κοινό δίκαιο.

Το αστικό δίκαιο σε άλλα ευρωπαϊκά έθνη, από την άλλη πλευρά, γενικά προκύπτει από τον κώδικα νόμων που συνέταξε ο ρωμαϊκός αυτοκράτορας Ιουστινιανός γύρω στα 600 CE. Οι αυθεντικοί νομικοί κώδικες με ρίζες σε αυτούς τους νόμους (ή άλλους) αναπτύχθηκαν στη συνέχεια σε πολλούς αιώνες σε διάφορες χώρες, οδηγώντας σε παρόμοια νομικά συστήματα, το καθένα με τη δική του σειρά νόμων.

Στις χώρες του αστικού δικαίου, οι δικαστές συχνά χαρακτηρίζονται ως «ανακριτές». Γενικά, αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία της διαδικασίας φέρνοντας κατηγορίες, διαπιστώνοντας γεγονότα μέσω της εξέτασης μαρτύρων και εφαρμόζοντας τα μέσα έννομης προστασίας που προβλέπονται στους νόμιμους κώδικες.

Οι δικηγόροι εξακολουθούν να εκπροσωπούν τα συμφέροντα των πελατών τους σε αστικές διαδικασίες, αλλά έχουν λιγότερο κεντρικό ρόλο. Όπως συμβαίνει στα συστήματα κοινής νομοθεσίας, ωστόσο, τα καθήκοντά τους περιλαμβάνουν συνήθως την παροχή συμβουλών στους πελάτες για νομικά ζητήματα και την προετοιμασία νομικών διαδικασιών για την κατάθεση στο δικαστήριο. Ωστόσο, η σημασία των προφορικών επιχειρημάτων, των υποθέσεων στο δικαστήριο και της ενεργητικής δικηγόρου στο δικαστήριο μειώνεται σε σύγκριση με ένα σύστημα κοινής νομοθεσίας. Επιπλέον, τα νομικά καθήκοντα που δεν έχουν σχέση με την επίλυση των διαφορών, όπως η προετοιμασία και η κατάρτιση συμβολαίων, μπορούν να αφεθούν σε σχεδόν νόμιμους επαγγελματίες που εξυπηρετούν επιχειρήσεις και ιδιώτες και οι οποίοι ενδέχεται να μην έχουν μεταπτυχιακές νομικές σπουδές ή να έχουν άδεια άσκησης ενώπιον δικαστηρίων.

Αντίθετα, σε μια χώρα κοινού νόμου, οι δικηγόροι κάνουν παρουσιάσεις στον δικαστή (και μερικές φορές στην κριτική επιτροπή) και εξετάζουν τους ίδιους

τους μάρτυρες. Η διαδικασία είναι τότε "κριθεί" από τον δικαστή, ο οποίος έχει κάπως μεγαλύτερη ευελιξία από ό, τι σε ένα σύστημα αστικού δικαίου για να διαμορφώσει ένα κατάλληλο ένδικο μέσο κατά την ολοκλήρωση της υπόθεσης. Στις περιπτώσεις αυτές, οι δικηγόροι ενώνονται ενώπιον του δικαστηρίου και προσπαθούν να πείσουν τους άλλους για νομικά και πραγματικά ζητήματα και να διαδραματίσουν πολύ ενεργό ρόλο σε δικαστικές διαδικασίες. Και σε αντίθεση με ορισμένες περιοχές αστικού δικαίου, σε χώρες κοινού δικαίου, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, απαγορεύεται σε οποιονδήποτε άλλο εκτός από έναν πλήρως εξουσιοδοτημένο δικηγόρο να προετοιμάζει νομικά έγγραφα οποιουδήποτε είδους για άλλο πρόσωπο ή οντότητα. Αυτή είναι η επαρχία μόνο δικηγόρων. Όπως καταδεικνύουν αυτές οι περιγραφές, οι δικηγόροι σχεδόν πάντα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επίσημη επίλυση των διαφορών, ανεξάρτητα από το ποια χώρα ασκούν. Αλλά τα συγκεκριμένα καθήκοντα που τους ανατίθενται τείνουν να διαφέρουν αρκετά. Και έξω από την αίθουσα του δικαστηρίου, τα καθήκοντα που εκτελούνται συνήθως από δικηγόρους σε μια χώρα μπορούν να εκτελούνται από ειδικευμένους λαϊκούς σε μια άλλη. Κάθε χώρα έχει τις δικές της παραδόσεις και πολιτικές, οπότε για όσους επιθυμούν να μάθουν περισσότερα για το ρόλο των νομικών σε ένα συγκεκριμένο έθνος, είναι σημαντικό να κάνουμε πρόσθετες έρευνες.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ GOV.EFFECTIVENESS ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ GDP PER CAPITA, PROTESTANT

gret: υπόδειγμα 9

Αρχείο	Επεξεργασία	Ελεγκοι	Αποθήκευση	Γραφήματα	Ανάλυση	LaTeX
Υπόδειγμα 9: OLS, χρήση των παρατηρήσεων 1-28						
Εξαρτημένη μεταβλητή: GOVERNMENTEFFECTIVENESS2017						
	συντελεστής	τυπ. σφάλμα	t-λόγος	p-τιμή		
-----	-----	-----	-----	-----		
const	0,519988	0,107998	4,815	6,02e-05	***	
GDPPERCAPITACURR~	1,47129e-05	2,92812e-06	5,025	3,50e-05	***	
PROTESTANT	0,000656536	0,000232675	2,822	0,0092	***	
Μέσος εξαρτ. μεταβλ.	1,098571	T.A. εξαρτ. μτβλ.		0,509231		
Άθρ. τετρ. καταλ.	2,440585	T.Σ. παλινδρόμησης		0,312447		
R-τετράγωνο	0,651422	Προσαρμ. R-τετράγωνο		0,623536		
F(2, 25)	23,35996	P-τιμή (F)		1,90e-06		
Λογ-πιθανοφάνεια	-5,570745	Akaike κριτήριο		17,14149		
Schwarz κριτήριο	21,13810	Hannan-Quinn		18,36329		
Σημειώσεις σχετικά με τις συντημήσεις των στατιστικών του υποδείγματος:						
T.A.: τυπική απόκλιση						
T.Σ.: τυπικό σφάλμα						

Πιο συγκεκριμένα βλέπουμε πως μπορούμε να δεχτούμε αυτήν την υπόθεση η οποία είναι $H_0 \beta_1=0$ διότι P-τιμή(F) είναι 1,90. Το gdp per capita αγγίζει το 3,5 που σημαίνει πως είναι στατιστικά σημαντικό. Καθώς το δείγμα μας είναι αληθές κατά 65%. Η ετεροσκεδαστικότητα που προέκυψε ήταν από την ίδια παλινδρόμηση και είχε ως αποτέλεσμα έσος εξαρτ. μεταβλ. 1,098571 T.A. εξαρτ. μτβλ. 0,509231 και Άθρ. τετρ. καταλ. 2,708419 T.Σ. παλινδρόμησης 0,329146.

Ο προτεσταντισμός είναι η δεύτερη μεγαλύτερη μορφή Χριστιανισμού μεταξύ 800 εκατομμυρίων και περισσότερων από 900 εκατομμυρίων οπαδών παγκοσμίως ή σχεδόν το 40% όλων των χριστιανών.] Προέρχεται από τον 16ο αιώνα Μεταρρύθμιση, τι οι οπαδοί της θεωρούσαν λάθη στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία .Οι προτεστάντες απορρίπτουν το ρωμαιοκαθολικό δόγμα της παπικής υπεροχής και μυστηρίων, αλλά διαφωνούν μεταξύ τους σχετικά με την πραγματική παρουσία του Χριστού. Υπογραμμίζουν την ιερότητα όλων των πιστών, την δικαιολογία μόνο από την πίστη (sola fide) και όχι από τα καλά έργα και την υψηλότερη εξουσία της Αγίας Γραφής μόνο (και όχι με ιερή παράδοση) στην πίστη και την ηθική (sola scriptura). Οι "πέντε σολάες" συνοψίζουν τις βασικές θεολογικές διαφορές σε αντίθεση με την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Ο προτεσταντισμός θεωρείται ευρέως ότι ξεκίνησε στη Γερμανία το 1517 όταν ο Μάρτιν Λούθερ δημοσίευσε τις Ενεήντα πέντε Θέσεις του ως αντίδραση κατά της κατάχρησης της πώλησης επιδομάτων από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, η οποία υποτίθεται ότι προσέφερε την άφεση της χρονικής τιμωρίας αμαρτίες στους αγοραστές τους. Ωστόσο, ο όρος προέρχεται από

την επιστολή διαμαρτυρίας από Γερμανούς πρίγκιπες το 1529 εναντίον ενός διατάγματος της Διατροφής του Speyer καταδικάζοντας τις διδασκαλίες του Μάρτιν Λούθερ ως αιρετικό. Παρόλο που υπήρξαν προηγούμενα διαλείμματα και προσπάθειες μεταρρύθμισης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας -ιδίως από τον Peter Waldo, τον John Wycliffe και τον Jan Hus μόνο ο Luther κατάφερε να προκαλέσει ένα ευρύτερο, διαρκές και σύγχρονο κίνημα. Τον 16ο αιώνα, ο Λουθηρανισμός εξαπλώθηκε από τη Γερμανία στη Δανία, τη Νορβηγία, τη Σουηδία, τη Φινλανδία, τη Λετονία, την Εσθονία και την Ισλανδία. Τα μεταρρυθμισμένα δόγματα διαδόθηκαν στη Γερμανία, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, τη Σκωτία, την Ελβετία και τη Γαλλία από μεταρρυθμιστές όπως ο John Calvin, ο Huldrych Zwingli και ο John Knox. Ο πολιτικός διαχωρισμός της εκκλησίας της Αγγλίας από τον παπά υπό τον βασιλιά Ερρίκο VIII ξεκίνησε τον αγγλικανισμό, φέρνοντας την Αγγλία και την Ουαλία σε αυτό το ευρύ μεταρρυθμιστικό κίνημα. Οι προτεστάντες έχουν αναπτύξει τον δικό τους πολιτισμό, με σημαντικές συνεισφορές στην εκπαίδευση, τις ανθρωπιστικές επιστήμες, την πολιτική και κοινωνική τάξη, την οικονομία και τις τέχνες και πολλούς άλλους τομείς. Ο προτεσταντισμός είναι διαφορετικός, διχασμένος περισσότερο θεολογικά και εκκλησιαστικά από ότι η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, η Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία ή η Ανατολική Ορθοδοξία. Χωρίς τη δομική ενότητα ή την κεντρική ανθρώπινη αρχή, οι προτεστάντες ανέπτυξαν την έννοια της αόρατης εκκλησίας, σε αντίθεση με τη Ρωμαιοκαθολική άποψη της Καθολικής Εκκλησίας ως την ορατή αληθινή Εκκλησία που ιδρύθηκε από τον Ιησού Χριστό. Ορισμένες ονομασίες έχουν παγκόσμιο πεδίο και κατανομή της ιδιότητας μέλους, ενώ άλλες περιορίζονται σε μία μόνο χώρα. Αναφέρετε σε κεφάλαιο που προηγήθηκε πως ο προτεσταντισμός επηρέασε την ευρωπαϊκή ένωση. Η Καθολική Εκκλησία αισθάνθηκε απειλούμενη από άλλες θρησκείες που προέκυψαν από την Προτεσταντική Μεταρρύθμιση και θέλησε να επεκτείνει την επιρροή της. Οι συνέπειες μιας τέτοιας μισαλλοδοξίας ήταν τόσο η τεράστια αύξηση της εξουσίας της εκκλησίας και του κράτους, καθώς αφιέρωναν σημαντικούς πόρους για να διατηρήσουν τις νέες ιδέες και την αδυναμία των καθολικών χωρών να μάθουν από τους άλλους. Ο Landes πιστεύει ότι αυτή η μισαλλοδοξία ήταν υπεύθυνη για την παρακμή της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Ιταλίας, για τη φτώχεια της Λατινικής Αμερικής και για πολλά άλλα δεινά. Επίσης, η παρακμή των μουσουλμανικών χωρών μετά τον 13ο αιώνα (που ακολούθησε τη χρυσή εποχή του πνεύματος και της ευημερίας) εξηγείται εξάλλου από την πρόσφατα διαπιστωμένη αλλά μακρόχρονη ανοχή ως μέσο πολιτικού και θρησκευτικού ελέγχου. Πολλές πολιτισμικές εξηγήσεις θεσμών και πολιτικών έχουν μια πολιτική τους, καθώς η έμφαση που δίνει ο Landes στη χρήση της μισαλλοδοξίας για πολιτικά καθήκοντα καθιστά σαφές. Έτσι, η ισπανική Ιερά Εξέταση ίσως αποτελούσε το υπέρτατο παράδειγμα της καθολικής μισαλλοδοξίας που ο Landes το παίρνει. Αλλά ήταν, αφενός, μια πολιτική προσπάθεια του Φερδινάνδου και της Ισαβέλλας να καταργήσουν τον έλεγχο της υπερημερίας από τη Ρώμη, οργανώνοντας τη θρησκευτική

ζωή γύρω από τα δικαστήρια της Εισαγγελίας που πληρώθηκαν από το Κορώνα (Kamen, 1997). Ομοίως, η Εκκλησία σε όλο τον Καθολικό κόσμο πάλεψε το κράτος για να φορολογήσει και να ρυθμίσει τον πολίτη (Barraclough, 1972, Putnam, 1993, Finer, 1997, Mack Smith, 1997). Τελικά, αλλά όχι πριν κάνει μια σημαντική αποτύπωση στις κυβερνήσεις αυτών (όπως εξηγεί ο Χάντινγκτον (1991)), η Καθολική Εκκλησία στη δεκαετία του 1960 άλλαξε από την ύπαρξη ισχυρής δύναμης ενάντια στον φιλελευθερισμό (και ως εκ τούτου μια πηγή κακής κουλτούρας, σύμφωνα με τον Landes) σε μια ισχυρή δύναμη προς την από-δημοκρατικοποίηση, λόγω της προσπάθειας διατήρησης της συμμετοχής. Ίσως εν μέρει ως αποτέλεσμα, οι περισσότερες από τις χώρες που απογοήτευσαν τα τελευταία 30 χρόνια, όπως η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Πολωνία, η Ουγγαρία, οι Φιλιππίνες, η Νικαράγουα, η Αργεντινή, η Βραζιλία και το Μεξικό, ήταν καθολικοί. Η Ιαπωνία - ίσως η πιο ανυπόφορη και ξενοφοβική πολιτεία όλων - άλλαξε τις πολιτικές της στην Επανάφορα Meiji επειδή οι πολιτιστικές πεποιθήσεις των αξιωματούχων έγιναν πιο «δυτικές» (Beasley, 1972). Αλλά υπάρχει μια προφανής πολιτική εξήγηση: τα πολιτικά ενδιαφέροντα των shoguns της Tokugawa, δηλαδή ο έλεγχος των εσωτερικών απειλών, ήταν πολύ διαφορετικά από εκείνα των μεταρρυθμιστών της Meiji, δηλαδή η αντιμετώπιση της εξωτερικής υγείας. Εν ολίγοις, ο πολιτισμός φαίνεται να διαμορφώνεται αρκετά συχνά από την πολιτική.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ GOV.EFFECTIVENESS ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ GDP PER CAPITA, PROTESTANT,COMMON LAW

 gretl: υπόδειγμα 12

Αρχείο Επεξεργασία Έλεγχοι Αποθήκευση Γραφήματα Ανάλυση [L_aTeX](#)

Υπόδειγμα 12: OLS, χρήση των παρατηρήσεων 1-28
Εξαρτημένη μεταβλητή: GOVERNMENTEFFECTIVENESS2017

	συντελεστής	τυπ. σφάλμα	t-λόγος	p-τιμή	
const	0,523388	0,110286	4,746	7,93e-05	***
GDPPERCAPITACURR~	1,48129e-05	2,99199e-06	4,951	4,71e-05	***
PROTESTANT	0,000664290	0,000237704	2,795	0,0101	**
commonlaw	-0,0731844	0,196518	-0,3724	0,7129	

Μέσος εξαρτ. μεταβλ. 1,098571 T.A. εξαρτ. μτβλ. 0,509231

Άθρ. τετρ. καταλ. 2,426563 T.Σ. παλινδρόμησης 0,317973

R-τετράγωνο 0,653425 Προσαρμ. R-τετράγωνο 0,610103

F(3, 24) 15,08300 P-τιμή (F) 9,98e-06

Λογ-πιθανοφάνεια -5,490078 Akaike κριτήριο 18,98016

Schwarz κριτήριο 24,30897 Hannan-Quinn 20,60923

Σημειώσεις σχετικά με τις συντιμήσεις των στατιστικών του υποδείματος:

T.A.: τυπική απόκλιση

T.Σ.: τυπικό σφάλμα

Με εξαίρεση τη σταθερά, η μεγαλύτερη p-τιμή παρατηρήθηκε στη μεταβλητή 4 (commonlaw)

6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Νέα Θεσμική Οικονομική Θεωρία, χωρίς να απορρίπτει το νεοκλασικό οικονομικό μοντέλο εισάγει τους θεσμούς σαν σημαδιακούς παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη και την ποιότητα της διακυβέρνησης. Η προσφορά των θεσμών παρά το γεγονός ότι δεν ερμηνεύει από μόνη της τις διαφορές σε οικονομικό επίπεδο που συναντάμε σε διάφορες χώρες, εντούτοις μπορεί να λειτουργήσει ολοκληρωτικά και να μας δώσει πολύτιμη βοήθεια στην έρευνα. Η έρευνα μας επιδιώκει να διαπιστώσει την σχέση μεταξύ των πολιτικών και οικονομικών θεσμών. Στο θεωρητικό μέρος κάναμε μια παρέκκλιση και είδαμε πως οι πολιτικοί θεσμοί επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη και αν η οικονομική ανάπτυξη εξηγείται μόνο με βάση τους οικονομικούς θεσμούς. Συσχετίζοντας όλα τα παραπάνω, για το δείγμα των 28 ευρωπαϊκών χωρών που χρησιμοποιήσαμε για να βρούμε μια σχέση μεταξύ ποιότητας διακυβέρνησης, θρησκευματος, νομικού πλαισίου και του κατά κεφαλήν εισοδήματος, όπως βλέπουμε στους παραπάνω πίνακες. Στην συνέχεια, με παρόμοιο τρόπο προσπαθήσαμε να βρούμε μια σχέση μεταξύ ποιότητας διακυβέρνησης με το νομικό πλαίσιο καθώς είδαμε πως δεν επηρεάζεται καθόλου το νομικό πλαίσιο για την ακρίβεια το common law δεν επηρεάζει το ΑΕΠ της χώρας έτσι αντίστοιχα συμβαίνει και με το civil law. Η στρατηγική μας για την αξιολόγηση των πολιτικών θεωριών είναι να εξετάσουμε την νόμιμη προέλευση κάθε χώρας. Διαχωρίζουμε τις εθνικές εμπορικές νομικές παραδόσεις στο common law, το γαλλικό αστικό δίκαιο, το γερμανικό αστικό δίκαιο, το σκανδιναβικό δίκαιο και το σοσιαλιστικό δίκαιο. Οι παραδόσεις αυτές αναπτύχθηκαν στην Αγγλία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Σκανδιναβία και την Σοβιετική Ένωση, αλλά στη συνέχεια εξαπλώθηκαν στον κόσμο μέσω της κατάκτησης, αποικισμού, απομίμηση και εθελοντική υιοθεσία. Οι διαφορές μεταξύ των γαλλικών, γερμανικών και σκανδιναβικών οικογενειών είναι σχετικά λεπτές (όπως συζητάμε παρακάτω), αλλά οι διαφορές μεταξύ παραδόσεων σοσιαλιστικής, αστικής και κοινής νομοθεσίας δεν είναι.

Οι θεωρίες που αναφερθήκαμε ήταν των Μαρξ (1872), Weber (1958), Demsetz (1967), North (1981, 1990), Putnam (1993), Fukuyama (1995) και Landes (1998) και στόχος μας είναι να παρέχουμε κάποια στοιχεία που φωτίζουν και ίσως διακρίνουν εναλλακτικές θεωρίες των θεσμών και τις επιπτώσεις τους για τις επιδόσεις της κυβέρνησης. Μπορούμε να καταλήξουμε στο ότι η ποιότητα διακυβέρνησης έχει επιρροή στο ΑΕΠ των χωρών. Το GDP PER CAPITA σε όλα τα μοντέλα που ερευνήσαμε φάνηκε πως είναι στατιστικά σημαντικό για κάθε περίπτωση ξεχωριστά είτε αυτή είχε να κάνει με το θρήσκευμα ή με το νομικό σύστημα. Το νομικό σύστημα και από ότι είδαμε το βρετανικό σύστημα παρά το (γαλλικό, σκανδιναβικό, κλπ.) Άρα το σύστημα δικαίου δεν έχει την ευελιξία να δίνει την δυνατότητα στον δικαστή να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης.

Επιπλέον το θρήσκευμα είναι ακριβώς η αντίθετη περίπτωση βλέπουμε πόσο πολύ επηρεάζεται η εξαρτημένη μεταβλητή μας από αυτό και όλα αυτά υποστηρίζονται παρακάτω Πολύ πρόσφατα, ο Landes (1998) υποστήριξε ότι κατά τη διάρκεια της οικονομικής απόσυρσης των προτεσταντικών χωρών, οι καθολικές και μουσουλμανικές χώρες, η αδιαλλαξία, η ξενοφοβία και η κλειστή νοοτροπία που επέτρεψαν την ανάπτυξή τους. Σύμφωνα με τον Landes, ξεκινώντας από το 15ο αιώνα ή ακόμα και νωρίτερα, οι καθολικές χώρες της Νότιας Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής, οι οποίες

προωθήθηκαν από την Εκκλησία, έκαψαν αιρετικούς, απαγόρευαν την εκμάθηση και ταξίδευαν από τους πολίτες, λογοκρίναν βιβλία και περιορίζονταν η εισροή νέων ιδεών. Εν μέρει, η Καθολική Εκκλησία αισθάνθηκε απειλούμενη από άλλες θρησκείες που προέκυψαν από την Προτεσταντική Μεταρρύθμιση και θέλησε να επεκτείνει την επιρροή της. Οι συνέπειες μιας τέτοιας μισαλλοδοξίας ήταν τόσο η τεράστια αύξηση της εξουσίας της εκκλησίας και του κράτους, καθώς αφιέρωναν σημαντικούς πόρους για να διατηρήσουν τις νέες ιδέες και την αδυναμία των καθολικών χωρών να μάθουν από τους άλλους. Ο Landes πιστεύει ότι αυτή η μισαλλοδοξία ήταν υπεύθυνη για την παρακμή της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Ιταλίας, για τη φτώχεια της Λατινικής Αμερικής και για πολλά άλλα δεινά. Επίσης, η παρακμή των μουσουλμανικών χωρών μετά τον 13ο αιώνα (που ακολούθησε τη χρυσή εποχή του πνεύματος και της ευημερίας) εξηγείται εξάλλου από την πρόσφατα διαπιστωμένη αλλά μακρόχρονη ανοχή ως μέσο πολιτικού και θρησκευτικού ελέγχου. Πολλές πολιτισμικές εξηγήσεις θεσμών και πολιτικών έχουν μια πολιτική τους, καθώς η έμφαση που δίνει ο Landes στη χρήση της μισαλλοδοξίας για πολιτικά καθήκοντα καθιστά σαφές. Έτσι, η ισπανική Ιερά Εξέταση ίσως αποτελούσε το υπέρτατο παράδειγμα της καθολικής μισαλλοδοξίας που ο Landes το παίρνει. Αλλά ήταν, αφενός, μια πολιτική προσπάθεια του Φερδινάνδου και της Ισαβέλλας να καταργήσουν τον έλεγχο της υπερημερίας από τη Ρώμη, οργανώνοντας τη θρησκευτική ζωή γύρω από τα δικαστήρια της Εισαγγελίας που πληρώθηκαν από το Κορώνα (Kamen, 1997). Ομοίως, η Εκκλησία σε όλο τον Καθολικό κόσμο πάλεψε το κράτος για να φορολογήσει και να ρυθμίσει τον πολίτη (Barra-clough, 1972, Putnam, 1993, Finer, 1997, Mack Smith, 1997). Τελικά, αλλά όχι πριν κάνει μια σημαντική αποτύπωση στις κυβερνήσεις αυτών (όπως εξηγεί ο Χάντινγκτον (1991)), η Καθολική Εκκλησία στη δεκαετία του 1960 άλλαξε από την ύπαρξη ισχυρής δύναμης ενάντια στον φιλελευθερισμό (και ως εκ τούτου μια πηγή κακής κουλτούρας, σύμφωνα με τον Landes) σε μια ισχυρή δύναμη προς την απόδημοκρατικοποίηση, λόγω της προσπάθειας διατήρησης της συμμετοχής. Ίσως εν μέρει ως αποτέλεσμα, οι περισσότερες από τις χώρες που απογοήτευσαν τα τελευταία 30 χρόνια, όπως η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Πολωνία, η Ουγγαρία, οι Φιλιππίνες, η Νικαράγουα, η Αργεντινή, η Βραζιλία και το Μεξικό, ήταν καθολικοί. Η Ιαπωνία - ίσως η πιο ανυπόφορη και ξενοφοβική πολιτεία όλων - άλλαξε τις πολιτικές της στην Επανάφορα Meiji επειδή οι πολιτιστικές πεποιθήσεις των αξιωματούχων έγιναν πιο «δυτικές» (Beasley, 1972). Αλλά υπάρχει μια προφανής πολιτική εξήγηση: τα πολιτικά ενδιαφέροντα των shoguns της Tokugawa, δηλαδή ο έλεγχος των εσωτερικών απειλών, ήταν πολύ διαφορετικά από εκείνα των μεταρρυθμιστών της Meiji, δηλαδή η αντιμετώπιση της εξωτερικής υγείας. Εν ολίγοις, ο πολιτισμός φαίνεται να διαμορφώνεται αρκετά συχνά από την πολιτική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Barro, R. (1997) 'Determinants of Economic Growth: A Cross-country Empirical Study', MIT Press, Cambridge and London.
- Banfield, E. (1958). *The Moral Basis of a Backward Society*. New York: Free Press
- Brewer, John (1988). *The Sinews of Power: War, Money and the English State, 1688-1783*. New York: Knopf
- COM (2003) 615 τελικό, ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Βρυξέλλες, 20.10.2003
- Demsetz, H. (1967). *Toward a Theory of Property Rights*. *American Economic Review (Papers and Proceedings)*, 57 (2): 347-59.
- Finer, S. E. (1997), *The History of Government*, Oxford: Oxford University Press
- Knack, S. and Keefer, P. (1995) *Institutions and Economics Performance: Cross Country Tests Using Alternative Institutional Measures*. *Economics and Politics*, 7, 207-227.
- Landes, D. (1993). *The Wealth and Poverty of Nations*. New York: Norton and Company Inc.
- La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F. and Shleifer, A. and Vishny, R. (1999) 'Investor Protection and Corporate Valuation', NBER Working Paper 7403, National Bureau of Economic Research, Inc.
- La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F. and Shleifer, A. (2008) 'The Economic Consequences of Legal Origins', *Journal of Economic Literature*, Vol. 46, pp. 285–332.
- Montesquieu, C. (1748) *The Spirit of the Laws*, Cambridge University Press, New York, N.Y.
- North D. C. (1981). *Structure and Change in Economic History*. New York: Norton
- North, D.C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. New York: Cambridge University Press
- Natural Resource Governance Institute και Brookings Institute) και A. Kraay (World Bank Development Research Group).
- Olson, M. (1993). *Dictatorship, democracy, and development*. *The American Political Science Review*, 87(3), 567-576
- Pierre, Jon, *Debating Governance: Authority, Steering, and Democracy*, Oxford University Press, 2000.

Pierre, Jon and Guy B. Peters, *Governance, Politics and the State*, New York, St. Martin's Press, 2000

Putnam, R. (1993). *Making Democracy Work*. Princeton: Princeton University Press

Smith, A. (1776) *The Wealth of Nations (Two Volumes)*, Penguin Classics, London

UN Economic and Social Council Committee of Experts on Public Administration: *Definition of basic concepts and terminologies in governance and public administration* New York, 2006).

United Nations Development Program, *Governance for sustainable human development*, UNDP policy document, New York, 1997.

Weber, Max 1958, *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. Tr. By Talcott Parsons. New York: Scribner's

Διαδίκτυο

<https://scholar.harvard.edu/files/alesina/files/segregationandthequalityofgovernmentinacross-sectionofcountries.pdf?m=1360040877>

https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/4551797/alesina_publicgoods.pdf?sequence=2

https://scholar.harvard.edu/files/shleifer/files/qualilty_govt_jleo.pdf?m=1360042302

<https://scholar.harvard.edu/barro/publications/religion-adherence-data>

<https://scholar.harvard.edu/shleifer/publications?page=5>

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weoselgr.aspx>

<http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>

<http://www.unescap.org/pdd/prs/ProjectActivities/Ongoing/gg/governance.aspx>

http://paronomastis.blogspot.com/2012/10/blog-post_9.html

https://europa.eu/european-union/about-eu_el

<http://www.europarl.europa.eu/portal/el>

<http://www.europarl.europa.eu/plenary/el/home.html>

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE_%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7

<http://www.ioq.ca/>

<https://scholar.harvard.edu/shleifer/publications/unofficial-economy-transition>

https://scholar.harvard.edu/files/shleifer/files/unofficial_econ_transition.pdf

(www.govindicators.org)

(<http://www.heritage.org/index/>)

(<http://efwdata.com>)

<https://www.liberal.gr/arthro/105912/apopsi/arthra/pagkosmioi-deiktes-diakubernisis-kai-oikonomikis-eleutherias-i-diachronika-ptotiki-kai-apoklinousa-poreia-tis-ellados.html>

<https://www.nber.org/papers/w7038>

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE_%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7#%CE%A3%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B1%CF%82_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82

http://paronomastis.blogspot.com/2012/10/blog-post_3.html

https://www.espa.gr/elibrary/%CE%95%CE%95_2020.pdf

<http://www.kathimerini.gr/941306/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/apoyh-kakh-diakyvernshsh--yyhla-spreads>

<http://paronomastis.blogspot.com/2013/04/91.html>

http://paronomastis.blogspot.com/2012/11/blog-post_10.html

<http://paronomastis.blogspot.com/2012/10/12.html>

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%BD%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BC%CE%B7%CF%83%CE%B7

La Porta, Lopez-de-Silanes, Shleifer and Vishny, "The Quality of Government"

https://scholar.harvard.edu/files/shleifer/files/quality_govt_jleo.pdf?m=1360042302

Alesina, Baquir and Easterly, "Public Goods and Ethnic Divisions"

https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/4551797/alesina_publicgoods.pdf?sequence=2

Alesina and Zhuravskaya. "Segregation and the Quality of Government in a Cross-Section of Countries"

<https://scholar.harvard.edu/files/alesina/files/segregationandthequalityofgovernmentinacross-sectionofcountries.pdf?m=1360040877>

Hart, Shleifer and Vishny. "The Proper Scope of Government: Theory and an Application to Prisons"

https://scholar.harvard.edu/files/shleifer/files/proper_scope.pdf?m=1360042354

Botero, Ponce and Shleifer. "Education and the Quality of Government"

<http://www.nber.org/papers/w18119>

Chong, La Porta, Lopez-de-Silanes and Shleifer. "Letter Grading Government Efficiency"

https://scholar.harvard.edu/files/shleifer/files/publication_03282014_0.pdf?m=1396033382

Shleifer, "State versus Private Ownership"

<https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.12.4.133>

Treisman. "Decentralization and the Quality of Government"

https://www.researchgate.net/profile/Daniel_Treisman/publication/228707980_Decentralization_and_the_Quality_of_Government/links/0f317530cc770a30dc000000/Decentralization-and-the-Quality-of-Government.pdf

Acemoglu, Egorov and Sonin. "Political Selection and Persistence of Bad Governments"

<https://economics.mit.edu/files/5254>

Acemoglu, Johnson and Robinson. "Institutions as a Fundamental Cause of Long-run Growth"

<https://economics.mit.edu/files/4469>

Acemoglu and Robinson. Why Nations Fail (book)

<http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>

Διατριβές

<http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/5730/Freskos.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

